

**İSLÂM'IN BEŞ RÜKNÜ İLE İLGİLİ
SORULARA ÖNEMLİ CEVAPLAR**

Yazan:

Abdulaziz B. Abdullah b. Baz

Çeviren:

Muhammed Şahin

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ÖNSÖZ

Cinleri ve insanları kendisine ibâdet etmeleri için yaratan, bu gâye için peygamberler gönderen, yaratılış gâyeleri olan bu ibâdetin şeklini azîz kitabı Kur'an-ı Kerîm ve elçisi Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünnetinde açıklayan, kullarına samimî olarak cennetini ümit etmek ve azabından da korkmak sûretiyle farz kıldığı bu ibâdeti edâ edip haram kıldıklarını terketmelerini farz kılan, buna karşılık kendilerine büyük ecir ve cennette kalıcı nimetler va'deden Allah'a hamdolsun.

Allah Teâlâ'dan başka hakkıyla ibâdete lâyık hiçbir ilâhın olmadığına, O'nun bir olduğuna ve ortağının bulunmadığına, Muhammed-sallallahu aleyhi ve sellem-'in Allah Teâlâ'nın kulu, elçisi ve dostu olduğuna şehâdet ederim. Allah Teâlâ'nın salât ve selâmı, O'nun, âilesinin, ashâbının ve kıyâmete kadar onlara en güzel bir şekilde tâbi olanların üzerine olsun.

Bu fetvalar, akâid, namaz, zekât, oruç ve hac hakkındaki önemli soruların cevaplarıdır. Her müslümanın bu fetvalardan kolay bir şekilde yararlanabilmesi için bir kitapta toplanmasını uygun gördüm ve kitaba, "**İslâm'ın rükünleri ile ilgili sorulara önemli cevaplar**" adını verdim.

Allah Teâlâ'dan bu kitabı müslümanlara faydalı kılmasını, bu fetvâların yayınlanmasına ve onlardan faydalanmak isteyen kimselere ulaşmasına gayret edenlere kat kat ecirler vermesini dilerim.

Hiç şüphesiz ki Allah Teâlâ cömert ve ikram sahibidir. Peygamberimiz Muhammed'e, âilesine ve ashâbına salât ve selâm olsun.

Abdülaziz b. Abdullah b. Baz

AKİDE İLE İLGİLİ MESELELER

Soru 1 mlarda, dînimize aykırı şeyler yaygınlaştı. Bunların kimisi kabirlerin yanında kabirde yatan adına yemîn etmek ve ona adak adamakla ilgili şeylerde vukû bulmaktadır. Dînimize aykırı olan bu davranışların hükmü kişiyi dînden çıkaran şirk kabilinden olmakta veya şirkten daha aşağı olacak şekilde değişmektedir.

Kıymetli hocam, bu durumdaki kişilerin hükmünü detaylı bir şekilde açıklamasını yaparsanız, çok güzel olur. Ayrıca genel olarak bu durumu küçümseyip hafife alan müslümanlara bir nasihatte bulunur musunuz?

Cevap 1

Hamd, yalnızca Allah'adır. Salât ve selâm da Rasûlullah'a, âilesine ve ashâbına ve O'nun yolunda gidenlerin üzerine olsun.

Kabirler konusunda insanların pek çoğu şirk ve bid'at olan şeylerle meşrû olan şeyleri birbirine karıştırmaktadırlar. Aynı şekilde insanların çoğu bu konuda bilgisizlik ve körü körüne taklitçilik nedeniyle büyük şirke düşmektedir. Bu sebeple, nerede olursa olsun âlimlerin insanlara dînlerini anlatmaları ve onlara tevhîd ile şirkin hakikatini açıklamaları gerekir. Aynı şekilde âlimlerin, şirke götüren yolları ve toplumda vukû bulan bid'atlerden sakınmaları için bunları insanlara anlatmaları gerekir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنَهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ
وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ وَاشْتَرَوْا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَبُئْسَ مَا يَشْتَرُونَ} [سورة آل عمران الآية:

[۱۸۷

“(Ey Muhammed! Hatırlar mısın) Allah, kendilerine kitap verilenlerden (yahûdi ve hıristiyanlardan) ‘onu mutlaka insanlara

açıklayacaksınız, onu gizlemeyeceksiniz' diyerek söz almıştı. Onlar ise bu sözü yerine getirmeyip onu kulak ardı ettiler ve (hakkı gizleme ve kitabı tahrip etme karşılığında) onu az bir ücret karşılığında sattılar. (Verdikleri sözü yerine getirmemeleri ve kitabı tahrip etmeleri konusunda) yaptıkları bu alış-veriş ne kötüdür."¹

Başka bir âyette şöyle buyurmaktadır:

{ إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ * إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنَّاهُ فَأُولَٰئِكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ } [سورة البقرة الآيتان: ١٥٩

[١٦٠-

"İndirdiğimiz açık delilleri ve kitapta insanlara apaçık gösterdiğimiz hidâyet yolunu gizleyenlere hem Allah, hem de bütün lânet ediciler lânet eder. Ancak tevbe edip durumlarını düzeltenler ve gerçeği açıkça ortaya koyanlar başkadır. Zira ben onların tevbelerini kabul ederim. Ben, tevbeyi çokça kabul eden ve çokça esirgeyirim."²

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- de bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((مَنْ دَلَّ عَلَىٰ خَيْرٍ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ فَاعِلِهِ)) [رواه مسلم]

¹ Âl-i İmrân Sûresi: 187

² Bakara Sûresi: 159-160

"Kim bir iyiliğe teşvik eder, onu yapan gibi ecir alır."¹

((مَنْ دَعَا إِلَى هُدًى كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أُجُورِ مَنْ تَبِعَهُ، لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئاً، وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ تَبِعَهُ لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئاً)) [رواه مسلم]

"Başkalarını doğru yola çağıran kimseye kendisine uyanların eciri gibi ecir verilir. Bununla birlikte onların ecirlerinden de hiçbir şey eksilmez. Dalâlete çağıran kimseye ona uyanların günahları gibi günah verilir. Bununla birlikte ona uyanların günahlarından hiçbir şey eksilmez."²

Muaviye'den-Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmaktadır:

((مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ)) [رواه البخاري ومسلم]

"Allah Teâlâ, bir kimse hakkında hayır dilerse, onu dinde bilgili kılar."³

İlim yaymak ve insanları ilim öğrenmeye teşvik etmeye dâvet etmek ile ilim öğrenmekten yüz çevirmek ve ilmi gizlemekten sakındırmak hakkında daha pekçok âyet ve hadis vardır.

¹ Müslim

² Müslim

³ Buhârî ve Müslim

Birçok ülkede görülen kabir ve türbelerde vukû bulan şirk ve bid'at çeşitleri bilinmektedir.Bu konuya gereken önemi verip bunun tehlikesini insanlara açıklamak ve onları bu şeylerden sakındırmak gerekir.

Kabirlerde yatan ölülere yalvarıp yakarmak, onlardan yardım istemek, hastalarına şifâ vermelerini ve düşmanlarına karşı galip gelmeyi istemek gibi şeylerin hepsi İslâm'dan önceki cahiliyet toplumunun içerisinde bulunduğu büyük şirktendir.

Nitekim Allah Teâlâ, yalnızca kendisine ibâdet edilmesini emrederek şöyle buyurmaktadır:

{ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ }
[سورة البقرة الآية: ٢١]

"Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize ibâdet edin. Umulur ki mutfakîlerden olursunuz."¹

{ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ } [سورة الذاريات الآية: ٥٦]

"Ben, cinleri ve insanları (başka bir gâye için değil) ancak bana ibâdet etsinler diye yarattım."²

{ وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا } [سورة الإسراء من الآية:
[٢٣]

"Rabbin yalnızca kendisine ibâdet etmenizi ve ana-babanıza iyilikte bulunmanızı kesin bir şekilde emretti."³

¹ Bakara Süresi:21

² Zâriyât Süresi:56

³ İsrâ Süresi: 23

{وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا
الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ} [سورة البينة الآية: ٥]

"Halbuki onlara ancak, dini yalnızca O'na has kılıp hanifler olarak Allah'a ibâdet etmeleri, namazı (dosdoğru) kılmaları zekâtı vermeleri emrolunmuştu. İşte dosdoğru dîn, budur."¹

Bu anlamda pek çok âyet vardır.Cinlerle insanların yaratılış sebebi olan ve yerine getirmekle emroldukları ibâdet, Allah Teâlâ'yı birlemek, namaz kılmak, oruç tutmak, zekât vermek, hac yapmak, kurban kesmek ve adak adamak gibi, diğer bütün ibâdetleri yalnızca Allah Teâlâ'ya has kılmaktır.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ * لَا شَرِيكَ لَهُ
وَبَدَلِكُ أَمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ} [سورة الأنعام: ١٦٢-١٦٣]

"(Ey Muhammed!) De ki: Şüphesiz ki benim namazım, ibâdetim, hayatım ve ölümüm, hepsi âlemlerin Rabbi olan Allah içindir. O'nun hiçbir ortağı yoktur.Ben bununla emrolundum ve ben müslümanların ilkiyim."²

Âyette geçen "nusuk" kelimesi ibâdet anlamındadır. Kurban kesmek de bir ibâdetdir.

¹ Beyyine Sûresi: 5

² En'am Sûresi: 162-163

Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

{إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ * فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ} [سورة الكوثر: ۱-۲]

"(Ey Muhammed!) **Şüphesiz ki biz, sana Kevseri verdik. O halde Rabbin için namaz kıl ve kurban kes.**"¹

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- de şöyle buyurmaktadır:

((لَعَنَ اللَّهُ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللَّهِ)) [رواه مسلم]

"Allah'tan başkasına kurban kesene, Allah lânet etsin."²

Allah Teâlâ aşağıdaki âyetlerde şöyle buyurmaktadır:

{وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا} [سورة الجن الآية: ۱۸]

"Şüphesiz ki mescidler Allah'ındır. O halde, (mescidlerde) Allah ile birlikte hiç kimseye yalvarmayın (ibâdet etmeyin)."³

{وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ} [سورة المؤمنون الآية: ۱۱۷]

"Her kim, Allah ile birlikte başka bir ilâha yalvarırsa, -ki o ilâha yalvarmasının hiçbir gerekçesi de yoktur-, o kimsenin (bu çirkin ameline karşılık âhiretteki) hesabı ancak Rabbinin nezdin-

¹ Kevser Süresi: 1-2

² Müslim, mü'minlerin emîri Ali b. Ebî Tâlib'ten-Allah ondan râzı olsun- rivâyet etmiştir.

³ Cin Süresi: 18

dedir.Hiç şüphe yok ki kâfirler (kıyâmet günü) iflah olamazlar (onlara kurtuluş yoktur)."¹

ذٰلِكُمْ اللّٰهُ رَبُّكُمْ لَهٗ الْمُلْكُ وَالَّذِيْنَ تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِهٖ مَا يَمْلِكُوْنَ مِنْ قِطْمِيْرٍ
* اِنْ تَدْعُوْهُمْ لَا يَسْمَعُوْا دُعَاۡكُمْ وَلَوْ سَمِعُوْا مَا اسْتَجَابُوْا لَكُمْ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ
يَكْفُرُوْنَ بِشِرْكِكُمْ وَلَا يُنَبِّتُكَ مِثْلُ خَبِيْرٍ {سورة فاطر: ١٣-١٤}

"İşte Rabbiniz Allah'tır.Mülk O'nundur.O'nu bırakıp da kendilerine ibâdet ettikleriniz, bir çekirdek zarına bile sahip değildirlers.² Şayet onlara (putlara) yalvarsanız, sizin yalvarmanızı işitmezler.İşittiklerini varsaysak bile, size cevap veremezler. Kıyâmet günü de sizin ortak koşmanızı inkâr ederler.(Ey Muhammed!) Her şeyden haberdâr olan (Allah) gibi hiç kimse sana haber veremez."³

Allah Teâla bu âyetlerde O'ndan başkasına namaz kılmak, kurban kesmek, ölümlere ve putlara yalvarmak, ağaç ve taşlardan medet ummak gibi, bunların hepsinin Allah'a ortak koşmak ve O'nu inkâr etmek olduğunu, Allah Teâlâ'nın dışında ibâdet edilen varlıkların ister peygamberler olsun,ister melekler olsun, ister evliyâ olsun, ister cinler olsun, ister putlar olsun veyahut da bunlardan başka ne olursa olsun, bu varlıkların kendilerine yalvaranlara bir

¹ Mü'minûn Sûresi: 117

² Âyette geçen (قِطْمِيْرٍ) "Kıtmir" kelimesi, hurma çekirdeğinin üzerindeki ince ve beyaz olan zar tabakasına denir.(Mütercim)

³ Fâtır Sûresi: 13-14

fayda veya zarar veremediklerini ve Allah Teâlâ'dan başkasına yalvarmalarının da şirk ve küfür olduğunu açıklamaktadır.

Yine bu varlıkların kendilerine yalvaranların yalvarmalarını işitmediklerini, faraza işittiklerini varsaysak bile yalvaranlara cevap veremeyeceklerini açıklamaktadır.

Cinlerle insanların hepsinin bu durumdan sakınmaları, başkalarını da sakındırmaları, bunun bâtil ve gelmiş geçmiş bütün peygamberlerin şeriatlarına aykırı olduğunu ve Allah Teâlâ'yı birlemeye dâvet edip yalnızca O'na ibâdet edilmesi gerektiğini açıklamaları gerekir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ} [سورة النحل من الآية: ٣٦]

"Andolsun ki ki biz, (geçmişte) her ümmete bir elçi gönderdik (ve ona şöyle söylemesini emrettik:) 'Yalnızca Allah'a ibâdet edin ve tâğûta ibâdet etmekten sakının.'"¹

Başka bir âyette şöyle buyurmaktadır:

{وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ} [سورة الأنبياء الآية: ٢٥]

¹ Nahl Sûresi:36

"(Ey Muhammed!) Senden önce hiçbir elçi göndermedik ki ona; 'Benden başka hakkıyla ibâdete lâyık hiçbir ilâh yoktur. O halde ancak bana ibâdet edin' diye vahyetmiş olmayalım."¹

Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*- Mekke'de on üç sene insanları Allah'ın dînine dâvet edip şirke karşı onları uyarılmış ve lâ ilâhe illâ Allah'ın ne demek olduğunu onlara açıklamıştır. Az sayıda insan onun çağrısına uymuş, çoğu ise ona itaat etmekten ve dâvetine icâbet etmekten kibirlenerek yüz çevirmiştir. Sonra Medine'ye hicret ederek orada Ensâr ve Muhâcirler arasında dâvetini yaymış ve Allah yolunda savaşmıştır. Allah Teâlâ'dan kendisine gelenleri, krallara ve devlet başkanlarına mektuplar yazarak dâvetini onlara açıklamıştır. Allah Teâlâ'nın dîni üstün gelinceye kadar bu konuda başına gelenlere karşı sabretmiş, ashâbına da sabırlı olmalarını tavsiye etmiştir. Bunun sonucunda da insanlar gruplar halinde İslâm'a girmiş, O'nun ve O'ndan sonra ashâbının çabalarıyla tevhid inancı, Mekke ve Medine'den başlayarak Arap yarımadasının her tarafında yayılmıştır.

Daha sonra sahâbe, yeryüzünün doğusundan batısına kadar insanları İslâm dînine dâvet etmiş, Allah Teâlâ onları zafere erdirip yeryüzünde iktidar sahibi kılıncaya ve İslâm, diğer bütün dînlere üstün gelinceye kadar Allah yolunda savaşmışlardır.

Nitekim Allah Teâlâ yüce kitabı Kur'an-ı Kerim'de mü'min kullarına şunu vâdetmektedir:

¹ Enbiyâ Sûresi: 25

{هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ} [سورة التوبة الآية: ٣٣]

"Müşrikler hoşlanmasalar da dinini bütün dinlere üstün kılmak için elçisini hidâyet ve hak dîn ile gönderen O'dur."¹

Yine, kabirlerin yanında namaz kılmak, Kur'an okumak, üzerlerine cami ve kubbe inşa etmek gibi şeylerin hepsi bid'at ve çirkin şeyler olup büyük şirke götüren yollardandır. Bu sebeple Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((لَعَنَ اللَّهُ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ))

[متفق عليه]

"Peygamberlerinin kabirlerini mescidler edinen yahûdi ve hıristiyanlara, Allah lânet etsin."²

Başka bir hadiste ise şöyle buyurmaktadır:

((أَلَا وَإِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَانُوا يَتَّخِذُونَ قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ وَصَالِحِيهِمْ مَسَاجِدَ، أَلَا فَلَا تَتَّخِذُوا الْقُبُورَ مَسَاجِدَ، فَإِنِّي أَنهَأَكُمُ عَنْ ذَلِكَ)) [رواه مسلم]

"Dikkat edin, sizden öncekiler (ehl-i kitap) kendi peygamberlerinin ve salih kimselerinin kabirlerini mescidler ediniyorlardı.¹

¹ Tevbe Sûresi: 33

² Buhârî ve Müslim, Hz. Âişe'den Allah ondan râzı olsun rivâyet etmiştir.

Sakin ha, siz de (onlar gibi) kabirleri mescidler edinmeyin. Zirâ ben, sizi bundan yasaklıyorum."²

Bu iki hadis ve bu anlamdaki diğer hadislerde Peygamber *-sallallahu aleyhi ve sellem-* yahûdi ve hristiyanların peygamberlerinin kabirlerini mescidler edindiklerini açıklayarak ümmetinin kabirleri mescidler edinmek, kabirlerin yanında namaz kılmak ve oralarda kalmak sûretiyle onlara benzemekten şiddetle uyarmıştır. Çünkü bütün bu davranışlar, insanı şirke götüren yollardır.

Yine, kabirlerin üzerine kubbe yapmak ve üzerine örtü örtmek de bu davranışlardandır. Bütün bunlar insanı şirke götüren yollardan olup kabirlerde yatan ölüler hakkında aşırıya gitmektir.

Nitekim yahûdi ve hristiyanlarla birlikte bu ümmetin bazı câhilleri kabirlerde yatanlara kurban kesmek, onlardan yardım dilemek, onlara adak adamak, onlardan hastalarına şifâ vermelerini ve düşmanlarına karşı gâlip gelmeyi istemek sûretiyle kabirlerde yatanlara ibâdet eder hale gelmişlerdir.

---

¹ Peygamberlerinin kabirlerini ilk defa mescidler edinenler, yahûdilerdir. Onları daha sonra hristiyanlar taklit etmişlerdir. Çünkü hristiyanlara yalnızca İsa-aleyhisselâm gelmiştir ve İsa-aleyhisselâm ölmemiştir. Zirâ ehli sünnet inancına göre İsa-aleyhisselâm sağdır ve kıyâmetten önce yeryüzüne inecek ve Muhammed-sallallahu aleyhi ve sellem'in şeriatıyla hükmedecek, Mehdî-aleyhisselâm ile birlikte Deccâl'e karşı savaşarak Deccâli öldüreceklerdir. Yahûdilere ise birden fazla peygamber gelmiştir. Burada Hristiyanların peygamberlerinden kastedilen şey, "en iyisini Allah bilir" Havâriler ve Meryem-aleyhisselâm'dır. Bilindiği gibi, yahûdilerin tâzim gösterdikleri kabirlere, hristiyanlar da tâzim gösterirler. (Mütercim)

² Müslim, Cündüb b. Abdullah'tan Allah ondan râzı olsun rivâyet etmiştir.

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in torunu Hüseyin-Allah ondan râzı olsun-, Ahmed Bedevi ve Şeyh Abdulkadir Geylani, İbn-i Arabî ile başkalarının kabirlerinin yanında insanların yaptıklarını görenler, buralarda yapılanların insanı dînden çıkararak büyük şirk olduğunu gayet iyi bilirler. Bu durumdan Allah'a sığınırız.

Yine Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'den sahîh olarak rivâyet edilen hadislerde kabirleri sıvayıp boyamayı, kabirlerin üzerine oturmayı, binâ yapmayı ve mezar taşlarına yazı yazmayı yasaklamıştır. Kabirlerin üzerine binâ yapmak, onları boyayıp sıvamak, büyük şirke götüren yollardan başka bir şey değildir.

Devlet ve halk olarak bütün müslümanların, insanları bu tür şirk ve bid'atlardan sakındırmaları, bilerek ve emrine itaat ederek Allah Teâlâ'ya ibâdet etmeleri için müslümanların dînleri konusunda kendilerine karmaşık gelen meseleleri doğru inanç üzere olan ve ilk müslümanların (selef-i sâlih) gittiği yolda giden âlimlere sormaları gerekir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{ فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ } [سورة الأنبياء من الآية: ٧]

"Eğer bilmiyorsanız, ilim ehline (âlimlere) sorun."¹

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- de bu konuda şöyle buyurmaktadır:

¹ Enbiyâ Süresi: 7

((مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا ، سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ بِهِ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ)) [رواه أبو داود والترمذي]

"Her kim, (dînî) ilim öğrenmek amacıyla bir yola koyulursa, Allah Teâlâ o ilim sebebiyle cennete giden yolu ona kolay kılar."¹

Başka bir hadiste ise şöyle buyurmaktadır:

((مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ)) [رواه البخاري ومسلم]

"Allah Teâlâ, bir kimse hakkında hayır dilerse, onu dinde bilgili kılar."²

Bilindiği gibi cinler ve insanlar, boş yere yaratılmamışlardır. Aksine büyük bir hikmet ve şerefli bir gâye için yaratılmışlardır. O büyük hikmet ve şerefli gâye de yalnızca Allah Teâlâ'ya ibâdet etmek ve O'nun dışındaki varlıklara ibâdet etmemektir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ} [سورة الذَّارِيَاتِ الآية: ٥٦]

"Ben, cinleri ve insanları (başka bir gâye için değil) ancak bana ibâdet etsinler diye yarattım."³

Bu ibâdeti bilmek için, Allah'ın yüce kitabı Kur'an-ı Kerim ile Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in temiz sünnetini iyice düşünmek-

¹ Ebû Dâvûd ve Tirmizî

² Buhârî ve Müslim

³ Zâriyât Sûresi:56-58

ten, Allah Teâlâ ile elçisi Muhammed-*sallallahu aleyhi ve sellem*-'in emrettikleri ibâdetleri öğrenmekten ve karmaşık gelen meseleleri âlimlere sormaktan başka bir çıkar yol yoktur.Böylelikle Allah Teâlâ'nın kullarını yaratmasının gâyesi olan ibâdet, ancak bu şekilde bilinir ve O'nun meşrû kıldığı şekilde edâ edilir.

Bu, Allah Teâlâ'nın rızasına ulaşmanın ve cennetini kazanmanın, gazabı ve azabından kurtulmanın tek yoludur.Allah Teâlâ, rızasına uygun olan her işte müslümanları muvaffak eylesin. Onları dînlerinde bilgili kılsın.İçlerinden en hayırlı olanını onlara yönetici kılsın.Devlet başkanlarını ıslah eylesin.Müslüman âlimleri, İslâm'a dâvet etmede, insanları eğitme ve onlara nasihat edip doğruya yönlendirmede muvaffak eylesin.Hiç şüphe yok ki Allah Teâlâ, karşılıksız verendir, cömerttir.

Peygamber adına,falancanın başına, filancanın hayatına, emânet ve şerefine yemîn etmek gibi Allah'tan başkası adına yemîn etmek de şirk çeşitlerindedir.

Rasûlullah-*sallallahu aleyhi ve sellem*-'den sahih olarak rivâyet olunan hadîslerde o şöyle buyurmaktadır:

((مَنْ كَانَ حَالِفًا فَلْيَحْلِفْ بِاللَّهِ أَوْ لِيَصْمُتْ)) [متفق عليه]

"Her kim, yemîn edecekse, ya Allah adına yemîn etsin, ya da sussun."¹

¹ Buhari ve Müslim

((مَنْ حَلَفَ بِشَيْءٍ دُونَ اللَّهِ فَقَدْ أَشْرَكَ)) [رواه أحمد]

"Her kim, Allah'tan başkası adına yemîn ederse, Allah'a ortak koşmuş olur."¹

((مَنْ حَلَفَ بِغَيْرِ اللَّهِ فَقَدْ كَفَرَ أَوْ أَشْرَكَ)) [رواه أبو داود
والترمذي بإسناد صحيح]

"Her kim, Allah'tan başkası adına yemîn ederse, kâfir veya Allah'a ortak koşmuş olur."²

((مَنْ حَلَفَ بِالْأَمَانَةِ فَلَيْسَ مِنَّا)) [رواه أبو داود بإسناد صحيح]

"Her kim, emânet üzerine yemîn ederse, bizden değildir."³

((لَا تَحْلِفُوا بِآبَائِكُمْ، وَلَا أُمَّهَاتِكُمْ، وَلَا بِالْأَنْدَادِ، وَلَا تَحْلِفُوا
بِاللَّهِ إِلَّا وَأَنْتُمْ صَادِقُونَ)) [رواه أبو داود بإسناد صحيح]

"Babalarınızın üzerine yemîn etmeyin. Analarınızın üzerine yemîn etmeyin. Putların üzerine de yemîn etmeyin. Doğru olmadıkça Allah'ın adına yemîn etmeyin."⁴

Bu anlamda pek çok hadis vardır. Allah'tan başkası adına yemîn etmek, küçük şirktir. Eğer Allah Teâlâ'ya tâzim gösterdiği

¹ İmam Ahmed sahîh bir senedle Ömer b. Hattab'tan-Allah ondan râzı olsun- rivâyet etmiştir.

² Ebû Dâvûd ve Tirmizî sahîh bir senedle Abdullah b. Ömer'den-Allah ondan râzı olsun- rivâyet etmiştir.

³ Ebû Dâvûd sahîh bir senedle Bureyde'den-Allah ondan râzı olsun- rivâyet etmiştir.

⁴ Ebû Dâvûd sahîh bir senedle Ebû Hureyre'den-Allah ondan râzı olsun- rivâyet etmiştir.

gibi yemîn edilen şeye tâzim gösterir, O'nun fayda ve zarar vereceğine inanır, yalvardığı veya yardım istediği zaman işlerinin düzelteceğine inanırsa, bu küçük şirk onu büyük şirke götürebilir. Yine,

"Allah ve falanca dilemeseydi bu iş olmazdı"

"Allah ve filanca olmasaydı, bu iş olmazdı."

"Bu (nimet) Allah'tan ve falancadandır"

gibi sözler de bu kabildendir.

Bunların hepsi Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*'in şu emri gereği küçük şirkidir:

((لَا تَقُولُوا مَا شَاءَ اللَّهُ وَشَاءَ فُلَانٌ، وَكَانَ قَوْلُوا مَا شَاءَ
اللَّهُ ثُمَّ شَاءَ فُلَانٌ)) [رواه أبو داود وأحمد]

"Allah ve falanca diledi de bu iş oldu, demeyin. Fakat önce Allah, sonra da falanca diledi de bu iş oldu, deyin."

Böylelikle şayet bu konuda sebep olmuş ise şu şekilde söylemekte bir günah olmadığı anlaşılmış olur:

"Önce Allah, sonda da filanca olmasaydı, bu iş olmazdı"

veya

"Bu (nimet), önce Allah'tan, sonra da filancadandır."

¹ Ebû Dâvûd, Ahmed ve başkaları rivâyet etmişlerdir.

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'den rivâyet olunduğuna göre adamın biri, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'e gelerek:

"Allah ve sen diledin de bu iş oldu" deyince, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- ona:

"Beni Allah'a eş mi tuttun! Sadece Allah diledi de bu iş oldu, de" buyurmuştur.

Bu hadis, bu konuda **"Sadece Allah diledi de bu iş oldu"** şeklinde söylemenin, en mükemmeli olduğuna delâlet eder.

Bu konuda rivâyet olunan hadislerle bütün delilleri birleştirdiğimizde **"Önce Allah, sonra da filanca diledi de bu iş oldu"** şeklinde söylemekte bir günah yoktur.

Soru 2

Bazı insanlar, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'e îmân etmek, O'nu sevmek ve itaat etmekle tevessülde bulunmayı, O'nun zâtı ve şâniyla tevessülde bulunmakla karıştırmaktadırlar. Aynı şekilde Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- hayatta iken kendisinden duâ etmesini isteyip tevessülde bulunmayı, vefâtından sonra duâ etmesini isteyip tevessülde bulunmakla karıştırmaktadırlar. Bu sebeple, câiz olan tevessül ile câiz olmayan tevessül birbirinden

ayırıt edilememektedir.Bu karmaşık durumu ortadan kaldırıp bu konuda müslümanlara yanlış doğru gösteren hevâ sahiplerine cevap olabilecek geniş bir açıklama yapar mısınız?

Cevap 2

Şüphesiz ki birçok kimse, bilgisizlikten dolayı bu konuda onları uyaracak ve onlara hakkı gösterecek kimselerin azlığından dolayı câiz olan ile câiz olmayan tevessül birbirinden ayırt edememektedir.

Bilindiği gibi, câiz olan ile câiz olmayan tevessül arasında büyük fark vardır.Câiz olan tevessül, Allah Teâlâ'nın peygamberler göndermesi, kitaplar indirmesi, cinleri ve insanları yaratmasının nedeni olan yalnızca Allah Teâlâ'ya ibâdet etmek, O'nu ve elçisi Muhammed-*sallallahu aleyhi ve sellem*-'i ve daha önce gönderilen bütün peygamberleri ve mü'minleri sevmek, ölümden sonra yeniden dirilip hesaba çekilme, cennet ve cehennem gibi Allah Teâlâ ve elçisi Muhammed-*sallallahu aleyhi ve sellem*-'in haber verdiği her şeye îmân etmektir. Bütün bunlar, cehennem azabından kurtulup cennete girmenin, dünya ve âhirette saâdete ermenin meşrû yollarından birisidir.

Güzel isimlerini, yüce sıfatlarını ve sevgisini vesîle kılarak Allah Teâlâ'ya yalvarmak, O'na îmân etmek ve O'nun rızâsını elde etmek, cennetini kazanmak, dünya ve âhirette sıkıntılardan kurtulup işlerinin kolaylaşmasını sağlaması için Allah Teâlâ'nın

kullarına emrettiği her iyi davranışta bulunmak da câiz olan tevessüldendir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا * وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ } [سورة الطلاق من الآيتين: ٢-٣]

"Her kim, (emirlerini yerine getirmek ve yasaklarından sakınmak sûretiyle) Allah'tan korkarsa, Allah ona (her sıkıntıdan) bir çıkış yolu yaratır. Ve ummadığı yerden ona rızık verir."¹

{ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا } [سورة الطلاق من الآية: ٤]

"Her kim, Allah'tan korkarsa, Allah (dünya ve âhirette her) işinde ona bir kolaylık verir."²

{ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَكْفُرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُعْظِمْ لَهُ أَجْرًا } [سورة الطلاق من الآية: ٥]

"Her kim, Allah'tan korkarsa, Allah onun kötülüklerini örter ve (âhirette) onun mükâfatını artırır."³

{ إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ } [سورة الحجر الآية: ٤٥]

"Şüphesiz ki muttakiler (takvâ sahipleri), cennetlerde ve pınar başlarında olacaklardır."⁴

¹ Talâk Sûresi: 2-3

² Talâk Sûresi: 4

³ Talâk Sûresi: 5

⁴ Hicr Sûresi: 45

{ إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٍ النَّعِيمِ } [سورة القلم الآية: ٣٤]

"Hiç şüphesiz ki (emirlerini yerine getirmek ve yasaklarından sakınmak sûretiyle Allah'tan korkan) **takvâ sahipleri için** (âhirette) **Rableri katında** (kalıcı) **nimetler olan cennetler vardır.**"¹
 { يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ } [سورة الأنفال الآية: ٢٩]

"Ey îmân edenler! Eğer (emirlerini yerine getirmek ve yasaklarından sakınmak sûretiyle) **Allah'tan korkarsanız, O da size** (dünyada) **bir çıkış yolu ve kurtuluş yaratır,** (geçmiş) **günahlarınızı örter ve sizi bağışlar.** Allah büyük lütûf sahibidir."²

Âyette geçen Furkân kelimesi, ilim, hidâyet ve hakkı bâtıldan ayırt eden huccet demektir. Bu anlamda birçok âyet vardır.

Muhammed--sallallahu aleyhi ve sellem-'i sevmek, O'nun Allah Teâlâ'nın elçisi olduğuna îmân etmek ve O'nun şeriatına uymak da câiz olan tevessüldendir. Çünkü bütün bunlar, salih amellerden ve insanı Allah Teâlâ'ya yaklaştıran en büyük vesîlelerdendir.

Fakat Peygamber--sallallahu aleyhi ve sellem-'in makamı, zâtı veya hakkıyla veyahut da diğer peygamberlerin ve salih kişilerin zâtları veya haklarıyla tevessülde bulunmaya gelince, bu dînde aslı olmayan bid'atlardandır. Bilakis bu, insanı şirke götüren yollardandır. Zirâ insanlar içerisinde Rasûlullah--sallallahu aleyhi ve sellem-'in hakkını

¹ Kalem Sûresi: 34

² Enfâl Sûresi: 29

en iyi bilen sahâbe olmasına rağmen, onlar böyle bir şey yapmamışlardır.Şayet bu davranış hayırlı bir davranış olsaydı, onlar bu hususta bizden önce davranırlardı.

Nitekim Ömer-*Allah ondan râzı olsun*- zamanında yağmur yağmıyıp kuraklık meydana gelince, sahâbe Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*-'in kabrine gidip O'nunla tevessülde bulunmamış ve kabrinin yanında duâ etmemişlerdi.Aksine Ömer-*Allah ondan râzı olsun*- Allah'ın yağmur yağdırması için, Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*-'in amcası Abbas b. Abdulmuttalib'den-*Allah ondan râzı olsun*- duâ etmesini istemiş ve minberdeyken şöyle demiştir:

"Allahım! Hiç şüphe yok ki bizler, kuraklık zamanında peygamberin (Muhammed-*sallallahu aleyhi ve sellem*-) ile sana tevessülde bulunurduk, sen de bizlere yağmur yağdırırdın. Şimdi bizler, peygamberinin amcası (Abbas) ile sana tevessülde bulunuyoruz. Bizlere yağmur yağdır, demiş, insanlar da Allah'tan yağmur yağdırması için duâ etmişlerdi."¹

Sonra Abbas'a-*Allah ondan râzı olsun*- duâ etmesini emretti, Abbas da duâ etti, müslümanlar da onun duâsına âmin dediler. Bunun üzerine Allah Teâlâ onlara yağmur yağdırmıştır.

Yine, Buhârî ve Müslim'in sahihlerinde bulunan meşhur **"Mağara Arkadaşları Kıssası"** da buna örnektir.Kıssanın özeti şöyledir:

---

¹ Buhârî ve Müslim

Bizden önceki topluluklardan birisinde üç arkadaş yolda giderlerken sağanak bir yağmura yakalanırlar.Yağmurdan korunmak için bir mağaraya sığınırklar.Mağaraya girer girmez dağdan yuvarlanan kaya mağaranın kapısını onların üzerine kapatır. Kayayı kaldırmaya güçleri yetmez.Bunun üzerine aralarında şöyle derler:

"Salih amellerimizi vesîle kılarak Allah'a yalvarmaktan başka hiçbir şey bizi bu durumdan kurtaramaz."

Ardından Allah Teâlâ'ya yalvarıp O'ndan yardım istemeye başlarlar.Onlardan birincisi,anne ve babasına iyilikte bulunmasını, ikincisi imkânı olduğu halde zinâdan vazgeçmesini, üçüncüsü ise emâneti sahibine îade etmesini vesîle kılarak Allah Teâlâ'ya tevessülde bulunur. Bunun akabinde Allah Teâlâ kayayı ortadan kaldırıp mağaranın ağzını açar, onlar da hep birlikte dışarı çıkıp giderler.

Bu kıssa salih amellerin, keder ve üzüntüyü gidermenin, zor ve sıkıntılı durumlardan kurtulmanın, dünya ve âhirette her türlü zorluklardan kurtuluşa ermenin nedeni olduğuna dâir en büyük delildir. Ancak falancanın makamı veya hakkı veyahut da zâtıyla tevessülde bulunmak, çirkin bid'atlardan ve şirke götüren yollar dandır.Bu davranış, şirke götüren ve hiç de hoş görülmeven bid'atlardandır.Öülere yalvarıp onlardan yardım istemek de, büyük şirktir.

Sahâbe-Allah onlardan râzı olsun-, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- hayatta iken ondan kendileri için duâ etmesini, yağmur yağmadığı ve kuraklık olduğunda da Allah Teâlâ'nın yağmur yağdırması için ondan duâ etmesini isterlerdi.

Yine Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- kendileriyle birlikte iken onlara fayda verecek her şey için onun şefaathçi olmasını isterlerdi. Fakat Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- vefât ettikten sonra ondan hiçbir istekte bulunmamışlar, kabrine de gidip kendilerine şefaathçi olmasını veya bunun gibi hiçbir istekte bulunmamışlardır. Çünkü sahâbe, vefâtından sonra bu işin câiz olmadığını, bunun ancak o hayatta iken câiz olduğunu çok iyi biliyorlardı.

Mü'minler, cennete girebilmek için kıyamet günü kendilerine şefaathçi olmaları için sırasıyla önce Âdem'e, sonra Nûh'a, sonra İbrahim'e, sonra da Musa'ya geleceklerdir. -Allah'ın salât ve selâmı, hepsinin üzerine olsun-.

Ancak hepsi de özür beyan ederek:

"Ben, ancak kendimden sorumluyum. Benden başkasına gidin" diyecek ve şefaathçi olamayacağını söyleyecektir.

Sonra İsa'ya geleceklerdir. Fakat o da özür beyan ederek Peygamberimiz Muhammed-sallallahu aleyhi ve sellem-'e gitmelerini isteyecektir. Bunun üzerine mü'minler Peygamberimize geleceklerdir. O da onlara:

"Şefaat etme hakkı benimdir, şefaat etme hakkı benimdir" diyecektir.Çünkü Allah Teâlâ, şefaat etme yetkisini kendisine vereceğini vâdetmiştir.

Ardından Muhammed-*sallallahu aleyhi ve sellem*- Allah Teâlâ'nın huzuruna gelip secdeye kapanacak, O'na en güzel övgülerde bulunacak ve kendisine şöyle deninceye kadar secdede kalacaktır:

"(Ey Muhammed!) **Başını kaldır.Söyle, söylediğin dinlenecektir** (yerine getirilecektir).**İste, istediğin verilecektir. Şefaat et, şefaatin kabul edilecektir**" denilecektir.

Bu hadis, Buhari ve Müslim'in sahîhlerinde sâbit olup meşhûr "**Şefaat Hadisi**" olarak bilinmektedir.

Allah Teâlâ'nın İsrâ sûresinde:

{عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا} [سورة الإسراء الآية: ٧٩]

"(Ey Muhammed! Kıyâmet günü insanlara şefaatçi olman için) **Rabbinin, seni övülen makama göndereceğini umabilirsin.**"¹

diye buyurduğu "**Makam-ı Mahmûd**", işte budur.

Allah Teâlâ, Muhammed'e, âline, ashâbına ve onlara en güzel bir şekilde uyanlara salât ve selâm eylesin ve bizleri de

¹ İsrâ Sûresi: 79

onun şefaatine nâil eylesin.Çünkü O, (duâları) işiten ve (kendisine duâ edenlere) yakın olandır.

Soru 3

İslâm ümmetine mensup birçok kimsenin Lâ ilâhe illallah'ın anlamını bilmedikleri görülmektedir.Bunun sonucu bu kelimeye zit ve aykırı olan veya bu kelimeyi ifâde ettiği anlamı azaltan sözler söylenip ameller işlenmektedir.

O halde Lâ ilâhe illallah ne demektir? Lâ ilâhe illallah kelimesi neyi gerektirmektedir? Şartları nelerdir?

Cevap 3

Hiç şüphe yok ki Lâ ilâhe illallah kelimesi, İslâm dininin temelidir.Lâ ilâhe illallah kelimesi, Muhammed-sallallahu aleyhi ve sellem-'in Allah'ın elçisi olduğuna şehâdet etmekle birlikte İslâm dîninin birinci rüknüdür.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'den rivâyet olunan sahih bir hadîste o şöyle buyurmaktadır:

((بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةٌ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ، وَصَوْمُ رَمَضَانَ، وَحَجُّ الْبَيْتِ)) [رواه البخاري ومسلم]

“İslâm beş esas üzere bina olunmuştur.Allah'tan başka hakkıyla ibâdete lâyık hiçbir ilâhın olmadığına ve Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in Allah'ın elçisi olduğuna şehâdet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, Ramazan orucunu tutmak ve Beyt'i hacetmektir.”¹

İbn-i Abbas'tan-Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunan bir hadiste, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- Muâz b. Cebel'i-Allah ondan râzı olsun- Yemen'e gönderirken ona şöyle buyurmuştur:

((إِنَّكَ تَأْتِي قَوْمًا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ، فَادْعُهُمْ إِلَى أَنْ يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّي رَسُولُ اللَّهِ، فَإِنْ أَطَاعُوكَ لِذَلِكَ فَأَعْلِمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ، وَإِنْ أَطَاعُوكَ لِذَلِكَ فَأَعْلِمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَاءِهِمْ فَتُرَدُّ فِي فُقَرَائِهِمْ)) [رواه البخاري ومسلم]

¹ Buhârî ve Müslim, Abdullah b. Ömer'den-Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet etmiştir.

“Hiç şüphe yok ki sen, ehl-i kitaptan olan insanların yanına gidiyorsun.Onları (ilk önce) Allah'tan başka hakkıyla ibâdete lâayık hiçbir ilâhın olmadığına ve benim Allah'ın elçisi olduğuma dâvet et.Sana bu konuda itaat ederlerse, Allah'ın günde beş vakit namazı farz kıldığını onlara bildir. Sana bu konuda itaat ederlerse, Allah'ın zenginlerinden alınıp fakirlerine verilmek üzere zekâtı farz kıldığını onlara bildir.”¹

Bu konuda daha pek çok hadis vardır.

Kelime-i şehâdetin ilk kısmı olan Lâ ilâhe illallah'ın anlamı; Allah'tan başka hakkıyla ibâdete lâayık hiçbir ilâh yok demektir.Lâ ilâhe illallah, Allah'tan başkasına yapılan ibâdeti inkâr eder ve ibâdetin yalnızca O'na âit olduğunu kabul eder.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{ذَلِكَ بَأْنِ اللّٰهِ هُوَ الْحَقُّ وَأَنْ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللّٰهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ} [سورة الحج الآية: ٦٢]

“Böyledir. Çünkü Allah, hakkın tâ kendisidir.(Müşriklerin) O'nun dışında ibâdet ettikleri şey ise (hiçbir fayda veya zarar veremeyen) bâtlın tâ kendisidir. Şüphesiz ki Allah (kullarından) yücedir, (O, her şeyden) büyüktür.”²

Mü'minûn sûresinde ise şöyle buyurmaktadır:

¹ Buhârî ve Müslim, Abdullah b. Abbas'tan -Allah ondan ve babasından râzi olsun- rivâyet etmiştir.

² Hac Sûresi: 62

{وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ} [سورة المؤمنون الآية: ١١٧]

“Her kim, Allah ile birlikte başka bir ilâha yalvarırsa, -ki o ilâha yalvarmasının hiçbir gerekçesi de yoktur- , onun (bu çirkin ameline karşılık âhiretteki) hesabı ancak Rabbinin nezdindedir. Hiç şüphe yok ki kâfirler (kıyâmet günü) iflah olamazlar (onlara kurtuluş yoktur).”¹

{وَاللَّهُمَّ إِلَهٌ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ} [سورة البقرة الآية: ١٦٣]

“(Ey insanlar!) İlahınız bir tek ilâh (Allah)'tır.O'ndan başka hakkıyla ibâdeteye lâyık hiçbir ilâh yoktur.O, Rahmân'dır (dünyada bütün kullarına merhametlidir), Rahîm'dir (âhirette sadece mü'minlere merhametlidir.)”²

{وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ} [سورة البينة الآية: ٥]

“Halbuki onlara, dîni yalnızca O'na hâlis kılıp, hanifler olarak Allah'a ibâdet etmeleri, namaz kılmaları ve zekât vermeleri emrolunmuştu. İşte dosdoğru dîn, budur.”³

Bu anlamda daha pek çok âyet vardır.

¹ Mü'minûn Sûresi: 117

² Bakara Sûresi: 163

³ Beyyine Sûresi: 5

Anlamını bilip ona göre hareket etmediği ve onu tasdik etmediği sürece bu büyük söz, ne sahibini şirk dairesinden çıkarır, ne de ona fayda verir. Nitekim münâfıklar dilleriyle bu sözü söylüyorlardı. Fakat îmân etmedikleri ve ona göre hareket etmedikleri için cehennemın en alt tabakasında azaba maruz kalacaklardır.

Aynı şekilde yahudiler de bu sözü söylemelerine rağmen, ona îmân etmedikleri için insanlar içerisinde en azılı kâfirler onlar olmuşlardır.

Yine bu ümmette sözleri, fiilleri ve inançlarıyla bu söze aykırı hareket ederek kabirlerde yatan ölümlere ve evliyâyâ yalvarıp onlardan yardım istedikleri için kâfir olan nice insanlar da bu sözü söylemektedirler. Ancak bu söz onlara hiçbir fayda vermez, bu sözü söylemekle de müslüman sayılmazlar. Çünkü onlar, söyledikleri sözlerle, yaptıkları ve inandıkları şeylerle bunu inkâr etmişlerdir.

Bazı âlimler Lâ ilâhe illallah'ın 8 şartı olduğunu belirterek ve bu şartları şu dördükte toplamışlardır:

İlim, yakîn, ihlas, sıdk ile

Muhabbet, inkiyâd ve kabul ile

Buna sekizincisi ilâve edilerek inkar etmekle

Allah'tan başka her ilâhı

Bu dördlük, Lâ ilâhe illallahın bütün şartlarını içermiştir ki bu şartlar şunlardır:

Birincisi: İLİM

Bunun anlamı; cehâletle bağdaşmayan ve ona aykırı olan ilim demektir. Daha önce de belirtildiği gibi, Lâ ilâhe illallah'ın anlamı; Allah Teâlâ'dan başka hakkıyla ibâdete lâyık hiçbir ilâh yok demektir. İnsanların Allah Teâlâ'dan başka ibâdet ettikleri bütün ilâhlar ise bâtil ilâhlardır.

İkincisi: YAKÎN

Bunun anlamı; şüphe ile bağdaşmayan ve ona aykırı olan yakîn demektir. Lâ ilâhe illallah diyen kimsenin, Allah Teâlâ'dan başka hakkıyla ibâdete lâyık hiçbir ilâhın olmadığına kesin olarak inanması gerekir.

Üçüncüsü: İHLAS (Samimiyet)

Kulun bütün ibâdetlerini Rabbi olan Allah Teâlâ için ihlasla yapmasıdır. Eğer kul, bir ibâdeti peygambere, meleğe, puta, cine veya Allah Teâlâ'dan başka birisine yaparsa, Allah Teâlâ'ya ortak koşmuş olur ki Lâ ilâhe illallah'ın bu şartını yani ihlas şartını da ihlâl etmiş olur.

Dördüncüsü: SIDK (Doğruluk)

Bunun anlamı; Lâ ilâhe illallah sözünü söylerken kalbi diline, dili kalbine uyacak şekilde doğru olması demektir. Bu sözü, diliyle

söyler de kalbiyle söylediği şeyin anlamına inanmazsa, kendisine hiçbir fayda vermez. Bu durumda diğer münâfıklar gibi kâfir olur.

Beşincisi: MUHABBET (Sevgi)

Bunun anlamı; Allah Teâlâ'yı sevmek demektir ki bir kimse Allah Teâlâ'yı sevmeden bu kelimeyi söylerse, İslâm dînine girmiş sayılmaz ve münâfıklar gibi kâfir olur.

Muhabbetin delilleri, Allah Teâlâ'nın şu sözleridir:

{قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ} [سورة آل عمران الآية: ٣١]

“(Ey Muhammed!) De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız, bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah, çok bağışlayan ve esirgeyendir.”¹

{وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ اللَّهِ أَنَدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرُونَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ} [سورة البقرة الآية: ١٦٥]

“İnsanlardan bazıları Allah'ı bırakıp birtakım putları Allah'a denk tutar ve Allah'ı sevdikleri gibi onları severler. Ama îmân edenlerin Allah sevgisi,(onlardan) daha kuvvetlidir.(Allah'a ortak koşarak nefislerine) zulmedenler, şayet (âhirette) azabı gördüklerinde, güç ve kuvvetin hepsinin Allah'a âit olduğunu ve Allah'ın

¹ Âl-i İmrân Süresi: 31

azabının çok çetin olduğunu önceden bilmiş olsalardı, (Allah'ı bırakıp da putlara tapmazlardı.)”¹

Bu anlamda daha pek çok âyet vardır.

Altıncısı: İNKİYÂD (Boyun eğmek)

Bunun anlamı; sadece Allah Teâlâ'ya ibadet etmek ve O'nun şeriatine boyun eğerek ona îmân etmek ve onun hak olduğuna inanmak sûretiyle Lâ ilâhe illallah sözünün delâlet ettiği şeylere boyun eğmek demektir. Bu sözü söylediği halde Allah Teâlâ'ya ibâdet etmez, O'nun şeriatına boyun eğmez ve kibirle-nerek bunu kabul etmezse, o kimse şeytan ve benzerleri gibi müslüman sayılmaz.

Yedincisi: KABUL

Bunun anlamı; Allah Teâlâ'ya ibadet etmeyi kabul etmek ve O'ndan başkasına ibâdet etmemek, buna bağlı kalıp ona rızâ göstermek sûretiyle Lâ ilâhe illallah sözünün delâlet ettiği şeyleri kabul etmek demektir.

Sekizincisi: İNKÂR

Bunun anlamı; Allah Teâlâ'dan başkasına ibâdet etmeyi reddedip bu hareketten uzak durmak ve bunun bâtil olduğuna inanmak demektir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

---

¹ Bakara Sûresi: 165

{ لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ } [سورة البقرة الآية: ٢٥٦]

“Dinde zorlama yoktur (dîne girmesi için kimse zorlanmaz). İmân ile küfür, kesin olarak birbirinden ayrılmıştır. Artık kim tâğûtu (Allah'ın dışında ibâdet edilen ilâhları) inkâr eder ve Allah'a imân ederse, muhakkak ki sağlam kulpa tutunmuş demektir. Allah, (kullarının söylediklerini) işiten ve (onların yaptıklarıyla niyetlerini) bilendir.”¹

Nitekim Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- de sahih bir hadiste şöyle buyurmaktadır:

((وَمَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَكَفَرَ بِمَا يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَرَّمَ مَالَهُ وَدَمَهُ وَحَسَابَهُ عَلَى اللَّهِ)) [رواه مسلم]

“Her kim, Lâ ilâhe illallah der ve Allah'ın dışında ibâdet edilen ilâhları inkâr ederse, malı ve canı(na dokunmak) haram olur.Onun hesabı Allah'a kalmıştır.”²

Bir başka rivâyette ise şöyle buyurmaktadır:

((وَمَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَكَفَرَ بِمَا يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَرَّمَ مَالَهُ وَدَمَهُ)) [رواه مسلم]

¹ Bakara Sûresi: 256

² Müslim

“Her kim, Lâ ilâhe illallah der ve Allah'ın dışında ibâdet edilen ilâhları inkâr ederse, malı ve canı (na dokunmak) haram olur.”¹

Bütün müslümanların bu şartları gözünde bulundurup Lâ ilâhe illallah'ı gerçekleştirmeleri gerekir. Bir müslüman ne zaman bu sözün anlamını bilir de bu hal üzere yaşarsa, Lâ ilâhe illallah'ın şartlarını detaylı olarak bilmeseydi bile artık o kimse müslümandır ve onun kanını akıtmak ve malını almak haram olur. Çünkü bunun amacı; bir mü'minin istenen şartları detaylı olarak bilmeseydi bile, hakikatı bilmesi ve onunla amel etmesidir.

Tâğût ise Allah Teâlâ'nın dışında ibâdet edilen her şeydir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ} [سورة البقرة الآية: ٢٥٦]

“Dinde zorlama yoktur (dîne girmesi için kimse zorlanmaz). İmân ile küfür, kesin olarak birbirinden ayrılmıştır. Artık kim tâğûtü (Allah'ın dışında ibâdet edilen ilâhları) inkâr eder ve Allah'a imân ederse, muhakkak ki sağlam kulpa tutunmuş demektir. Allah,

¹ Müslim

(kullarının söylediklerini) **işiten ve** (onların yaptıklarıyla niyetlerini) **bilendir.**"¹

{وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ} [سورة النحل من الآية: ٣٦]

"Şüphesiz ki biz, (geçmişte) her ümmete bir peygamber gönderdik (ve ona şöyle söylemesini emrettik): 'Yalnızca Allah'a ibâdet edin ve tâğûta ibâdet etmekten sakının.'"²

Allah Teâlâ'nın dışında ibâdet edilen peygamberler, salih kimseler ve melekler tâğût hükmünde değildirler.Çünkü onlar, kendilerine ibâdet edilmesine râzı olmazlar.Tâğût; insanları bu kimselere ibâdet etmeye çağırın ve bu işi onlara güzel gösteren şeytanın kendisidir. Allah Teâlâ'dan bizi ve diğer müslümanları her türlü kötülüklerden korumasını dileriz.

Lâ ilâhe illallah sözüne tamamen aykırı olan amellerle, bu sözün kemâline aykırı olan amellere gelince, bunlar:

Ölülere, meleklerle, putlara, ağaçlara, taşlara, yıldızlara ve bunlara benzer şeylere yalvarmak, onlara kurban kesmek, adak adamak ve secde etmek gibi, sahibini büyük şirke düşüren ve bu söze tamamen aykırı olan her türlü amel, söz ve inançtır.

Bütün bu sayılanlar, tevhîde tamamen aykırıdır ve Lâ ilâhe illallah'ı ortadan kaldırır.

¹ Bakara Sûresi: 256

² Nahl Sûresi:36

Zinâ etmek, sarhoşluk verici şeyler içmek, anne ve babaya itaatsizlik etmek, fâiz yemek ve buna benzer dînimizce delilleriyle bilinen Allah Teâlâ'nın haram kıldığı şeyleri helâl saymak, tevhîde tamamen aykırı olan ve bu sözü ortadan kaldıran şeylerdendir.

Aynı şekilde beş vakit namaz, zekât, Ramazan orucu, anne ve babaya itaatte bulunmak, kelime-i şehâdeti telaffuz etmek gibi dînimizce delilleri ve icmâ ile bilinen Allah Teâlâ'nın farz kıldığı söz ve fiilleri inkâr etmek de tevhîde tamamen aykırı olan ve bu sözü ortadan kaldıran şeylerdendir.

Tevhîd ve îmânı zayıflatan, bu sözün kemâlini yani ibâdetin yalnızca Allah Teâlâ'ya hâlis kılınmasını ortadan kaldıran söz, amel ve inançlara gelince, bunlar pek çok olup bazıları şunlardır:

Riyâ, Allah Teâlâ'dan başkası adına yemîn etmek, Allah ve falanca diledi de bu iş oldu demek veya bu (nimet), Allah ve filancadandır demek gibi küçük şirk olan şeylerdir.

Aynı şekilde her türlü günahlar, tevhîd ve îmânı zayıflatır, bu sözün kemâlini ortadan kaldırır.

Müslümanların, tevhîdi ve îmânı ortadan kaldıran veya tevhîd ve îmânı noksanlaştıran her türlü davranışlardan sakınması gerekir. Bilindiği gibi ehl-i sünnet vel-cemaate göre îmân, söz ve amelden ibâret olup Allah Teâlâ'ya itaat etmekle artar, O'na karşı gelmekle de azalır. İslâm âlimleri akâid, tefsîr ve hadis kitaplarında

bunun delillerini açıklamışlardır. İsteyen, Allah'a hamdolsun bu delilleri kolayca bulabilir.

İşte bu delillerden birisi Allah Teâlâ'nın şu sözüdür:

{وَأِذَا مَا أَنْزَلْتُ سُورَةً فَمِنْهُمْ مَن يَقُولُ أَبْكُمْ زَادَتْهُ هَٰذِهِ إِيمَانًا فَأَمَّا الَّذِينَ
آمَنُوا فَرَزَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ} [سورة التوبة الآية: ١٢٤]

“(Muhammed-sallallahu aleyhi ve sellem-'e Kur'anın sûrelerinden) **herhangi bir sûre indirildiğinde, onların (münâfikların) kimisi (inkârcı ve alaylı bir tavırla): 'Bu (inen sûre) hanginizin îmânını artırdı? der. 'Îmân edenlere gelince, (bu sûrenin inmesi) onların îmânını artırır ve onlar (Allah'ın kendilerine vermiş olduğu îmâna) sevinirler.’**”¹

Başka bir âyette Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

{إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ
زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ} [سورة الأنفال الآية: ٢]

“Mü'minler ancak o kimselerdir ki Allah'ın adı anıldığında kalpleri titreyen, onlara O'nun (Allah'ın) âyetleri okunduğunda îmânlarını arttıran ve Rablerine tevekkül edenlerdir.”²

Yine başka bir âyette şöyle buyurmaktadır:

{وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى} [سورة مريم من الآية: ٧٦]

¹ Tevbe Sûresi: 124

² Enfâl Sûresi: 2

“Allah, hidâyete erenlerin hidâyetini artırır.”¹

Bu anlamda daha pek çok âyet vardır.

Soru 4

Çağımızda Allah Teâlâ'nın varlığını ve O'nun rubûbiyyetini ispat etmek için birçok araştırmalar yapılmakta, kitaplar yazılmakta ve konferanslar düzenlenmektedir. Fakat bu araştırmalar, kitaplar ve konferanslar, rubûbiyet tevhîdinin ayrılmaz bir parçası ve onun gereği durumunda olan ulûhiyet tevhîdini delil olarak göstermemektedirler. Bunun sonucu olarak ulûhiyet tevhîdi bilinmemekte ve hafife alınmaktadır.

Bundan dolayı dünya ve âhirette kurtuluşa ermenin temeli, gelmiş-geçmiş bütün peygamberlerin dâvetlerinin anahtarı ve bu meselenin temelini oluşturan ulûhiyet tevhidinin önemi açıklar mısınız?

Cevap 4

Allah Teâlâ, kulları üzerindeki hakkını açıklamaları, kullarını yalnızca kendisine ibâdet edip başkasına ibâdet etmemeye ve her türlü ibâdeti yalnızca kendisine yapmaya dâvet etmeleri için

¹ Meryem Sûresi: 76

peygamberler göndermiş ve kitaplar indirmiştir. Her ibadetlerini ihlaslı olarak kendisine yapmalarını kullarına emretmiştir. Çünkü, insanların çoğu, Allah Teâlâ'nın onların Rabbi, yaratıcısı ve rızık vereni olduğunu biliyorlardı. Fakat onlar, Nûh-*aleyhisselâm*-'in kavmi ile onlardan sonraki kavimlerde olduğu gibi, bilmediklerinden dolayı insanlar atalarını ve kendilerinden öncekileri taklit edip Allah Teâlâ'ya ortak koşmuşlardır.

Nitekim İslâm'ın ilk yıllarında Rasûlullah-*sallallahu aleyhi ve sellem*-de kavmini Allah Teâlâ'yı birlemeye yani tevhide dâvet ettiğinde, kavmi bunu çirkin görmüş ve bunu kabul etmeyip kibirlenmişti.

Nitekim Allah Teâlâ, bu konuda onların şöyle dediklerini haber vermektedir:

{أَجْعَلِ الْآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجَابٌ} [سورة ص الآية: ٥]

“O (Muhammed), (o kadar çok) **ilâhları nasıl oldu da tek bir ilâh yaptın? Doğrusu, (haber verdiği ve insanları ona dâvet ettiği) bu, ne tuhaf bir şeydir.**”¹

Allah Teâlâ yine onlar hakkında şöyle buyurmaktadır:

{إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ * وَيَقُولُونَ إِنَّا لَنَسَارِكُوا آلِهَتِنَا لِشَاعِرٍ مَّجْنُونٍ} [سورة الصافات: ٣٥ - ٣٦]

¹ Sâd Süresi: 5

“Onlara, ‘Lâ ilâhe illallah’ denildiği (bu söze dâvet edildikleri ve ona aykırı olan şeyleri terketmeleri istendiği) zaman, (mü'minlerin söyledikleri gibi söylemeyip) **bu sözü söylemekten kibirlenirlerdi.Onlar: ‘Deli bir şâirin demesiyle mi ilâhlarımıza tapmayı bırakacağız? derlerdi.’**”¹

Yine başka bir âyette şöyle buyurmaktadır:

{إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِم مُّهُتَدُونَ} [سورة الزخرف من الآية:
[۲۳]

“(Nimetlerin kendilerini şımarttığı ileri gelenler): ‘**Atalarımızı bir dîn üzere bulduk ve biz de onların yoluna uyarız**’ (derlerdi).”²

Bu anlamda daha pek çok âyet vardır.

Bundan dolayı müslüman âlimlerle hidâyet dâvetçilerinin ulûhiyet tevhîdinin hakikatini insanlara açıklamaları gerekir.Aynı şekilde ulûhiyyet tevhîdi ile birlikte rubûbiyyet tevhidi, isim ve sıfatlar tevhidi arasındaki farkları insanlara açıklamaları gerekir. Çünkü birçok müslüman bu farkları bilmemektedir ki kâfirler nasıl bilebilirler.Kureyş müşrikleriyle diğer araplar ve geçmiş ümmetlerin geneli, Allah Teâlâ'nın kendilerini yaratan ve kendilerine rızık veren olduğunu çok iyi biliyorlardı.Nitekim Allah Teâlâ onlara bunu huccet ikâme etmiştir. Çünkü Allah Teâlâ onların yaratıcısı,

¹ Sâffât Sûresi: 35-36

² Zuhruf Sûresi: 23

onlara rızık veren ve onların her şeyine gücü yeten olduğundan dolayı ibâdet edilmeye lâyük yegâne ilâhtır.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{وَلَيْن سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولَنَّ اللَّهُ} [سورة الزخرف من الآية: ٨٧]

“(Ey Muhammed!) **Şayet onlara, onları kimin yarattığını sorarsan, muhakkak ki (bizi) Allah (yarattı) diyeceklerdir.**”¹

Yine onlar hakkında bir âyette şöyle buyurmaktadır:

{وَلَيْن سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولَنَّ اللَّهُ} [سورة العنكبوت من الآية: ٦١]

“(Ey Muhammed!) **Şayet onlara gökleri ve yeri kim yarattı diye sorarsan, mutlaka Allah (yarattı) diyeceklerdir.**”²

Allah Teâlâ başka bir âyette peygamberine onlara rızık verenin kim olduğunu sormasını emrederek şöyle buyurmaktadır:

{قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ} [سورة يونس الآية: ٣١]

“(Ey Muhammed! Onlara) **de ki: Gökten (yağmur yağdırarak) ve yerden (bitkiler yeşerterek) size kim rızık veriyor? Ya da kulaklara ve gözlere kim sahip oluyor? Ölüden diriye, diriden de**

¹ Zuhruf Sûresi: 87

² Ankebut Sûresi: 61

ölüyü kim çıkarıyor? (Kâinattaki) işleri kim idâre ediyor? (Bütün bunları yapan) Allah'tır, diyeceklerdir. O halde onlara de ki: (Başkasına ibâdet ederseniz) Allah'(in azabına mâruz kalmak)tan korkmaz mısınız.”¹

Allah Teâlâ, yukarıdaki âyetlerde müşriklere, onların Rabbi, yaratıcısı, rızık vereni, göklerin ve yerin yaratıcısı ve bütün işleri çekip çevirenin kendisi olduğunu kabul etmelerine rağmen, ulûhiyyet tevhidini inkâr etmelerini, putlara ve kendisinden başka şeylere tapmalarını delil getirmiştir.

Aynı şekilde Allah Teâlâ kullarına, isim ve sıfatlarına îmân etmelerini ve kendisini kullarına benzetmekten tenzih etmelerini emrederek şöyle buyurmaktadır:

{وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ} [سورة الأعراف الآية: ١٨٠]

“En güzel isimler, Allah'ındır. O halde o güzel isimlerle O'na duâ edin (O'ndan isteyin).O'nun isimleri hakkında eğri yola gidenleri (isimlerini değiştirenleri) bırakın. Onlar yapmakta olduklarının cezâsını (âhirette) göreceklerdir.”²

Allah Teâlâ Haşr sûresinde ise şöyle buyurmaktadır:

¹ Yûnus Sûresi: 31

² A'râf Sûresi: 180

{هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ * هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيَّمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ * هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ} [سورة الحشر الآيات: ٢٢-٢٤]

“Allah, kendisinden başka hakkıyla ibâdete lâyık hiçbir ilâh olmayan, gizli ve açık olanı bilen, Rahman (rahmetiyle her şeyi kuşatan) ve Rahîm (mü'minlere merhametli) **olandır. Allah, kendisinden başka hakkıyla ibâdete lâyık hiçbir ilâh olmayan, mülkün sahibi, her türlü noksanlıktan münezzehtir** (her türlü kusurdan uzak) **olan, selâmet veren,** (açık âyetlerle gönderdiği peygamberlerini) **tasdik eden,** (kullarının yaptıklarını) **gözetleyen, Azîz** (mağlûp edilemeyen), **Cebbâr** (gücüyle bütün yarattıklarını kendisine boyun eğdiren) **ve Mütekebbir** (azamet sahibidir). **Allah,** (ibâdetinde kendisine ortak koşulan şeylerden) **münezzehtir. Allah, yaratandır,** (hikmeti gereği) **var eden ve** (yarattıklarına dilediği gibi) **şekil verendir. Güzel isimler** (ve yüce sıfatlar) **O'na âittir. Göklerde ve yerde ne varsa, hepsi O'nu tesbîh eder. O,** (düşmanlarından intikam alacak kadar) **güç ve** (yarattıklarının işlerini idâre edecek kadar) **hikmet sahibidir.”¹**

İhlâs sûresinde ise şöyle buyurmaktadır:

¹ Haşr Sûresi: 22-24

{قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ * اللَّهُ الصَّمَدُ * لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ * وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُوًا أَحَدٌ} [سورة الإخلاص]

“(Ey Muhammed!) **De ki: O Allah birdir. Allah sameddir. O, doğurmamış ve doğmamıştır. O'nun hiçbir dengi yoktur.**”¹

Başka bir âyette şöyle buyurmaktadır:

{فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ} [سورة البقرة الآية: ٢٢]

“...**O halde**, (Allah'ın yaratan, rızık veren ve yegâne ibâdet edilmeye lâyık olduğunu) **bildiğiniz halde, O'na hiç kimseyi denk tutmayın.**”²

Yine başka bir âyette şöyle buyurmaktadır:

{لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ} [سورة الشورى الآية: ١١]

“(Zâtı, isim, sıfat ve fiillerinde yarattıklarından) **O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O, hakkıyla işiten ve görendir.**”³

Bu anlamda daha pek çok âyet vardır.

İslâm âlimleri-Allah onlara rahmet etsin-, rubûbiyet tevhidinde îmân etmenin, ibâdetle Allah Teâlâ'yı birlemek demek olan ulûhiyet tevhidinde îmân etmeyi gerekli ve kaçınılmaz kıldığını açıklamışlardır. Bu nedenle Allah Teâlâ onlara bunu delil olarak göstermiştir.

¹ İhlâs Sûresi

² Bakara Sûresi:22

³ Şûrâ Sûresi: 11

Aynı şekilde isim ve sıfatlar tevhidi de her türlü ibâdeti Allah Teâlâ'ya has kılmayı ve ibâdette O'nu birlemeyi gerektirir.Çünkü Allah Teâlâ zâtında, isim ve sıfatlarında kâmilidir. Hiçbir karşılık olmaksızın kullarına nimetler veren, ibâdet edilmeye, emirlerine itaat edilmeye ve yasaklarından sakınılmaya lâyık olan sadece O'dur.

Ulûhiyyet tevhidinde gelince, bu tevhid diğer iki tevhidi (isim ve sıfatlar tevhidi ile rubûbiyyet tevhidini) de içermektedir.Ulûhiyyet tevhidini gerçekleştirip ilim ve amel olarak bu hal üzere olan kimse, aynı zamanda isim ve sıfatlar tevhidi ile rubûbiyyet tevhidini de gerçekleştirmiş olur.İslâm âlimleri bunun anlamını akâid ve tefsir kitaplarında açıklamışlardır.Nitekim İbn-i Cerir, İbn-i Kesir ve Beğavi gibi âlimlerin tefsir kitapları ile Abdullah b. Ahmed b. Hanbel'in "**Sünneh**", İbn-i Huzeyme'nin "**Tevhid**" adlı kitabı ile Osman b. Dârimî'nin Bişr Mureysi'ye reddiyesi gibi eserlerde selef âlimleri bunları detaylı olarak açıklamışlardır. *-Allah onlara rahmet etsin-*.

Bu meseleleri kitaplarında en iyi şekilde açıklayanlardan birisi de Şeyhülislâm İbn-i Teymiyye ile öğrencisi İbn-i Kayyim'dir *-Allah ikisine de rahmet etsin-*.

Yine Muhammed b. Süleyman Temimî, evlatları, öğrencileri ve ehl-i sünnetten kendilerine uyanlar gibi, hicri 12. yüzyıldan itibaren günümüze kadar olan İslâmî dâvet âlimleri bu meseleleri en iyi şekilde açıklamışlardır.

Bu konudaki en güzel eserlerden birisi, Abdurrahman b. Hasan'ın yazdığı "**Fethul-Mecîd**" ile Süleyman b. Abdullah b. Â-i Şeyh'in yazdığı ve bu kitabın aslı olan "**Teysîrul-Azîz**" adlı kitaptır.

Yine büyük âlim Abdurrahman b. Kasım'ın yazdığı ve içerisinde Süleyman b. Abdullah b. Â-i Şeyh gibi, hicri 12. yüzyıldaki dâvet âlimlerinin akâid ve ahkâm konularındaki fetvalarını içeren "**ed-Durer'us-Seniyye**" kitabının ilk ciltleri bu konuda en iyi derlenen eserlerdendir. Büyük faydalar içerdiğinden dolayı, bu ve buna benzer ehl-i sünnet âlimlerinin yazdıkları kitapların okunmasını ve gözden geçirilmesini tavsiye ederim.

Yine Süleyman b. Abdullah b. Â-i Şeyh gibi dâvet âlimlerinin yazdıkları "**Mecmuatu'r-Rasâil**" adlı kitap ile Abdurrahman b. Hasan, Abdullatif b. Abdurrahman, Abdullah Ebâ Babfîn ve Süleyman b. Sehman gibi hidâyet imamları ve tevhidin yayılmasına yardım eden âlimlerin, büyük faydalar içeren ve şüpheleri giderip o şüphelere reddiyeler veren fetvâlarının okunmasını tavsiye ederim. Allah Teâlâ onların hepsine rahmet etsin ve onları geniş cennetlerine koysun, bizi de en güzel bir şekilde onlara uyanlardan eylesin. (Âmîn)

Yine bu faydalı eserlerden birisi de, akâid ile ilgili olarak benim fetvâlarımla makâlelerimi içeren ve günümüzde basılan ve ilim talebeleri arasında "**Mecmûul-Fetâvâ**" olarak bilinen eserimin ilk ciltlerinin okunmasını tavsiye ederim. Allah Teâlâ bu kitapları okuyanlara faydalı kılsın.

Soru 5

Bazı insanlar, âlimlerle salih kimselerden ve onların bıraktığı eserlerden bereket ummayı câiz görmektedirler. Bu konuda da sahâbenin Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'den bereket umduklarını delil olarak göstermektedirler. Sizce bunun hükmü nedir?

Böyle yapmak, başkasını Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'e benzetmek değil midir?

Ölümünden sonra Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'den bereket ummak mümkün müdür?

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in bereketiyle Allah Teâla'ya tevessülde bulunmanın hükmü nedir?

Cevap 5

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'den başka herhangi birisinin abdest suyu, saç, teri veya bedeninden arta kalan herhangi bir şeyden bereket ummak câiz değildir. Aksine Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in bedeni ve bedeninin dokunduğu her şeye hayır ve bereketler vermesinden dolayı Allah Teâla bunları sadece Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'e has kılmıştır.

Bu nedenle sahabe-Allah ondan râzı olsun-, Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- hayatta iken olsun, öldükten sonra olsun, ne kendilerinden birisiyle, ne Hulafâ-i Râşidin ile, ne de başka birisinden bereket ummuşlardır (teberrükte bulunmuşlardır).

Bu ise sahâbenin, bereket ummanın yalnızca Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'e has olduğunu bildiklerini göstermektedir. Zîrâ Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-'den başkasından bereket ummak, insanı şirke ve Allah Teâlâ'dan başkasına ibâdet etmeye götürür.

Aynı şekilde Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in şânı, zâtı, sıfatı veya bereketiyle Allah Teâlâ'ya tevessülde bulunmak, bu konuda herhangi bir delil bulunmadığı için câiz değildir. Çünkü bu davranış, insanı şirke ve Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- hakkında aşırı gitmeye götürür. Ayrıca sahabe-Allah onlardan râzı olsun- böyle bir şey yapmamışlardır. Şayet bu işte hayır olsaydı, bizden önce onlar bunu yaparlardı. Yine bu davranış, Edille-i Şer'iyye'ye de aykırıdır.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا} [سورة الأعراف من الآية: ١٨٠]

“(Azametinin kemâline delâlet eden) **en güzel isimler, Allah'ındır. O halde o güzel isimlerle O'na duâ edin** (O'ndan isteyin).”¹

¹ A'râf Sûresi: 180

Allah Teâlâ bu âyette filancanın şânı, hakkı veya bereketi ile duâ etmeyi emretmemiştir.

Yine, güzel isimleri ve izzet, rahmet veya kelâm gibi yüce sıfatlarıyla Allah Teâlâ'ya duâ etmek câizdir.

Sahih hadislerde haber verildiği üzere, noksansız sözleri, izzet ve kudretiyle Allah Teâlâ'ya sığınmak câizdir.

Yine, Allah Teâlâ ve elçisi Muhammed-*sallallahu aleyhi ve sellem*-i sevmek, Allah Teâlâ'ya ve elçisi Muhammed-*sallallahu aleyhi ve sellem*-e îmân etmek ve salih amellerle tevessülde bulunmak câizdir.

Nitekim **“Mağara Arkadaşları Kissası”** buna örnektir. Kissanın özeti şöyledir: Bizden önceki topluluklardan birisinde üç arkadaş yolda giderlerken sağanak bir yağmura yakalanırlar. Sağanak yağmurdan korunmak için bir mağaraya sığınır. Mağaraya girer girmez dağdan yuvarlanan kaya mağaranın girişini onların üzerine kapatır. Kayayı kaldırmaya güçleri yetmez. Bunun üzerine bu durumdan kurtulmak için kendi aralarında müzâkere ederler ve sonunda yaptıkları salih amellerle Allah Teâlâ'ya yalvarmaktan başka hiçbir şeyin kendilerini kurtarmayacağına karar verirler. Ardından Allah Teâlâ'ya yalvarıp O'ndan yardım istemeye başlarlar. Üç arkadaştan birincisi, anne ve babasına iyilikte bulunmasını vesile kılarak yalvarmaya başlar. Bunun üzerine kaya biraz aralanır ancak dışarı çıkacak imkânı bulamazlar. İkincisi, imkânı olduğu halde zinâdan vazgeçmesini

vesile kılarak yalvarmaya başlar.Bunun üzerine kaya biraz daha aralanır, ancak yine dışarı çıkacak imkânı bulamazlar.Üçüncüsü ise emâneti sahibine iâde etmesini vesile kılarak yalvarmaya başlar.Bunun üzerine kaya kapıdan uzaklaşıp ortadan kalkar ve hep beraber dışarı çıkıp giderler.

Bizden önceki kavimlerin birinde meydana gelen bu ibretli kıssayı haber veren bu hadis, Buhârî ve Müslim'in sahihlerindedir.

Benim bu cevapta anlattıklarımı, başta Şeyhülislâm İbn-i Teymiyye ve öğrencisi İbn-i Kayyim ile Abdurrahman b. Hasan **"Feth-ül Mecid"** adlı kitabında açıklamışlardır.

Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem-* hayatta iken onunla tevessülde bulunan âmâ sahâbînin hadisine gelince; Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem-*'in Allah Teâlâ'ya duâ etmesiyle birlikte gözleri görmeyen bu sahâbînin gözleri görür hâle gelmişti.Bu olay, Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem-*'in duâsı ve şefaati ile olan bir tevessüldür.O'nun şânı ve hakkıyla olmamıştır.Nitekim rivâyet edilen hadiste bu olay açıktır.

Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem-* kıyâmet günü insanlar arasında hüküm ve kıyâmet günü cennet ehlinin cennete girmesi için şefaatchi olacaktır.Bunlar, dünya ve âhirette Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem-* ile tevessülde bulunmanın şekillerindedir.Bu tevessül, Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem-*'in duâsı ve şefaatiyle yapılan tevessüldür.İslâm âlimlerinin de belirttikleri gibi bu teves-

sül, O'nun zâtı veya hakkı ile yapılan tevessül değildir. Bu âlimler, daha öncede zikrettiğimiz gibi, Şeyhülislâm İbn-i Teymiyye ve öğrencisi İbn-i Kayyim ile Abdurrahman b. Hasan'dır.

Soru 6

Halktan birçok kimse, tevhide zarar verecek hareketlerde bulunmaktadır.Bu kimselerin hükmü nedir?

Bu kimselerin cehâleti özür sayılır mı? Bunlarla evlenmek veya bunları evlendirmek câiz midir?

Bunların kestikleri hayvanların etlerini yemek câiz midir?

Bu kimselerin Mekke-i Mükerrreme'ye girmeleri caiz midir?

Cevap 6

Ölülere yalvarmak, onlardan yardım istemek ve onlara adak adamak gibi ibâdetleri yapmakla tanınan kimse müşrik ve kâfirdir.

Onunla evlenmek câiz değildir.Onun Mescid-i Haram'a girmesi de câiz değildir.Bilmediğini iddiâ etse bile, yaptıklarından dolayı Allah Teâlâ'ya tevbe etmediği sürece ona müslüman muamelesi yapılması, câiz değildir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَاتِ حَتَّى يُؤْمِنَ وَلَا مَآءَةَ الْمُؤْمِنَاتِ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكَةٍ وَلَا تُعْجِبْكُمْ وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّى يُؤْمِنُوا وَلَعَبْدٌ مُّؤْمِنٌ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكٍ وَلَا تُعْجِبْكُمْ أُولَئِكَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَاللَّهُ يَدْعُوا إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِإِذْنِهِ وَيُبَيِّنُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ} [سورة البقرة الآية: ٢٢١]

“(Ey müslümanlar!) İmân etmedikçe (İslâm'a girmedikçe) müşrik kadınlarla evlenmeyin. İmânlı bir câriye, hoşunuza gitse bile müşrik bir kadından daha hayırlıdır. İmân etmedikçe müşrik erkekleri de (kızlarınızla) evlendirmeyin. İmânlı bir köle, hoşunuza gitse bile müşrik bir erkekten daha hayırlıdır. Onlar (müşrikler) cehenneme çağırır, Allah ise (kullarını) izniyle cennete ve (günahlarını) bağışlamaya çağırır. Allah, düşünüp anlasınlar diye âyetlerini insanlara açıklar.”¹

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ اللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَا هُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ وَآثُوهُنَّ مَا أَنْفَقُوا وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ وَلَا تُمْسِكُوا بِعِصَمِ الْكَوَافِرِ وَأَسْأَلُوا مَا أَنْفَقْتُمْ وَلَيْسَ أَسْأَلُوا مَا أَنْفَقُوا ذَلِكَمُ حُكْمُ اللَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ} [سورة المتحنة الآية: ١٠]

“Ey imân edenler! Mü'min kadınlar (küfür diyârından İslâm diyârına) hicret edip size geldiklerinde, (imânlarında samimî

¹ Bakara Sûresi: 221

olup-olmadıklarını bilmeniz için) onları imtihan edin.Allah onların îmânlarını daha iyi bilir.Eğer onların îmân etmiş kadınlar olduklarını öğrenirseniz, onları kâfirlere (kocalarına) geri göndermeyin. Ne bunlar (mü'min kadınlar), onlara (kâfir kocalara) helâl olur, ne de onlar (kâfir kocalar) bunlara helâl olur. (Mü'min kadınların kocalarına, verdikleri (mehirleri) geri verin.Onlara (mü'min kadınlara) mehirlerini vermek şartıyla onlarla evlenmenizde size bir günah yoktur.Kâfir kadınları nikâhınızda tutmayın ve verdiğiniz mehirleri onlardan geri isteyin.Onlar da verdikleri mehirleri sizden istesinler.Bu, Allah'ın aranızda verdiği hükümdür (Bu hükme aykırı hareket etmeyin).Allah, her şeyi en iyi bilendir, hikmet sahibidir.”¹

{ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا وَإِنْ خِفْتُمْ عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْنِيكُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنْ شَاءَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ } [سورة التوبة الآية: ٢٨]

“Ey îmân edenler! Müşrikler ancak pisliktir.Onun için bu yıllardan (hicretin 9. yılından) sonra Mescid-i Haram'a yaklaşmasınlar.Eğer (onlarla olan ticâretinizin kesilmesinden dolayı) fakirlikten korkarsanız, Allah dilerse sizi kendi lüffundan zengin edecektir.Allah (her halinizi) en iyi bilendir, (işlerinizi idâre etmede) hikmet sahibidir.”²

¹ Mümtehine Sûresi: 10

² Tevbe Sûresi: 28

Bundan dolayı onların câhil olmalarına bakılmaz.Aksine bu konuda Allah Teâlâ'ya tevbe edinceye kadar kâfirlere karşı nasıl davranmak gerekiyorsa onlara da o şekilde davranmak gerekir.

Nitekim Allah Teâlâ bu gibi kimseler hakkında şöyle buyurmaktadır:

{وَإِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا قُلْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحِشَاءِ أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ * قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ * فَرِيقًا هَدَىٰ وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ إِنَّهُمْ اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِ اللَّهِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُم مُّهْتَدُونَ} [سورة الأعراف: ٢٨-٣٠]

“Onlar (kâfirler) çirkin bir iş yaptıklarında ‘Biz, babalarımızı bu yol üzere bulduk (bu iş, babalarımızdan bize miras olarak kaldı), Allah da bize bunu emretti’ derler.(Ey Muhammed! Onlara) de ki: Şüphesiz ki Allah, çirkin şeyleri emretmez. (Ey müşrikler!) Siz, Allah’a karşı bilmediğiniz şeyleri mi söylüyorsunuz? (Onlara) De ki: Rabbim bana adâletli davranmayı, size de her secde ettiğinizde yüzünüzü O’na çevirmenizi, dîni yalnızca O’na hâlis kılarak yalvarmanızı ve sizi ilk yarattığı gibi tekrar O’na döneceğinizi (ölümden sonraki dirilişe îmân etmenizi) emretti. O, (kullarını iki gruba ayırdı).Birini dosdoğru yola ilettili. Diğerine ise (doğru yoldan) sapmak gerekli oldu.Çünkü onlar, Allah’ı bırakıp

da kendilerine şeytanları dostlar edindiler.Böylece (bilmeyerek ve) doğru yolda olduklarını zannederek onlara uydular.”¹

Allah Teâlâ hıristiyanlar ve onlar gibileri hakkında da şöyle buyurmaktadır:

{قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا * الَّذِينَ ضَلَّ سَعِيَّهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا} [سورة الكهف: ١٠٣-١٠٤]

“(Ey Muhammed! İnsanlara) de ki: Size yaptıkları işler bakımından en çok hüsrana uğrayacak olanları haber vereyim mi? (Bunlar) iyi işler yaptıklarını sandıkları halde,dünya hayatında yaptıkları boşa giden kimselerdir.”²

Bu konuda daha pek çok âyet vardır.

Soru 7

Birçok İslâmi toplumlarda, dinin açık alâmetlerinden olan sakal bırakmak ve elbisenin paçasını kısaltmak gibi şeylerle alay etmek ortaya çıkmaktadır.İslâm dîniyle alay etmek, insanı dînden çıkarır mı? Böyle davranışlarda bulunanlara ne tavsiye edersiniz?

Cevap 7

¹ A'râf Sûresi: 28-30

² Kehf Sûresi: 103-104

Hiç şüphe yok ki Allah Teâlâ, elçisi Muhammed-*sallallahu aleyhi ve sellem-*, Kur'an-ı Kerim, Allah Teâlâ'nın şeriatı ve onun hükümleri ile alay etmek, küfür çeşitlerindedir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{وَلَيْن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ
كُنْتُمْ تَسْتَهْزِؤُونَ * لَا تَعْتَدِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ إِنَّ نَعْفَ عَنْ طَائِفَةٍ
مِّنْكُمْ يُعَذِّبُ طَائِفَةً بِأَنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ} [سورة التوبة: ٦٥-٦٦]

“(Ey Muhammed!) Eğer onlara niçin alay ettiklerini sorarsan, ‘biz, sadece lafa dalmış, şakalaşıyorduk’ derler.(Onlara) de ki: Siz, Allah ile O’nun âyetleri ile ve O’nun elçisi ile mi alay ediyordunuz? (Boşuna) özür dilemeyin. Çünkü siz, imân ettikten sonra (tekrar) kâfir oldunuz.Sizden (tevbe eden) bir gruba bağışlasak bile, başka bir gruba da suçlu olduklarından dolayı azap edeceğiz.”¹

Aynı şekilde tevhid, namaz, zekât, oruç, hac ve bunun gibi üzerinde ittifak edilmiş dînin hükümlerinden herhangi birisiyle alay etmek de bu konuya girer.Sakalını uzatan veya elbisesinin paçasını kısaltan, elbisenin paçasını uzatmaktan uyarın veya bunun gibi şeyler yapan kimse ile alay etmeye gelince, bu konuyu detaylı açıklamak gerekir.Fakat bu davranışlardan şiddetle sakınmak, Allah Teâlâ'ya tevbe edinceye kadar bu davranışlarda bulunan kimseye nasihat etmek gerekir.

¹ Tevbe Süresi: 65-66

Yine bu kimsenin, Allah Teâlâ ve elçisi Muhammed-*sallallahu aleyhi ve sellem*-'e itaat edip İslâm dînine sıkı sıkıya bağlanması, bu konuda Allah Teâlâ'nın dînine sıkı sıkıya bağlanan kimse ile alay etmekten, Allah Teâlâ'nın gazabına ve O'nun azabına maruz kalmaktan ve farkında olmadan İslâm dîninden çıkmaktan şiddetle sakınması gerekir.

Allah Teâlâ'dan bizi ve diğer bütün müslümanları her türlü kötülüklerden korumasını dileriz.Şüphesiz ki O, kendisinden istenenlerin en hayırlısıdır.

Soru 8

Muhterem Hocam! Akâid konusunda hangi kitapların okunmasını tavsiye edersiniz?

Cevap 8

Akâid, ahkâm ve ahlâkla ilgili şeyleri öğrenmede okunması gereken en güzel, en büyük ve en doğru kitap, önünden ve arkasından hiçbir bâtılın boşa çıkaramadığı, hakîm ve hamîd olan Allah Teâlâ tarafından indirilen Kur'an-ı Kerim'dir.

Nitekim Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim hakkında şöyle buyurmaktadır:

{إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيَشِيرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا} [سورة الإسراء الآية: ٩]

“Hiç şüphesiz ki (Muhammed'e indirdiğimiz) bu Kur'an, en doğru yola (İslâm'a) iletir ve iyi davranışlarda bulunan mü'minler için büyük bir sevap olduğunu onlara müjdeler.”¹

{هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءً} [سورة فصلت من الآية: ٤٤]

“(Ey Muhammed!) De ki: O, (Kur'an) îmân edenler için doğru yolu gösteren bir rehber ve (gönüllerdeki her türlü hastalıklar için) bir şifadır.”²

{كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُوا الْأَلْبَابِ} [سورة ص الآية: ٢٩]

“(Ey Muhammed!) Âyetlerini iyice düşünsünler ve akıl sahipleri öğüt alsınlar diye sana bu mübârek kitabı (Kur'an'ı) biz indirdik.”³

{وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ} [سورة الأنعام الآية: ١٥٥]

¹ İsrâ Sûresi: 9

² Fussilet Sûresi: 44

³ Sâd Sûresi: 29

“(Muhammed'e) **indirdiğimiz bu** (Kur'an), **öyle bir kitap** ki onun hayır ve bereketi pek çoktur. O halde on(un emir ve yasakların) **a uyun**.(Allah'ın emirlerine karşı gelmekten) **korkun**. **Umulur ki merhamet olunursunuz.**”¹

{وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تَبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِّلْمُسْلِمِينَ}
[سورة النحل من الآية: ٨٩]

“(Ey Muhammed!) **Her şeyi açıklaması**, (dalâletten) **hidâyete ilemesi**, (onu tasdik edene) **rahmet olması ve mü'minlere de** (güzel sonlarını) **müjdelemesi için sana Kitab'ı indirdik.**”²

Bu anlamda daha pek çok âyet vardır.

Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*- de sahîh bir hadiste, Vedâ haccı hutbesinde Kur'an-ı Kerim hakkında şöyle buyurmuştur:

((إِنِّي تَارِكٌ فَيْكُمْ مَا لَنْ تَضِلُّوا إِنِ اعْتَصَمْتُمْ بِهِ
كِتَابَ اللَّهِ)) [رواه مسلم]

“**Size, ona sınıksız sarıldığınız sürece asla sapıtmayacağınız bir şey bırakıyorum.** (O şey), **Allah'ın kitabı** (Kur'an)'dır.”³

Vedâ haccından sonra Medine'ye dönerken Ğadîr Hum denilen yerde verdiği hutbede şöyle buyurmuştur:

¹ En'âm Sûresi: 155

² Nahl Sûresi: 89

³ Müslim

((إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ ثِقَلَيْنِ أَوْلُهُمَا كِتَابُ اللَّهِ، فِيهِ الْهُدَى وَالنُّورُ فَخُذُوا بِكِتَابِ اللَّهِ وَتَمَسَّكُوا بِهِ)) [رواه مسلم عن زيد بن الأرقم]

"Size, önemi büyük iki şey bırakıyorum. Birincisi: İçerisinde hidâyet ve nûr bulunan Allâh'ın kitabı (Kur'an)'dır. Onu alın (ona göre yaşayın) ve ona sınıksız sarılın."¹

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- Allah Teâlâ'nın kitabına sarılmayı teşvik ettikten sonra şöyle buyurmuştur:

((وَأَهْلَ بَيْتِي أَذْكَرُكُمْ اللَّهُ فِي أَهْلِ بَيْتِي أَذْكَرُكُمْ اللَّهُ فِي أَهْلِ بَيْتِي)) [رواه مسلم]

"...ve ehl-i beytim. Ehl-i beytime saygılı olmanız konusunda Allah'tan korkmanızı size hatırlatırım. Ehl-i beytime saygılı olmanız konusunda Allah'tan korkmanızı size hatırlatırım."²

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- başka bir hadiste şöyle buyurmaktadır:

((خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ)) [رواه مسلم]

"Sizin en hayırlınız, Kur'an'ı öğrenen ve öğretendir."³

Başka bir hadiste şöyle buyurmaktadır:

¹ Müslim, Zeyd b. Erkam'dan rivâyet etmiştir.

² Müslim

³ Müslim, Ebû Hureyre'den rivâyet etmiştir.

((مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا سَلَكَ اللَّهُ بِهِ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ، وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَيَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ إِلَّا نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ وَحَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ، وَمَنْ بَطَأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرَعْ بِهِ نَسْبُهُ)) [رواه مسلم]

“Her kim, (dini) ilim öğrenmek amacıyla bir yola girerse, Allah bu ilim sebebiyle cennete giden bir yolu ona kolaylaştırır. Allah’ın evlerinden bir ev (cami)de toplanan bir topluluk, Allah’ın kitabını okur ve kendi aralarında müzâkere ederlerse, onların üzerine huzur iner, rahmet onları örter, melekler onları kuşatır ve Allah Teâlâ yanındaki (melek)lerin huzurunda onları metheder. Her kim, bu işte amelinin geciktirir (ameli noksan olursa), soyu onu bu sevaba ulaştırıramaz.(Bu nedenle soyuna güvenmemesi ve amelinin yerine getirmekte kusurlu davranmaması gerekir.)”¹

Bu anlamda daha pek çok hadis vardır.

Kur'an-ı Kerim'den sonra okunması gereken en güzel kitaplar, hadis kitaplarıdır.Bu kitaplar, Buhari ve Müslim'in sahihleri başta olmak üzere dört sünen kitapları ile diğer muteber hadis kitaplarıdır.

¹ Müslim, Ebû Hureyre'den riyâvet etmiştir.

Kur'an-ı Kerim'i okumak, öğretmek ve insanları dînlerinde bilgilendirmek sûretiyle ilim meclislerinin ihyâ edilmesi gerekir. Aynı şekilde hadis kitapları okumak ve bu kitaplara gereken önemi vermek ve insanları bu konuda bilgilendirmek için bu konuda ilim, idrâk, nasihat etme ve dürüstlük bakımından güvenilir âlimlerin görevlendirilmesi gerekir.

Yine bu konuda okunması uygun olan kitaplardan bazıları şunlardır:

"Riyâzu's-Sâlihîn", "et-Terğîb vet-Terhîb", "el-Vâbilus-Sayyib", "Umdetul-Hadîs", "Bulûğu'l-Merâm", "Müntekal-Ahbâr" adlı kitaplar ile diğer faydalı hadis kitaplarıdır.

Akâid konusunda yazılmış en güzel kitaplara gelince, Muhammed b. Süleyman Temimî'nin **"Tevhîd Kitabı"** adlı kitabı ve onun açıklaması olan Muhammed b. Süleyman et-Temimî'nin torunu Süleyman b. Abdullah b. Muhammed'in yazdığı **"Teysîr'ul-Azîz'il-Hamîd"** adlı kitabı ile Abdurrahman b. Hasan b. Muhammed'in yazdığı **"Fethul-Mecîd"** adlı kitabıdır.

Yine bu kitaplardan bazıları şunlardır:

"Mecmûatu't-Tevhîd": Muhammed b. Süleyman Temimî

"Îmân Kitabı" : Şeyhülislâm İbn-i Teymiyye-*Allah ona rahmet etsin-*

"el-Kâidetul-Celîle fit-Teveessül vel-Vesîle": Şeyhülislâm İbn-i Teymiyye-*Allah ona rahmet etsin-*

“Vâsitiye Akîdesi”: Şeyhülişlâm İbn-i Teymiyye-Allah ona rahmet etsin-

“Tedmuriye Risâlesi”: Şeyhülişlâm İbn-i Teymiyye-Allah ona rahmet etsin-

Hameviye Risâlesi”: Şeyhülişlâm İbn-i Teymiyye-Allah ona rahmet etsin-

“Zâdul-Meâd fi Hedyi Hayril-İbâd”: İbn-i Kayyim'in-Allah ona rahmet etsin-;

“es-Sevâikül-Mursele alel-Cehmiyye vel-Muattile”: İbn-i Kayyim'in-Allah ona rahmet etsin-

“İctimâul-Cuyûşil-İslâmiyye”:İbn-i Kayyim'in-Allah ona rahmet etsin-

“Nûniyye Kasîdesi”: İbn-i Kayyim'in-Allah ona rahmet etsin-

“İğâsetul-Lehfân min Mekâidiş-Şeytân”: İbn-i Kayyim'in-Allah ona rahmet etsin-

“Tahâviye Akîdesi Şerhi”: İbn-i Ebil-İzz-Allah ona rahmet etsin-

“Minhâcus-Sünneh”: Şeyhülişlâm İbn-i Teymiyye-Allah ona rahmet etsin-

“İktidâ'us-Sırâtil-Mustakîm”: Şeyhülişlâm İbn-i Teymiyye-Allah ona rahmet etsin-

“Tevhîd Kitabı”: İbn-i Huzeyme-Allah ona rahmet etsin-

“Sünneh” İmam Ahmed b. Hanbel'in oğlu Abdullah-Allah ona ve babasına rahmet etsin-

“el-İ'tisâm”: İmam Şâtıbî-Allah ona rahmet etsin-

Bunun gibi ehli sünnet âlimlerinin ehli sünnet inancının açıklanması konusunda yazdıkları daha pek çok kitap vardır.

“Mecmû'u'l-Fetâvâ”: Şeyhülislâm İbn-i Teymiyye-Allah ona rahmet etsin-

“ed-Durer'us-Seniyye fil-Fetâva'n-Necdiyye”: Abdurrahman b. Kâsım-Allah ona rahmet etsin-

Soru 9

Bazı İslâmî toplumlarda insanlar birbirleriyle, küfür veya fıkı içeren sözlerle şakalaşmaktadırlar. Muhterem Hocam! Bu konuyu aydınlatır mısınız? İlim talebesi ve İslâm dâvetçisinin bu durum karşısındaki tutumu nasıl olmalıdır?

Cevap 9

Hiç şüphesiz ki yalan ve küfür içeren sözlerle şakalaşmak, çirkinliklerin en büyüğü ve meclislerde vukû bulan şeylerin en tehlikelidir. Bu davranışlardan şiddetle sakınmak gerekir. Nitekim Allah Teâlâ bundan şiddetle sakındırarak şöyle buyurmaktadır:

{وَلَمَّا سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ
 كُنْتُمْ تَسْتَهْزِؤُونَ * لَا تَعْتَدُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ إِنْ نَعْفُ عَنْ طَآئِفَةٍ
 مِّنْكُمْ نُعَذِّبْ طَآئِفَةً بِأَنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ} [سورة التوبة: ٦٥-٦٦]

“(Ey Muhammed!) Eğer onlara niçin alay ettiklerini sorarsan, ‘biz, sadece lafa dalmış, şakalaşıyorduk’ derler. (Onlara) de ki: Siz, Allah ile O’nun âyetleri ile ve O’nun elçisi ile mi alay ediyordunuz? (Boşuna) özür dilemeyin. Çünkü siz îmân ettikten sonra (tekrar) kâfir oldunuz. Sizden (tevbe eden) bir grubu bağışlasak bile, başka bir gruba da suçlu olduklarından dolayı azap edeceğiz.”¹

Seleften birçok kimse, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- ile birlikte yolculuk yapan bir topluluğun kendi aralarında (Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in ashâbıyla alay ederek); “Şu bizim Kurra'mızdan daha iri gövdeli (obur), daha yalancı ve düşman karşısında da daha korkak kimseler görmedik” deyince, Allah Teâlâ'nın bu âyeti indirdiğini belirtmişlerdir:

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'den sahih olarak bildirilen bir hadiste o şöyle buyurmaktadır:

((وَيْلٌ لِّلَّذِي يُحَدِّثُ فَيَكْذِبُ لِيُضْحِكَ بِهِ الْقَوْمَ، وَيْلٌ لَهُ
 ثُمَّ وَيْلٌ لَهُ)) [أخرجه أبو داود والترمذي والنسائي بإسناد حسن]

¹ Tevbe Süresi: 65-66

“Bir topluluğu güldürmek için yalan söyleyene yazıklar olsun.Ona yazıklar olsun. Sonra ona yazıklar olsun.”¹

Bu konuda âlimlere ve kadın-erkek, her mü'mine düşen; tehlikesinin büyük olması, büyük bir fesada neden olması ve vahim sonuçlar doğurması nedeniyle bu durumdan sakınmak, başkalarını da sakındırmak gerekir.

Allah Teâlâ, bizi ve diğer müslümanları bundan korusun.Bizi ve diğer müslümanları dosdoğru yoluna iletsin. Şüphesiz ki O, duâları işiten ve kabul edendir.

Soru 10

İnsanın aklına özellikle tevhîd ve îmân konularında bazen vesvese ve kötü düşünceler gelmektedir. Acaba müslüman bundan sorumlu tutulur mu?

Cevap 10

Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-'den sâbit olduğuna göre o şöyle buyurmaktadır:

((إِنَّ اللَّهَ تَجَاوَزَ عَنْ أُمَّتِي مَا حَدَّثَتْ بِهِ أَنْفُسُهَا مَا لَمْ تَعْمَلْ أَوْ تَتَكَلَّمْ))

[رواه البخاري ومسلم]

¹ Ebû Dâvûd, Tirmizî ve Nesâî sahih bir senedle rivâyet etmişlerdir.

“Hiç şüphesiz ki Allah, içlerinden geçirdikleri kötülükleri yapmadıkça veya söylemedikçe ümmetimi sorumlu tutmaz.”¹

Nitekim Sahâbe-Allah onlardan râzı olsun- bu soru gibi, içlerinden geçen vesveseleri Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-'e sormuş, o da onlara şöyle cevap vermiştir: **“İşte o, hâlis (katıksız) îmândır.”²**

Yine bir hadiste şöyle buyurmaktadır:

((لَا يَزَالُ النَّاسُ يُتَسَاءَلُونَ حَتَّى يُقَالَ: هَذَا خَلْقُ اللَّهِ الْخَلْقَ، فَمَنْ خَلَقَ اللَّهُ؟ فَمَنْ وَجَدَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَلْيُقِلْ:

آمَنْتُ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ)) [رواه مسلم]

“İnsanlar birbirlerine birtakım sorular sormaya devam edecekler, hatta şunu da söyleyeceklerdir: ‘Mahlukatı Allah yarattı, peki Allah’ı kim yarattı?’ Her kim, nefsinde böyle bir şey bulursa, ‘Ben, Allah’a ve peygamberlerine îmân ettim’ desin.”³

¹ Buhârî ve Müslim

² Nitekim şu hadis buna delildir: Ebû Hureyre'den-Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, o şöyle demiştir:

((جَاءَ نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلُوهُ: إِنَّا نَجِدُ فِي أَنْفُسِنَا مَا يَعْظُمُ أَحَدُنَا أَنْ يَتَكَلَّمَ بِهِ. قَالَ: وَقَدْ وَجَدْتُمُوهُ؟ قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: ذَلِكَ صَرِيحُ الْإِيمَانِ

(([رواه مسلم]

'Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in ashâbından bazıları ona gelerek: "Ey Allah'ın Rasûlü! Bizden birisi, o çirkin şeyi konuşmayı, büyük günah olarak görmektedir.' diye sordular. Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-: 'Böyle bir şey oldu da onu nefislerinizde buldunuz mu? diye sordu. Onlar: 'Evet' diye cevap verdiler. Bunun üzerine buyurdu ki: 'İşte o, katıksız (gerçek) îmândır" (Müslim) -Mütercim-

³ Müslim

Başka bir rivâyette ise:

“Allah'a sığsın ve onu terketsin.” buyurmaktadır.

Soru 11

Bazı ilim talebeleri, İslâm'da bilinen bir konuda aykırı davranarak içtihad yapmaya kalkışmaktadırlar. İslâm'da bilinen bir konuda içtihad yapılabilir mi? Muhterem hocam! Bu konuya gereken önemin verilmesi için sizden bir açıklama yapmanızı istirham ediyoruz.

Cevap 11

Kur'an ve sünnette veya ilk müslümanlarının icmâ ettiği İslâm'ın açıkça bilinen şer'i delillerinde içtihadı yer yoktur. Aksine bu delillere îmân etmek, bunlara göre yaşamak, müslümanların oybirliğiyle bunlara aykırı olan şeyleri terketmeleri gerekir. İslâm dîninin bu büyük esasında âlimler arasında herhangi bir görüş ayrılığı yoktur. Kur'an ve sünnette delilleri tam olarak açık-seçik görülmeyen ihtilafli meselelerde içtihad yapılabilir. İçtihad etme yetkisine sahip olan birisi, bütün gücünü harcayarak ihlaslı bir

şekilde doğruyu bulmak için uğraşır da içtihadında doğruyu bulursa iki ecir alır, hata ederse bir ecir alır.

Nitekim Amr b. Âs'tan-Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunan hadiste, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmaktadır:

((إِذَا حَكَمَ الْحَاكِمُ فَاجْتَهَدَ فَأَصَابَ فَلَهُ أَجْرَانِ، وَإِذَا حَكَمَ فَاجْتَهَدَ فَأَخْطَأَ فَلَهُ أَجْرٌ)) [رواه البخاري ومسلم]

“Bir hâkim, hüküm vereceği zaman doğru hükmü bulmak için içtihad eder ve hükmünde doğruyu bulursa, kendisine iki ecir verilir. Eğer doğru hükmü bulmak için içtihad ederek hüküm verir de hükmünde hata ederse, kendisine bir ecir verilir.”¹

Soru 12

Allah'a veya elçisi Muhammed-sallallahu aleyhi ve sellem-'e küfreden veyahut da onları ayıplayan ve şânını düşüren kimsenin hükmü nedir?

Allah'ın farz kıldığı bir şeyi inkâr eden veya haram kıldığını helâl sayan kişinin hükmü nedir?

¹ Buhâri ve Müslim

Pekçok kimsenin böyle şerli durumlara düşmesinden dolayı bu konuyu bize detaylı olarak açıklar mısınız?

Cevap 12

Her ne şekilde olursa olsun, her kim Allah'a veya elçisi Muhammed-sallallahu aleyhi ve sellem-'e veya diğer peygamberlere veyahut da İslâm dînine küfreder veya onu küçük düşürür veyahut da Allah ve elçisi ile alay ederse, müslüman olduğunu iddia etse bile, bu kimse müslümanların oybirliğiyle kâfir olur ve İslâm dîninden çıkar.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{وَلَيْن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِؤُونَ * لَا تَعْتَدُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ إِنْ نَعْفُ عَنْ طَآئِفَةٍ مِّنْكُمْ نُعَذِّبْ طَآئِفَةً بِأَنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ} [سورة التوبة: ٦٥-٦٦]

“(Ey Muhammed!) Eğer onlara niçin alay ettiklerini sorarsan, ‘biz, sadece lafa dalmış, şakalaşıyorduk’ derler. (Onlara) de ki:Siz, Allah ile O'nun âyetleri ile ve O'nun elçisi ile mi alay ediyordunuz? (Boşuna) özür dilemeyin. Çünkü siz îmân ettikten sonra (tekrar) kâfir oldunuz.Sizden (tevbe eden) bir gruba bağışlasak bile, başka bir gruba da suçlu olduklarından dolayı azap edeceğiz.”¹

¹ Tevbe Süresi: 65-66

Şeyhulislâm İbn-i Teymiyye-Allah ona rahmet etsin-, “**es-Sârimu'l-Meslûl alâ Şâfimi'r-Rasûl**” adlı kitabında bu meseleyi delilleriyle birlikte detaylı olarak açıklamıştır.Bu konudaki delilleri öğrenmek isteyen kimse, büyük faydalar içermesi, yazarının kıymetli ve şer'î deliller konusunda derin bir bilgiye sahip olması sebebiyle bu kitaba başvurabilir.

Aynı şekilde, İslâm'da delilleriyle bilinen Allah'ın farz kıldığı bir şeyi inkâr eden veya Allah Teâlâ'nın haram kıldığı bir şeyi helâl sayan kimse hakkındaki hüküm de böyledir.

Örneğin namazın,zekâtın, orucun veya yoluna gücü yettiği halde haccın farz olduğunu inkâr eden kimsenin hükmü böyledir.

Aynı şekilde içki içmeyi, ana-babaya itaatsizlik etmeyi, haksız yere insanların mallarını almayı ve kanlarını dökmeyi, fâiz yemeyi veya İslâm'da haram olduğu delilleri ve ilk müslümanların oybirliğiyle bilinen bir şeyi helâl sayan kimse, müslüman olduğunu iddia etse bile, bu kimse âlimlerin oybirliğiyle kâfir olur ve İslâm dîninden çıkar.

İslâm âlimleri, müslümanı İslâm'dan çıkararak bu meseleleri “**Mürtedin (Dînden Dönenin) Hükümü**” başlığı altında kitaplarında delilleriyle birlikte açıklamışlardır.Bu konuda, Allah Teâlâ'nın izniyle kendisini tatmin edecek ve kendisine yetecek bilgiyi bulması için, daha detaylı bilgi sahibi olmak isteyen kimse, dört mezhep imamı ile diğer âlimlerin yazdıkları kitaplara başvurabilir.

Bir kimseyi, cehâletini özür gösterip bu konuda onu mâzur görmek câiz değildir. Çünkü bu gibi şeyler, müslümanlar arasında bilinen ve hükümleri Allah Teâlâ'nın kitabı Kur'an-ı Kerim ve elçisi Muhammed-sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünnetinde açık olan meselelerdendir.

Soru 13

Günümüzde büyü yapmanın ve büyücülere gitmenin çoğaldığı görülmektedir. Böyle yapmanın hükmü nedir?

Kendisine büyü yapılan kimsenin büyüyü çözmesi için yapması gereken meşrû yol nedir?

Cevap 13

Büyü yapmak, insanı helâk eden büyük günahlardandır. Hatta insanı İslâm dîninden çıkaran hususlardandır.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{وَاتَّبِعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيَاطِينُ عَلَىٰ مُلْكِ سُلَيْمَانَ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَٰكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ وَمَا أُنزِلَ عَلَىٰ الْمَلَائِكَةِ بِبَابِ هَارُوتَ وَمَارُوتَ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّىٰ يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ

مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ
اللَّهِ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي
الْآخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ * وَلَوْ أَنَّهُمْ
آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَمَثُوبَةٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ خَيْرٌ لَّوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ { [سورة البقرة: ١٠٢]

“(Yahûdiler) Süleyman'ın hükümrânlığı zamanında şeytanların söylediklerine uydular.Oysa Süleyman (büyüyü öğrenerek) kâfir olmadı.Lâkin şeytanlar, insanlara (dînlerini ifsâd etmek sûretiyle) büyüyü öğreterek kâfir oldular.(Yine yahûdiler, insanları imtihan etmek için Allah tarafından) Bâbil'de Hârût ve Mârût adlı iki meleğe indirilene uydular.O iki melek; ‘Biz ancak imtihan için gönderildik sakın (yanlış inanıp da) kâfir olmayasın diyerek (öğüt verip uyarmadıkça) hiç kimseye büyü ilmini öğretmezlerdi. İnsanlar, iki melekten karı ile kocanın arasını açacak şeyleri öğrenirlerdi.Oysa büyücüler, Allah'ın izni olmadan hiç kimseye zarar veremezler.Büyücüler kendilerine fayda değil de zarar vereni öğrenirler.Büyüyü satın alanlar (büyüyü tercih edip hakkı bırakan yahûdiler) âhirette (iyilikten yana) nasiplerinin olmadığını iyi bilmektedirler.(Allah'a ve elçisine îmâna karşılık) kendilerini sattıkları şey (büyü), ne kötüdür.Keşke bunu anlasalardı.Eğer onlar (yahûdiler) îmân edip (Allah'tan) korksalardı, Allah tarafından verilecek sevabın (büyüden kazandıklarından) daha hayırlı olurdu.Keşke (onlar, Allah'ın sevabını) bilselerdi.”¹

¹ Bakara Sûresi:102-103

Allah Teâla, bu iki âyette, şeytanların insanlara büyüü öğrettiklerinden dolayı kâfir olduklarını, (Bâbil'de insanları imtihan etmek için gönderilen Hârût ve Mârût adlı) iki meleğin öğrettikleri şeyin küfür olduğunu ve imtihan etmek için gönderildiklerini, insanlara haber vermedikçe de hiç kimseye büyüü öğretmediklerini haber vermektedir.

Allah Teâlâ, büyüü öğrenenlerin kendilerine yarar değil de zarar veren şeyleri öğrendiklerini, bunu yapanların ise âhirette Allah Teâlâ katında iyilikten yana hiçbir nasiplerinin olmadığını haber vermektedir.

Yine Allah Teâlâ, büyücülerin büyüyle karı ile kocanın arasını açtıklarını, onların kendisinin izni olmaksızın hiç kimseye zarar veremeyeceklerini açıklamaktadır.

Allah Teâlâ'nın büyüünün yaratılmasına izin vermesi demek; **“Allah büyüü yaratır, fakat büyüünün yapılmasına râzı olmaz”** demektir.Çünkü kâinatta meydana gelen her şey, Allah Teâlâ'nın takdiri ve izniyle olmaktadır.Allah Teâlâ'nın istemediği ve râzı olmadığı hiçbir şey, O'nun mülkünde meydana gelmez.

Yine, Allah Teâlâ bu iki âyette büyüünün îmân ve takvânın zıddı olduğunu açıklamaktadır.Bütün bu açıklamalardan, büyü yapmanın küfür ve sapıklık olduğu, müslüman olduğunu iddia etse bile büyü yapan kimsenin dinden çıktığı anlaşılmaktadır.

Nitekim Ebû Hureyre'den-Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunan bir hadiste Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmaktadır:

((اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوبِقَاتِ. قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ! وَمَا هُنَّ؟ قَالَ: الشِّرْكَ بِاللَّهِ، وَالسَّحْرُ، وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ، وَأَكْلُ الرِّبَا، وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ، وَالتَّوَلَّى يَوْمَ الرَّحْفِ، وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ الْغَافِلَاتِ)) [رواه البخاري ومسلم]

“(İnsanı) **helâk eden yedi şeyden uzak durun.** (Sahâbe): ‘O **yedi şey nedir, ey Allah’ın elçisi?’ dediler.**Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- **buyurdu ki: ‘Allah’a ortak koşmak, büyü yapmak, Allah’ın haksız yere öldürmeyi haram kıldığı cana kıymak, fâiz yemek, yetim malı yemek, (kâfirlere karşı) savaşırken cepheden kaçmak ve iffetli, gâfil mü’min kadınlara zinâ isnât etmek.**”¹

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu sahih hadiste Allah'a ortak koşmanın ve büyü yapmanın, insanı helâk eden şeylerden olduğunu açıklamaktadır.Bunların en büyüğü Allah'a ortak koşmaktır.Çünkü Allah'a ortak koşmak, günahların en büyüğüdür. Büyü yapmak da bu tür günahlardandır.Bu nedenle Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- büyü yapmayı Allah'a ortak koşmakla birlikte zikretmiştir.Çünkü büyücüler, şeytanlara ibâdet etmedikçe ve onlara yalvarıp yakarmak, onlara kurban kesmek, adak adamak

¹ Buhâri ve Müslim

ve onlardan medet ummak gibi şeytanların hoşuna giden şeyleri yapmadıkça büyü yapmaya muvaffak olamazlar.

Nitekim Ebû Hureyre'den-Allah ondan râzi olsun- rivâyet olunan başka bir hadiste Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmaktadır:

((مَنْ عَقَدَ عُقْدَةً ثُمَّ نَفَثَ فِيهَا فَقَدْ سَحَرَ، وَمَنْ سَحَرَ فَقَدْ أَشْرَكَ، وَمَنْ تَعَلَّقَ شَيْئًا وَكَلَّ إِلَيْهِ)) [رواه النسائي]

“Her kim, bir düğüm yapar da sonra o düğüme üflerse, büyü yapmış olur. Her kim de büyü yaparsa, Allah'a ortak koşmuş olur. Her kim, bir şeye bel bağlarsa, (kıyâmet günü) o bel bağladığı şeyle başbaşa bırakılır.”¹

Bu hadis, Allah Teâlâ'nın Felak sûresindeki şu âyetini tefsir etmektedir:

{وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ} [سورة الفلق الآية: ٤]

“Düğümlere üfürüp büyü yapan üfürükçülerin şerrinden.”

Tefsir âlimleri, âyet-i kerimede geçen {النَّفَّاثَاتِ} kelimesinden kastın; insanlara eziyet ve zulüm etmekte şeytanların isteklerini yerine getirip onlara yaklaşılabilmek için düğümler yapan ve şirkî sözlerle bu düğümlere üfleyen büyücü kadınlar olduğunu belirtmişlerdir.

¹ Nesâî

Büyücünün hükmü hakkında âlimler ihtilaf etmişlerdir.

1. Görüş: Büyücünün tevbe etmesi dilenir.Tevbe ederse, tevbesi kabul edilir.

2. Görüş: Büyü yaptığı sâbit olursa, tevbe etmesi dilenmez ve her hâlukarda öldürülmesi gerekir.

Doğru olan, ikinci görüştür.Çünkü büyücünün sağ bırakılması, İslâm toplumu için zararlıdır.Büyücü, genellikle tevbesinde samimi değildir.Dolayısıyla büyücünün hayatta kalması, müslümanlar için büyük bir tehlikedir.

2. Görüşü savunan âlimler şu delilleri sunmaktadırlar:

Rasûlullah-*sallallahu aleyhi ve sellem*-'in onların izlediği yola uymayı emrettiği Râşid halifelerin ikincisi Ömer b. Hattâb-*Allah ondan râzı olsun*-büyücülerin tevbe etmesi dilenmeden öldürülmelerini emretmiştir.

Yine, Tirmizî'nin Cündüb b. Abdullah el-Beceli'den-*Allah ondan râzı olsun*- veya Cündüb el-Hayr el-Ezdi'den-*Allah ondan râzı olsun*- merfû ve mevkûf olarak şöyle rivâyet etmiştir:

((حَدُّ السَّاحِرِ ضَرْبُهُ بِالسَّيْفِ)) [رواه الترمذي]

“Büyücünün cezâsı, kılıçla (boynunun) vurulmasıdır.”¹

Bazı rivâyetler ise şu şekildedir:

---

¹ Tirmizî

((حَدُّ السَّاحِرِ ضَرْبَةً بِالسَّيْفِ)) [رواه الترمذي]

“Büyücünün cezâsı, kılıçla (boynunun) vurulmasıdır.”¹

Âlimlerin doğru olan görüşüne göre bu hadis, merfû değil, aksine Cündüb'e mevkûftur.

Mü'minlerin annesi Hafsa-Allah ondan râzı olsun- kendisine büyü yapan câriyesini tevbe etmesini dilemeden öldürülmesini emretmiş ve öldürülmüştür.

İmam Ahmed-Allah ona rahmet etsin- de şöyle der:

“Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in ashâbından üç kişiden (Ömer, Cündüb, Hafsa) büyüünün tevbe etmesi dilenmeden öldürüldüğü sâbittir.”

Bu belirttiklerimizden de anlaşıldığı gibi büyücülere gitmek, onlara herhangi bir konuda soru sormak, söylediklerini tasdik etmek, câiz değildir.Yine, falcı ve kâhinlere gitmek câiz değildir.

Büyücünün, kendisinin itiraf etmesiyle büyü yaptığı veya bu işi yapmaya niyet ettiği tesbit edilirse, tevbe etmesi dilenmeden öldürülür.

Büyüyü tedâvi etmeye gelince, bu şer'î rukye² ve mübâh olan faydalı ilaçlar kullanmakla olur.Kendisine büyü yapılan kimse

¹ Tirmizî

² **Rukye:** Kur'an âyetleri ve Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in hadislerinden olan duâları hastanın üzerine okuyup üflemeyle yapılan bir tedâvi şeklidir.

için en faydalı tedâvi yolu; hastanın üzerine Fatihâ sûresi ile birlikte Âyetel-Kürsi okunup üflenmesidir. Ayrıca A'râf sûresindeki büyü ile ilgili şu âyetler okunmalıdır:

﴿وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ * فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ * فَغُلِبُوا هُنَالِكَ وَانْقَلَبُوا صَاغِرِينَ﴾ [سورة الأعراف الآيات: ١١٧-١١٩]

“Biz Musa’ya (elindeki) asanı (yere) at! diye vahyettik. Asasını (yere) atınca, bir de baktılar ki onların (doğru gösterdikleri aslında bâtil olan) uydurdukları şeyi, asa yakalayıp yutuyor. Böylelikle (Mûsâ'nın Allah'ın elçisi olduğu) gerçeği ortaya çıktı ve onların yapmakta oldukları şey boşa gitmiş oldu. Büyücüler orada (toplandıkları yerde) mağlup oldular. Firavun ve kavmi oradan mağlup ve zelil olarak geri döndüler.”¹

Yunus sûresindeki büyü ile ilgili şu âyetler okunmalıdır:

﴿وَقَالَ فِرْعَوْنُ أَتُونِي بِكُلِّ سَاحِرٍ عَلِيمٍ * فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالَ لَهُمْ مُوسَىٰ أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُلقُونَ * فَلَمَّا أَلْقَوْا قَالَ مُوسَىٰ مَا جِئْتُمْ بِهِ السَّحَرُ إِنَّ اللَّهَ سَبَّطَهُ إِنَّ اللَّهَ لَا يُصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ * وَيُحِقُّ اللَّهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ﴾ [سورة يونس الآيات: ٧٩-٨٢]

“Firavun: 'Bütün bilgili büyücülerini bana getirin', dedi. Büyücüler gelince, Musa onlara: Atacağınızı (iplerinizi sopalarınızı

¹ A'raf Sûresi: 117-119

yere) **atın, dedi.Onlar** (ipleriyle sopalarını yere) **atınca, Musa** (onlara): '**Sizin getirdiğiniz şey, büyüdür. Allah onu mutlaka boşa çıkaracaktır.Çünkü Allah,**(yeryüzünde) **bozgunculuk yapanların işini asla düzeltmez', dedi.Allah, günahkârların hoşuna gitmese de sözleriyle gerçeği ortaya çıkaracaktır.**'¹

Taha sûresindeki büyü ile ilgili şu âyetler okunmalıdır:

{قَالُوا يَا مُوسَىٰ إِنَّمَا أَن تُلْفِي وَإِنَّا أَن نَكُونُ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَىٰ * قَالَ بَلْ أَلْقُوا
فَإِذَا جِبَالُهُمْ وَعِصِيُّهُمْ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ مِن سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَىٰ * فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ
خِيفَةً مُّوسَىٰ * قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَىٰ * وَأَلْقِ مَا فِي يَمِينِكَ تَلْقَفْ مَا
صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدٌ سَاحِرٌ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَىٰ} [سورة طه
الآيات: ٦٥-٦٩]

“(Büyücüler) **dediler ki: Ey Musa! Ya sen önce** (asanı) **at,**
ya da biz (yanımızdakileri) **önce atanlar olalım.** (Musâ onlara):
Bilakis, siz önce atın, dedi.(Büyücüler) **ipleriyle sopalarını** (yere)
atınca büyülerinin kuvveti sebebiyle, bir de baktı ki ipleriyle
sopaları kendisine koşan (yılanlar) **gibi görünüyor. Musa birden**
içinde bir korku hissetti.(Musâ'ya):‘**Korkma, muhakkak ki**
(büyücülere, Firavun'a ve onun askerlerine) üstün gelecek olan
sensin',dedik.Sağ elindeki at da onların ipleriyle sopalarını
yutsun.(Senin önünde) **yaptıkları sadece büyücü hilesidir.Büyücü**
nereye varsa, iflâh olmaz.”²

¹ Yûnus Sûresi:79-82

² Tâ Hâ Sûresi:65-69

Kâfirun, İhlâs, Felak ve Nâs sûrelerini okur.Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in hastaların üzerine okuduğu şu meşhur duâ ile birlikte bu üç sûreyi üçer kere okunmalıdır:

((اللَّهُمَّ رَبَّ النَّاسِ أَذْهِبِ الْبَأْسَ، وَأَشْفِ أَنْتَ الشَّيْءَ لَا شِفَاءَ إِلَّا شِفَاؤُكَ، شِفَاءً لَا يُغَادِرُ سَقَمًا)) [رواه الترمذي وأبو داود]

“İnsanların Rabbi olan Allahım! Hastalığı giderip şifâ ver. Çünkü ancak sen şifâ verirsin.Öyle bir şifâ ver ki hiçbir hastalık kalmasin.”¹

Cebrâil-Aleyhisselâm-'in Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in üzerine okuduğu şu duayı da okur:

((بِسْمِ اللَّهِ أَرْقِيكَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ يُؤْذِيكَ وَمِنْ شَرِّ كُلِّ نَفْسٍ أَوْ عَيْنٍ حَاسِدٍ، اللَّهُ يَشْفِيكَ، بِسْمِ اللَّهِ أَرْقِيكَ)) [رواه مسلم]

“Allah'ın adıyla. Sana eziyet veren her şeyden, her (kötü) nefisten ve haset eden gözden senin üzerine okurum. Allah sana şifâ versin.Allah'ın adıyla senin üzerine okurum.”²

Bu duâyı üç defa tekrar eder.Allah Teâlâ'nın izniyle bu rukye en faydalı ilaçtır.

Yine, ilaç olarak içinde büyü yapıldığı zannedilen yün veya düğümlemiş ip gibi büyü yapılmasına neden olan şeyleri yok

¹ Tirmizî ve Ebû Dâvûd

² Müslim

etmek de büyüü tedâvi etmenin yollarındandır.Bununla birlikte şeytanın şerrinden Allah'a sığınılan şer'î duâları kendisine büyü yapılmış olan kimsenin üzerine okumaya özen göstermek gerekir.

Bunlardan birisi de sabah-akşam şu duâyı okuyarak Allah'a sığınmaktır.

((أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ)) [رواه مسلم]

“Yarattığı şeylerin şerrinden,Allah'ın noksansız kelimelerine sığınırım”¹

Yine, sabah ve akşam namazının farzından sonra üç defa İhlâs, Felak ve Nâs sûreleri okunmalıdır.Ayrıca sabah ve akşam namazından sonra ve uykudan önce Âyetel-Kürsî okunmalıdır.

Yine, sabah-akşam üç defa şöyle duâ etmek müstehaptır:

((بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ)) [رواه الترمذي وأحمد]

“Yerde ve gökte, adıyla hiçbir şeyin zarar veremediği Allah'ın adıyla.O, (her şeyi) hakkıyla işiten ve bilendir.”²

Bu duâların hepsi, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'den sahih olarak haber verilmiştir.Bununla birlikte Allah Teâlâ'ya hüsnü-zan beslemek, sebepleri yaratanın, dilerse hastaya şifâyı verenin O

¹ Müslim

² Tirmizî ve İmam Ahmed rivâyet etmiştir.

olduğuna, bu duâ ve ilaçların vesile olduğuna inanmalıdır. Zirâ şifâ veren, yalnızca Allah Teâlâ'dır. Dolayısıyla sebeplere değil de O'na dayanmak gerekir. Ancak her şeydeki yüce hikmeti gereği, Allah Teâlâ'nın dilerse bu sebeplerin fayda vereceğine ve dilerse bu sebepleri çekip alacağına inanmak gerekir. Çünkü Allah Teâlâ'nın her şeye gücü yeter ve O her şeyi bilir. O'nun verdiği hiç kimse engel olamaz, engel olduğuna da hiç kimse veremez. O'nun verdiği hükmü hiç kimse geri döndüremez. Mülk O'nundur. Hamd da O'nadır. O'nun her şeye gücü yeter.

Başarı yalnızca O'ndandır.

Soru 14

Günümüzde münâfıklık büyümüş, münâfıklar giderek çoğalmış, münâfıkların İslâm ve müslümanlarla mücâdele yolları çok çeşitli olmuştur. Münâfıklığın tehlikesini, çeşitlerini, münâfıkların alâmetlerini ve münâfıklara karşı müslümanları uyarmakla ilgili olarak bir açıklama yapar mısınız?

Cevap 14

Münâfıklığın tehlikesi büyük, münâfıkların kötülükleri ise pek çoktur. Allah Teâlâ onların özelliklerini Kur'an-ı Kerîm'de Bakara sûresi ile diğer sûrelerde açıklamıştır. Nitekim Allah Teâlâ onların özellikleri hakkında Bakara sûresinde şöyle buyurmaktadır:

{وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ * يُخَادِعُونَ
اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ * فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ
فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ * وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا
تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ * أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ
وَلَكِن لَّا يَشْعُرُونَ * وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا
آمَنَ السُّفَهَاءُ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَكِن لَّا يَعْلَمُونَ * وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ
آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَى شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ
مُسْتَهْزِئُونَ * اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ * أُولَئِكَ
الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالََةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَت تِّجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ}

[سورة البقرة الآيات: ٨-١٦]

“İnsanlardan bazıları da vardır ki, îmân etmedikleri halde ‘Allah’a ve âhiret gününe îmân ettik’ derler.Onlar (akıllarınca) Allah’ı ve mü’minleri aldatırlar.Halbuki onlar kendilerini aldatırlar ve ancak onlar bunun farkında değillerdir.Onların kalplerinde bir hastalık vardır.Allah da onların hastalığını çoğaltmıştır. Söyledikleri yalanlar sebebiyle de onlar için acıklı bir azap vardır.Onlara (münâfiklara): ‘Yeryüzünde bozgunculuk yapmayın’ denildiğinde ‘biz ancak ıslah edicileriz’ derler.Biliniz ki onlar bozguncuların tâ kendileridir, ancak (onlar cehâletleri ve inatları sebebiyle bunu) hissetmezler.Onlara:‘İnsanların (sahâbenin) îmân ettiği gibi, îmân edin’ denildiğinde, ‘biz, hiç akılsızların îmân ettikleri gibi îmân eder miyiz? derler.Biliniz ki akılsızlar onların tâ kendileridir.Ancak

(onlar dalâlet ve hüsranda oluşları sebebi ile bunu) **bilmezler.**(Bu münâfıklar) **mü'minlerle karşılaştıklarında 'biz de (sizin gibi) îmân ettik' derler.Şeytanları (liderleri) ile başbaşa kaldıklarında ise 'biz sizinle beraberiz, biz onlarla (mü'minlerle) sadece alay ediyoruz' derler.Hakikatte Allah onlarla alay eder ve azgınlıklarında onlara mühlet verir.Bu yüzden onlar, bir süre başıboş dolaşırlar.O münâfıklar,hidâyete (îmâna) karşılık dalâleti (küfrü) satın alanlardır.Ancak onların ticâreti kazançlı olmamış, kendileri de doğru yolu bulamamışlardır."**¹

Nisâ sûresinde ise şöyle buyurmaktadır:

{ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالَى يُرَآؤُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا * مُدْبِدِينَ بَيْنَ ذَلِكَ لَا إِلَى هَؤُلَاءِ وَلَا إِلَى هَؤُلَاءِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا } [سورة النساء
الآيات: ١٤٢ - ١٤٣]

"Münâfıklar (zanlılar) Allah'ı kandırmaya çalışırlar. Halbuki Allah, onların hilelerini başlarına geçirir.Onlar namaza kalktıklarında, üşenerek kalkarlar.Namazlarıyla insanlara gösteriş yaparlar.Allah'ı da pek az anarlar.Onlar, küfürle îmân arasında şaşkın bir şekilde bocalarlar.Ne mü'minlere, ne de kâfirlere bağlıdır.Allah, kimi(n kalbini îmândan) **saptırırsa** (hidâyetten alıkoyarsa), **artık ona bir kurtuluş yolu bulamazsın."**²

¹ Bakara Sûresi: 8-16

² Nisâ Sûresi:142-143

Ayrıca Allah Teâlâ, münâfıkların diğer özelliklerini Tevbe sûresi ile diğer sûrelerde zikretmiştir.

Sözün özü: Münâfıklar, Allah Teâlâ'nın yukarıdaki âyetlerde açıkladığı gibi, müslüman olduklarını söyleyen, ancak İslâma aykırı davranışlarda bulunan ve müslümanlara zarar veren kimselerdir.

Nifak (münâfıklık), ifkâdî ve amelî olmak üzere iki türüdür:

Allah Teâlâ'nın Bakara sûresi ile Nisâ sûresinde zikrettiği münâfıkların özellikleri **ifkâdî nifaktır**. Onlar büyük tehlikeleri ve pek çok insandan gizlemelerinden dolayı bu nifâklarıyla, yahudi, hıristiyan ve putperestlerden daha şiddetli kâfirdiler. Nitekim Allah Teâlâ onların kıyâmet günü cehennemden en alt tabakasında azap edileceklerini haber vermiştir.

Amelî nifak ise, Allah Teâlâ'ya, elçisine ve âhiret gününe îmân etmekle birlikte, münâfıkların bazı ahlâkıyla ahlâklanmaktır. Örneğin yalan söylemek, emânete ihânet etmek ve cemaatle namaz kılmakta tembellik göstermek gibi.

Sahih bir hadîste, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- onların bazı özellikleri hakkında şöyle buyurmaktadır:

((آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ،

وَإِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ)) [رواه البخاري ومسلم]

“Münâfiğin alameti üçtür: Konuştuğu zaman yalan söyler, söz verdiği zaman sözünde durmaz, kendisine bir şey emânet edildiği zaman emânete ihânet eder.”¹

Bir başka hadiste ise şöyle buyurmaktadır:

((أَثَقَلُ الصَّلَاةَ عَلَى الْمُنَافِقِينَ صَلَاةُ الْعِشَاءِ وَصَلَاةُ الْفَجْرِ،
وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا)) [رواه البخاري ومسلم]

“Münâfiklara en ağır gelen namaz, yatsı ve sabah namazlarıdır.Şayet onlar yatsı ve sabah namazındaki ecir ve fazileti bilselerdi, emekleyerek de olsa bu iki namaza gelirlerdi.”²

Bu anlamda daha pek çok âyet ve hadis vardır.

Erkek ve kadın her mü'minin,münâfikların bu hasletlerinden son derece sakınması gerekir.Onların hasletlerinden sakınmakta yardımcı olan şeylerden birisi de Allah Teâlâ'nın bu konuda zikrettiği âyetleri ve Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-'den sahih olarak bildirilen hadisleri iyice düşünmektir.

Allah Teâlâ'dan, bizi ve bütün müslümanları dînini anlamada muvaffak kılmasını, bu dîn üzere sâbit kılmasını, O'nun dînine aykırı olan ahlâk ve işlerde O'nun düşmanlarına benzemekten bizi sakındırmasını dileriz.

¹ Buhâri ve Müslim

² Buhâri ve Müslim

Şüphesiz Allah, kendisinden istekte bulunulanların en hayırlısıdır.

NAMAZ İLE İLGİLİ MESELELER

NAMAZIN ŞARTLARI İLE İLGİLİ MESELELER:

Soru 1

Dünyanın bazı bölgelerinde gece veya gündüz süresi uzun sürmektedir.Öyle ki gece veya gündüz süresi, beş vakit namaza yetmeyecek derecede çok kısa olmaktadır.Bu bölgelerde yaşayanların namazlarını nasıl edâ etmeleri gerekir?

Cevap 1

Gece veya gündüz süresinin uzun olduğu bu bölgelerde yaşayanlar, eğer 24 saatlik süre içerisinde güneşin zevâli ve batışı yoksa, beş vakit namazı takdir ettikleri vakitlerde kırlarlar.

Nitekim Nevvâs b. Sem'ân'ın-Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiği hadiste Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-, Deccâl ortaya çıktığında bir günün bir seneye denk olacağını haber verince, sahâbe-Allah onlardan râzı olsun- o konuda Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-'e sormuş, o da onlara şöyle buyurmuştur:

“Hayır. O günün vakitlerini siz takdir edin.”¹

Aynı şekilde, Deccâl ortaya çıktığında bir günü bir aya denk olan ikinci gün ile bir günü bir haftaya denk olan günde de hüküm aynıdır.

24 saatlik zaman içinde gecesi kısa ve gündüzü uzun veya gecesi uzun ve gündüzü kısa olan bölgelerde oturanlara gelince, bunların hükmü de açıktır.Gece veya gündüz süresi çok kısa olsa bile,delillerin genel olması nedeniyle namazlarını diğer günler gibi kılarlar.

Başarı Allah'tandır.

Soru 2

Bazı insanlar, farz namazı özellikle hac günlerinde ihramlı iken omuzlarını örtmeden kılmaktadırlar.Bunun hükmü nedir?

Cevap 2

¹ Müslim

Allah Teâlâ'nın:

{فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ} [سورة التغابن من الآية: ١٦]

“(Ey mü'minler!) **O halde gücünüz yettiği kadarıyla Allah'tan korkun** (Allah'tan korkmada güç ve takatinizi harcayın).”¹

Emri ve Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-’in Câbir b. Abdullah’a-Allah ondan râzı olsun-:

((إِنْ كَانَ التُّوبُ وَاسِعًا فَالتَّحِفُ بِهِ وَإِنْ كَانَ ضَيِّقًا فَأَنْزِرْ بِهِ))

[متفق عليه]

“(Giydiğin) **elbise geniş ise onu üzerine dolayıp** (namaz kılarırsın).**Yok eğer dar ise izar gibi giyersin** (peştemal gibi belden aşağı bağlayıp namazı kılarırsın).”²

Hadisi gereğince, bir kimse omuzlarını örtemiyorsa, namazı böyle kılmasında hiçbir sakınca yoktur.Fakat her iki omuzunu veya ikisinden birisini örtebiliyorsa, İslâm âlimlerinin iki görüşünden en doğru olanına göre her iki omuzunu veya ikisinden birisini örtmesi gerekir.Omuzunu örtmezse, namazı geçerli olmaz.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((لَا يُصَلِّي أَحَدُكُمْ فِي التُّوبِ الْوَاحِدِ لَيْسَ عَلَى عَاتِقَيْهِ

مِنْهُ شَيْءٌ)) [متفق عليه]

¹ Teğâbun Sûresi: 16

² Buhârî ve Müslim

“Sizden biriniz, üzerinde bir tek elbise varken, o elbisenin bir kısmını iki omuzunun üzerine atmadan namaz kılmazın.”¹

Başarı Allah'tandır.

Soru 3

Bazı insanlar, sabah namazını ortalık aydınlanıncaya kadar geciktirmekte ve bu konuda; “**Sabah namazını ortalık ağarınca kılın.Zirâ bunun ecri daha büyüktür**” hadisini gerekçe göstermektedirler. Bu hadis sahih midir?

Bu hadis ile “(Amellerin en fazîletlisi) **vaktinde kılınan namazdır**” hadisinin arası nasıl bulunur?

Cevap 3

Yukarıda bahsi geçen hadis sahihtir.Hadisi İmam Ahmed ve sünen sahipleri, sahih bir senedle Râfi' b. Hadîc'den-Allah ondan râzî olsun- rivâyet etmişlerdir.

¹ Buhârî ve Müslim

Bu hadis, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in sabah namazını karanlıkta kıldığı konusunda rivâyet edilen sahih hadislere aykırı değildir.

Aynı şekilde bu hadis, “(Amellerin en fazîletlisi) **vaktinde kılınan namazdır**” hadisine de aykırı değildir.

Âlimlerin büyük bir çoğunluğu bu hadisi; “**Fecrin aydınlığı iyice ağarınca ve karanlığın kaybolmasından önceki vakte kadar sabah namazını geciktirin**” anlamında açıklamışlardır.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- sabah namazını böyle edâ ederdi. Ancak Müzdelife'de iken sabah namazını erken kılmak daha fazîletlidir. Çünkü Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- Vedâ haccında sabah namazını birinci fecrin doğmasından sonra kılmıştır.

Böylelikle Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'den sabah namazının ne zaman edâ edilmesi gerektiği konusunda rivâyet olunan hadisler, birarada toplanmış olmaktadır ki bu hadislerin hepsi, “**hangisi daha fazîletlidir**” kabilindedir.

Sabah namazının son vakti olan güneşin doğmasından önceki vakte kadar sabah namazını geciktirmek de câizdir.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((وَقْتُ الْفَجْرِ مِنْ طُلُوعِ الْفَجْرِ مَا لَمْ تَطْلُعِ الشَّمْسُ)) [رواه مسلم]

“Sabahın namazının vakti,fecriñ doğuşundan güneş henüz doğmadan önceki vakte kadardır.”¹

Soru 4

Bazı insanların, pantolon gibi elbiselerinin paçasını ayaklarının aşık kemiklerini aşacak şekilde uzattıklarına şahit oluyoruz. Bu konudaki görüşünüz nedir?

Cevap 4

Pantolon ve pijama gibi elbiselerin uzunluğunun, incikten aşık kemiklerine kadar olan bir yerde olması, sünnettir.Pantolonun paçasının aşık kemiklerinden aşağıya sarkması câiz değildir.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((مَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ مِنَ الْإِزَارِ فَهُوَ فِي النَّارِ)) [رواه البخاري]

“Elbisesinin alt kısmının paçası, aşık kemiğinden aşağıda olan kimse ateştedir.”¹

¹ Müslim, Abdullah b. Amr b. Âs'tan-Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet etmiştir.

Bu konuda giyilen şeyin pantolon, şalvar, gömlek ya da cübbe olması arasında bir fark yoktur.Çünkü Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- sadece izârı zikretmekle örnek vermek istemiştir.Yoksa özellikle izârı kastetmemiştir.Bu konuda en fazîletli olan, elbisenin alt kısmının incik ile aşık kemikleri arasında bir yerde olmasıdır.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((إِزْرَةُ الْمُسْلِمِ إِلَى نَصْفِ السَّاقِ، وَلَا حَرَجَ أَوْ لَا جُنَاحَ فِيمَا بَيْنَهُ
وَبَيْنَ الْكَعْبَيْنِ، مَا كَانَ أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ فَهُوَ فِي النَّارِ،
مَنْ جَرَّ إِزَارَهُ بَطْرًا لَمْ يَنْظُرِ اللَّهُ إِلَيْهِ)) [رواه أبو داود مالك وأحمد]

“Müslümanın giydiği elbisenin şekli, inciğin yarısına kadar olmasıdır.İnciğin yarısından aşık kemiklerine kadar olmasında herhangi bir sakınca veya günah yoktur.Elbisesinin alt kısmının paçası, aşık kemiğinden aşağıda olan kimse ateştedir. Elbisenin alt kısmını kibirlenerek yerden sürükleyen yüzüne Allah Teâlâ (kıyâmet günü) bakmaz.”²

¹ Buhâri

² İmam Mâlik, İmam Ahmed ve başkaları rivâyet etmiştir.

Soru 5

Kılınan namazın, araştırıldıktan sonra Kible'den başka bir yöne doğru kılındığı anlaşılırsa, bunun hükmü nedir?

Bu durumun müslüman veya kafir bir ülkede veyahut da çöl gibi bir arazide olması arasında bir fark var mıdır?

Cevap 5

Bir müslüman yolculukta olur veya ona kibleyi gösterecek birisinin olmadığı bir ülkede olur da, kiblenin yönünü araştırdıktan sonra kibleden başka bir yöne namaz kıldığı anlaşılırsa, namazı sahihtir. Fakat müslüman bir ülkede namazını bu şekilde kılmışsa, namazı geçerli değildir. Zira ona kibleyi gösterecek olan kimseye sorma imkânına sahiptir. Aynı şekilde müslüman ülkedeki câmiler vasıtasıyla kibleyi bulma imkânına sahiptir.

Soru 6

Pek çok insanın namaza başlarken dil ile niyet ettiklerini duymaktayız.Bunun hükmü nedir? Bu şekilde niyet etmenin dînde bir delili var mıdır?

Cevap 6

Dil ile niyet etmenin temiz İslâm dîninde herhangi bir delili yoktur. Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- ve ashâbından-Allah onlardan râzı olsun- namaza başlarken dil ile niyet ettiklerine dâir herhangi bir şey bilinmemektedir.Niyetin yeri, ancak kalptir.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى)) [متفق عليه]

“Ameller ancak niyetlere göredir (niyetlere göre geçerlilik kazanır).Herkes, ancak niyet ettiği için karşılığını alır.”¹

Soru 7

¹ Buhâri ve Müslim, Ömer b.Hattâb'tan-Allah ondan râzı olsun- rivâyet etmişlerdir.

Bazı insanların Kâbe'de Hicr-i İsmail'de namaz kılmak için yarıştıklarını görmekteyiz. Hicr-i İsmail'de namaz kılmanın hükmü nedir? Burada kılınan namazın bir ayrıcalığı var mıdır?

Cevap 7

Hicr-i İsmail'de namaz kılmak müstehaptır.Çünkü orası Kâbe'nin içinden sayılır.

Nitekim **“Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- Mekke'nin fethinde Kâbe'ye girmiş ve içerisinde iki rekat namaz kılmıştır.”**¹

Yine, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'den sâbit olduğuna göre, Âişe-Allah ondan râzı olsun- Kâbe'nin içerisine girip orada namaz kılmak istediğinde ona şöyle buyurmuştur:

((صَلَّى فِي الْحَجْرِ ، فَإِنَّهُ مِنَ الْبَيْتِ)) [رواه الترمذي وأبو داود وأحمد]

“Hicr'de namaz kıl. Çünkü orası Kâbe'dendir.”²

Farz namazlara gelince, bunları Kâbe'nin içerisinde veya Hicr'de kılmamak daha ihtiyatlıdır.Çünkü Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bunu yapmamıştır.Bâzı âlimler de bu konuda şöyle demişlerdir:

“Farz namazlar, Kâbe veya Hicr'in içerisinde kılınırsa geçerli olmaz.Çünkü buraları Beytullah'tan sayılır.”

¹ Buhârî ve Müslim, Abdullah b. Ömer ve Bilâl'den-Allah ikisinden de râzı olsun- rivâyet etmişlerdir.

² Tirmizî, Ebû Dâvûd ve İmam Ahmed rivâyet etmişlerdir.

Böylelikle Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*-'i örnek almak ve farz namazlar, Kâbe veya Hicr'n içerisinde kılınırsa geçersiz olur, diyen âlimlerin bu konudaki görüşlerine aykırı davranmamak için, farz namazların Kâbe veya Hicr'in dışında edâ edilmesinin meşrû olduğu anlaşılmış olmaktadır.

Başarı Allah'tandır.

Soru 8

Bazı kadınlar, hayız (aybaşı hâli) ile istihâzeyi (özür kanını) birbirinden ayırt edememektedirler. Öyle ki bu özür kanı uzun süre gelmekte ve bu süre içerisinde de namazlarını kılmamaktadırlar. Bunun hükmü nedir?

Cevap 8

Hayız, Rasûlullah-*sallallahu aleyhi ve sellem*-'den bildirilen sahih hadiste olduğu gibi, Allah Teâla'nın, Âdem-*aleyhisselâm*-'ın neslinden olan kadınlara takdir ettiği ve genellikle ayda bir gelen kandır.

Özür kanı gören kadın için üç hal vardır:

Birincisi:

İlk defa hayız olan kadın, her ay kanı gördüğünde namaz kılmaması ve oruç tutmaması gerekir. Bu süre 15 gün veya daha az olursa, âlimlerin çoğunluğuna göre hayızdan temizleninceye kadar kocasının onunla cinsel ilişkide bulunması da haramdır. Kan gelmesi 15 günden fazla sürerse, bu özür kanı sayılır. Kadın, hayız kanıyla özür kanını birbirinden ayırt edemiyorsa, araştırarak ve akrabaları olan kızkardeşlerinden birisini örnek alarak 6 veya 7 gün kendisini hayızlı kabul eder. Eğer siyah renkli veya pis kokulu olan hayız kanını ayırt edebiliyorsa, namaz kılmaz, oruç tutmaz ve kocası onunla cinsel ilişkide bulunmaz. (Temizlendikten) sonra boy abdesti alır ve namazını kılar. Ancak bunun 15 gününü aşmaması gerekir ki bu durum, özür kanı gören kadın için **ikinci hal** sayılır.

Üçüncüsü:

Kadın için bilinen hayız süresinin olmasıdır ki bu süre içerisinde kadın bekler. Süre dolduktan sonra boy abdestini alır. Bu süreden sonra kan gelse bile, vakit girdiğinde her namaz için abdest alır. Diğer ayın hayız vakti gelinceye kadar kocası onunla cinsel ilişkiye de girebilir.

Bu anlattıklarımız, Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*-'den özür kanı gören kadınla ilgili olarak gelen sahih hadislerin bir özeti idi.

Nitekim “**Bulûğu'l-Merâm**” adlı kitabın yazarı Hâfız İbn-i Hacer ile “**el-Müntekâ**” adlı kitabın yazarı Mecd İbn-i Teymiyye bu konuyu kitaplarında zikretmişlerdir. *-Allah ikisine de rahmet etsin-*.

Soru 9

Bir kimse, örneğin öğle namazını kılmadığını hatırlarsa ve o anda da ikinci namazı için kâmet getirilmişse, ikinci namazına mı yoksa öğle namazına mı niyet edip cemaate katılır? Ya da önce tek başına öğle namazını, sonra da ikinci namazını mı kılar?

Âlimlerin: “**Eğer hazırda olan namazın vaktinin çıkmasından korkarsa, tertip** (sıraya riâyet etmek) **düşer**” sözünün anlamı nedir? Cemaatin kaçırılmasından endişe edilirse, tertip düşer mi?

Cevap 9

Soruda zikredilen kimse için meşrû olan, tertibin vâcip oluşu sebebiyle önce cemaatle öğle namazına niyet etmesi, ardından da ikinci namazını kılmasıdır. Namazın, cemaatle kaçırılmasından korkulması, tertibin vâcip oluşunu ortadan kaldırmaz.

Âlimlerin: “**Eğer hazırda olan namazın vaktinin çıkmasından korkarsa, tertip** (sıraya riâyet etmek) **düşer**” sözüne gelince,

bunun anlamı: **“Üzerinde kazaya kalan namazı olanın, vakti giren namazdan önce kazaya kalan namazını kılması gerekir”** demektir. Eğer hazırda olan namazın vakti dar ise, önce o namazı kılar. Örneğin güneşin doğmasına yakın bir vakitte yatsı namazını kılmadığını hatırlar ve o günün sabah namazını da kılmamışsa, vakti çıkmadan önce sabah namazını kılar. Çünkü (vaktin darlığı sebebiyle) sabah namazının vakti tayin olmuştur. Sabah namazını kıldıktan sonra kılmadığı yatsı namazını kılar.

Soru 10

Birçok kadın, namazda gevşek davranarak dirsekleri veya kollarının bir kısmı, ayakları, bazen de bacakları açık halde namaz kılmaktadırlar. Bu şekilde kıldıkları namaz geçerli olur mu?

Cevap 10

Hür ve dînen mükellef olan kadının namazda elleri ve yüzü dışında, vücûdunun tamamını örtmesi gerekir. Çünkü kadının her yeri avrettir. Namazda bacakları, ayakları, başının tamamı veya bir kısmı görünürse, namazı geçerli olmaz. Nitekim Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((لَا يَقْبَلُ اللَّهُ صَلَاةَ حَائِضٍ إِلَّا بِخِمَارٍ)) [رواه أحمد وأهل

السنن إلا النسائي بإسناد صحيح]

“Allah, bulûğ çağına eren kadının namazını başörtüsüz kabul etmez.”¹

Başka bir hadiste ise şöyle buyurmaktadır:

((الْمَرْأَةُ عَوْرَةٌ))

“Kadın (in her yeri) avrettir.”²

Ümm-ü Seleme-Allah ondan râzı olsun- bir kadının izarı olmadan, fistan ve başörtüsü ile namaz kılmasını Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-³e sormuş, o şöyle buyurmuştur:

((إِذَا كَانَ الدَّرْعُ سَابِغًا يُعْطِي ظُهُورَ قَدَمَيْهَا)) [رواه أبو داود]

“(Kadının) fistanı, ayaklarının üzerini örtecek kadar (uzun) ise kılabilir.”³

Hafız İbn-i Hacer-Allah onadan râzı olsun- **“Bulûğu'l Merâm”** adlı kitabında bu hadis hakkında şöyle der:

“Hadis imamları, hadisin Ümm-ü Seleme'ye mevkûf olduğunu belirtmişlerdir.”

¹ İmam Ahmed ile Nesâî dışındaki sünen sahipleri rivâyet etmişlerdir.

² İnsanın avret yeri görüldüğünde nasıl ondan utanılıyorsa, kadın da görüldüğünde kendisinden utanılır. Görüldüğünde ondan haya edilen her şey, avrettir. Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- hadisin devamında şöyle buyurmaktadır: **“Kadın, dışarıya çıktığında şeytan ona bakar (onu aldatmak veya başkalarını onunla aldatmak için onu erkeklere güzel gösterir.)”** Mütercim.

³ Ebû Dâvûd

Namaz kılan kadının yanında yabancı bir erkek olursa, bu takdirde yüzünü ve ellerini de örtmesi gerekir.

Soru 11

Bir kadın, ikindi veya yatsı vaktinde hayızdan temizlenirse, birleştirme (cem' etme) imkânı olduğundan dolayı, öğle namazı ile birlikte ikindi namazını ikindi vaktinde veya akşam namazı ile birlikte yatsı namazını yatsı vaktinde birleştirerek kılabilir mi?

Cevap 11

Bir kadın, hayız veya nifastan ikindi vakti temizlenirse, âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, öğle ile ikindi namazını birlikte kılar.Çünkü hasta ve yolcu gibi özür sahibi kimse için bu iki namazın vakti birdir.Dolayısıyla kendisi hayızdan geç temizlenmesi sebebiyle özür sahibi sayılır.Aynı şekilde,yatsı namazı vaktinde temizlenirse akşam ile yatsı namazını birlikte kılması gerekir.Nitekim sahâbeden-Allah onlardan râzı olsun- bir topluluk bu şekilde fetvâ vermiştir.

Soru 12

İçerisinde veya avlusunda veyahut da kible yönünde kabir bulunan bir mescitte namaz kılmanın hükmü nedir?

Cevap 12

Bir mescidin içerisinde kabir varsa, orada kılınan namaz geçersizdir. Bu kabir, namaz kılanların arkasında, önünde, sağında veya solunda olsun farketmez.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((لَعْنَةُ اللَّهِ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ)) [متفق عليه]

“Allah, peygamberlerinin kabirlerini mescidler edinen yahûdi ve hıristiyanlara lânet etsin.”¹

Başka bir hadiste şöyle buyurmaktadır:

((أَلَا وَإِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَانُوا يَتَّخِذُونَ قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ وَصَالِحِيهِمْ مَسَاجِدَ، أَلَا فَلَا تَتَّخِذُوا الْقُبُورَ مَسَاجِدَ، فَإِنِّي أَنهَاكُمُ عَنْ ذَلِكَ)) [رواه مسلم]

¹ Buhârî ve Müslim

“Dikkat edin! Sizden öncekiler (yahûdi ve hristiyanlar) peygamberlerinin ve salih kişilerinin kabirlerini mescidler edinirdi.Sakın ha, sizler de kabirleri mescidler edinmeyin. Zirâ ben, sizleri bundan yasaklıyorum.”¹

Çünkü kabrin yanında namaz kılmak, şirke ve kabirde yatanlar hakkında aşırı gitmeye yol açar.Bu iki hadis ve buna benzer diğer hadisler gereği, kabrin yanında namaz kılmanın yasaklanması ve şirke götüren yolların tıkanması gerekir.

Soru 13

Birçok işçi, işleriyle meşgul olduklarını, elbiselerinin pis veya temiz olmadığını gerekçe göstererek öğle ve ikinci namazlarını geceye bırakmaktadırlar.Bu konuda onlara neyi önerirsiniz?

Cevap 13

Müslüman erkek veya kadının farz namazlarını vaktinden sonraya bırakması câiz değildir.Aksine dînen mükellef olan erkek ve kadın her müslümanın güçleri yettiğince namazları vaktinde

¹ Müslim

kılmaları gerekir.Çalışmak, namazı vaktinden sonraya bırakmak, aynı şekilde elbisenin pis veya kirlili olması, bütün bunlar namazı vaktinden sonraya bırakmak için bir özür sayılamaz.

Namaz vakitleri, işten ayrı tutulmalıdır.İşçinin namaz vakti girdiğinde elbisesindeki pisliği yıkaması veya temiz olan elbiseyle değiştirmesi gerekir. Elbisenin kirlili olması; necâset veya namaz kılanları rahatsız edecek şekilde pis kokulu olmaması halinde onunla namaz kılmaya engel değildir.Elbisenin üzerindeki kir veya pis koku namaz kılanları rahatsız ediyorsa, müslümanın cemaatle namaz kılabilmesi için, elbisesini namazdan önce yıkaması veya temiz elbiseyle değiştirmesi gerekir.

Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*-'den rivâyet olunan sahih hadisler gereği, hasta ve yolcu gibi özür sahibi birisinin öğle namazı ile ikinci namazını, öğle veya ikinci vaktinde, akşam namazı ile yatsı namazını akşam veya yatsı vaktinde birleştirerek kılması câizdir.Aynı şekilde insanlara meşakkatli gelen şiddetli yağmur yağdığı veya (şiddetli yağmur nedeniyle yollar) çamurlu hale geldiği zaman namazları birleştirmek caizdir.

Soru 14

Bir kimse, selâm verip namazını bitirdikten sonra elbisesinde bir pislik görürse namazını iade etmesi gerekir mi?

Cevap 14

Bir kimse, bedeni veya elbisesinde bir necaset olduğu halde namaz kılar ve bunu da namazı kıldıktan sonra öğrenirse, âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre namazı geçerlidir.

Aynı şekilde, namazdan önce bedeninde veya elbisesinde bir pislik olduğunu biliyorken namaz vaktinde bunu unutur da namazını kıldıktan sonra hatırlarsa namazı geçerlidir.

Nitekim Allah Teâlâ unutkanlık veya hata nedeniyle kulunu sorumlu tutmayacağı konusunda şöyle buyurmaktadır:

{ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا } [سورة البقرة من الآية: ٢٨٦]

“Ey Rabbimiz! Unutursak veya hata edersek bizi sorumlu tutma.”¹

Bu söz üzerine Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: **“Nitekim öyle yaptım** (sorumlu tutmadım)”.

Nitekim Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-'den de bu doğrultuda hadis sâbittir.

Çünkü Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- de bazı günlerde nâlinlarına pislik bulaşmış halde namaz kılarken Cebrâil-aleyhisselâm-kendisine gelerek bu durumu haber vermiş, o da nâlinlarını çıkartmış ve bozmadan namazına devam etmiştir.Bu durum, Allah

¹ Bakara Sûresi: 286

Teâlâ'nın kullarına bir kolaylık ve rahmetidir.Fakat abdestini bozduğunu unutarak namaz kılsa, âlimlerin ittifakıyla namazını îade eder.

Nitekim Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((لَا تُقْبَلُ صَلَاةٌ بِغَيْرِ طُهُورٍ، وَلَا صَدَقَةٌ مِنْ غُلُولٍ)) [رواه مسلم]

“Abdestsiz namaz ve (savaşta elde edilen) ganîmetten çalınan maldan verilen sadaka kabul olunmaz.”¹

Başka bir hadiste şöyle buyurmaktadır:

((لَا تُقْبَلُ صَلَاةٌ أَحَدِكُمْ إِذَا أَحْدَثَ حَتَّى يَتَوَضَّأَ)) [رواه مسلم]

“Sizden biriniz, abdestini bozunca (yeniden) abdest almadıkça namazı kabul olunmaz.”²

Soru 15

Günümüzde pek çok insan namazı hafife almakta, kimisi de namazı tamamen terk etmektedir. Bu kimselerin hükmü nedir?

¹ Müslim

² Buhârî ve Müslim

Müslümanın bu kimselere, özellikle baba, oğul veya hanım gibi (namaz kılmayan) yakınlarına karşı nasıl davranması gerekir?

Cevap 15

Namazı hafife almak, büyük kötülüklerden ve münâfıkların özelliklerindedir.

Nitekim Allah Teâlâ münâfıklar hakkında şöyle buyurmaktadır:

إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالَى يُرَآؤُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا {سورة النساء الآية: ١٤٢}

“Münâfıklar (zanlarınca) Allah'ı kandırmaya çalışırlar. Halbuki Allah, onların hilelerini başlarına geçirir. Onlar namaza kalktıklarında, üşenerek kalkarlar. Namazlarıyla insanlara gösteriş yaparlar. Allah'ı da pek az anarlar.”¹

Münâfıkların özellikleri hakkında ise şöyle buyurmaktadır:

{وَمَا مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَاتُهُمْ إِلَّا أَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَبِرَسُولِهِ وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ إِلَّا وَهُمْ كُسَالَى وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ} {سورة التوبة الآية: ٥٤}

“Onların (münâfıkların) harcadıklarının kabul olmasına engel olan şey, onların Allah ve Rasûlünü inkâr etmeleri, namaza ancak tembellik göstererek kalkmaları ve istemeyerek harcama yaptıklarından başka bir şey değildir.”²

¹ Nisâ Sûresi:142

² Tevbe Sûresi: 54

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- de şöyle buyurmaktadır:

((أَثْقَلُ الصَّلَاةِ عَلَى الْمُتَأَفِّقِينَ، صَلَاةُ الْعِشَاءِ وَصَلَاةُ الْفَجْرِ،
وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا)) [متفق عليه]

“Münâfiklara en ağır gelen namaz, yatsı ve sabah namazlarıdır.Şayet onlar yatsı ve sabah namazlarındaki ecir ve fazîleti bilselerdi, bu iki namaza emekleyerek gelirlerdi.”¹

Erkek ve kadın her müslümanın beş vakit farz namazlarını devamlı olarak vaktinde kılması, sükûnet içerisinde edâ etmesi, bu namazlara önem vermesi, huşû içerisinde ve kalben namaza hazır olması gerekir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ * الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ} [سورة المؤمنون
الآيتان: ١-٢]

“Gerçekten mü'minler kurtuluşa ermişlerdir.Onlar ki, namazlarında huşû içerisinde dirler.”²

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- de namazını yanlış ve tâdil-i erkâna riâyet etmeden kılan kimseye namazını iâde etmesini emretmiştir.Özellikle erkeklerin, namazlarını camilerde müslüman kardeşleriyle birlikte cemaatle kılması gerekir.

¹ Buhâri ve Müslim

² Mü'minûn Sûresi: 1-2

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((مَنْ سَمِعَ النِّدَاءَ فَلَمْ يَأْتِ، فَلَا صَلَاةَ لَهُ إِلَّا مِنْ عُذْرٍ))

[رواه ابن ماجه والدارقطني وابن حبان والحاكم بإسناد صحيح]

“Ezânı işittiği halde özürsüz olarak camiye gelmeyen namazı yoktur.”¹

İbn-i Abbas'a-Allah ondan ve babasından râzı olsun- özü'nü ne olduğu sorulduğunda o: **“Düşman korkusu veya hastalıktır”** demiştir.

Ebû Hureyre'den-Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, âmâ bir adam Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-'e gelerek:

“Ey Allah'ın elçisi! Beni mescide götüreceğim kimsem yoktur. Evimde namaz kılmama izin var mı?” diye sordu.

Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- ona önce izin verdi. Sonra kendisini çağırıp: **“Ezânı işitiyor musun?”** diye sordu. Âmâ adam: **“Evet!”** deyince, **“O halde icâbet et (cemaate gel).”²** buyurdu.

Ebû Hureyre'den-Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmaktadır:

¹ İbn-i Mâce, Dârekutni, İbn-i Hibbân ve Hâkim sahih bir senedle rivâyet etmişlerdir.

² Müslim

((لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَمُرَّ بِالصَّلَاةِ فَتُقَامَ، ثُمَّ أَمُرَ رَجُلًا فَيَوْمَ النَّاسِ ثُمَّ أَنْطَلِقَ بِرِجَالٍ مَعَهُمْ حُزْمٌ مِنْ حَطَبٍ إِلَى قَوْمٍ لَا يَشْهَدُونَ الصَّلَاةَ فَأُحْرِقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ)) [رواه البخاري ومسلم]

“Şüphesiz ki içimden şöyle yapmaya azmettim: Namazın kılınmasını emredip, ardından kâmet getirilmesini daha sonra birisinin mü'minlere namaz kıldırmasını emredeyim. Ardından ellerinde odun bağları bulunan bir grup adamla gidip, namaza gelmeyenlerin evlerini onlar evlerindeyken ateşe vereyim.”¹

Bu sahih hadisler, cemaatle namaz kılmanın erkekler için en önemli vecibelerden biri olduğuna ve cemaatle namazdan geri kalan kimsenin caydırıcı cezâyı hak ettiğine delâlet eder.

Allah Teâla'dan, bütün müslümanların durumlarını düzeltmesini ve kendisinin razı olduğu şeylerde onları muvaffak kılmasını dileriz.

Âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre; farz olduğunu inkâr etmese bile, erkek veya kadın olsun, namazın bir vaktini bile olsa tamamen terk etmek küfürdür.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((بَيْنَ الرَّجُلِ وَبَيْنَ الْكُفْرِ وَالشِّرْكِ تَرْكُ الصَّلَاةِ)) [رواه مسلم]

¹ Buhârî ve Müslim

“Kişi ile küfür ve şirk arasındaki sınır; namazın terkidir”¹

Başka bir hadiste şöyle buyurmaktadır:

((الْعَهْدُ الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلَاةُ فَمَنْ تَرَكَهَا فَقَدْ كَفَرَ))

[رواه مسلم وأحمد وأهل السنن الأربعة بإسناد صحيح]

“Bizimle onlar (münâfiklar) arasındaki ahit, namazdır. Her kim, namazı terkederse kâfir olur.”²

Bu konuda daha pek çok hadis vardır.

Erkek veya kadın olsun, kılıyor olsa bile namazın farz olduğunu inkâr ederse, âlimlerin ittifakıyla kâfir olur.

Allah Teâlâ'nın bizi ve bütün müslümanları bu durumdan korumasını dileriz. Şüphesiz O, kendisinden istekte bulunulanların en hayırlısıdır.

Bu konuda bütün müslümanlara düşen görev; birbirlerine nasihat edip hakkı tavsiye etmeleri, iyilik ve takvâda birbirlerine yardım etmeleridir. Cemaatle namaz kılmaktan geri kalan veya cemaatle namaz kılmayı hafife alıp namazlarını bazen terkeden kimseye nasihat etmeleri, onu Allah Teâlâ'nın gazabı ve şiddetli azabından sakındırmaları da bundandır. Ayrıca babası, annesi, kardeşleri ve ev halkının, ona nasihat etmeleri ve Allah Teâlâ'nın

¹ Müslim

² İmam Ahmed ve sünen sahipleri sahih bir senedle rivâyet etmişlerdir.

kendisine doğru yolu gösterip düzelinceye kadar buna devam etmeleri gerekir.

Aynı şekilde, kadınlardan namazı hafife alan veya namazı terkedenler varsa, onlara nasihat etmek ve onları Allah Teâlâ'nın gazabı ve şiddetli azabından sakındırıp bu konuda devamlı gayret göstermek, buna uymayanları terketmek ve onu uygun bir şekilde gücü nisbetince cezalandırmak gerekir. Zira bütün bunlar, iyilik ve takvâda yardımlaşmak, Allah Teâlâ'nın erkek ve kadın, bütün kullarına farz kıldığı iyiliği emredip kötülükten yasaklamaktır.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَٰئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ} [سورة التوبة الآية: ٧١]

“Mü'min erkekler ve mü'min kadınlar, birbirlerinin dostlarıdır (yardımcılarıdır). Onlar iyiliği emreder, kötülükten alıkor, namazı dosdoğru kılar, zekâtı verir, Allah'a ve elçisine itaat ederler. İşte Allah, onlara rahmet edecektir. Şüphesiz ki Allah, (mülkünde) güçlüdür, (verdiği hükümde) hikmet sahibidir.”¹

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- de bu konuda şöyle buyurmaktadır:

¹ Tevbe Sûresi: 71

((مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِالصَّلَاةِ وَهُمْ أَبْنَاءُ سَبْعِ سِنِينَ، وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا وَهُمْ أَبْنَاءُ عَشْرٍ، وَفَرَّقُوا بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ)) [رواه أبو داود]

“(Erkek ve kız) **evlatlarınıza, yedi yaşlarındayken** (alışmaları için) **namazı emredin. On yaşına geldiklerinde** (hâlâ namaz kılmazlarsa) **onları** (hafifçe) **dövün ve yataklarını ayırın.**”¹

Erkek ve kız çocukları, yedi yaşlarına geldiklerinde namaz kılmaları ve on yaşına geldiklerinde de hâlâ namaz kılmıyorlarsa hafifçe dövülmeleri emrediliyorsa, yetişkin kimseye sürekli olarak nasihat edip namaz kılmasını emretmek ve namazını kılmaktan geri kaldığı takdirde dövmek, daha önce gelir.

Yine birbirine hakkı tavsiye etmek ve bu uğurda sabretmek gerekir. Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{وَالْعَصْرِ * إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ * إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَّصَوْا بِالصَّبْرِ} [سورة العصر: ١-٣]

“Asra yemin olsun ki insan, gerçekten hüsrandır. Ancak **îmân edenler, sâlih amel işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler ve** (bu yolda) **birbirlerine sabrı tavsiye edenler bundan müstesnâdır** (onlar hüsranda değildirler).”²

¹ Ebû Dâvûd

² Asr Sûresi:1-3

Her kim, bulûğ çağına erdikten sonra namazı terkeder ve nasihat da kabul etmezse, durumu şeriat mahkemelerine bildirilir. Tевbe etmesi dilenir, şayet tevbe etmezse öldürülür.

Allah Teâlâ'dan müslümanların durumlarını düzeltmesini, onları dinlerinde bilgili kılmasını, iyilik ve takvâda birbirlerine yardım etmelerini, iyiliği emredip kötülükten yasaklamada onları başarılı kılmasını, birbirlerine hakkı tavsiye etmelerini ve bu yolda birbirlerine sabrı tavsiye etmelerini nasip etmesini dileriz.

Hiç şüphesiz ki O, karşılıksız verendir, cömerttir.

Soru 16

Bazı kimseler trafik kazaları sonrası günlerce beyin sarsıntısı veya baygınlık geçirmektedirler. Bu kimseler, kendilerine geldikleri zaman kılamadıkları namazları kaza etmeleri gerekir mi?

Cevap 16

Şayet üç gün veya daha az süre baygın kalırlarsa namazlarını kaza etmeleri gerekir. Çünkü bu süredeki baygınlık, uykuya benzer ki bu süre namazı kaza etmeyi engellemez.

Nitekim sahâbeden bazılarını, üç günden daha az bir süre baygınlık geçirdikleri ve namazlarını kaza ettikleri rivâyet edilmiştir.

Fakat bu süre üç günden fazla olursa, namazlarını kaza etmeleri gerekmez.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ: عَنِ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ، وَالصَّغِيرِ حَتَّى يَبْلُغَ، وَالْمَجْنُونِ حَتَّى يَفِيْقَ)) [رواه أحمد والترمذي وأبو داود وابن ماجه]

“Üç sınıf insandan kalem (günah yazılması) kaldırılmıştır: Uyuyan (uykusundan) uyanıncaya kadar, küçük çocuk bâliğ oluncaya kadar ve deli (aklını yitiren) akli yerine gelinceye kadar.”¹

Baygınlık geçiren kimse, belirtilen süre içerisinde aklın gittiği noktasında birleştiğinden dolayı deliye benzemektedir.

Başarı, Allah'tandır.

¹ İmam Ahmed, Tirmizî, Ebû Dâvûd ve İbn-i Mâce rivâyet etmişlerdir.

Birçok hasta, namaz konusunda gevşek davranmakta ve :
“Şayet iyileşsem namazı kaza ederim” demektedir.

Kimisi de: **“Abdest almaya ve pislikten uzak durmaya gücüm yetmiyor iken nasıl namaz kılayım?”** demektedir.

Böyle kimselere neyi önerirsiniz?

Cevap 17

Aklı yerinde olduğu sürece hastalık, abdest almaya gücü yetmediğini gerekçe gösteren kimse için namaz kılmasına engel değildir.Aksine hastanın gücü yettiğinde namazını kılması ve gücü yetiyorsa su ile abdest alması gerekir.Su kullanmaya gücü yetmiyorsa, teyemmüm alıp namazını kılar.Namaz kılmadan önce bedeni ve elbisesine bulaşan pisliği yıkaması veya temiz bir elbiseyle değiştirmesi gerekir.Bunu yapmaya gücü yetmezse, ondan düşer ve bulunduğu hal üzere namazını kılar.Çünkü Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ} [سورة التغابن من الآية: ١٦]

“(Ey mü'minler!) **O halde gücünüz yettiği kadarıyla Allah'tan korkun** (Allah'tan korkmada güç ve takatinizi harcayın).”¹

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- de şöyle buyurmaktadır:

¹ Teğâbun Sûresi: 16

((إِذَا أَمَرْتُكُمْ بِأَمْرٍ فَأَتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ)) [متفق عليه]

“Size bir şeyi emrettiğim zaman, gücünüz yettiğinde onu yerine getirin.”¹

İmrân b.Husayn-Allah ondan râzı olsun- hastalığından şikâyet ettiği zaman Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- ona şöyle buyurmuştur:

((صَلِّ قَائِمًا، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقَاعِدًا، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَعَلَى جَنْبٍ))

[رواه البخاري]

“(Namazını) ayakta kıl.(Ayakta kılmaya) gücün yetmezse oturarak kıl.Oturarak da kılmaya gücün yetmezse, yan tarafın üzerine kıl.”²

Nesâî'nin rivâyetinde ise şu fazlalık vardır:

((فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَمُسْتَلْقِيًا)) [ورواه النسائي بإسناد صحيح]

“Yan tarafın üzerine kılmaya gücün yetmezse, sırtüstü yatarak kıl.”³

¹ Buhârî ve Müslim

² Buhârî

³ Nesâî, sahih bir senedle rivâyet etmiştir.

Bir veya birden fazla vakit namazı kasten terkedenden kimse, Allah'a tevbe ettikten sonra namazlarını kaza etmesi gerekir mi?

Cevap 18

Âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, namazı kasten terkedenin namazlarını kaza etmesi gerekmez. Zirâ namazı kasten terk etmek, müslümanı İslâm dâiresinden çıkarır ve kafirlerin arasına sokar. Kâfir ise, küfür halindeyken terk ettiği namazları kaza etmez.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((بَيْنَ الرَّجُلِ وَ بَيْنَ الْكُفْرِ وَالشِّرْكِ تَرْكُ الصَّلَاةِ)) [رواه مسلم]

“Kişi ile küfür ve şirk arasındaki sınır; namazın terkidir”¹

Başka bir hadiste şöyle buyurmaktadır:

((الْعَهْدُ الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلَاةُ فَمَنْ تَرَكَهَا فَقَدْ كَفَرَ))

[رواه مسلم وأحمد وأهل السنن الأربعة بإسناد صحيح]

“Bizimle onlar (münâfıklar) arasındaki ahit, namazdır. Her kim, namazı terkederse kâfir olur.”²

Zirâ Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- İslâm'a giren kafirlere daha önce terkettikleri namazları kaza etmelerini emretmemiştir.

¹ Müslim, Câbir b. Abdullah'tan Allah ondan ve babasından râzı olsun rivâyet etmiştir.

² İmam Ahmed ve sünen sahipleri sahih bir senedle Bureyde b. Hasib'den Allah ondan râzı olsun rivâyet etmişlerdir.

Aynı şekilde sahâbe, dînden dönenlere tekrar İslâm'a döndüklerinde namazlarını kaza etmelerini emretmemişlerdir.

Namazı kasten terkedenden, fakat farz olduğunu inkâr etmeyen birisi, **“namazı kasten terkedenden kimse, namazın farz olduğunu inkâr etmezse kâfir olmaz”** diyen çoğunluktaki âlimlerin görüşüne aykırı hareket etmekten çıkmak ve ihtiyatlı davranmak sûretiyle kılmadığı namazları kaza ederse, bir sakıncası yoktur.

Başarı, Allah'tandır.

EZÂN İLE İLGİLİ MESELELER:

Soru 19

Bazı kimseler: **“Eğer namaz vaktinin girdiği ilk anda ezân okumazsan, sonra okumana gerek yoktur. Çünkü ezân, namaz vaktinin girdiğini duyurmak içindir”** demektedirler.

Muhterem hocam! Bu konudaki görüşünüz nedir? Tarla ve çöl gibi bir yerde tek başına bulunan bir kimsenin, namaz vakti girdiğinde ezân okuması gerekir mi?

Cevap 19

Şayet bulunduğu yerin yakınında namaz vaktinin girdiği ilk vakitte ezân okuyan başka kimseler varsa, kendisinin bundan sonra ezân okuması gerekmez.Çünkü istenilen şey (namaz vaktinin girdiği) elde edilmiştir. Şayet namaz vaktinin üzerinden az bir süre geçmişse, bu takdirde ezân okumasında bir sakınca yoktur.Fakat bulunduğu beldede kendisinden başka birisi yoksa, vakit biraz geçmiş bile olsa ezân okuması gerekir.Çünkü bu durumda kendisinden başka ezân okuyacak birisi olmadığı için onun ezân okuması farzı kifâyedir.Dolayısıyla ezândan sorumlu olması ve insanların genellikle ezânın okunmasını beklemeleri sebebiyle onun ezân okuması gerekir. Yolcuya gelince, tek başına bile olsa ezân okuması gerekir.

Nitekim Buhârî'nin sahihinde sâbit olduğuna göre, Ebû Saîd -Allah ondan râzı olsun- adamın birisine şöyle demiştir:

“Koyunlarının başında ve kırsal alanda bulunduğu zaman ezânla sesini yükselt.Çünkü müezzinin sesinin ulaştığı cinler, insanlar ve her şey, kıyâmet günü onun lehine şahitlik ederler.”

Ebû Saîd-Allah ondan râzı olsun- bunu Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'den işittiğini söylemiştir.

Ezânın meşrû oluşu ve faydaları konusunda başka hadisler de vardır.

Soru 20

Kadınlar, ister mukîm olsunlar, isterse tarla ve çöl gibi bir yerde tek başlarına veya cemaat olsunlar, namaz kılmak istediklerinde ezân okumaları ve kâmet getirmeleri gerekir mi?

Cevap 20

Kadınlar, ister mukîm olsunlar, isterse yolculukta olsunlar, namaz kılmak istediklerinde ezân okumaları ve kâmet getirmeleri gerekmez. Ezân okumak ve kâmet getirmek, ancak erkekler içindir.

Nitekim Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-'den rivâyet olunan sahih hadisler buna delâlet etmektedir.

Soru 21

Kâmet getirmeyi unutup, tek başına veya cemaatle olsun, namaz kılınırsa bunun namaza etkisi olur mu?

Cevap 21

Kâmet getirmeden tek başına veya cemaatle namaz kılan kimselerin namazı sahihtir.Böyle yapanın Allah Teâlâ'ya tevbe etmesi gerekir.

Aynı şekilde ezân okumadan namaz kılan kimsenin de namazı sahihtir.Çünkü ezân okumak ve kâmet getirmek, namazın özünden olmayıp farzı kifâye kabilindedir.

Ezân okumayı ve kâmet getirmeyi terkedenin tevbe etmesi gerekir.Çünkü farz-ı kifâyeyi bir topluluğun hepsi terkederse, hepsi günahkâr olur.Bir kısmı yerine getirirse, diğerlerinin üzerinden sorumluluk düşer.Ezân ve kâmet de böyledir.Bunu yerine getiren kimse, köy, şehir veya tarla ve çöl gibi yerlerde ister mukim olsunlar, isterse yolculukta olsunlar, diğerlerinin üzerinden farz ve günah kalkar.

Allah Teâlâ'dan, râzı olduğu şeylerde bütün müslümanları muvaffak kılmasını dileriz.

Soru 22

Sabah ezânında müezzinin, “**Namaz uykudan daha hayırlıdır!**” demesinin delili nedir? Ezânda “**Haydi daha hayırlı amele!**” diyenler hakkındaki görüşünüz nedir ve bunun dînde bir delili var mıdır?

Cevap 22

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in, Bilâl ve Ebû Mahzura'ya -Allah ikisinden de râzı olsun- sabah ezânında, “**namaz uykudan daha hayırlıdır**” demelerini emrettiği sâbittir.

Yine Enes b.Mâlik'in-Allah ondan râzı olsun-:

“**Müezzinin sabah ezânında 'Namaz uykudan daha hayırlıdır' demesi sünnettendir**”¹ dediği sâbittir.

Âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre bu söz, fecri sâdik doğmadan önce okunan ilk ezânda söylenir.Bu ezâna, ilk ezân denir.Kâmet ise ikinci ezândır.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلَاةٌ، بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلَاةٌ، ثُمَّ قَالَ فِي الثَّلَاثَةِ : لِمَنْ شَاءَ)) [رواه البخاري]

“Her iki ezân (ezân ile kâmet) arasında (nâfile) namaz vardır.Her iki ezân (ezân ile kâmet) arasında (nâfile) namaz vardır.” Üçüncüsünde şöyle buyurdu: “**Dileyene.**”²

Buhârî'nin sahihinde Âişe'den-Allah ondan râzı olsun- sâbit olan rivâyet de böyle olduğuna delâlet etmektedir.

¹ İbn-i Huzeyme sahihinde rivâyet etmiştir.

² Buhârî

Şiâdan bazılarının ezândaki, “**Haydi daha hayırlı amele!**” sözüne gelince bu, sahih hadislerde aslı olmayan bir bid'attır.

Allah Teâlâ'dan, onları ve bütün müslümanları, sünnete uymaya ve sünnete sıkıca sarılmaya iletmesini dileriz. Zirâ sünnete uymak ve ona sıkıya sarılmak, Allah'a yemîn olsun ki, bütün ümmet için bir kurtuluş ve mutluluk yoludur.

Başarı, Allah'tandır.

Soru 23

Kusûf (güneş tutulması) namazına “**es-Salâtu Câmia**” (**Namaz, insanları biraraya getirir veya namaz için hazır bulunun**) diye seslenildiği vârid olmuştur. Bu söz, bir defa mı, yoksa tekrar tekrar mı söylenir? Tekrar söylenirse, bunun miktarı ne kadardır?

Cevap 23

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- 'in Kusûf (güneş tutulması) namazına “**es-Salâtu Câmia**” (**Namaz, insanları biraraya getirir veya namaz için hazır bulunun**) diye seslenilmesini emrettiği sâbittir.

Seslenen kimse için sünnet olan, bunu bütün insanlara işittirdiğine kanaat getirinceye kadar tekrar etmesidir. Bildiğimiz kadarıyla bunu tekrar etmede bir sınır yoktur.

Başarı Allah'tandır.

NAMAZIN KILINIŞIYLA İLGİLİ MESELELER:

Soru 24

Birçok kardeşimiz, namazda önüne sütre (engel) konulması hususunda çok katı davranmaktadırlar. Öyle ki kimisi mescitte arkasında namaza duracağı boş bir direk buluncaya kadar beklemekte ve sütresiz namaz kılını da reddetmektedir. Kimisi de sütre konusunda gevşek davranmaktadır. Bu konuda hak olan nedir? Sütre bulunmazsa, yere çizilen çizgi, sütünin yerine geçer mi? Buna delâlet bir şey var mıdır?

Cevap 24

Sütreye doğru namaz kılmak, müekked sünnettir, farz değildir. Şayet sütre olarak bir şey bulamazsa, çizgi sütünin yerine geçer.

Bunun delili Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şu hadisidir:

((إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيُصَلِّ إِلَى سُتْرَةٍ، وَلْيَدْنُ بِهَا)) [رواه أبو داود بإسناد صحيح]

“Sizden biriniz namaz kılmak istediği zaman, sütreye doğru namaz kılsın ve ona yakın dursun.”¹

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- yine şöyle buyurmaktadır:

((يَقْطَعُ الصَّلَاةَ إِذَا لَمْ يَكُنْ بَيْنَ يَدَيْ الرَّجُلِ مِثْلُ مُؤَخَّرَةِ الرَّحْلِ: الْمَرْأَةُ وَالْحِمَارُ وَالْكَلْبُ الْأَسْوَدُ)) [رواه ابن ماجه وصححه الألباني]

“Bir kimsenin (namaz kılarken) önünde semerin arka kaşı gibi bir şey olmazsa, namazını (önünden geçen) kadın, eşek ve siyah köpek bozar (geçersiz kılar).”²

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- yine şöyle buyurmaktadır:

((إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيَجْعَلْ تَلْقَاءَ وَجْهِهِ شَيْئًا، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَلْيَنْصِبْ عَصًا، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَلْيَخُطْ خَطًّا، ثُمَّ لَا يَضُرُّهُ مَا مَرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ)) [رواه أحمد وابن ماجه بإسناد حسن]

“Sizden biriniz namaz kılmak istediği zaman, önüne bir şey koysun. Önüne koyacak bir şey bulamazsa, bir sopa diksin. Onu

¹ Ebû Dâvûd sahih bir senedle rivâyet etmiştir.

² İbn-i Mâce, hadis sahihtir.

da bulamazsa, yere bir çizgi çizsin. Sonra böylece önünden geçen hiçbir şey, on(un namazın)a zarar veremez.”¹

Hâfız İbn-i Hacer-Allah ona rahmet etsin- “Bulûğu'l-Merâm” adlı kitabında şöyle der:

“Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in kimi zamanlar sütresiz namaz kıldığı sâbittir ki bu, sütünin farz olmadığına delâlet eder. Mescid-i Haram'da kılınan namaz bunun dışındadır.Zirâ namaz kılan kimsenin orada sütreye ihtiyacı yoktur.”

Nitekim İbn-i Zubeyr'in-Allah ondan râzı olsun- Mescid-i Haram'da tavaf edenler kendisinin önünden geçerlerken sütresiz namaz kılmıştır.Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'den de böyle yaptığını delâlet eden bir rivâyet vardır, fakat bu rivâyetin isnâdı zayıftır.

Mescid-i Haram genellikle kalabalık olduğu ve namaz kılan kimsenin, önünden geçenlere engel olamadığı için, yukarıda da belirtildiği gibi, burada sütreye doğru namaz kılma gerekliliği ortadan kalkar. Aynı şekilde Allah Teâlâ'nın:

{فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ} [سورة التغابن من الآية: ١٦]

“(Ey mü'minler!) O halde gücünüz yettiği kadarıyla Allah'tan korkun (Allah'tan korkmada güç ve takatinizi harcayın).”²

Emri ve Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in:

¹ Ahmed ve İbn-i Mâce hasen bir senedle rivâyet etmişlerdir.

² Teğâbun Sûresi: 16

((إِذَا أَمَرْتُكُمْ بِأَمْرٍ فَأَتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ)) [متفق عليه]

“Size bir şeyi emrettiğim zaman, gücünüz yettiğinde onu yerine getirin.”¹

Hadisi gereği, kalabalık zamanlarda Mescid-i Nebevi ile diğer kalabalık yerlerde de hüküm böyledir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 25

Kimi insanın namazda ellerini göbeğinin altına bağladığını, kimisinin de göğsünün üzerine bağladığını ve ellerini göbeğinin altına bağlayan kimseyi şiddetle reddettiğini çokça görmekteyiz. Kimisi ellerini sakalının altına gelecek şekilde bağlamakta, kimisi de ellerini bağlamayıp salmaktadır. Bu konuda doğru olan hangisidir?

Cevap 25

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in sahih sünneti, namaz kılan kimsenin rükûdan önce ve sonra ayaktayken sağ elini, sol elinin üzerine gelecek şekilde göğsünün üzerine koymasının daha fazîletli olduğuna delâlet etmektedir.

¹ Buhârî ve Müslim

Bu durum, sahâbeden Vâil b. Hucf-Allah ondan râzı olsun- ile Kabîsa b. Hulb et-Tâi'nin-Allah ondan râzı olsun- babasından rivâyet ettiği hadiste sâbittir. Sehl b. Sa'd es-Sâidi'den-Allah ondan râzı olsun- de buna delâlet eden bir hadis sâbittir.

Namazda elleri göbeğin altında bağlamaya gelince, bu konuda Ali b. Ebî Tâlib'ten-Allah ondan râzı olsun- zayıf bir hadis rivâyet edilmiştir.Elleri bağlamayıp salmaya veya sakalın altına bağlamaya gelince, bu hareket sünnete aykındır.

Başarı Allah'tandır.

Soru 26

Birçok kardeşimiz 1. ve 3. rekâtın ikinci secdesinden sonra ayağa kalkmadan önce yapılan "**Dinlenme Oturuşuna**" önem vermekte ve bunu terkedeni azarlamaktadırlar.Dinlenme oturuşunun hükmü nedir? Bu oturuş, tek başına namaz kılan için meşrû olduğu gibi imam ve imama uyan için de meşrû mudur?

Cevap 26

Dinlenme oturuşu, hem imam için, hem imama uyan, hem de tek başına namaz kılan için müstehaptır.Bu oturuş, iki secde arasındaki oturuş gibidir.Bu oturuşta bir zikir ve duâ okunmaz. Bu oturuşun terkedilmesinde herhangi bir sakınca yoktur.

Bu oturuş hakkında, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'den Mâlik b. Huveyrîs-Allah ondan râzı olsun-, Ebû Humejd es-Sâidî-Allah ondan râzı olsun- ve bir grup sahâbenin rivâyet ettikleri hadisler sâbittir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 27

Bir müslüman, uçakta namazını nasıl edâ etmelidir? Uçakta iken namazını ilk vaktinde mi kılması daha fazîletli, yoksa bekleyip namaz vakti çıkmadan önce uçak hava alanına indikten sonra mı namazını kılmalıdır?

Cevap 27

Bir müslümanın, uçakta namaz vakti geldiğinde namazını gücü nisbetince kılması gerekir. Ayakta kılmaya gücü yeterse, ayakta kılar. Rukû ve secde eder. Buna gücü yetmezse, oturarak kılar. İmâ ile rukû ve secde eder. Uçakta imâ ile namaz kılmak yerine ayakta kılabilir, rukû ve secde edebilecek bir yer bulabilirse, Allah Teâla'nın şu emri gereği namazını orada kılması gerekir.

{فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ} [سورة التغابن من الآية: ١٦]

“(Ey mü'minler!) **O halde gücünüz yettiği kadarıyla Allah'tan korkun** (Allah'tan korkmada güç ve takatinizi harcayın).”¹

İmrân b.Husayn-Allah ondan râzı olsun-, hastalığından şikâyet ettiği zaman Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- ona şöyle buyurmuştur:

((**صَلِّ قَائِمًا، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقَاعِدًا، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَعَلَى جَنْبٍ**))

[رواه البخاري]

“(Namazını) **ayakta kıl**.(Ayakta kılmaya) **gücün yetmezse oturarak kıl.Oturarak da kılmaya gücün yetmezse, yan tarafın üzerine kıl**.”²

Nesâî'nin rivâyetinde ise şu fazlalık vardır:

((**فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَمُسْتَلْقِيًا**)) [ورواه النسائي بإسناد صحيح]

“**Yan tarafın üzerine kılmaya gücün yetmezse, sırtüstü yatarak kıl**.”³

Onun için en fazîletli olanı, namazı ilk vaktinde kımasıdır. Uçak havaalanına indikten sonra kılmak için namazını son vakte kadar geciktirirse, bu konuda rivâyet edilen delillerin genel olması nedeniyle bir sakınca yoktur.

¹ Teğâbun Sûresi: 16

² Buhârî

³ Nesâî, sahih bir senedle rivâyet etmiştir.

Araba, tren ve gemi gibi araçlarda namaz kılmanın hükmü de uçakta namaz kılmak gibidir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 28

Birçok insan, namazda gereksiz ve boş hareketleri çokça yapmaktadır. Namazı bozan bu hareketlerin belli bir sınırı var mıdır? Aralıksız yapılan hareketlerin üç ile sınırlandırılmasının dinde bir delili var mıdır? Namazda gereksiz yere çok hareket edenlere ne tavsiye edersiniz?

Cevap 28

Erkek ve kadın her mü'minin namazını gönül rahatlığı ve huşû ile kılması, gereksiz ve boş hareketleri terketmesi gerekir. Çünkü gönül rahatlığı ve huşû ile kılmak, namazın rükünlerinden birisidir.

Nitekim Buhârî ve Müslim'in sahihlerinde, gönül rahatlığı ve huşû ile namazı kılmayan birisine, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-namazını tekrar kılmasını emrettiği rivâyet edilmiştir.

Bu nedenle erkek ve kadın her müslümanın namazını huşû ile kılması, namaza önem vermesi ve Allah Teâlâ'nın huzurunda kalbiyle hazır olması gerekir.

Nitekim Allah-*azze ve celle*- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ * الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ} [سورة المؤمنون الآيتان:

[۲-۱

“Namazlarında huşû içerisinde olan mü'minler gerçekten kurtuluşa ermişlerdir.”¹

Namaz içinde elbisesiyle, sakalıyla veya başka bir şeyle oynaması, mekruhtur.Ancak bu hareketler çokça ve arka arkaya yapılırsa, bildiğimiz kadarıyla temiz İslâm dîninde haramdır ve namazı bozar.

Namazda yapılan boş ve gereksiz hareketler hakkında bir sınır yoktur.Bu hareketleri üç ile sınırlandıran görüş, delili olmayan zayıf bir görüştür. Boş ve gereksiz yere çok hareket etmek ve bu hareketlerin aralıksız olması konusunda namaz kılanın düşüncesine itibar edilir.Namaz kılan, yaptığı hareketlerin çok olduğuna kanaat getirirse, kıldığı namaz farz namaz ise, namazını tekrar îade kılması ve Allah'a tevbe etmesi gerekir.

Erkek ve kadın her müslümana tavsiyem, namaza önem vermesi, namazı huşû ile kılması ve az da olsa boş ve gereksiz yere hareketi terketmesidir.Dinin direği, kelime-i şehâdetten sonra İslâm dîninin en büyük rüknü ve kulun kıyâmet günü hesaba çekileceği ilk amel olması sebebiyle namazın İslâm'daki yeri çok

¹ Mü'minin Sûresi: 1-2

büyüktür.Allah Teâla, rızâsına uygun olarak namazı edâ etmekte müslümanları muvaffak kılsın.

Soru 29

Namazda secdeye giderken dizleri mi, yoksa elleri mi önce yere koymak daha fazîletlidir? Bu konuda rivâyet olunan iki farklı hadisin arası nasıl bulunur?

Cevap 29

Âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, namaz kılanın secdeye giderken gücü yetiyorsa, önce dizlerini yere koyması sünnettir.Nitekim Vâil b. Hucr-Allah ondan râzı olsun- hadisi ile bu anlamda gelen diğer hadisler gereği bu görüş, âlimlerin çoğunluğunun görüşüdür.

Ebû Hureyre'nin-Allah ondan râzı olsun- hadisine gelince, bu hadis aslında yukarıdaki hadise aykırı değildir, aksine ona mutâbıktır. Çünkü Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu hadiste namaz kılanın, secdeye giderken, devenin yere çökmesi gibi yere çökmesini yasaklamıştır.Bilindiği gibi ellerini dizlerinden önce yere koyan, deveye benzemiş olur.

Fakat hadisin sonundaki: **“Ellerini dizlerinden önce yere koysun”** sözüne gelince, hadisi rivâyet edenler, hadisteki lafızların

yerlerini değiştirmişlerdir.Doğrusu şu şekildedir: “**Dizlerini ellerinden önce yere koysun.**”

Böylelikle hadislerin arası bulunmuş, adı geçen hadisin son kısmı baş tarafına mutâbık hâle gelmiş ve çelişki ortadan kalkmış olur.

Nitekim büyük âlim İbn-i Kayyim-Allah ona rahmet etsin- de “**Zâdul Meâd**” adlı kitabında bu konuya dikkat çekmiştir.

Hastalık veya yaşlılık nedeniyle dizlerini önce koyamayan kimsenin, Allah Teâlâ'nın:

{فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ} [سورة التغابن من الآية: ١٦]

“(Ey mü'minler!) **O halde gücünüz yettiği kadarıyla Allah'tan korkun** (Allah'tan korkmada güç ve takatinizi harcayın).”¹

Emri ve Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in:

((مَا نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ فَاجْتَبُوهُ، وَمَا أَمَرْتُكُمْ بِهِ فَاتُّوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ)) [متفق عليه]

“**Size bir şeyi emrettiğim zaman, gücünüz yettiğince onu yerine getirin.**”²

Hadisi gereği, ellerini dizlerinden önce yere koymasında hiçbir sakınca yoktur.

¹ Teğâbun Sûresi: 16

² Buhârî ve Müslim

Başarı, Allah'tandır.

Soru 30

Muhterem hocam, namazda gereksiz yere öksürmek, bir şeye üfleme ve ağlamak namazı bozar mı?

Cevap 30

Gerektiğinde namazda öksürmek, bir şeye üfleme ve ağlamak, namazı bozamaz. Fakat gereksiz yere yapmak, mekruhtur. Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- namazdayken, Ali-Allah ondan râzı olsun- izin istediğinde ona öksürürdü.

Zorla ağlamaya çalışmaksızın namaz ve benzeri yerlerde huşû ve Allah'a yönelmek sebebiyle namazda ağlamak, meşrûdur. Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- namazda ağladığı sâbittir. Aynı şekilde Ebû Bekir-Allah ondan râzı olsun-, Ömer-Allah ondan râzı olsun-, sahâbe ve onlara en güzel bir şekilde tâbi olan tâbîinden bazı kimselerin namazda ağladıkları sâbittir.

Soru 31

Namaz kılanın önünden geçmenin hükmü nedir? Mescid-i Haram bu konuda diğer mescitlerden farklı mıdır?

“Namaz kılanın önünden geçen, namaz kılanın namazını keser” sözünün anlamı ne demektir?

Önünden siyah köpek veya kadın veyahut da eşek geçen kimse, namazını bozup yeniden mi namaza başlaması gerekir?

Cevap 31

Namaz kılanın önünden veya sütte ile kendisi arasından geçmek, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- şu emri gereği haramdır:

((لَوْ يَعْلَمُ الْمَارُّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّيِّ مَاذَا عَلَيْهِ، لَكَانَ أَنْ يَقِفَ أَرْبَعِينَ، خَيْرًا لَهُ مِنْ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّيِّ)) [متفق عليه]

“Namaz kılanın önünden geçen kimse, ne kadar günah işlediğini bilse, önünden geçmektense kırk beklemesi, onun için namaz kılanın önünden geçmesinden daha hayırlıdır.”¹

¹ Buhârî ve Müslim

((قَالَ أَبُو النَّضْرِ لَا أُدْرِي قَالَ أَرْبَعِينَ يَوْمًا أَوْ شَهْرًا أَوْ سَنَةً))

Hadisi rivâyet eden Ebun-Nadr-Allah ondan râzı olsun: **“Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- kırk gün mü, kırk ay mı, yoksa kırk yıl mı söylediğini bilmiyorum”** demiştir.

Namaz kılanın önünden geçen yetişkin kadın, eşek veya siyah köpek olursa, namazı bozar.

Namaz kılanın önünden bunların dışında birisi geçerse, namazı bozamaz, fakat Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in şu emri gereği namazın sevabını azaltır:

((يَقْطَعُ الصَّلَاةَ إِذَا لَمْ يَكُنْ بَيْنَ يَدَيْ الرَّجُلِ مِثْلُ مُوَحَّرَةٍ
الرَّحْلِ: الْمَرْأَةُ وَالْحِمَارُ وَالْكَلْبُ الْأَسْوَدُ)) [رواه ابن ماجه
وصححه الألباني]

“Bir kimsenin (namaz kılarken) önünde semerin arka kaşı gibi bir şey olmazsa, namazını (önünden geçen) kadın, eşek ve siyah köpek bozar (geçersiz kılar).”¹

Yine Müslim-Allah ona rahmet etsin- Ebû Hureyre'den-Allah ondan râzı olsun- bu hadise benzer bir hadis rivâyet etmiş, fakat bu hadiste **“siyah köpek”** olarak sınırlandırmamıştır.Âlimlere göre **“Mutlak olan hüküm, mukayyed olan hükme hamledilir.”**

Mescid-i Haram'a gelince, burada namaz kılanın önünden geçmek, haram değildir.Mescid-i Haram'da namaz kılanın önünden zikredilen üç şey ile başka şeyler geçse bile, namazı bozamaz. Çünkü Mescid-i Haram, kalabalık ve namaz kılanın önünden geçmekten sakınmak zor olan bir yerdir.

¹ İbn-i Mâce, hadis sahihtir.

Nitekim bu konuda zayıf olan açık bir hadis rivâyet edilmiş, fakat bu konuda İbn-i Zübeyr ve başkasından rivâyet edilen eserlerle desteklendiğinden dolayı hadis kuvvetli hale gelmiştir.

Yine, kalabalık olduğu ve namaz kılanın önünden geçene engel olmak zor olduğunda Mescid-i Nebevi ve diğer mescitler de Allah Teâlâ'nın:

{ فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ } [سورة التغابن من الآية: ١٦]

“(Ey mü'minler!) **O halde gücünüz yettiği kadarıyla Allah'tan korkun** (Allah'tan korkmada güç ve takatinizi harcayın).”¹

Emri ve Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*-'in:

((مَا نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ فَاجْتَنِبُوهُ، وَمَا أَمَرْتُكُمْ بِهِ فَاتُّوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ)) [متفق عليه]

“Size bir şeyi emrettiğim zaman, gücünüz yettiğince onu yerine getirin.”²

Hadisi gereği, Mescid-i Haram ile aynı hükümdedir.

¹ Teğâbun Sûresi: 16

² Buhârî ve Müslim

Soru 32

Muhterem hocam, namazdan sonra duâ için elleri kaldırma hakkındaki görüşünüz nedir? Elleri kaldırmak için farz veya nafilâ namaz olması arasında bir fark var mıdır?

Cevap 32

Duâ için elleri kaldırmak sünnettir ve elleri kaldırmak duânın kabul olunmasının sebeplerindendir. Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((إِنَّ رَبَّكُمْ حَيٌّ كَرِيمٌ يَسْتَحْيِي مِنْ عَبْدِهِ إِذَا رَفَعَ يَدَيْهِ إِلَيْهِ أَنْ يَرُدَّهُمَا صِفْرًا)) [رواه أبو داود والترمذي وابن ماجه وصححه الحاكم]

“Hiç şüphesiz ki Rabbiniz, çok hayâlî ve cömerftir. (Mü'min) kulu ellerini kaldırıp (kendisinden bir şey istediğinde) onun ellerini geri çevirmekten hayâ eder.”¹

Başka bir hadiste şöyle buyurmaktadır:

((إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى طَيِّبٌ لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا وَإِنَّ اللَّهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ فَقَالَ سُبْحَانَهُ: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ} [سورة البقرة: 1٧٢] رواه مسلم

¹ Ebü Dâvûd, Tirmizî ve İbn-i Mâce, Selmân Fârisî'den Allah ondan râzî olsun rivâyet etmişler, Hâkim de hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

“Şüphesiz ki Allah Teâlâ güzeldir, ancak helâl olanı kabul eder.Allah,peygamberlere emrettiği şeyleri mü'minlere de emredererek şöyle buyurmaktadır:'Ey îmân edenler! Size verdiğimiz rızıkların helâl olanlarından yiyin.(Allah'ın helâl kıldıklarını haram, haram kıldıklarını da helâl sayan kâfirler gibi olmayın).Gerçekten O'na ibâdet ediyorsanız, (bütün âzâlarınızla) Allah'a şükredin.'”²

Allah-azze ve celle- yine şöyle buyurmaktadır:

{يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ}

[سورة المؤمنون الآية: ٥١]

“Ey elçiler! Helâl olan şeylerden yiyin ve iyi işler yapın. Şüphesiz ki ben, yaptıklarınızı hakkıyla bilenim (Amellerinizden hiçbir şey, bana gizli-saklı kalmaz.)”³

Üstelik Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- : “Uzun bir yolculuğa çıkan, saçı-başı dağınık tozlar içinde ellerini semaya kaldırarak Ya Rab! Ya Rab! diyen, fakat yediği haram, içtiği haram, giydiği haram, haramla beslenmiş olan bu kimsenin duâsı nasıl kabul edilsin ki?”⁴ diye buyurduğu adamı zikretmiştir.

¹ Bakara Sûresi: 172

² Müslim

³ Mü'minûn Sûresi: 51

⁴ Müslim

Fakat Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*-'in zamanında olup da Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*-'in ellerini duâ için kaldırmadığı, farz namazların hemen sonrası, iki secde arası, namazda selâmdan önce, Cuma ve bayram hutbeleri okunduğu zaman gibi yerlerde duâ için elleri kaldırmak meşrû değildir. Çünkü Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*- bu yerlerde ellerini duâ için kaldırmamıştır. O, yaptığı veya terkettiği şeylerde en güzel örnektir. Fakat imam cuma veya bayram hutbelerinde Allah'tan yağmur yağdırmasını istediğinde elleri kaldırmak câizdir. Nitekim Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*- de böyle yapmıştır.

Nâfile namazlardan sonra duâ etmek için elleri kaldırmaya gelince, delillerin genel oluşundan dolayı buna engel bir şey olduğunu bilmiyorum. Fakat en faziletlisi, bunu sürekli yapmamaktır. Çünkü Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*- bunu sürekli yaptığı sâbit olmamıştır. Şayet Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*- her nâfile namazdan sonra bunu yapmış olsaydı, bu durum bize nakledilirdi. Çünkü sahâbe-*Allah onlardan râzı olsun*- Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*-'in yolculukta olsun, mukîm olsun her türlü söz, fiil ve diğer hallerini bize nakletmişlerdir.

Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*-'in:

((الصَّلَاةُ تَضَرُّعٌ وَتَخَشُّعٌ وَأَنْ تَقْنَعَ أَيَّ أَنْ تَرْفَعَ يَدَيْكَ تَقُولَ يَا رَبِّ يَا رَبِّ))

**“Namaz, yalvarman ve huşû duyman ve ellerini kaldırıp:
Yâ Rab! Yâ Rab! demendir”¹**

Buyurduğu bu meşhûr hadise gelince, Hâfiz İbn-i Receb ve başkaları, bu hadisin zayıf olduğunu açıklamışlardır.

Başarı, Allah'tandır.

Soru 33

¹ Yazar Allah ona rahmet etsin hadisi anlam olarak rivâyet etmiştir. Hadisin aslı, Ebû Dâvûd'un 'Süneni' ile Beyhakî'nin "Sünen-i Kübrâ" adlı eserlerinde şöyledir:

عَنِ الْفَضْلِ بْنِ الْعَبَّاسِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((
الصَّلَاةُ مَثَى مَثَى، تَشْهَدُ فِي كُلِّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ تَضَرَّعُ وَتَحْشَعُ وَتَمَسُكُنُ ثُمَّ تَرْفَعُ
يَدَيْكَ إِلَى أُذُنَيْكَ ثُمَّ تَسْتَقْبِلُ بِهِمَا وَجْهَكَ وَتَقُولُ: يَا رَبِّ، يَا رَبِّ، فَمَنْ لَمْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَهُوَ

خَدَّاجٌ)) [رواه أبو داود والبيهقي]

Fadl b. Abbâs'tan Allah ondan râzı olsun rivâyet olunduğuna göre, Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **“Namaz, ikişer ikişer (rekât) kılınır. Her iki rekâta oturursun, sonra (Allah'a) yalvarır, huşû duyar ve boynunu bükersin. Sonra ellerini kulaklarının hizâsına kadar kaldırırısın. Sonra yüzünü kibleye döner ve şöyle dersin: Yâ Rab! Yâ Rab! Böyle yapmayan namazı noksandır.”** Sünen-i Ebî Dâvûd; Cilt:2. Sayfa: 29, Beyhakî; Sünen-i Kübrâ. Cilt:2. Sayfa: 487. Ancak muhaddis Elbâni, 'hadis zayıftır' der. (Mütercim)

“**Namazdan sonra alındaki** (secde sırasında yapışan) **toprağı silmek mekruhtur**” diyeni işittik. Bunun bir aslı var mıdır?

Cevap 33

Bildiğimiz kadarıyla bunun dînde bir aslı yoktur. Ancak namazda selâmdan önce bunun yapılması mekruhtur. Çünkü bu durum, yağmurlu bir gecenin ardından Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*-’in sabah namazını kıldıktan sonra yüzünde su ve çamur izi görüldüğü sâbittir.

Bu ise, namaz sırasında alna bulaşan toprağı silmemenin daha fazîletli olduğuna delâlet etmektedir.

Soru 34

Namazdan hemen sonra tokalaşmanın hükmü nedir? Farz veya nâfile namazdan sonra böyle yapmak arasında bir fark var mıdır?

Cevap 34

Müslümanların birbirleriyle karşılaştıkları zaman kendi aralarında musâfaha yapmaları (tokalaşmaları) meşrûdur. Nitekim Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*- ashâbı ile karşılaştığı zaman onlarla tokalaşır, onlar da birbirleriyle karşılaştıkları zaman tokalaşırlardı.

Enes b.Mâlik-Allah ondan râzı olsun- ve Şa'bî-Allah ona rahmet etsin- şöyle derler:

“Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in ashâbı birbirleriyle karşılaştıkları zaman tokalaşırlar, yolculuktan döndüklerinde ise birbirlerine sarılıp kucaklaşırlardı.”

Buhârî ve Müslim'in sahihlerinde sâbit olduğuna göre, cennetle müjdelenen on sahâbîden biri olan Talha b. Ubeydullah -Allah ondan râzı olsun-, Mescid-i Nebevî'de iken Ka'b b. Malik'in-Allah ondan râzı olsun- Allah teâlâ tarafından tevbesi kabul olununca, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in meclisinden kalkıp ona doğru yönelmiş ve onun yanına gelerek onunla tokalaşmış ve tevbesi kabul edildiğinden dolayı onu tebrik etmiştir.Bu, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- döneminde ve ondan sonraki dönemlerde müslümanlar arasında meşhûr olan bir durumdur.

Yine Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'den sâbit olduğuna göre, o şöyle buyurmaktadır:

((مَا مِنْ مُسْلِمَيْنِ يُلْتَقِيَانِ فَيَتَصَافَحَانِ إِلَّا غُفِرَ لَهُمَا قَبْلَ أَنْ يَفْتَرِقَا)) [رواه الترمذي وأبو داود وابن ماجه]

“İki müslüman birbiriyle karşılaştığı zaman tokalaşırlarsa, birbirinden ayrılmadan önce günahları bağışlanır.”¹

¹ Tirmizî, Ebû Dâvûd ve İbn-i Mâce rivâyet etmişlerdir.

Mescitte veya safta karşılaşınca tokalaşmak müstehaptır. Namazdan önce tokalaşmamış ise bu büyük sünneti elde etmek, bu konuda sevgi ve muhabbeti yerleştirmek ve düşmanlıkları gidermek için namazdan sonra tokalaşır. Şayet farz namazdan önce tokalaşmamışsa, namazdan sonra yapılan duâ ve zikirleri yaptıktan sonra tokalaşır. Bazı insanların imam selâm verdikten sonra hemen tokalaşmalarına gelince, bunun dînde bir delili olup olmadığını bilmiyorum. Aksine görünen o ki böyle yapmak, delili olmadığından dolayı mekruhtur. Çünkü namaz kılan için meşrû olan, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in farz namazlardan sonra yaptığı gibi, selâmdan hemen sonra duâ ve zikirleri yapmasıdır.

Nâfile namaza gelince, şayet namaza başlamadan önce tokalaşmamış ise selâm verdikten sonra tokalaşır. Önce tokalaşmış ise bu tokalaşmak yeterlidir.

Soru 35

Farz namazdan sonra sünnet namazı kılmak için yer değiştirmenin müstehap olduğuna dâir bir delil var mıdır?

Cevap 35

Bu konuda sahih bir hadis rivâyet olduğunu bilmiyorum. Fakat İbn-i Ömer-Allah ondan ve babasından râzı olsun- ve ilk müslümanlardan

birçok kimse böyle yapardı.Allah'a hamdolsun böyle yapmak veya yapmamak konusunda bir sınırlama yoktur.

Nitekim Ebû Dâvûd da bu konuda İbn-i Ömer'in-Allah ondan ve babasından râzı olsun- fiili ile selef-i sâlihten bunu yapanların fiilini destekleyen zayıf bir hadis vardır.

Başarı Allah'tandır.

Soru 36

Sabah namazı ile ve akşam namazından sonra on defa:
“Lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerîke leh. Lehul-mulku velehul-
hamdu ve huve alâ kulli şey'in kadîr” demeye teşvik eden delil
sahih midir?

Cevap 36

Bu konuda Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'den sahih olarak rivâyet edilen hadisler, adı geçen zikirin sabah namazı ile akşam namazından sonra yapılmasının meşrû olduğuna delâlet eder.

Bu zikir şöyledir:

((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَكَهُ الْحَمْدُ،
يُحْيِي وَيُمِيتُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ))

"Lâ ilâhe illallâhu vehdehû lâ şerîke leh.Lehul-mulku ve lehul-hamd.Yuhyî ve yumîtu ve huve alâ kulli şey'in kadîr."

"Allah'tan başka hakkıyla ibâdete lâyık hiçbir ilâh yoktur. O, birdir ve O'nun hiçbir ortağı yoktur. Mülk, O'nundur, hamd de O'nadır.O diriltir ve O öldürür.O'nun her şeye gücü yeter."

Erkek ve kadın her mü'minin, sabah ve akşam namazının farzından hemen sonra on defa bunu söylemesi meşrûdur.

Bu duâ, beş vakit namazlarda selâm verdikten hemen sonra sırasıyla şu duâları okuduktan sonra yapılır:

((اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ ، اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ ، اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ))

"Estağfirullâh.Estağfirullâh.Estağfirullâh."

-Üç defa-: "Allah'tan bağışlanma dilerim."

((اللّٰهُمَّ اَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ، تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ))

"Allahumme entes-selâmu ve minkes-selâmu tebâraakte yâ zel-celâli vel-ikrâm."

"Allahım! Sen selâmsın, selâm da sendendir.Ey celâl ve ikrâm sahibi! Bereketin büyük, hayırların çok, sıfatların tam ve hiç bir noksanın yoktur.

((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ))

"Lâ ilâhe illallâhu vehdehû lâ şerîke leh.Lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve alâ kulli şey'in kadîr."

"Allah'tan başka hakkıyla ibâdete lâyık hiçbir ilâh yoktur. O, birdir ve O'nun hiçbir ortağı yoktur. Mülk, O'nundur, hamd de O'nadır.O'nun her şeye gücü yeter."

((لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ))

"Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh."

"Güç ve kuvvet ancak Allah'tandır."

((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَلَا نَعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ))

"Lâ ilâhe illallahu velâ na'budu illâ iyyâh."

"Allah'tan başka hakkıyla ibâdete lâyık hiçbir ilâh yoktur ve O'ndan başkasına da ibâdet (kulluk) etmeyiz."

((لَهُ النِّعْمَةُ وَلَهُ الْفَضْلُ وَلَهُ الثَّنَاءُ الْحَسَنُ))

"Lahun-ni'metu velehul-fadlu velehus-senâul-hasen."

"Nimet ve lütuf O'nundur. Güzel övgü de O'nadır."

((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ))

“Lâ ilâhe illallâhu muhlisîne lehud-dîne velev kerihel-kâfirûn.”

“Allah'tan başka hakkıyla ibâdete lâyık hiçbir ilâh yoktur. Kâfirlerin hoşuna gitmese de biz, dîni yalnızca O'na (Allah'a) hâlis kılarız.”

((اَللّٰهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا اَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ))

“Allahumme lâ mânia limâ a'teyte, velâ mu'tiye limâ menâ'te, velâ yenfeu zel-ceddi minkel-ced.”

“Allahım! Senin verdiğine kimse engel olamaz, engel olduğuna da kimse veremez.Servet sahibinin sahip olduğu (mal, evlât ve güç gibi şeyler) onu senin azabından kurtaramaz (onu ancak sâlih amel kurtarır).”

Şayet imam ise, bu konuda Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-¹î örnek olarak üç defa “Estağfirullah”, ardından da “Allahumme entes-selâmu ve minkes-selâmu tebârahte yâ zel-celâli vel-ikrâm” dedikten sonra yüzünü cemaate çevirir.İmam, cemaate yüzünü çevirirken sağından veya solundan dönebilir.Çünkü Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- kimi zaman sağından, kimi zaman da solundan dönerek yüzünü cemaate çevirmiştir.

Aynı şekilde namaz kılanın, her farz namazın ardından yukarıda geçen zikirlerden sonra 33 defa “Subhanallah”, 33 defa

"Elhamdülillah" ve 33 defa "Allahu Ekber" demesi müstehaptır. Bunların hepsi 99 eder.

Yüzüncüsünde ise şöyle der:

"Lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerîke leh.Lehul-mulku ve le hul-hamdu ve huve alâ kulli şey'in kadîr."

Zirâ Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'den böyle yapmayı teşvik eden ve bunun günahların bağışlanmasının sebeplerinden olduğunu açıklayan hadisler sâbittir.

Yine, namaz kılanın, her farz namazda sonra adı geçen duâ ve zikirlerden sonra Âyetel-Kürsî, İhlâs, Felak ve Nâs sûrelerini okuması meşrûdur.Bu konuda Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'den rivâyet edilen sahih hadisler gereği, İhlâs, Felak ve Nâs sûrelerini akşam ve sabah namazlarından sonra ve uykudan önce üçer defa okumak meşrûdur.

CEMAAT NAMAZI, İMAMLIK VE İMAMA UYMAKLA İLGİLİ MESELELER:

Soru

37

Günümüzde birçok müslüman, hatta bazı ilim talebeleri bile cemaatle namaz kılma konusunda gevşek davranmakta ve bazı âlimlerin “**cemaatle namaz kılmak farz değildir**” dediklerini gerekçe göstermektedirler. Cemaatle namaz kılmanın hükmü nedir? Bu kimselere ne tavsiye edersiniz?

Cevap 37

Âlimlerin en doğru olan görüşüne göre, gitmeye gücü yeten ve ezânı işiten her erkeğin câmide cemaatle namaz kılmasının farz olduğunda hiç şüphe yoktur. Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((مَنْ سَمِعَ النِّدَاءَ فَلَمْ يَأْتِ فَلَا صَلَاةَ لَهُ إِلَّا مِنْ عُذْرٍ))

[رواه ابن ماجه والدارقطني وابن حبان والحاكم بإسناد صحيح]

“Ezânı işittiği halde özürsüz olarak câmîye gelmeyen namazı yoktur.”¹

Nitekim İbn-i Abbas'a-Allah ondan ve babasından râzı olsun- hadiste geçen özürün ne olduğu sorulduğunda o: **“Düşman korkusu veya hastalıktır”** demiştir.

Ebû Hureyre-Allah ondan râzı olsun- şöyle rivâyet eder:

¹ İbn-i Mâce, Dârekutnî, İbn-i Hibbân ve Hâkim sahih bir senedle rivâyet etmişlerdir.

“Âmâ bir adam Rasûlullah-sallallâhu aleyhi ve sellem-’e gelerek: Ey Allah’ın Rasûlü! Beni mescide götüreceksin kimsem yoktur. Evimde namaz kılmama izin var mı? diye sordu.

Rasûlullah-sallallâhu aleyhi ve sellem- ona önce izin verdi.Sonra onu çağırıldı ve : **“Ezânı işitiyor musun?”** diye sordu.Âmâ adam: **“Evet”** deyince, **“O halde icâbet et (cemaate gel).”**¹ buyurdu.

Ebû Hureyre'den-Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- o şöyle buyurmaktadır:

((لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَمُرَ بِالصَّلَاةِ فَتُقَامَ ثُمَّ أَمُرَ رَجُلًا فَيُؤَمَّ النَّاسَ ثُمَّ أَنْطَلِقَ بِرِجَالٍ مَعَهُمْ حُزْمٌ مِّنْ حَطَبٍ إِلَى قَوْمٍ لَا يَشْهَدُونَ الصَّلَاةَ فَأُحْرَقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتُهُمْ)) [متفق عليه]

“Şüphesiz ki içimden şöyle yapmaya azmettim: Namazın kılınmasını emredip, sonra kâmet getirilmesini, sonra da birisinin mü’minlere namaz kıldırmasını emredebim. Ardından ellerinde odun bağları bulunan bir grup adamla gidip, namaza gelmeyenlerin evlerini onlar evlerindeyken ateşe vereyim.”²

Bu ve bu anlamdaki başka hadisler, câmilerde cemaatle namaz kılmanın erkekler için farz olduğuna ve cemaatle namazdan geri kalanın caydırıcı cezâyı hak ettiğine delâlet eder.Şayet cemaat namazı, erkekler için farz olmasaydı, cemaatle namaz

¹ Müslim

² Buhârî ve Müslim

kılmayı terkeden, bu cezâya çarptırılmayı hak etmezdi. Çünkü cemaatle namaz kılmak, İslâm'ın görünen en büyük şîârından olup müslümanların birbirleriyle tanışmalarına, birbirlerine sevgi ve muhabbet beslemelerine, müslümanlar arasında düşmanlıkların giderilmesine vesile olmaktadır. Yine, cemaatle namazı terketmek, münâfıklara benzemektir ki bundan şiddetle sakınmak gerekir. Bu konudaki görüş ayrılıklarına itibar edilmez. Çünkü şer'î delillere aykırı olan her görüşün atılması ve ona itibar edilmemesi gerekir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا} [سورة النساء من الآية: ٥٩]

“Aranızda herhangi bir konuda anlaşmazlığa düşerseniz, gerçekten Allah'a ve âhiret gününe inanıyorsanız, o konuda hüküm vermek için, onu Allah'(ın kitabı Kur'an)a ve elçisi (Muhammed-sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünneti)ne götürün. Allah'(ın kitabı Kur'an)a ve elçisi (Muhammed-sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünneti)ne götürmek, sizin için (ayrılığa düşüp görüşlerinizle hareket etmenizden) daha hayırlı, sonuç bakımından da daha güzeldir.”¹

Başka bir âyette şöyle buyurmaktadır:

¹ Nisâ Sûresi: 59

{وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبِّي عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ} [سورة الشورى الآية: ١٠]

“(Ey insanlar!Dininiz konusunda) **ayrılığa düştüğünüz bir şeyde hüküm vermek, Allah'a mahsustur. İşte bu Allah, benim Rabbimdir.Ben** (her işimde yalnızca) **O'na dayandım, ve** (bütün işlerimde yalnızca) **O'na dönerim.**”¹

((وَلَقَدْ رَأَيْتَنَا وَمَا يَتَخَلَّفُ عَنْهَا إِلَّا مُنَافِقٌ مَعْلُومٌ النَّفَاقِ أَوْ مَرِيضٌ، وَلَقَدْ كَانَ الرَّجُلُ يُؤْتَى بِهِ يُهَادَى بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ حَتَّى يُقَامَ فِي الصَّفِّ)) [رواه مسلم]

“**Bizim zamanımızda, ondan** (cemaat namazından) **ancak nifâkı belli olan münâfık ile hasta olan geri kalırdı.Hasta olan, iki kişi tarafından koltuklanıp namaza getirilir ve safa durdurulurdu.**”²

Hiç şüphe yok ki bu durum, sahâbenin câmide cemaatle namaz kılmaya ne kadar önem verdiklerini ve bu konuda ne kadar istekli olduklarını gösterir.Öyle ki kimi zaman onlardan iki kişi bir adamın koltuklarına girip namaza getirirler ve onu safa durdururlardı.Bu da onların cemaatle namaz kılmaya ne kadar çok istek ve gayretli olduklarını gösterir. -Allah onlardan râzı olsun-

Başarı, Allah'tandır.

Soru 38

¹ Şûrâ Sûresi: 10

² Müslim

İmama uyanın, imamın arkasında Fâtiha sûresini okuması konusunda âlimler farklı görüştedirler. Bu konuda doğru olan görüş hangisidir? İmama uyanın, imamın arkasında Fâtiha sûresini okuması gerekir mi? İmam Fâtiha sûresini okuduktan sonra kısa bir süre beklemiyorsa, imama uyanın Fâtiha sûresini ne zaman okuması gerekir? İmamın Fâtiha sûresini okuduktan sonra, imama uyanın Fâtiha sûresini okuyabilmesi için beklemesi meşrû mudur?

Cevap 38

Bu konuda doğru olan, Fâtiha sûresinin gizli ve açıktan okunduğu farz namazların hepsinde, imama uyanın imamın arkasında Fâtiha sûresini okuması gerekir.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ)) [متفق عليه]

“(Namazda) **Fâtiha sûresi okumayanın namazı yoktur** (kabul olunmaz).”¹

Başka bir hadiste, namazda ashâbının okumasını işittiğinde onlara şöyle buyurmuştur:

¹ Buhârî ve Müslim

((لَعَلَّكُمْ تَقْرَأُونَ خَلْفَ إِمَامِكُمْ؟ قُلْنَا: نَعَمْ. قَالَ: لَا تَفْعَلُوا إِلَّا بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ، فَإِنَّهُ لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِهَا)) لرواه أحمد بإسناد صحيح

“Herhalde siz sanki imamınızın arkasında (Fâtiha sûresini) okuyorsunuzdur? (Şahâbe) biz de:Evet, dedik.Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-: Fatihâ sûresinden başka bir şey okumayın.Zirâ Fatihâ sûresini okumayanın namazı yoktur (kabul olunmaz).”¹

Meşrû olan, imama uyanın, imam sustuğu zaman Fâtiha sûresini okumasıdır.Eğer imam, Fâtiha sûresini okuduktan sonra bir süre beklemiyorsa, imam okurken de olsa Fâtiha sûresini okur, sonra da imamın kıraatını dinler.

İmama uyanın bu okuyuşu, imam okuduğu zaman onu dinlemenin farz olduğunu gösteren delillerden müstesnâdır.

Eğer imama uyan, unuttuğundan veya bilmediğinden veyahut da Fâtiha sûresini okumanın gerekmediğine inandığı için Fâtiha sûresini okumazsa, kendisine bir şey gerekmez.Âlimlerin çoğunluğuna göre imamın okuyuşu, onun okuyuşunun yerine geçer. Aynı şekilde camiye girdiğinde imam rukûda ise, o rekâtı geçerlidir ve rükûya yetişemediği için Fâtiha sûresini okumak ondan düşer.

¹ İmam Ahmed sahih bir senedle rivâyet etmiştir.

Nitekim Ebû Bekra es-Sekâfî-Allah ondan râzı olsun-, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in yanına geldiğinde, onu namazda rükûda bulunca, kendisi de camiye girer girmez safa girmeden rükûya eğilmiş, rükûdan doğrulduktan sonra safa girmişti. Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- selâm verdikten sonra kendisine:

“Allah senin (namaza olan) istek ve arzunu artırsın, bir daha yapma”¹ demiş ve o rekâti tekrar kılmasını emretmemiştir.

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in:

“Bir daha yapma” sözünün anlamı; namazda safa girmeden rükûya eğilme demektir.

Böylelikle câmiye giren kimsenin, imam rükûda ise, safa girmeden önce rükûya eğilmemesi gerektiği anlaşılmaktadır. Hatta rükûyu kaçırarak olsa bile, safa varıncaya kadar sabretmesi gerekir.

Nitekim Ebû Hureyre'den-Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre o, şöyle der:

((سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ، فَلَا تَأْتُوها تَسْعُونَ، وَأَتُوها تَمْشُونَ، وَعَلَيْكُمْ السَّكِينَةُ، فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا، وَمَا فَاتَكُمْ فَأْتُمُوا)) [متفق

[عليه

¹ Buhâri

“Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-’i şöyle derken işittim: ‘Namaz kılınmaya başlandığı zaman namaza koşarak gelmeyin.Sükûnet içerisinde yürüyerek gelin.Namazın idrâk ettiğiniz (yetiştiniz) kadarını (imamla birlikte) kılın.Kaçırdığınız (kılmadığınız) kısmını da kendiniz tamamlayın.”¹

Bu konuda rivâyet edilen:

((مَنْ كَانَ لَهُ إِمَامٌ، فَقَرَأْتَهُ لَهُ قِرَاءَةً))

“Kimin imâmı varsa (imamın arkasında namaz kılıyorsa), imâmının kıraâtı, kendisinin kıraâtının yerine geçer.”

Hadisi, zayıftır.Âlimler tarafından delil olarak kabul edilmemektedir.Hadis sahih olsa bile,hadislerin arasını bulmak için Fatihâ sûresini okumak, bunun dışında tutulması gerekir.

Fatihâ sûresini bitirdikten sonra imamın bir miktar susmasına gelince, bildiğim kadarıyla bu konuda sahih bir şey yoktur.Bunu yapana da, yapmayana da herhangi bir günah yoktur.İnşaallah böyle yapmak veya yapmamak konusunda bir sınırlama yoktur. Çünkü bildiğim kadarıyla Fatihâ sûresini bitirdikten sonra bir miktar sustuğuna dâir, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-’den bir şey sâbit olmamıştır.Ancak Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-’in (namazda ayakta iken) iki yerde durduğu sâbittir.

¹ Buhârî ve Müslim

Birincisi: İftitah tekbirini aldıktan sonra, namaza başlama duâsını okumadan önce.

İkincisi: Kiraâtı bitirdikten sonra ve rükûya eğilmeden önce. Bu, kiraât ile rükûyu birbirinden ayıran hafif bir bekleyiştir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 39

Soğan, sarmısak ve pırasa yiyenin camiye yaklaşmasının yasak oluşu hakkında sahih bir hadis rivâyet olmuştur. Sigara gibi kötü kokulu ve haram olan şeyler de bu hükme girer mi?

Bu gibi şeyleri kullanan kimse, günah kazanmaması için özürünü sayılarak cemaatle namazı edâ etmekten geri kalması anlamına gelir mi?

Cevap 39

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den sâbit olduğuna göre o şöyle buyurmaktadır:

((مَنْ أَكَلَ ثُومًا أَوْ بَصَلًا فَلَا يَقْرُبَنَّ مَسْجِدَنَا وَلْيُصَلِّ فِي بَيْتِهِ))

“Kim, sarmısak veya soğan yerse, mescidimize yaklaşmasın ve namazını evinde kılsın.”

Başka bir hadiste şöyle buyurmaktadır:

((إِنَّ الْمَلَائِكَةَ تَتَأَذَى مِمَّا يَتَأَذَى مِنْهُ بُنُودَم))

“Zirâ insanların rahatsız oldukları şeylerden, melekler de rahatsız olurlar.”

Sigara içen veya koltuk altı kokan kimse gibi, yanında oturana rahatsız eden kötü kokulu her şeyin hükmü; aynı sarmısak ve soğan yiyenin hükmü gibidir. Bunun cemaatle namaz kılması mekruhtur. Bu kimsenin üzerindeki kötü kokuyu giderinceye kadar cemaatle namaz kılmaktan yasaklanır. Bu kimsenin gücü yettiği kadarıyla Allah Teâlâ'nın kendisine farz kıldığı namazını cemaatle kılmaya çalışması gerekir.

Sigara içmeye gelince, bu kesin olarak haramdır. Sigaranın dîne, vücûda ve mala verdiği pek çok zarardan dolayı, içenin sigarayı her vakitte bırakması gerekir.

Allah Teâlâ, müslümanların durumlarını düzeltsin ve her hayırlı şeyde onları muvaffak eylesin.

Soru 40

Namazda saf tutmaya, sağ taraftan mı, yoksa imamın arkasından itibaren mi başlanır? Birçok imamın; “**safları düzeltin**” dediği gibi, safların sağ tarafı ile sol tarafının bir tutulması mı gerekir?

Cevap 40

Saf tutmaya, imamın arkasında ortadan itibaren başlar. Her safın sağ tarafı, sol tarafından daha faziletlidir. Bir önceki saf tamamlanmadan diğer safa başlanmaması gerekir. Safın sağ tarafında insanların çok olmasında bir sakınca yoktur. Safların sağ ve sol taraflarını denk tutmaya gerek yoktur. Aksine böyle olmasını emretmek, sünnete aykırıdır. Ancak sünnet olan, birinci saf tamamlanmadan ikinci, ikinci saf tamamlanmadan üçüncü safa durulmamalıdır. Aynı şekilde diğer saflar için de durum böyledir. Çünkü Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-'den böyle yapılması gerektiği konusunda emir sâbittir.

Soru 41

Muhterem hocam, nâfile namaz kılanın arkasında farz namaz kılmak hakkındaki görüşünüz nedir?

Cevap 41

Nâfile namaz kılanın arkasında farz namazı kılmanın bir sakıncası yoktur.Çünkü Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*-'in (düşman ile savaşırken) bazı korku namazında, ilk gruba iki rekât kıldırdıktan sonra selâm verdiği, sonra da ikinci gruba iki rekât kıldırdıktan sonra selâm verdiği sâbittir.Birinci kıldırıldığı kendisi için farz, ikinci kıldırıldığı ise nâfiledir.Ancak arkasında namaz kılan iki grup da farz namazı kılmış sayılmaktadır.

Yine Buhârî ve Müslim'in sahihlerinde, Muaz b. Cebel'den *-Allah ondan râzı olsun-* sâbit olduğuna göre o, Muaz b. Cebel, Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*- ile birlikte yatsı namazını kıldıktan sonra kavmine gider ve onlara yatsı namazını kıldırırdı.Kavmine kıldırıldığı bu namaz, kendisi için nâfile, onlar için ise farz namaz sayılmaktadır.

Bunun gibi, bir kimse Ramazan ayında câmiye geldiğinde insanlar terâvih namazını kılıyorlar, kendisi de yatsı namazının

farzını henüz kılmamışsa, bu takdirde cemaat namazı faziletini elde edebilmek için yatsı namazının farzına niyet edip onlarla beraber namaza durur. İmam selâm verdikten sonra ayağa kalkıp namazını tamamlar.

Soru 42

Safın arkasında tek başına namaz kılanın hükmü nedir? Câmiye giren kimse, safta yer bulamazsa ne yapması gerekir? Bulûğ çağına ermeyen bir çocuk bulursa onunla saf tutabilir mi?

Cevap 42

Safın arkasında tek başına namaz kılanın namazı, geçersizdir. Çünkü Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((لَا صَلَاةَ لِمَنْ صَلَّى خَلْفَ الصَّفِّ وَحْدَهُ)) [صحیح الجامع]

“Safın arkasında tek başına namaz kılanın namazı yoktur (kabul olunmaz).”¹

Yine, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-, safın arkasında tek başına namaz kılanı, namazını tekrar kılmasını emretmiş ve safta boşluk bulup bulmadığını ona sormamıştır. Bu, safın arkasında tek başına namaz kılanın, namazda bunu hafife almasını önlemek için, safta boşluk bulunduğu halde o boşluğu doldurmayıp tek başına safın gerisinde saf tutan ile safta boşluk bulamayıp tek

¹ Sahîhu'l-Câmi, hadis no:949

başına saf tutup safın gerisinde namaz kılan arasında hiçbir fark yoktur.

Şayet bir kimse câmiye girdiğinde imam rukûda ise, safa durmadan rûkû eder, ardından secdeye varmadan önce safa girerse, o rûkû geçerli olur.

Nitekim Ebû Bekra es-Sekafî-Allah ondan râzı olsun-, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in yanına geldiğinde, onu namazda rûkûda bulunca, kendisi de camiye girer girmez safa girmeden rûkûya eğilmiş, rûkûdan doğrulduktan sonra safa girmişti. Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- selâm verdikten sonra kendisine:

“Allah senin (namaza olan) istek ve arzunu artırsın, bir daha yapma”¹ demiş ve o rekâtı tekrar kılmasını emretmemiştir.

Ancak bir kimse namaza gelir de safta boşluk bulamazsa, yedi veya daha büyük yaştaki çocuk bile olsa kendisiyle birlikte safa duracak birisi gelinceye kadar beklemesi ya da bu konuda rivâyet edilen bütün hadisler gereği, imamın sağına gelerek safa durması gerekir.

Allah Teâlâ, dinde bilgili olmada ve bu dîn üzere sâbit kalmada bütün müslümanları muvaffak eylesin.

Hiç şüphesiz ki O, duâları işiten ve (duâları kabul etmeye) yakın olandır.

---

¹ Buhârî

Soru 43

İmamlık yapmak için, imamlığa niyet etmek şart mıdır? Bir kimse câmiye girdiğinde başka birisini namaz kılarken görürse, onun arkasında namaz kılmak için ona uyması gerekir mi? İmama sonradan uyanın arkasında namaz kılmak meşrû mudur?

Cevap 43

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in:

((إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى)) [متفق عليه]

“Ameller ancak niyetlere göredir (niyetlere göre geçerlilik kazanır). Her kişiye ancak niyetinin karşılığı vardır.”¹

Hadisi gereği, imamlık yapmak için niyet etmek şarttır.

Bir kimse câmiye girdiğinde namaz kılınmış ve câmide tek başına namaz kılanı görürse, ona uymasında bir sakınca yoktur. Aksine bu daha fazîletlidir. Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- insanlar namaz kıldıktan sonra câmiye girene şöyle buyurmuştur:

((أَلَا رَجُلٌ يَتَصَدَّقُ عَلَيَّ هَذَا فَيُصَلِّي مَعَهُ)) [رواه أبو داود]

“Şuna iyilikte bulunup onunla namaz kılacak kimse yok mu?”²

¹ Buhârî ve Müslim, Ömer b.Hattâb'tan-Allah ondan râzı olsun- rivâyet etmişlerdir.

² Ebu Dâvûd

Böylelikle, farz namazını kılan için bu namaz nâfile olduğu halde, her ikisi birlikte cemaat fazîletini elde etmiş olur.

Nitekim Muaz b. Cebel-Allah ondan râzı olsun- Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- ile birlikte yatsı namazını kıldıktan sonra kavmine döner ve onlara yatsı namazını kıldırır. Kavmine kıldıracağı bu namaz, kendisi için nâfile, onlar için farz namaz sayılır. Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-, onun bu davranışını onaylamıştır.

Bir kimse, câmiye girdiğinde namazın kılındığını görürse, cemaat fazîletinin sevabını elde etmek için imama sonradan uyanın arkasında namaz kılmasında bir sakınca yoktur. İmama sonradan uyan, namazını tamamladıktan sonra onun arkasında namaza duran kimse ayağa kalkıp -bu konudaki deliller gereği- namazını tamamlar. Bu hüküm bütün namazlar için geçerlidir.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- ileride namazları vaktinden sonraya bırakacak yöneticilerin geleceğinden bahsetmiş ve Ebû Zer'e-Allah ondan râzı olsun- şöyle buyurmuştur:

((صَلِّ الصَّلَاةَ لَوَقْتِهَا ، فَإِنْ أَدْرَكْتَهَا مَعَهُمْ فَصَلِّ مَعَهُمْ ، فَإِنَّهَا لَكَ نَافِلَةٌ ، وَلَا تَقُلْ صَلَّيْتُ فَلَا أُصَلِّي))

“Sen namazını vaktinde kıl. Eğer namazını kıldıktan sonra onların yanına geldiğinde onlar namaz kılıyorlarsa, ‘Ben daha önce namaz kıldım, (bir daha) namaz kılmam’ deme, onlarla beraber sen de kıl. Zirâ senin kıldığın namaz, nâfile sayılır.”

Başarı, Allah'tandır.

Soru 44

İmama sonradan uyan kimsenin kılmış olduğu rekâtlar, onun için namazının başı mı, yoksa sonu mu sayılır? Örneğin dört rekâtlı bir namazın ilk iki rekâtını kaçırmışsa, Fatihâ sûresinden sonra zammi sûre okuması meşrû mudur?

Cevap 44

Doğru olan, imama sonradan uyanın imamla birlikte kılmış olduğu rekâtlar, namazının başlangıcı sayılır, kendi kıldığı rekâtlar ise sonu sayılır. Bu durum, bütün namazlar için geçerlidir.

Nitekim Ebû Hureyre'den-Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre o, şöyle der:

((سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ، فَلَا تَأْتُوها تَسْعُونَ، وَأَتُوها تَمْسُونَ، وَعَلَيْكُمْ السَّكِينَةُ، فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا، وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتَمُّوا)) [متفق عليه]

“Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-’i şöyle derken işittim: ‘Namaz kılınmaya başlandığı zaman namaza koşarak gelmeyin. Sükûnet içerisinde yürüyerek gelin. Namazın idrâk ettiğiniz (yetiştığınız)

kadarını (imamla birlikte) kılın.Kaçırdığınız (kılmadığınız) kısmını da kendiniz tamamlayın.”¹

Böylece 4 rekâtlı namazların 3. ve 4. rekâtlarında, akşam namazının ise 3. rekâtında sadece Fatihâ sûresini okumakla yetinmesi, müstehaptır.

Nitekim Ebû Katâde'den-Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre o şöyle der:

((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يقرأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ بِأَمِّ الْقُرْآنِ وَسُورَتَيْنِ، وَفِي الْأُخْرَيَيْنِ بِأَمِّ الْقُرْآنِ، وَكَانَ يُسْمِعُنَا الْآيَةَ أَحْيَانًا وَكَانَ يُطِيلُ أَوَّلَ رَكْعَةٍ مِنْ صَلَاةِ الظُّهْرِ)) [البخاري ومسلم]

“Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- öğle ile ikindi namazının ilk iki rekâtlarında Fatihâ sûresi ile birlikte birer sûre okurdu.Birinci rekâtta, ikinci rekâttan daha uzun (zammi sûre) okurdu.Son iki rekâtta ise sadece Fatihâ sûresini okurdu.”²

Arasira öğle namazının 3. ve 4. rekatlarında Fatihâ sûresine ilâve olarak bir sûre okursa, bu da güzeldir.

Nitekim Ebû Saîd el-Hudrî'den-Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, o şöyle der:

¹ Buhârî ve Müslim

² Buhârî ve Müslim

((كُنَّا نَحْزِرُ قِيَامَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ، فَحَزَرْنَا قِيَامَهُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ مِنَ الظُّهْرِ قَدْرَ قِرَاءَةِ الْم تَنْزِيلِ السَّجْدَةِ، وَحَزَرْنَا قِيَامَهُ فِي الْأُخْرَيَيْنِ قَدْرَ النَّصْفِ مِنْ ذَلِكَ، وَحَزَرْنَا قِيَامَهُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ مِنَ الْعَصْرِ عَلَى قَدْرِ قِيَامِهِ فِي الْأُخْرَيَيْنِ مِنَ الظُّهْرِ، وَفِي الْأُخْرَيَيْنِ مِنَ الْعَصْرِ عَلَى النَّصْفِ مِنْ ذَلِكَ)) [رواه مسلم]

“Bizler, Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-'in öğle ve ikinci namazındaki kıraatının miktarını sayardık.Öğle namazının ilk iki rekâtında, Secde sûresinin uzunluğu kadar bir sûre okurdu.Son iki rekâtında ise uzunluğu bunun yarısı kadar olan bir sûre okurdu. İkinci namazının ilk iki rekâtındaki kıraatının uzunluğu ise öğle namazının son iki rekâtında okunan sûrenin uzunluğu kadar idi. İkinci namazının son iki rekâtındaki kıraatının uzunluğu da bunun yarısı kadar idi.”¹

Bu iki hadis, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in arasına son iki rekâtta böyle yaptığına yorumlanır.

Başarı, Allah'tandır.

¹ Müslim

Soru 45

Bazı cuma namazı kılan câmiler, çok kalabalık olması sebebiyle dolup taşmaktadır. Bundan dolayı bazı kimseler, imama uyararak namazlarını yol ve caddelerde kılmaktadırlar. Bu konudaki görüşünüz nedir?

Câmi ile namaz kılanların arasını ayıran yolun bulunması ile bulunmaması arasında bir fark var mıdır?

Cevap 45

Saflar birbirine bağlı ve bitişik ise, bu konuda bir sakınca yoktur. Aynı şekilde câminin dışında namaz kılanlar, önlerindeki safları görüyor veya tekbir sesini duyuyorlarsa, cemaatle namaz kılmak gerektiğinden, safları görmeye ve tekbir seslerini işitmeye imkân bulduklarından dolayı aralarını cadde ayırса bile bu konuda bir sakınca yoktur. Fakat hiç kimse, imamın önünde namaz kılamaz. Çünkü imamın önü, imama uyanın namazda durması gereken yer değildir.

Başarı, Allah'tandır.

Soru 46

İmama sonradan uyanın, imam rükû halinde iken namaza yetişirse ne yapması gerekir? Bu kimsenin, o rekâtı idrâk etmesi için, imam başını rükûdan doğrulmadan önce rükûya eğilip “**Subhâne Rabbiyel-Azîm**” demesi şart mıdır?

Cevap 46

İmama uyan, imama rükû halinde yetişir ve imam rükûdan doğrulduktan sonra “**Subhâne Rabbiyel-Azîm**” dese bile, o rekâtı geçerlidir.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((مَنْ أَدْرَكَ رَكْعَةً مِنَ الصَّلَاةِ ، فَقَدْ أَدْرَكَ الصَّلَاةَ)) [رواه مسلم]

“Namazın bir rekâtına yetişen, namaza yetişmiş sayılır.”¹

Bilindiği gibi rekât, rükûya yetişmekle idrâk edilmiş olur.

Nitekim Ebû Bekra es-Sekâfî-Allah ondan râzı olsun-, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in yanına geldiğinde, onu namazda rükûda bulunca, kendisi de camiye girer girmez safa girmeden rükûya eğilmiş, rükûdan doğrulduktan sonra safa girmişti. Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- selâm verdikten sonra kendisine şöyle demiştir:

¹ Müslim

“Allah senin (namaza olan) istek ve arzunu artırsın, bir daha yapma”¹

Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*- ona o rekâti tekrar kılmasını emretmemiş, sadece bir daha rükûya eğilmeden safa durmasını yasaklamıştır.

Bu sebeple, imama sonradan yetişenin safa girmeden rükûya eğilmemesi gerekir.

Başarı, Allah'tandır.

Soru 47

Bazı imamlar, câmiye yeni girenin o rekâti idrâk edebilmesi için rükûda biraz beklemekte, bazıları ise beklemenin meşrû olmadığını söylemektedirler. Bu konuda doğru olan hangisidir?

Cevap 47

---

¹ Buhârî

Doğru olan, câmiye yeni girenin safa girebilmesi için, bu konuda Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'i örnek alarak biraz beklemek meşrûdur.

Soru 48

Bir kimse, ergenlik çağına ermemiş iki çocuğa veya daha fazlasına imam olursa, onları arkasına mı, yoksa sağına mı saf tutturarak namaz kıldırır? Çocuğun saf tutabilmesi için ergenlik çağına ermiş olması şart mıdır?

Cevap 48

Bu konuda meşrû olan, yedi veya yedi yaşından büyük ise, ergenlik çağına ermiş iki kimse gibi onları arkasında saf tutturarak onlara namaz kıldırır. Aynı şekilde, ergenlik çağına ermemiş bir çocuk ile büyük bir kimseyi arkasında saf tutturarak ikisine namaz kıldırır.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- Enes b. Mâlik'in-Allah ondan râzı olsun- ninesini ziyâret ettiğinde ona ve yetim çocuğa arkasında saf tutturarak ikisine namaz kıldırmıştır.

Aynı şekilde, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-, Ensâr'dan Câbir ve Cebbâr'a arkasında saf tutturarak ikisine namaz kıldırılmıştır.Fakat bir kişi ise, ister büyük olsun, isterse çocuk olsun, imamın sağında saf tutar.Çünkü Abdullah b. Abbas-Allah ondan ve babasından râzı olsun- Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in sol tarafında saf tutunca, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- onu sağına alarak saf tutturmuştur.Aynı şekilde, Enes-Allah ondan râzı olsun- Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- ile birlikte bazı nâfile namazlar kılmış, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- onu sağ tarafında saf tutturmuştur. Kadınlara gelince, ister bir kişi olsun, isterse birden fazla kişi olsun, erkeklerin arkasında saf tutarlar.Kadının imamla veya erkeklerle yanyana saf tutması câiz değildir.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- Enes b. Mâlik-Allah ondan râzı olsun- ve yetim çocuğa namaz kıldırırken, Enes b. Mâlik'in annesi Ümmü Süleym'e o ikisinin arkasında saf tutturmuştur.

Soru 49

Bazı kimseler; "**Câmide ilk cemaat namazı kıldıktan sonra ikinci bir cemaatin namaz kılması câiz değildir**" demektedirler.Bu sözün bir delili var mıdır? Bu konuda doğru olan nedir?

Cevap 49

Bu söz, doğru değildir. Bildiğim kadarıyla bunun temiz İslâm dîninde bir delili de yoktur. Aksine Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sahih sünneti, bunun tersini göstermektedir ki o da Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şu sözüdür:

((صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ أَفْضَلُ مِنْ صَلَاةِ الْفَدِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً))

[رواه البخاري و مسلم]

“Cemaatle kılınan namaz, tek başına kılınan namazdan yirmi yedi derece daha faziletlidir.”¹

Başka bir hadiste şöyle buyurmaktadır:

((صَلَاةُ الرَّجُلِ مَعَ الرَّجُلِ أَرْكَى مِنْ صَلَاتِهِ وَحْدَهُ، وَصَلَاةُ الرَّجُلِ مَعَ الرَّجُلَيْنِ أَرْكَى مِنْ صَلَاتِهِ مَعَ الرَّجُلِ، وَمَا كَانُوا أَكْثَرَ فَهُوَ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ)) [رواه النسائي وأبو داود وأحمد]

“Bir kişinin, başka birisiyle kıldığı namazı, tek başına kıldığı namazdan ecir bakımından daha fazladır. Bir kişinin, iki kişi ile birlikte kıldığı namazı, ecir bakımından bir kişi ile kıldığı namazdan ecir bakımından daha fazladır. Sayıları ne kadar çok olursa, o kadar Allah -azze ve celle-'ye daha sevimlidir.”²

¹ Buhârî ve Müslim

² Nesâî, Ebû Dâvûd ve İmam Ahmed

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- insanlar namaz kıldıktan sonra câmiye giren adama şöyle buyurmuştur:

((أَلَا رَجُلٌ يَتَصَدَّقُ عَلَيَّ هَذَا فَيُصَلِّي مَعَهُ))

“Şuna iyilikte bulunup onunla namaz kılacak kimse yok mu?”

Fakat müslümanın cemaat namazına geç kalması câiz değildir. Aksine ezânı işitir-işitmez hemen cemaatle namaz kılmaya koşması gerekir.

Başarı, Allah'tandır.

Soru 50

Namaz sırasında imamın abdesti bozulursa, namazlarını tamamlamaları için cemaate birisini imam olarak seçmesi mi gerekir? Yoksa hepsinin namazı bozulur da birisinin yeniden onlara namaz kıldırması mı gerekir?

Cevap 50

Bu konuda doğru olan, imamın cemaate namazı tamamlayacak birisini seçmesinin meşrû olmasıdır.

Nitekim Ömer-Allah ondan râzı olsun- sabah namazını kıldırırken hançerlendiğinde yerine Abdurrahman b.Avî'Allah ondan râzı olsun- imam olarak seçmiş, o da namazı tamamlamıştır.Eğer imam onlara namazı tamamlayacak birisini seçmezse, imama uyanlardan birisi öne geçer ve insanlara namazı kıldırır.Namazı yeniden başlasalar bile, bu konuda bir sakınca yoktur.Çünkü bu konuda âlimler arasında görüş ayrılığı vardır.Fakat Ömer'in-Allah ondan râzı olsun- zikrettiğimiz fiili gibi, geçerli görüş, imamın namazı tamamlayacak birisini seçmesidir.Namazı yeniden kılmak isterlerse, bunda bir sakınca yoktur.

Başarı, Allah'tandır.

Soru 51

Cemaat (sevabı), selâmdan önce imama uymakla mı, yoksa (imam ile birlikte) en az bir rekât kılmakla mı elde edilir? Bir grup insan, câmiye girdiklerinde imam son teşehhüdde ise, onlar için imama uymaları mı, yoksa imamın selâm vermesini bekleyip kendileri yeni bir cemaatle kılmaları mı daha fazîletlidir?

Cevap 51

Cemaat (sevabı) namazın bir rekâtını imamlarla kılmadan elde edilemez.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((مَنْ أَدْرَكَ رَكْعَةً مِنَ الصَّلَاةِ ، فَقَدْ أَدْرَكَ الصَّلَاةَ)) [رواه مسلم]

“Namazın bir rekâtına yetişen, namaza yetmişmiş sayılır.”¹

Fakat bir kimsenin namazını cemaatle kılmasına engel şer'i bir özürü varsa, imamla namazını kılmamış olsa bile, kendisine cemaatle kılmiş gibi ecir verilir.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((إِذَا مَرَضَ الْعَبْدُ أَوْ سَافَرَ ، كَتَبَ اللَّهُ لَهُ مَا كَانَ يَعْمَلُهُ وَهُوَ صَاحِبٌ مُقِيمٌ)) [رواه البخاري]

“Kul hasta olur veya yolculuğa çıkarsa, Allah ona sağlam ve mukîm olduğu zamanlarda yaptığı amel gibi sevap yazar.”²

Yine, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- Tebûk gazvesinde şöyle buyurmuştur:

((إِنَّ فِي الْمَدِينَةِ أَقْوَامًا مَا سِرْتُمْ مَسِيرًا وَلَا قَطَعْتُمْ وَاذِيًّا إِلَّا وَهُمْ مَعَكُمْ حَبَسَهُمُ الْعُدْرُ)) [متفق عليه]

¹ Müslim

² Buhârî

“Hüç şüphesiz ki Medine’de geride kalan öyle bir topluluk vardır ki, yürüdüğünüz yolda onlar da yürür, geçtiğiniz vâdiden onlar da geçerlerdi. Onlar, ecirde sizinle aynıdırlar. Onları savaşa çıkmaktan özürleri alıkoymuştur.”¹

Başka bir rivâyette şu fazlalık da vardır:

((إِلَّا شَرَكُوكُمْ فِي الْأَجْرِ))

“Ecirde size ortak olmuşlardır.”

İmamı son oturuşta selâmdan önce idrâk eden bir grup, cemaate girip imama uymaları daha fazîletlidir.

Nitekim Ebû Hureyre'den-Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre o, şöyle der:

((سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ، فَلَا تَأْتُوهَا تَسْعُونَ، وَأَتُوهَا تَمْشُونَ، وَعَلَيْكُمْ السَّكِينَةُ، فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا، وَمَا فَاتَكُمْ فَأْتُمُوا))

[عليه]

“Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-’i şöyle derken işittim: ‘Namaz kılınmaya başlandığı zaman namaza koşarak gelmeyin. Sükûnet içerisinde yürüyerek gelin. Namazın idrâk ettiğiniz (yetiştığınız)

¹ Buhârî ve Müslim

kadarını (imamla birlikte) **kılın.Kaçırdığınız** (kılmadığınız) **kismini da kendiniz tamamlayın.”¹**

İmam selâm verdikten sonra namazı cemaatle kılarlarsa, inşaallah bir sakıncası yoktur.

Soru 52

Bazı insanların sabah namazı için câmiye girdiklerinde, farz namaz kılınırken sabah namazının sünnetini kıldıklarını ve sünneti kıldıktan sonra imama uyduklarını görüyoruz.Bunun hükmü nedir?

Sabah namazının sünnetini farzdan önce kılmayanın farz namazdan hemen sonra mı, yoksa güneş doğduktan sonra mı kılması daha fazîletlidir?

Cevap 52

Câmiye girenin, namaz kılınyorsa sünnet veya tahiyyetul-mescid namazını kılması câiz değildir. Aksine onun imamla birlikte o an kılınan namazı kılması gerekir.Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

¹ Buhârî ve Müslim

((إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ، فَلَا صَلَاةَ إِلَّا الْمَكْتُوبَةَ)) [رواه مسلم]

“Namaz kılınmaya başlandığı zaman, farz namazdan başka namaz yoktur (kılınmaz).”¹

Bu hadis, sabah namazı ile diğer bütün namazları kapsar. Sabah namazının sünnetini farzdan önce kılamayan, dilerse farzdan hemen sonra, dilerse güneş doğduktan sonra kılmakta serbesttir. Güneş doğduktan sonra kılması, daha faziletlidir. Çünkü Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'den iki şekilde de yaptığını dâir sahih delil sâbittir. Başarı Allah'tandır.

Soru 53

Bize namaz kıldırın birisi, namazın sonunda sadece sağ tarafına selâm verdi. Sadece bir tarafa selâm vermek, câiz midir?

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünnetinde bu konuda bir şey vârid olmuş mudur?

Cevap 53

Âlimlerin çoğunluğu bir defa selâm vermeyi yeterli görmüşlerdir. Zirâ Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'den buna delâlet eden bazı hadisler rivâyet olunmuştur. Bir grup âlim de iki defa selâm verilmesi gerektiği görüşündedir. Çünkü Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'den buna delâlet eden hadisler rivâyet olunmuştur.

Nitekim bir hadiste de şöyle buyurmaktadır:

¹ Müslim

((صَلُّوا كَمَا رَأَيْتُمُونِي أُصَلِّي)) [رواه البخاري]

“Beni namaz kılarken gördüğünüz gibi namaz kılın (Benim kıldığım şekilde namaz kılın).”¹

Doğru olan görüş de bu görüştür.

Sadece sağ tarafa selâm vermeyi yeterli sayan görüş, bu konuda rivâyet olunan hadislerin zayıf olması ve bu hadislerin istenen şeyde açık olmaması nedeniyle zayıftır. Bu hadisler sahih olsa bile, istisnâ sayılır. Çünkü bu hadisler, daha sahih, daha sâbit ve daha açık olan hadislere ters düşmüştür. Fakat bir kimse, bilmeyerek veya bu konudaki hadislerin sahih olduğunu zannederek tek selâmla namaz kılarsa, namazı sahihtir.

Başarı, Allah'tandır.

Soru 54

İmama sonradan uyan kimse, imamla birlikte iki rekât kıldıktan sonra imamın dört rekâtlı namazı beş rekât kıldıracağı anlaşılırsa, imamla birlikte fazladan kıldığı beşinci rekât, önceki

¹ Buhârî

rekâtle birlikte iki rekât kılmış sayılır mı? Yoksa beşinci rekât geçersiz sayılıp üç rekât daha mı kılması gerekir?

Cevap 54

Doğru olan, o rekâtın sayılmamasıdır. Çünkü beşinci rekât dînî hüküm olarak geçersiz bir rekâttir. Bu rekâtın fazla olduğunu bilen bu konuda imama uymaması gerekir. İmama sonradan uyan kimsenin de bu fazla rekâtı saymaması gerekir.

Bu soruyu soranın, gerçekte imamla sadece bir rekâtı idrâk ettiğinden dolayı geriye kalan üç rekâtı kılması gerekir.

Başarı, Allah'tandır.

Soru 55

İmam, abdestsiz olduğunu unutarak cemaate namaz kıldırıldı. Bu namazın şu hallerdeki hükmü nedir?

1. Namazı kıldırırken abdestsiz olduğunu hatırlarsa
2. Selâm verdikten sonra ve cemaat dağılmadan önce abdestsiz olduğunu hatırlarsa
3. Cemaat dağıldıktan sonra abdestsiz olduğunu hatırlarsa

Cevap 55

İmam, selâmdan sonra abdestsiz olduğunu hatırlarsa, cemaatin namazı sahihtir, yeniden kılmaları gerekmez. Fakat imamın namazını tekrar kılması gerekir.

İmam, namaz sırasında abdestsiz olduğunu hatırlarsa, âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, cemaate namaz kıldırarak birisini tayin edip namazdan çıkar.

Nitekim Ömer-Allah ondan râzı olsun- sabah namazını kıldırırken hançerlendiğinde yerine Abdurrahman b. Avf'ı-Allah ondan râzı olsun- imam tayin etmiş, o da onlara namazı tamamlamıştır. Namaza yeniden başlamamıştır.

Başarı, Allah'tandır.

Soru 56

Sigara içmek, sakal kesmek veya elbisenin paçası yerlerde sürünecek şekilde uzatmak gibi günah işleyen birisinin imamlık yapmasının hükmü nedir?

Cevap 56

Bu kimse, namazını Allah Teâlâ'nın meşrû kıldığı şekilde edâ ederse, âlimlerin icmâsıyla namazı sahihtir. Aynı şekilde bu kimsenin arkasında namaz kılanların namazları da, âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre sahihtir.

Fakat, müslüman olma şartını yitirdiğinden dolayı, kâfirin ve onun arkasında namaz kılanların namazları sahih olmaz.

Başarı Allah'tandır.

Soru 57

Bilindiği gibi imama uyan kimse, tek başına olursa imamın sağ tarafında durur. Bazı kimselerin yaptıkları gibi, imamın sağında duran kimsenin biraz geride durması mı gerekir?

Cevap 57

İmama uyan kimse hakkında meşrû olan, tek başına ise imamın sağında onunla aynı hizâda durmasıdır. Bunun aksini gösteren hiçbir şer'i delil yoktur.

Başarı Allah'tandır.

SEHİV (YANILMA) SECDESİ İLE İLGİLİ MESELELER:**Soru 58**

Bir kimse, namaz kılarken üç rekât mı, yoksa dört rekât mı kıldığında şüphe ederse ne yapması gerekir?

Cevap 58

Bir kimse, namaz kılarken üç rekât mı, yoksa dört rekât mı kıldığında şüphe ederse, yakîn üzerine binâ eder.O da en az olan sayıdır.Bu sorudaki şekliyle üç rekât kıldığını kabul edip dördüncü rekâtı kılar.Sonra da yanıldığından dolayı iki defa secde eder ve selâm verir.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((إِذَا شَكَّ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ، فَلَمْ يَدْرِ كَمْ صَلَّى ثَلَاثًا أَمْ أَرْبَعًا، فَلْيَطْرَحِ الشَّكَّ، وَكَيْبِنِ عَلَى مَا اسْتَيْقَنَ، ثُمَّ لِيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ، فَإِنْ كَانَ صَلَّى خَمْسًا، شَفَعْنَ لَهُ صَلَاتَهُ، وَإِنْ كَانَ صَلَّى تَمَامًا، كَأَنْتَا تَرْغِيمَا لِلشَّيْطَانِ)) [رواه مسلم]

“Sizden biriniz namazında üç rekât mı, dört rekât mı kıldığından şüphe ederse, şüpheyi atsın ve kesin olarak bildiği şey üzerine binâ etsin.Sonra da selâm vermeden önce iki defa secde etsin.Şayet beş rekât kılmışsa, iki secde onun namazını çift rekâtlı kılar.Namazını tam olarak kılmışsa, şeytanı zelil kılmış olur.”¹

¹ Müslim, Ebû Said el-Hudri'den>Allah ondan râzı olsun- rivâyet etmiştir.

Ancak iki durumdan birisi yani tam veya noksan kıldığı zannı ağır basarsa, bu ikisinden zannına galip gelenin üzerine binâ edip sonra selâm verir.Selâmdan sonra yanıldığından dolayı iki defa secde eder.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((إِذَا شَكَّ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ، فَلْيَتَحَرَّ الصَّوَابَ، فَلْيَتِمَّ عَلَيْهِ، ثُمَّ يَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ بَعْدَ السَّلَامِ)) [رواه البخاري]

“Sizden biriniz namazında şüphe ettiği zaman doğruyu araştırıp onun üzerine namazını tamamlasın.Sonra selâm versin, (selâmdan) sonra da iki defa secde etsin.”¹

Soru 59

Bazı imamlar, sehiv secdesini selâmdan sonra, bazıları selâmdan önce, bazıları da bazen selâmdan önce, bazen de selâmdan sonra yapmaktadırlar.

Sehiv secdesi, hangi hallerde selâmdan önce yapılır?

¹ Buhârî, Abdullah b. Mes'ud'dan Allah ondan râzı olsun rivâyet etmiştir.

Sehiv secdesi, hangi hallerde selâmdan sonra yapılır?

Farz veya müstehap olduğundan dolayı mı selâmdan önce veya selâmdan sonra sehiv secdesi yapılmaktadır?

Cevap 59

Sehiv secdesinin selâmdan önce veya selâmdan sonra yapılması konusunda herhangi bir sınırlama yoktur.Selâmdan önce ve selâmdan sonraki her iki durum da câizdir.Çünkü Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'den her iki konuda da hadisler rivâyet edilmiştir.Fakat sehiv secdesinin selâmdan önce yapılması şu iki şekil dışında yapılması daha fazîletlidir:

Birincisi:

Namazın bir veya birden fazla rekâtını eksik kıldığından dolayı selâm vermişse, bu takdirde yapılması daha fazîletli olan, bu konuda Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'i örnek alarak namazını tamamlayıp selâm vermesi, sonra da sehiv secdesini yapmasıdır. Çünkü Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-, Ebû Hureyre'nin-Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiği hadiste iki rekât, İmrân b. Husayn'ın-Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiği hadiste ise bir rekât eksik kıldığından dolayı namazını tamamlamış, selâm verdikten sonra da sehiv secdesi yapmıştır.

İkincisi:

Dört rekâtlı namazda üç mü yoksa dört mü, akşam namazı gibi üç rekâtlı namazda iki mi yoksa üç mü, sabah namazında bir

mi yoksa iki rekât mı kıldığında şüphe eder de iki durumdan yani tamam veya noksan kıldığından birisi zannına ağır basarsa, namazını zannının ağır bastığı rekât üzerine binâ eder. Sehv secdesini ise daha fazîletli olması için, Abdullah b. Mes'ud'un-Allah ondan râzı olsun- daha önce geçen hadisinde olduğu gibi, selâmdan sonra yapar.

Başarı Allah'tandır.

Soru 60

İmama sonradan uyan kimse, namazda yanılırsa sehiv secdesi yapması gerekir mi? Sehiv secdesi yapması gerekirse, ne zaman yapması gerekir? Namazın başından itibaren imama uyan kimse, namazda yanılırsa sehiv secdesi yapması gerekir mi?

Cevap 60

Namazın başından itibaren imama uyan kimse namazda yanılırsa, sehiv secdesi yapması gerekmez. Namazın başından itibaren imamla birlikte kılıyorsa, imamına uyması gerekir. İmama sonradan uyan kimse, imamıyla veya namazdan geri kalanını tek

başına kılarken yanılırsa, 58. ve 59. soruların cevaplarında detaylı olarak anlatıldığı üzere namazını bitirdikten sonra sehiv secdesi yapar.

Başarı, Allah'tandır.

Soru 61

Aşağıdaki durumlarda sehiv secdesi yapılması gerekir mi?

1. Dört rekâtlı namazların son iki rekâtında Fâtiha sûresi ile birlikte Kur'an'dan kolayına geleni okursa,
2. Secdede Kur'an okur veya "**Subhâne Rabbiyel-Azîm**" derse,
3. Kiraatın gizli okunduğu namazlarda açıktan, açıktan okunduğu namazlarda da gizli okursa,

Cevap 61

Dört rekâtlı namazların son iki rekâtında her ikisinde veya birisinde Fâtiha sûresinden sonra yanılarak bir veya birden fazla âyet veyahut da sûre okursa sehiv secdesi yapması gerekmez. Çünkü Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in öğle namazının üçüncü

ve dördüncü rekâtlarında Fâtiha sûresi ile birlikte âyetler okuduğu sâbittir.

Yine, Peygamber *-sallallahu aleyhi ve sellem-*'in bir askeri birliğe emir olarak tayin ettiği sahâbinin, emrindeki müslümanlara namaz kıldırırken namazların her rekâtinde Fâtiha sûresinden sonra İhlas sûresini okuduğu ve bu durumu kendisine şikâyet ettiklerinde, Peygamber *-sallallahu aleyhi ve sellem-* ona övgüde bulunmuştur. Fakat Buhârî ve Müslim'in sahihlerinde Ebû Katâde'nin *-Allah ondan râzı olsun-* hadisinde olduğu gibi, Peygamber *-sallallahu aleyhi ve sellem-*'den bilinen onun üçüncü ve dördüncü rekâtlarda Fâtiha sûresinden başka birşey okumadığıdır.

Yine, Ebû Bekir'in *-Allah ondan râzı olsun-* akşam namazının üçüncü rekâtında Fâtiha sûresinden sonra, şu âyeti okuduğu sâbittir:

{ رَبَّنَا لَا تُرِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ
الْوَهَّابُ } [سورة آل عمران الآية: ٨]

“Rabbimiz! Bizi doğru yola ilettikten sonra kalplerimizi (sana îmândan) saptırma. Bize katından bir rahmet bağışla. Şüphesiz ki sen, (dilediğine karşılıksız veren ve) lütfu bol olansın.”¹

Bütün bunlar, bu konuda bir sınırlama olmadığını gösterir.

Ancak kim, rükû veya secdede yanılarak Kur'an okursa, sehiv secdesi yapması gerekir. Çünkü rükû ve secdede Kur'an

¹ Âl-i İmrân Sûresi: 8

okuması câiz değildir.Çünkü Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*- rükû ve secdede Kur'an okumayı yasaklamıştır.Bu sebeple bir kimse, rükû veya secdede yanılarak Kur'an okursa, sehiv secdesi yapması gerekir.

Aynı şekilde yanılarak rükûda **“Subhâne Rabbiyel-Azîm”** yerine **“Subhâne Rabbiyel-A'lâ”** veya secdede **“Subhâne Rabbiyel-A'lâ”** yerine **“Subhâne Rabbiyel-Azîm”** derse, namazın vâciplerinden birisini yanılarak terkettiğinden dolayı, sehiv secdesi yapması gerekir.

Şayet rükû ve secdede yanılarak her iki duâyı birlikte okursa, sehiv secdesi yapması gerekmez.Bu konudaki delillerin umûmî olması nedeniyle sehiv secdesi yaparsa da bir sakıncası yoktur.Bu, hem imam, hem tek başına namaz kılan, hem de sonradan imama uyan kimse hakkındaki hükümdür.

Namazın başından itibaren imama uyan kimseye gelince, yukarıda sayılan meselelerde kendisinin sehiv secdesi yapması gerekmeyip imamına uyması gerekir.

Aynı şekilde bir kimse, kıraatın gizli okunduğu namazlarda açıktan veya kıraatın açıktan okunduğu namazlarda gizli okursa, sehiv secdesi yapması gerekmez.Çünkü Rasûlullah-*sallallahu aleyhi ve sellem*- kıraatın gizli okunduğu namazlarda bazen arkasındakilerin işitecekleri kadar âyeti sesli okumuştur.

Başarı, Allah'tandır.

NAMAZLARI CEM ETME (BİRLEŞTİRME) VE KISALTMA İLE İLGİLİ MESELELER:

Soru 62

Bazı kimseler, iki (farz) namazı birleştirip bir vakitte (ikişer rekât olarak) kısaltarak kılmanın birbirinden ayrılmaz olduğunu, kısaltmadan birleştirmenin olamayacağını, birleştirmeden de kısaltmanın olamayacağını zannetmektedirler. Bu konuda görüşünüz nedir?

Yolcu için namazı birleştirmeden kısaltarak mı, yoksa hem birleştirerek, hem de kısaltarak kılmak mı daha fazîletlidir?

Cevap 62

Allah Teâlâ'nın yolculukta kendisine namazlarını kısaltarak kılmayı meşrû kıldığı yolcunun namazları birleştirerek kılması da câizdir. Fakat namazları kısaltma ile birleştirmenin, birlikte olması gerekir diye bir şart yoktur. Yolcu, namazlarını birleştirmeden kısaltarak kılabilir. Yolcu, seyahat halinde değil de bir yerde konaklıyor ise, namazlarını birleştirmeden kısaltarak kılması daha fazîletlidir.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- Vedâ haccında Mina'da namazlarını birleştirmeden kısaltarak kılmıştır.

Yine, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- Tebûk savaşında namazlarını kısaltıp birleştirerek kılmıştır ki bu durum, bu konuda bir sınırlama olmadığını gösterir.

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bir yerde konaklamıyor ve bineğinin üzerinde yolculuk halinde ise, namazlarını kısaltıp birleştirerek kılar.

Namazları kısaltmadan birleştirerek kılmaya gelince, bu konu daha geniştir. Zirâ hasta kimsenin, namazlarını birleştirmesi câizdir. Aynı şekilde, öğle ile ikindi veya akşam ile yatsı namazları arasında şiddetli yağmur yağması halinde müslümanların namazlarını câmilerde birleştirerek kılmaları câizdir. Ancak kısaltmaları câiz değildir. Çünkü namazları kısaltarak kılmak, sadece yolculuğa hasır.

Başarı Allah'tandır.

Namaz vakti girdiğinde mukim olan birisi, namazı kılmadan yolculuğa çıkarsa, bu namazı kısaltıp diğer namazla birleştirerek kılabilir mi?

Yine, bir kimse namazını kısaltıp birleştirerek kılacağı ikinci namazın vaktinde ikâmet ettiği yere ulaşacağını bildiği halde, öğle ve ikinci namazını kısaltıp birleştirerek kıldıktan sonra ikâmet ettiği yere ikinci vaktinde ulaşırsa, yolculuk sırasında yaptığı bu fiili doğru mudur?

Cevap 63

Âlimlerin iki görüşünden en doğru olan görüşüne göre, -ki bu görüş, çoğunluğun görüşüdür-, namaz vakti girdiğinde mukim olan birisi yolculuğa çıkarsa, içinde bulunduğu şehri geçtikten sonra bu namazı kısaltarak kılabilir.

Yolculukta iken iki namazı kısaltıp birleştirerek kıldıktan sonra bu namazların ikincisinin vaktinden önce veya vaktinde mukim olduğu yere ulaşırsa, namazı emredilen şekilde kıldığından dolayı, tekrar kılması gerekmez. Eğer ikinci namazını insanlarla birlikte tekrar kılarsa, bu namaz kendisi için nâfile sayılır.

Başarı Allah'tandır.

Soru 64

Muhterem hocam, namazları kısaltarak kılmanın mübah olduğu yolculuk belirli bir mesafe ile sınırlı mıdır? Bu konudaki görüşünüz nedir?

Yolculuğunda bir yerde dört günden fazla kalmayı niyet eden birisi, namazlarını kısaltarak kılma iznine sahip olabilir mi?

Cevap 64

Âlimlerin çoğunluğuna göre, yolculukta namazı kısaltma mesafesi, deve ve normal yürüyüş ile bir gün ve bir gecelik yol mesâfesidir. Bu ise yaklaşık olarak 80 km. eder ki bu mesafe, örf olarak sefer sayılır. Bunun dışındaki mesâfe sefer sayılmaz.

Yine, âlimlerin çoğunluğa göre, yolculukta bir yerde dört günden fazla kalacağına karar veren kimsenin, namazlarını tam kılması ve Ramazan ayında orucunu tutması gerekir. Dört günden az olursa, namazlarını kısaltıp birleştirerek kılabilir ve orucunu bozabilir. Çünkü mukîm için, asıl olanın namazlarını tam kılmasıdır. Yolcunun namazlarını kısaltması, yolculuğa çıktığı takdirde meşrû olmaktadır.

Nitekim Peygamber *-sallallahu aleyhi ve sellem-* Vedâ haccında (Mekke'de) dört gün ikâmet etmiş, bu günlerde namazlarını kısaltarak kılmış, ardından Minâ'ya, sonra da Arafat'a gitmiştir.

Bu durum, bir yerde dört gün veya dört günden daha az ikâmet etmeye karar verenin namazlarını kısaltarak kılmasının câiz olduğunu gösterir.

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in Mekke'nin fethinde Mekke'de 19 gün, Tebûk savaşında ise Tebûk'te 20 gün ikâmet etmesine gelince, onun Mekke ve Tebûk'te ikâmet etmeye karar vermediğine, ne zaman ortadan kalkacağı belli olmayan geçici bir sebepten dolayı ikâmet ettiğine yorumlanır.

Aynı şekilde âlimlerin çoğunluğu, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in Mekke'nin fethinde Mekke'de 19 gün, Tebûk savaşında ise Tebûk'te 20 gün ikâmet etmesini, dînde ihtiyatlı ve asıl olana yorumlamışlardır.

Bu ise mukîm için öğle, ikindi ve yatsı namazlarını dört rekât kılmasının farz olduğudur. Fakat bir yerde ikâmet etmeye karar vermez, aksine ne zaman oradan ayrılacağını bilemezse, bu kimsenin dört günden fazla kalmaya veya vatanına dönmeye karar verinceye kadar, namazlarını kısaltıp birleştirerek kılabilir, oruçlu ise orucunu bozabilir.

Başarı Allah'tandır.

Muhterem hocam, günümüzde şehirlerde cadde ve yollar asfaltlanmış, kaldırımlar döşenmiş ve ısklandırılmış bir halde olup, ne zorluk, ne de çamur vardır.Mukîm birisinin yağmur nedeniyle akşam ile yatsı namazını birleştirmesi hakkındaki görüşünüz nedir?

Cevap 65

Âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, câmilere gitmeyi zorlaştıran yağmur nedeniyle akşam namazı ile yatsı namazını veya öğle namazı ile ikindi namazını birleştirerek bir vakitte kılmakta hiçbir sakınca yoktur.

Aynı şekilde, kaygan zemin ve sokaklarda akan seller nedeniyle zorluk olduğundan dolayı namazları birleştirerek bir vakitte kılmakta hiçbir sakınca yoktur.

Bu konudaki delil, Buhârî ve Müslim'in sahihlerinde İbn-i Abbas'tan-Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet ettikleri şu hadistir:

“Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- Medine'de öğle ile ikindi ve akşam ile yatsı namazlarını birleştirerek kıldı.”

Müslim'in rivâyetinde ise şu fazlalık vardır:

“hiçbir korku, yağmur ve yolculuk olmadığı halde.”

Bu da sahâbe tarafından, yolculukta olduğu gibi, düşman korkusu ve yağmur yağması gibi hallerde namazları birleştirerek kılmanın bir özür olduğu anlaşılmaktadır.Ancak bu hallerde namazları kısaltarak kılmak, câiz değildir.Yolcu olmayıp mukîm

olmaları ve yolculuğa has olan izinden yararlanamamalarından dolayı, namazları sadece birleştirerek kılabilirler.

Başarı Allah'tandır.

Soru 66

Akşam namazını kılan birçok kimse, akşamla yatsı namazını birleştirerek kılacağına niyet etmeden akşam namazı kılıldıktan sonra cemaatle istişâre ettikten sonra uygun gördükleri takdirde yatsı namazını birleştirerek kılmaktadırlar.İki namazı birleştirerek kılmak için niyet etmek şart mıdır?

Cevap 66

Âlimler bu konuda görüş ayrılığına düşmüşlerdir.Ancak bu konuda tercih edilen görüş; ilk namaza (akşam namazına) başlarken birleştirmeye niyet etmek şart değildir.Aksine birinci namaz kıldıktan sonra düşman korkusu, hastalık ve yağmur gibi bir şart ortaya çıkarsa, ikinci namazı birleştirmek câiz olur.

Başarı Allah'tandır.

Soru 67

İki namaz arasında bir süre bırakıldıktan sonra iki namaz birleştirilip kılınmaktadır.İki namaz arasında bir süre bekledikten sonra birleştirerek kılmakla namaza ara verilmiş sayılır mı?

Cevap 67

İki namaz birleştirilirken ilk namazın vaktinde (cem'i takdim) ara vermeden kılmak gerekir.İki namaz arasında, örf olarak fâsıla sayılmayacak kadar bir süre beklemekte bir sakınca yoktur.Zirâ Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'den bu sâbittir.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- namazın nasıl kılınması konusunda şöyle buyurmaktadır:

((صَلُّوا كَمَا رَأَيْتُمُونِي أُصَلِّي)) [رواه البخاري]

“Beni namaz kılarken gördüğünüz gibi namaz kılın (Benim kıldığım şekilde namaz kılın).”¹

Doğru olan, 66. sorunun cevabında da geçtiği üzere niyet şart değildir.Cem'i te'hir meselesine gelince, bu konuda bir sınırlama yoktur.Zirâ ikinci namaz vaktinde kılınmaktadır.Fakat

¹ Buhâri

Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*-i bu konuda örnek alarak ara vermeden kılmak daha fazîletlidir.

Başarı, Allah'tandır.

Soru 68

Yolculukta öğle vaktinde bir câmiye uğradığımızda önce öğle namazını cemaatle, sonra ikindi namazını kısaltarak kılmamız mı, yoksa namazları tek başımıza kılmamız mı müstehaptır?

Öğle namazını cemaatle kılip selâm verdikten sonra ara vermemek için ikindi namazını hemen mi, yoksa tesbihlerden sonra mı kılmalıyız?

Cevap 68

Tek başınıza ikindi namazını cemaatle kısaltarak kılmamız sizin için daha fazîletlidir.Çünkü yolcunun dört rekâtli namazları kısaltması sünnettir.Mukîm olanlarla birlikte kılarınsanız, namazı tam olarak kılmamız gerekir.Nitekim Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*-in sünnetinde böyle haber verilmiştir. Öğle namazı ile ikindi namazını birleştirmek isterseniz, sizin için meşrû olan, 67. sorunun cevabında da açıklandığı üzere, sünnet gereği öğle namazından sonra üç defa "**Estağfirullah**" ardından da, "**Allahumme entes-selâmu ve minkes-selâmu tebârakte yâ zel-celâli vel-ikrâm**" dedikten sonra, kalkıp ikindi namazını kılmamızdır.

Fakat yolcu tek başına ise, namazını mukîm olan cemaatle ve tam kılması gerekir.Çünkü namazı cemaatle kılmak farz, namazı kısaltmak ise müstehaptır.Bu sebeple farzın, müstehaptan önce yapılması gerekir.

Başarı, Allah'tandır.

Soru 69

Mukîmin, yolcunun arkasında veya yolcunun mukîmin arkasında namaz kılmasının hükmü nedir? Yolcu, imam olması veya imama uyması halinde namazı kısaltarak kılabilir mi?

Cevap 69

Yolcunun, mukîmin arkasında, mukîmin de yolcunun arkasında namaz kılmasında hiçbir sakınca yoktur.Fakat imama uyan yolcu, imam da mukîm ise, imama uyan yolcunun imamına uyması gerektiğinden dolayı namazını tam kılması gerekir.

Nitekim İmam Ahmed'in Müsnedi ile Müslim'in sahihinde rivâyet olunduğuna göre yolcunun, mukîmin arkasında dört rekât kılması hakkında sorulduğunda, İbn-i Abbas-Allah ondan ve babasından râzı olsun- bunun sünnet olduğunu söylemiştir.

Fakat mukîm kimse, yolcunun arkasında dört rekâtı namaz kılıyorsa, imam ikinci rekâtın sonunda selâm verince, mukim kimse ayağa kalkar ve geri kalan iki rekâtı tamamlar.

Soru 70

Yağmur nedeniyle akşam ve yatsı namazı birleştirildiğinde câmiye girenler, imam yatsı namazını kıldırırken, akşam namazını kıldırıyor zannederek imama uyarlarsa ne yapmaları gerekir?

Cevap 70

Bu kimselerin üçüncü rekâttan sonra oturup ettehiyyâtu, sallı ve bârik duâlarını okumaları ve imamla birlikte selâm vermeleri gerekir.Daha sonra cemaat namazının sevabını elde etmek ve farz olan tertibe riâyet etmek için ayağa kalkıp cemaatle yatsı namazını kılmaları gerekir.Eğer birinci rekâti kaçırmışlarsa, geri kalan rekâtları imamla birlikte akşam namazına niyet ederek kılarlar.Böylelikle kıldıkları bu namaz, akşam namazının yerine geçmiş olur.Birden fazla rekâti kaçırmışlarsa, imamla kılabildiklerini kılarlar, daha sonra da geri kalan rekâtları kendileri tamamlarlar.

Aynı şekilde, âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, imamın yatsı namazı kıldırıldığını anlarılarsa, akşam namazına niyet ederek imama uyarlar.Daha sonra yukarıda anlattıklarımızı yapar, ardından da yatsı namazını kılarlar.

Soru 71

Yolculuk sırasında farz namazları kısaltarak kılarken, sünnet namazları kılmamanın fazîleti hakkında âlimler arasında görüş ayrılıkları olmuştur. Bazıları, “**sünnet namazları kılmak müstehaptır**”, bazıları da “**farz namazlar, kısaltıldığı halde, sünnet namazları kılmak müstehap değildir**” demektedirler. Bu konudaki görüşünüz nedir?

Aynı şekilde gece (teheccüd) namazı gibi, farz namazlardan önce ve sonra kılınan sünnet namazların dışındaki nâfile namazlarda da âlimler arasında görüş ayrılıkları olmuştur. Bu konudaki görüşünüz nedir?

Cevap 71

Yolcunun, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'i bu konuda örnek olarak öğle, akşam ve yatsı namazlarının sünnetlerini terk etmesi ve sabah namazının sünnetini kılması sünnettir.

Aynı şekilde yolcunun, gece namazı ile vitir namazını kılması sünnettir. Çünkü Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- yolculuk sırasında böyle yapardı.

Yine yolcunun, duhâ namazı, abdest aldıktan sonra kılınan namaz ile kusûf (güneş tutulması) namazı gibi bir sebepten

dolayı, farz namazlardan önce ve sonra kılınan sünnet namazların dışındaki bütün nâfile namazları kılması da sünnettir.

Yine yolcunun, tilâvet secdesi ve namaz kılmak veya başka bir şey için câmiye girdiğinde mescidi selâmlama namazı (tehiyyetul-mescid) kılması sünnettir.

DEĞİŞİK KONULARDAKİ MESELELER:

Soru 72

Tilâvet secdesi için abdestli olmak şart mıdır?

İster namazda olsun, isterse namazın dışında olsun, tilâvet secdesi için, secdeye giderken ve secdeden kalkarken tekbir getirilir mi? Bu secdede hangi duâ okunur? Bu konuda rivâyet edilen duâlar sahih midir? Namaz dışında tilâvet secdesi yapılırsa, secdeden sonra selâm verilir mi?

Cevap 72

Âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, tilâvet secdesi için abdestli olmak şart değildir. Secdeden sonra selâm verilmez. Secdeden kalkarken de tekbir getirilmez.

Secdeye giderken tekbir getirilir.Zirâ İbn-i Ömer'den-Allah ondan ve babasından râzî olsun- rivâyet olunan hadis, bunu göstermektedir.

Tilâvet secdesi namaz sırasında olursa, secdeye giderken ve secdeden kalkarken tekbir getirilir.Çünkü Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- böyle yapardı.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- namazın nasıl kılınması konusunda şöyle buyurmaktadır:

((صَلُّوا كَمَا رَأَيْتُمُونِي أُصَلِّي)) [رواه البخاري]

“Beni namaz kılarken gördüğünüz gibi namaz kılın (Benim kıldığım şekilde namaz kılın).”¹

Bu konudaki hadislerin genel olması nedeniyle, namaz sırasında secdede iken okunan duâ ve zikirler, tilâvet secdesinde de okunur.

Bu duâlardan birisi de şudur:

((اَللّٰهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ، وَبِكَ اٰمَنْتُ، وَلَكَ اَسْلَمْتُ سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ وَصَوَّرَهُ، وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ بِحَوْلِهِ وَقُوَّتِهِ، فَتَبَارَكَ اللهُ اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ)) [رواه مسلم]

“Allahım!Yalnızca sana secde ettim.Sana îmân ettim.Sana teslim oldum.Yüzüm, kendisini yaratıp ona şekil veren, gücü ve

¹ Buhârî

kuvveti ile onda göz ve kulak açan (Allah)a secde etti. Yarattıkları en güzel bir şekilde takdir eden Allah'ın hayır ve bereketi pek çoktur.”¹

Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*- namazda secdede iken bu duâyı okurdu. Biraz önce yukarıda da geçtiği üzere, namazda secdede okunan duâlar, tilâvet secdesinde de okunur.

Yine Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*-’in tilâvet secdesinde şu duâyı da okuduğu rivâyet edilmiştir:

((اللَّهُمَّ اكْتُبْ لِي بِهَا عِنْدَكَ أَجْرًا، وَضَعْ عَنِّي بِهَا وَزْرًا،
وَاجْعَلْهَا لِي عِنْدَكَ دُخْرًا وَتَقَبَّلْهَا مِنِّي كَمَا تَقَبَّلْتَهَا مِنْ عَبْدِكَ
دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَام)) [رواه الترمذي وقال حديث صحيح ووافقه الذهبي]

“Allahım! Bu secde vesilesiyle katından bana bir ecir yaz ve benden bir günahı sil. Bu secdeyi katında benim için saklayıp muhafaza eyle ve kulun Dâvûd-*aleyhisselâm*-’dan kabul ettiğin gibi benden de bunu kabul buyur.”²

Namazda secdede iken söylenmesi gereken **“Subhâne Rabbiye'l-A'lâ”** duâsını, tilâvet secdesinde de söylemek gerekir. Bu duânın yanında okunacak duâ ve zikirler müstehaptır.

¹ Müslim, Ali b. Ebî Tâlib’ten-Allah ondan râzı olsun- rivâyet etmiştir.

² Tirmizî rivâyet etmiş ve hadis sahihtir demiş, Zehebî de ona muvafakat etmiştir.

Tilâvet secdesi, namaz sırasında da, namazın dışında da sünnettir, vâcip değildir. Zirâ Zeyd b. Sâbit'in-Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiği hadis, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in böyle yaptığını göstermektedir.

Yine, Ömer b. Hattâb'tan-Allah ondan râzı olsun- rivâyet edilen hadiste, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in böyle yaptığını göstermektedir.

Başarı, Allah'tandır.

Soru 73

Bazen ikinci vaktinden sonra güneş tutulması meydana gelmektedir. Namaz kılınması nehyedilen bu vakitte kûsûf namazı kılınır mı? Aynı şekilde mescidi selâmlama namazı da bu vakitte kılınır mı?

Cevap 73

Bu iki meselede âlimler arasında görüş ayrılığı vardır. Doğru olan ise, bu vakitte namaz kılmanın câiz, hatta meşrû olduğudur. Çünkü kûsûf namazı ile mescidi selâmlama namazı, bir sebepten dolayı kılınması meşrû olan namazlardandır. Doğru olan, bu namazların diğer vakitlerde kılmanın câiz oluşu gibi, yasak olan ikinci ve sabah namazından sonra da kılmanın meşrû olmasıdır.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَاتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ، لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ، فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَادْعُوا اللَّهَ وَصَلُّوا حَتَّى يَنْجَلِيَ))

[متفق عليه]

“Muhakkak güneş ve ay Allah’ın âyetlerinden birer âyettirler. Güneş ve ay, hiç kimsenin ölümü veya hayatı için tutulmazlar. Eğer onların tutulduğunu görürseniz, bu durum bifinceye kadar namaz kılın ve dua edin.”¹

Yine şöyle buyurmaktadır:

((إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ، فَلَا يَجْلِسُ حَتَّى يُصَلِّيَ رَكَعَتَيْنِ))

[متفق عليه]

“Sizden biriniz camiye girdiği zaman, iki rekât namaz kılmadan oturmasın.”²

Aynı şekilde, bir müslüman sabah namazından veya ikindi namazından sonra Kâbe’yi tavaf ederse, iki rekât tavaf namazını bu vakitlerde kılabilir.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

¹ Buhârî ve Müslim.

² Buhârî ve Müslim.

((يَا بَنِي عَبْدِ مَنَافٍ! لَا تَمْنَعُوا أَحَدًا طَافَ بِهَذَا الْبَيْتِ، وَصَلَّى
أَيَّةَ سَاعَةٍ شَاءَ مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ)) [رواه الإمام أحمد وأهل السنن]

“Ey Abdi Menâf oğulları! Bu beyti (Beytullah'ı) tavaf eden ve gece veya gündüz, dilediği saatte (tavaf) namazı kılmak isteyen hiç kimseye engel olmayın.”¹

Başarı Allah'tandır.

Soru 74

Her namazın sonunda yapılan duâ ve zikre teşvik eden hadislerdeki “**namazın sonu**” sözünden kastedilen nedir? Bundan kasıt, namazın sonu mu, yoksa selâmdan sonrası mıdır?

Cevap 74

“**Namazın sonu**” sözünden kasıt, selâmdan önceki namazın sonu veya selâmdan hemen sonrasıdır. Bu konuda sahih hadisler rivâyet edilmiştir. Hadislerin çoğunda “**Namazın sonu**” sözünden kastın; İbn-i Mes'ud'un rivâyet ettiği hadiste olduğu gibi, namazın sonunda selâmdan önceki duâ ile ilgili olan bölümdür.

¹ Hadisi, İmam Ahmed ve sünen sahipleri, Cubeyr b. Mut'im'den Allah ondan râzı olsun rivâyet etmişlerdir.

Nitekim Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- teşehhüdü öğrettikten sonra İbn-i Mes'ud'a şöyle buyurmuştur:

“Sonra hoşuna giden duâyı seçsin”.

Başka bir rivâyette ise:

“Sonra duâdan istediğini seçsin”¹ şeklindedir.

İşte bu hadislerden birisi de, Muaz b. Cebel'in-Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiği hadistir.Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- ona şöyle buyurmuştur:

((أَوْصِيكَ يَا مُعَاذُ! لَا تَدَعَنَّ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ تَقُولُ:
اللَّهُمَّ أَعْنِي عَلَى ذِكْرِكَ، وَشُكْرِكَ، وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ))
[رواه أبو داود والترمذي والنسائي بإسناد صحيح]

"Ey Muaz! (Sana olan sevgimin sâbit kalmasını istiyorsan) her (farz) namazın sonunda şöyle demeyi asla bırakma: Allahım! (Dilin itaatinden sayılan) seni anmada, (kalp ve rûhun itaatinden sayılan) sana şükretmede ve (azaların itaatinden sayılan) sana güzel bir şekilde ibâdet etmede bana yardım eyle."²

Yine bu hadislerden birisi de Buhârî'nin-Allah ona rahmet etsin- Sa'd b. Ebî Vakkas'tan-Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiği hadistir.

¹ Buhârî ve Müslim.

² Ebû Dâvûd, Tirmizî ve Nesâî, sahih bir senedle rivâyet etmişlerdir.

Sa'd b. Ebî Vakkas-Allah ondan râzı olsun- der ki: Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- her namazın sonunda duâ ederdi:

((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبُخْلِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ، وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ أُرَدَّ إِلَى أَرْضِ الْعُمُرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الدُّنْيَا، - يَعْنِي فِتْنَةَ الدَّجَالِ - وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ)) [رواه البخاري]

"Allahım! Cimrilikten, korkaklıktan, ömrün en kötü çağına kadar yaşatılmaktan, dünya (yani Deccâl) fitnesinden ve kabir azabından sana sığınırım."¹

Bu konuda rivâyet olunan zikirlere gelince, sahih hadisler, bunların namazın sonunda selâmdan sonra yapıldığını göstermektedir. Selam verdikten sonra üç kere:

((أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ ، أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ ، أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ))

"Estağfirullâh.Estağfirullâh.Estağfirullâh."

-Üç defa-: "Allah'tan bağışlanma dilerim."

Sonra ister imam olsun, ister imama uyan olsun, isterse tek başına olsun şöyle der:

((اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ، تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ))

¹ Buhâri.

“Allahumme entes-selâmu ve minkes-selâmu tebârahte yâ zel-celâli vel-ikrâm.”

“Allahım! Sen selâmsın, selâm da sendendir. Ey celâl ve ikrâm sahibi! Bereketin büyük, hayırların çok, sıfatların tam ve hiç bir noksanın yoktur.

Bundan sonra imam yüzünü cemaate döner.Ardından imam, imama uyan ve tek başına kılan bu zikir ve istiğfardan sonra şöyle der:

((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ))

“Lâ ilâhe illallâhu vehdehû lâ şerîke leh.Lehul-mulku ve le hul-hamdu ve huve alâ kulli şey'in kadîr.”

“Allah'tan başka hakkıyla ibâdete lâayık hiçbir ilâh yoktur. O, birdir ve O'nun hiçbir ortağı yoktur. Mülk, O'nundur, hamd da O'nadır.O'nun her şeye gücü yeter.”

((لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ))

“Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh.”

“Güç ve kuvvet ancak Allah'tandır.”

((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَلَا نَعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ))

“ Lâ ilâhe illallahu velâ na'budu illâ iyyâh.”

“Allah'tan başka hakkıyla ibâdete lâyık hiçbir ilâh yoktur ve O'ndan başkasına da ibâdet (kulluk) etmeyiz.”

((لَهُ النُّعْمَةُ وَلَهُ الْفَضْلُ وَلَهُ التَّائِبُ الْحَسَنُ))

“Lehun-ni'metu ve lehul-fadlu ve lehus-senâul-hasen.”

“Nimet ve lütuf O'nundur. Güzel övgü de O'nadır.”

((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ))

“Lâ ilâhe illallâhu muhlisîne lehud-dîne velev kerihel-kâfirûn.”

“Allah'tan başka hakkıyla ibâdete lâyık hiçbir ilâh yoktur. Kâfirlerin hoşuna gitmese de biz, dîni yalnızca O'na (Allah'a) hâlis kılarız.”

((اَللّٰهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا اَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ))

“Allahumme lâ mâniya limâ a'teyte, velâ mu'tiye limâ mena'te, velâ yenfeu zel-ceddi minkel-ced.”

“Allahım! Senin verdiğine kimse engel olamaz, engel olduğuna da kimse veremez.Servet sahibinin sahip olduğu (mal, evlât ve güç gibi şeyler) onu senin azabından kurtaramaz (onu ancak sâlih amel kurtarır).”

Erkek ve kadın, her müslümanın beş vakit namazlardan sonra bu zikirleri söylemesi müstehaptır. Sonra 33 defa “Subhanallah”, 33 defa “Elhamdülillah” ve 33 defa “Allahu Ekber” der, yüzüncüsünde ise şöyle der:

“Lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerîke leh. Lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve alâ kulli şey'in kadîr.”

Bütün bunlar, Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-'den rivâyet olunan sahih hadislerle sâbittir.

Yine, her farz namazın ardından adı geçen duâ ve zikirlerden sonra sessiz olarak Âyetel-Kürsî, İhlâs, Felak ve Nâs sûrelerini birer defa okumak müstehaptır. Ancak sabah ve akşam namazlarından sonra bu sûreleri üçer defa okumak müstehaptır.

Yine erkek ve kadın her müslümanın, bu konuda rivâyet olunan hadisler gereği, sabah ve akşam namazlarından sonra Âyetel-Kürsî, İhlâs, Felak ve Nâs sûrelerini okumadan önce şu duâyı on defa okuması müstehaptır:

((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِي وَيُمِيتُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ))

“Lâ ilâhe illallâhu vehdehû lâ şerîke leh. Lehul-mulku ve lehul-hamd. Yuhyî ve yumîtu ve huve alâ kulli şey'in kadîr.”

"Allah'tan başka hakkıyla ibâdete lâyık hiçbir ilâh yoktur. O, birdir ve O'nun hiçbir ortağı yoktur. Mülk, O'nundur, hamd da O'nadır.O diriltir ve O öldürür.O'nun her şeye gücü yeter."

Başarı Allah'tandır.

Soru 75

Bazı kimselerin yaptığı gibi, namazdan sonra aynı tarzda topluca zikir (tesbih) çekmenin hükmü nedir? Zikri sesli mi yoksa sessiz mi çekmek sünnettir?

Cevap 75

Beş vakit namazlarla cuma namazının ardından sesli zikir yapmak sünnettir.

Nitekim Buhari ve Müslim'in sahihlerinde İbn-i Abbas'tan *-Allah ondan ve babasından râzı olsun-* rivâyet edildiğine göre, Peygamber *-sallallahu aleyhi ve sellem-*'in zamanında insanlar farz namazından sonra zikri yüksek sesle yaparlardı. İbn-i Abbas şöyle demiştir:

"Bu sesleri duyunca namazı bitirdiklerini anladım."

Ancak, zikrin başından sonuna kadar herkesin seslerinin bir anda olacak şekilde topluca zikir çekmenin dinde aslı yoktur.

Aksine bu, bid'attir. Meşru olan, seslerin başlama ve bitişinin bir anda olmasını kasdetmeyecek şekilde herkesin Allah Teâlâ'yı anmasıdır.

Başarı Allah'tandır.

Soru 76

Bir kimse namazda unutarak konuşursa namazı bozulur mu?

Cevap 76

Bir müslüman, ister farz namaz olsun, isterse nâfile namaz olsun, unutarak veya bilmeyerek namazda konuşursa namazı bozulmaz.

Nitekim Allah Teâlâ unutkanlık veya hata nedeniyle kulunu sorumlu tutmayacağı konusunda şöyle buyurmaktadır:

{ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا } [سورة البقرة من الآية: ٢٨٦]

“Ey Rabbimiz! Unutursak veya hata edersek bizi sorumlu tutma.”¹

¹ Bakara Sûresi: 286

Müslim'in sahihinde, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'den sahih olarak rivâyet olunduğuna göre, Allah Teâlâ bu söz üzerine şöyle buyurmuştur: **"Nitekim öyle yaptım** (sorumlu tutmadım)".

Yine Müslim'in sahihinde, Muâviye b. Hakem es-Sülemî'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunan bir hadiste, o namaz kılarken hükmünü bilmeyerek, aksıran birine **"yerhamukallah"** demiş, yanında bulunan kimse de onun bu davranışını işâret ederek azarlamıştı. Bunun üzerine, durumu Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-'e sorduğunda ona namazını tekrar kılmasını emretmemiştir. Unutarak yapan kimse, bilmeden yapan kimse gibidir. Hatta unutarak yapan kimse, (dâinen sorumlu tutulmaması yönünden) bilmeden yapan kimseden daha önce gelir. Çünkü Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- namazda unutarak konuşmuş, fakat o namazını tekrar kılmamıştır.

Aksine Buhârî ve Müslim'in sahihlerinde Ebû Hureyre'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet edilen Zül-yedeyn kıssasında ve Müslim'in sahihinde Abdullah b. Mes'ud-Allah ondan râzı olsun- ve İmrân b. Husayn'dan-Allah ondan râzı olsun- rivâyet edilen hadislerde olduğu gibi, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- namazını tamamlamış, tekrar kılmamıştır.

Gerek duyulduğu zaman namazda işâret etmeye gelince, bu konuda herhangi bir sakınca yoktur.

Başarı Allah'tandır.

ZEKÂT İLE İLGİLİ MESELELER

Soru 1 in hükmü nedir? Zekâtın farz olduğunu inkâr ettiğinden veya cimriliğinden veyahut da gevşek davrandığından dolayı vermeyen kimse arasında fark var mıdır?

Cevap 1

Bismillahirrahmânirrahim. Salât ve selâm, Rasûlullah'a, âline ve ashâbına olsun.

Zekât vermeyenin hükmü ayrıntılıdır. Bir kimse, zekâtın farz olması için gerekli şartları üzerinde bulundurmamakla birlikte zekâtın farz olduğunu inkâr ederse, icma ile kâfir olur. Farz olduğunu inkâr ettiği sürece, zekâtı verse bile kâfirdir. Cimrilik veya tembellikten dolayı zekât vermeyen fâsıktır. Büyük günahlardan bir günah işlemiş sayılır. O hal üzere ölürse, o kimse Allah Teâlâ'nın dilemesine kalmıştır. Allah Teâlâ dilerse, ona azap eder, dilerse onu bağışlar.

Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır:

{إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا} [سورة النساء الآية: ٤٨]

"Şüphesiz ki Allah, kendisine ortak koşulmasını (ve küfrü) asla bağışlamaz. Bunun dışındaki günahları dilediğine bağışlar. Her kim, Allah'a şirk koşarsa, büyük bir günahla iffirâ etmiş olur."¹

Kur'an-ı Kerim ve Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in birçok temiz sünneti, zekât vermeyen kimsenin kıyâmet günü zekâtını vermediği mallarla azap edileceğine, bu kimsenin azaptan sonra da cennet veya cehenneme giden yolunu göreceğine delâlet etmektedir. Bu tehdit, zekâtın farz olduğunu inkâr etmeyen kimse hakkındadır.

Nitekim Allah Teâla bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يَنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ * يَوْمَ يُحْمَىٰ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَىٰ بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كُنْتُمْ أَنْفُسَكُمْ فذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ} [سورة التوبة: ٣٤-٣٥]

"Altın ve gümüşü biriktirip yığan ve onları Allah yolunda harcamayanlar (zekâtını vermeyenler) yok mu, işte onlara acıklı azabı müjdele! (Bu altın ve gümüş mallar) cehennem ateşinde kızdırılıp bunlarla onların alınları, yanları ve sırtları dağlanacağı gün (azarlanarak onlara şöyle denilir): İşte bu, kendiniz için

¹ Nisâ Sûresi:48

biriktirdiğiniz mallarınızdır.Yığmakta olduğunuz şeyler sebebiyle (acıklı azabı) tadın!"¹

Altın ve gümüşün zekâtını vermeyenin azap olunacağına dâir Kur'an-ı Kerim'in haber verdiği şeyler, Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*-den rivâyet olunan sahih hadislerde de vardır.

Nitekim deve, sığır ve koyun gibi hayvanların zekâtını vermeyenin kıyâmet günü bu hayvanlarla kendisine azap edileceğini haber veren sahih hadisler vardır.

Kağıt para ve ticaret malının zekâtını vermeyenin hükmü, altın ve gümüşün zekâtını vermeyenin hükmü gibidir. Çünkü kağıt para ve ticaret malları, altın ve gümüşün yerine geçmekte ve onun yerini doldurmaktadır.

Zekâtın farz oluşunu inkâr edenlerin hükmüne gelince, onlar kâfirdirler ve cehennemde kâfirlerle beraber haşrolunurlar. Onların oradaki azabı, diğer kâfirler gibi, sürekli ve sonsuza dek kalıcıdır.

Nitekim Allah Teâlâ onlar hakkında şöyle buyurmaktadır:

{كَذَلِكَ يُرِيهِمُ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ حَسَرَاتٍ عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ}

[سورة البقرة من الآية: ١٦٧]

"Allah onlara, (bâtıl) amellerini, pişmanlıklar ve üzüntü kaynağı olarak gösterir.Onlar ateşten çıkacak değillerdir."¹

¹ Tevbe Sûresi: 34-35

Yine şöyle anlatmaktadır:

{يُرِيدُونَ أَن يُخْرَجُوا مِنَ النَّارِ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنْهَا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ} [سورة المائدة: ٣٧]

“Onlar (kâfirler) ateşten çıkmak isterler, fakat onlar oradan çıkacak değildirler.Onlar için devamlı bir azap vardır.”²

Kur'an ve sünnette bu konuda daha birçok delil vardır.

Soru 2

Bir kimsenin deve, siğir ve koyundan oluşan hayvan sürüsü var.Fakat bu hayvan çeşitlerinden her biri nisab miktarına ulaşmamaktadır.Bu hayvanların zekâtı var mıdır? Varsa nasıl vermesi gerekir?

Cevap 2

Deve, siğir ve koyunun bilinen belli bir zekâtı vardır.Bu hayvanlarda zekâtın farz olması için şartların oluşması ile birlikte nisab miktarına ulaşması gerekir.Bu şartların en başında ise bu

¹ Bakara Sûresi: 167

² Máide Sûresi:37

hayvanların salma olması, yani senenin tamamını veya çoğunu otlaklarda otlamasıdır.

Eğer deve, sığır ve koyun nisab miktarına ulaşmamışsa, bu hayvanlar için zekât yoktur, bazısı diğer bazısına katılmaz. Eğer bir insanın şahsi olarak kullandığı 3 tane devesi, 20 tane koyunu ve 20 tane de sığırı varsa, hepsi birlikte toplanmaz.Çünkü bunlardan her cins nisab miktarına ulaşmamıştır.

Ancak bu hayvanlar ticaret amaçlı ise, hayvanların bazısı diğerine katılır.Çünkü bu durumda, İslâm âlimlerinin de belirlediklerine göre, bu hayvanlar ticaret malları sayılır.Bunların zekâtı, altın ve gümüşün zekâtı gibi verilir.İyice düşünen birisi, bu konudaki delillerin açık olduğunu görecektir.

Soru 3

İki veya üç kişinin zekât vermemek için sürülerini birbirlerine katmaları câiz midir?

Cevap 3

Zekât vermekten kaçmak veya nisab miktarını azaltmak için, zekât mallarını bir araya toplamak veya birbirinden ayırmak câiz değildir. Nitekim Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((لَا يُفْرَقُ بَيْنَ مُجْتَمِعٍ، وَلَا يُجْمَعُ بَيْنَ مُتَفَرِّقٍ خَشِيَةَ الصَّدَقَةِ))

[رواه البخاري]

“Zekât artar veya eksilir korkusuyla, toplu olan mallar birbirinden ayrılmaz, ayrı olan mallar da biraraya getirilmez.”¹

Bir kimsenin 40 tane koyunu var ve zekât vermemek için bunları birbirinden ayırırsa, onun üzerinden zekât düşmez. Allah'ın farz kıldığı zekâtı hile yaparak vermemekle de günahkâr olur.

Yine, zekâtını vermemek için farklı cins hayvanları bir araya getirmek de câiz değildir. Bir kimse, zekât toplamak için gelen memura zekât miktarını düşük vermek için, nisab miktarına ulaşmış koyun veya deve veyahut da sığırlarını başka bir kimsenin koyun veya deve veyahut da sığırlarına katarsa, her ikisinden de zekât düşmez. Bundan dolayı da günahkâr olurlar. Her ikisinin de geriye kalan zekâtı vermeleri gerekir.

Yine, iki kişiden birisinin 40 diğesinin 60 koyunu var ve zekât toplamak için gelen memura zekât olarak bir tane koyun vermek için bu sürüleri birbirlerine katarlarsa, bunun onlara bir yararı yoktur. Bu davranış haram hile olduğundan dolayı, farz olan zekâtın geri kalanı ikisinden de düşmez ve zekât olarak fakirlere verilmek üzere bir koyun daha vermeleri gerekir. Bu koyunun beşte ikisini 40 koyunun sahibi olan, beşte üçünü ise 60 koyunun sahibi olan öder. Zekât toplamak için gelen memura verecekleri

¹ Buhârî

tek koyunun kendi aralarındaki ödeme oranı bu şekildedir. Her ikisinin de Allah Teâlâ'ya tevbe etmeleri ve bir daha böyle bir hileye başvurmamaları gerekir.

Eğer sürülerini birbirine karıştırmaları, farz olan zekât hakkını düşürmek veya noksanlaştırmak amacıyla hile yapmak için değil de aralarındaki yardımlaşma ve dayanışmadan dolayı ise, İslâm âlimlerinin kitaplarında da açıkladığı gibi, şartları yerine getirildiği takdirde herhangi bir sakınca yoktur.

Nitekim yukarıda geçen Buhârî'nin rivâyet ettiği hadiste, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((مَا كَانَ مِنْ خَلِيطَيْنِ، فَإِنَّهُمَا يَتَرَاجَعَانِ بَيْنَهُمَا بِالسَّوِيَّةِ)) [رواه

البخاري]

“Müşterek bir sürüye sahip olanlar, verdikleri zekâtı aralarında bölüşürler.”¹

Soru 4

Bir adamın, senenin büyük bir bölümünü yemle beslediği 100 tane devesi var. Bu develer için zekât vermek gerekir mi?

Cevap 4

Deve veya sığır veyahut da koyundan oluşan sürü, senenin tamamını veya çoğunu otlaklarda otlamıyorsa, bunlar için zekât vermesi gerekmez. Çünkü Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- zekâtın

¹ Buhârî

salma olan hayvanlarda farz olduğunu şart koşmuştur.Eğer sahibi senenin büyük bir bölümünde veya yarısında yemle besliyorsa, o hayvanlar için zekât gerekmez.Ancak ticaret amacıyla besliyorsa zekâtını vermesi gerekir.Çünkü bu durumda bu hayvanlar, satışa sunulan arsa ve arabalar gibi ticaret malı sayılır ve daha öncede geçtiği gibi, eğer değeri altın ve gümüşün nisab miktarına ulaşırsa zekâtı verilmelidir.

Soru 5

Zekât verilecek fakiri belirlemek zamandan zamana değişmektedir.Bunun ölçüsü nedir? Zekât veren kimsenin, zekâtını lâyük olmayana verdiği anlaşılırsa, bir daha zekât vermesi gerekir mi?

Cevap 5

Fakire, kendisine bir sene yetecek kadar zekât verilir.Zekât veren kimsenin, zekât verdiği kimsenin fakir olmadığı anlaşılırsa, zekât verdiği kişinin dış görünüşü fakir ise, tekrar zekât vermesi gerekmez.Nitekim bu konuda sahih bir hadis vardır ki o şöyledir:

((قَالَ رَجُلٌ: لَأَتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِ سَارِقٍ، فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصَدِّقَ عَلَى سَارِقٍ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ لَكَ

الْحَمْدُ لِأَتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ، فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ، فَوَضَعَهَا فِي يَدَيِ زَانِيَةٍ، فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصَدِّقُ اللَّيْلَةَ عَلَى زَانِيَةٍ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى زَانِيَةٍ، لِأَتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدَيِ غَنِيٍّ، فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصَدِّقُ عَلَى غَنِيٍّ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى سَارِقٍ، وَعَلَى زَانِيَةٍ، وَعَلَى غَنِيٍّ، فَأُتِيَ، فَقِيلَ لَهُ: أَمَّا صَدَقَتُكَ عَلَى سَارِقٍ، فَلَعَلَّهُ أَنْ يَسْتَعِفَّ عَنْ سَرِقَتِهِ، وَأَمَّا الزَّانِيَةُ فَلَعَلَّهَا أَنْ تَسْتَعِفَّ عَنْ زِنَاهَا، وَأَمَّا الْغَنِيُّ فَلَعَلَّهُ يَعْتَبِرُ فَيُنْفِقُ مِمَّا أَعْطَاهُ اللَّهُ)) [رواه البخاري ومسلم]

“(İsrailoğullarından) bir adam kendi kendine:Allah'a yemin olsun ki (bu gece) mutlaka bir sadaka vereceğim, deyip sakadasiyla dışarı çıktı.Sadakasını (fakir sandığı) hırsızın avucuna koydu.Sabah olduğunda (kavmindeki) herkes: Bu gece bir hırsıza sadaka verilmiş! dediler.Adam: Allahım! Bir hırsıza sadaka verdiğim için sana hamdolsun, dedi.Ancak mutlaka bir sadaka daha vereceğim, deyip sakadasiyla dışarı çıktı.Sadakasını (fakir sandığı) bir fâhişenin avuçlarına koydu.Sabah olduğunda (kavmindeki) herkes:Bu gece bir fâhişeye sadaka verilmiş! dediler. Adam: Allahım! Bir fâhişeye sadaka verdiğim için sana hamdolsun, dedi.Ancak mutlaka bir sadaka daha vereceğim, deyip sakadasiyla dışarı çıktı.Sadakasını (fakir sandığı) bir zenginin avucuna koydu.Sabah olunca (kavmindeki) herkes: Bu gece bir zengine sadaka verilmiş! dediler.Adam: Allahım! Bir

hırsıza, bir fâhişeye ve bir zengine sadaka verdiğim için sana hamdolsun, dedi.Rüyasında kendisine (bir melek tarafından) şöyle denildi:Sadakan kabul edilmiştir.Zirâ hırsıza verdiğin sadakan, onun hırsızlıktan vazgeçmesine, fâhişeye verdiğin sadakan, onun zinâdan vazgeçmesine ve zengine verdiğin sadakan, onun Allah'ın kendisine bahşettiği şeylerden tasadduk etmesine (Allah yolunda harcamasına) vesîle olur."¹

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- de bu durumu onaylamış ve sadakasının kabul olunduğunu haber vermiştir.

Fıkıh Usûlünde şöyle bir kâide belirlenmiştir:

"Bizden öncekilerin şeriatında câiz olan şey, dînimize aykırı olmadığı sürece, bizim için de câizdir."

Nitekim sahâbeden iki kişi, Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-'e gelerek kendilerine zekâtı vermesini istemiş, Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- ikisini de güçlü ve kuvvetli görünce onlara şöyle buyurmuştur:

((إِنْ شِئْتُمْ أُعْطِيْتُمْ وَلَا حَظٌّ فِيهَا لِي، وَلَا لِقَوِيٍّ مُكْتَسِبٍ))

[رواه النسائي وأبو داود وأحمد]

¹ Buhârî ve Müslim

“Eğer isterseniz zekâttan size vereyim.Ancak zengin ve çalışmaya gücü yetenin zekâttan payı (isteme hakkı) yoktur.”¹

Çünkü fakir gözüken birini her yönden araştırıp kesin karar vermek zor ve meşakkatlidir.Bu yüzden az önce yukarıda geçen hadiste de olduğu gibi, zekâtı alan kişi fakir olduğunu iddiâ ettiği ve çalışabilen kuvvetli bir kimse olduğu ortaya çıkmadığı sürece, zekât veren kimse ona bu konudaki dînî hükmü açıklamakla beraber onun dış görünüşüyle yetinir.

Soru 6

Kendi ülkesinden başka bir ülkede olan ve parası çalınan bir kimseye, günümüzde mâli işlemler kolay olmasına rağmen zekât verilir mi?

Cevap 6

Hakkında soru sorulan bu kimse, zekât verilenler sınıfından olan yolda kalanlardan (yolcu) sayılır.Bu kimse, ihtiyacı olduğunu veya yol harcırahını kaybettiğini veyahut da çalındığını iddiâ ederse, beldesinde zengin olsa bile, beldesine ulaştıracak kadar ona zekâttan verilir.

¹ Nesâî, Ebû Dâvûd ve İmam Ahmed

Soru 7

Bazı insanlar, Bosna-Hersek ve benzeri ülkelerde savaşan müslümanlara zekât verilmesi konusunda insanları şüpheyeye düşürmektedirler. Muhterem hocam sizin bu konudaki görüşünüz nedir? Zekât, günümüzde onlara mı yoksa dünyanın değişik yerlerindeki İslâm merkezlerinde çalışanlara mı verilmesi daha yerinde olur? Ya da onların ihtiyacı daha çok olmasına rağmen kendi ülkesindeki fakirlere mi vermesi daha yerinde olur?

Cevap 7

Bosna-Hersekteki müslümanlar fakir, mazlum ve yardıma muhtaç olmaları ve kalpleri İslâm'a ısındırılması için zekât almaya en lâyık insanlardır. Yine, onlar gibi olan diğer müslümanlar da zekât almayı hak eden insanlardır. Aynı şekilde İslâm merkezlerinde insanlara eğitim veren ve onları İslâm'a dâvet eden görevliler eğer fakir iseler onlar da zekât almaya lâyıktırlar. Yine, zengin müslümanların dünyadaki bütün fakir müslümanları teselli ederek onlara şefkat göstermek, onların kalplerini kazanmak ve onları İslâm üzere sebât etmelerini sağlamak için zekâtlarını emin ve güvenilir insanlar aracılığıyla vermeleri gerekir. Yine onlar, zekât

dışında, zikredilen sebeplerden dolayı şefkat gösterilmeye ve yardım edilmeye lâyık insanlardır.

Zekât verenin ülkesindeki fakirlere, ihtiyaçlarını giderecek kimseler yoksa, başka ülkenin insanlarına zekât vermekten onlar daha önce gelir.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- Muaz b. Celeb'i-Allah ondan râzı olsun- Yemen'e gönderdiğinde ona şöyle buyurmuştur:

((اَدْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّي رَسُولُ اللَّهِ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِدَيْكَ، فَأَعْلِمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِدَيْكَ، فَأَعْلِمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً فِي أَمْوَالِهِمْ تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ وَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ)) [متفق عليه]

“Onları Allah’tan başka hakkıyla ibâdete lâyık hiçbir ilâhın olmadığına ve benim de O’nun elçisi olduğuma dâvet et.Sana bu konuda itaat ederlerse, onlara, Allah’ın kendilerine bir günde beş vakit namaz kılmalarını farz kıldığını bildir.Sana bu konuda itaat ederlerse, Allah’ın kendilerine zenginlerinden alınıp fakirlere verilmek üzere mallarından zekâtı farz kıldığını bildir.”¹

¹ Buhârî ve Müslim

Soru 8

Bilindiği gibi takılan veya takılmak için alınan veyahut da ödünç alınan altın ve benzeri zîynet eşyalarının zekâtı konusunda âlimler arasında ihtilaf vardır. Muhterem hocam sizin bu konudaki görüşünüz nedir? Zekâtının verilmesi gerektiğini farz etsek bunların nisab miktarına ulaşması gerekir mi? Nisab miktarına ulaşması gerekli ise, bu konudaki hadislerin delâlet ettiği gibi, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in ateşe girmekle tehdit ettiği takının nisab miktarına ulaşmadığı görülmektedir. Buna nasıl cevap verilir?

Cevap 8

Takılan veya takılmak için alınan veyahut da ödünç alınan altın ve gümüş gibi takılan zîynet eşyalarının zekâtı konusunda âlimler arasındaki ihtilaf meşhurdur. Bu konuda en tercihi görüş, altın ve gümüşün zekâtı konusunda rivâyet edilen delillerin genel oluşundan dolayı zekâtının farz olduğudur.

Nitekim Abdullah b. Amr b. Âs'tan-Allah ondan ve babasından râzı olsun- sâbit olan bir hadiste Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in huzuruna, yanındaki kızının elinde iki bilezik olan bir kadın girmişti. Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- ona:

((أَتُؤَدِّينَ زَكَاةَ هَذَا؟ قَالَتْ: لَا. قَالَ: أَيَسْرُكَ أَنْ يُسَوِّرَكَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهِمَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ سِوَارَيْنِ مِنْ نَارٍ؟ قَالَ: فَخَلَعَتْهُمَا فَأَلْقَتْهُمَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَتْ: هُمَا لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ)) [رواه النسائي وأبو داود وأحمد]

“Bunun zekâtını veriyor musun?” diye sorunca kadın:

“Hayır” dedi.Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- ona:

“Allah-azze ve celle-'nin senin eline o iki bileziğin yerine, kıyâmet günü ateşten iki bilezik giydirmesini ister misin? deyince, kadın bilezikleri çıkarıp Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-'e doğru attı ve: Bunlar Allah ve Rasûlü içindir, dedi.”¹

Yine, Ümm-ü Seleme'den-Allah ondan râzı olsun- sâbit olan bir hadiste o şöyle der:

((كُنْتُ أَلْبَسُ أَوْضَاحًا مِنْ ذَهَبٍ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَكَنْزٌ هُوَ؟ فَقَالَ: مَا بَلَغَ أَنْ تُؤَدِّيَ زَكَاتَهُ فَرُكِّي فَلَيْسَ بِكَنْزٍ)) [رواه أبو داود]

“Ben, altından halhaller giyerdim.Ey Allah'ın eşçisi!Bu (altını kullanmak, Kur'an'da azapla tehdit edilen) birikmiş servet midir? diye sordum.Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-: Nisab miktarına ulaşmış zekâtı verilen mal, birikmiş servet değildir”² buyurdu.

¹ Nesâî, Ebû Dâvûd ve İmam Ahmed

² Nesâî, Ebû Dâvûd ve İmam Ahmed

Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- ona: “**Altın ve gümüş gibi takıların zekâtı yoktur**” dememiştir.

Bütün bu hadisler, kalan diğer hadislerle birleştirilip arasının bulunması için nisab miktarına ulaşan altın ve gümüş gibi takılara yorumlanır.Zirâ Kur'an âyetleri birbirini tefsir ettiği gibi, hadisler de birbirini tefsir eder.Yine hadisler, âyetleri tefsir eder.Genel olan hükümleri özel, mutlak olanları ise mukayyed (sınırlı) kılar.Çünkü Kur'an ve sünnetin hepsi Allah Teâlâ katındandır.Allah Teâlâ katından olan hiçbir şey, birbiriyle çelişmez.Aksine birbirini tasdik eder ve birbirini açıklar.

Aynı şekilde zekât verilen mallar olan nakit paralar, ticaret malları ve hayvanlarda olduğu gibi, takıların da üzerinden bir tam sene geçtikten sonra zekâtı verilir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 9

Bazı âlimler, sahâbe ve tâbiîn zamanında yaygın olmadığı için kullanma amaçlı takılara zekât gerektiğini reddetmektedirler. Oysa bu takılar, hemen hemen her evde bulunmaktaydı. Aynı

şekilde Âişe-Allah ondan râzı olsun- ve Abdullah b. Ömer-Allah ondan ve babasından râzı olsun- gibi sahâbenin bazılarında, bunlara zekât gerekmediğine dâir görüşler sâbittir. Buna nasıl cevap verilir?

Cevap 9

Bu meselenin de diğer ihtilafli meseleler gibi güvenilir delile ihtiyacı vardır.İhtilafı ortadan kaldıracak delil bulunduğu anda, onu kabul etmek gerekir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِن تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا} [سورة النساء الآية: ٥٩]

"Ey îmân edenler! Allah'a itaat edin. Rasûle itaat edin (hak olarak getirdiği şeylere uyun.) Sizden olan (müslüman) idârecilere (Allah'a isyanı emretmedikçe) itaat edin. Aranızda herhangi bir konuda anlaşmazlığa düşerseniz, gerçekten Allah'a ve âhiret gününe inanıyorsanız,o konuda hüküm vermek için, onu Allah'(ın kitabı Kur'an)a ve elçisi (Muhammed-sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünneti)ne götürün.Allah'(ın kitabı Kur'an)a ve elçisi (Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünneti)ne götürmek; sizin için (ayrılığa düşüp görüşlerinize hareket etmenizden) daha hayırlı, sonuç bakımından da daha güzeldir."¹

¹ Nisâ Sûresi: 59

Allah Teâlâ yine şöyle buyurmaktadır:

{وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبِّي عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ} [سورة الشورى الآية: ١٠]

"(Ey insanlar!Dîniniz konusunda) **ayrılığa düştüğünüz herhangi bir şeyde hüküm vermek, Allah'a âittir.İşte bu Allah, benim Rabbimdir. Ben** (her işimde yalnızca) **O'na dayandım ve ben,** (bütün işlerimde yalnızca) **O'na dönerim.**"¹

Şerî hükmü bilen ve bu hükmü savunan kimseye aykırı hareket eden âlimlerin hiçbir zararı olmaz.Çünkü uzman olan müctehidlerden, içtihadında isâbet ederse, iki ecir alacağı dînde kararlaştırılmıştır.Kim de içtihadında hata ederse, sadece içtihad etme ecrini alır, isâbet etme ecrini elde edememiş olur.Nitekim bu konuda Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-'den sahih bir hadis vardır. Allah Teâlâ'nın şeriatıyla hükmeden diğer müctehid âlimler de içtihad eden hâkim gibidirler.Sahâbeden ve onlardan sonra gelen âlimlerden bazı kimseler, bu ve diğer ihtilafli meselelerde ihtilaf etmişlerdir.Âlimlere düşen görev; bu gibi meselelerde, hakkı delili ile öğrenme konusunda bütün gayretlerini sarfetmeleridir. Doğruyu isâbet ettirene, aykırı hareket edenin olması, kendisine hiçbir zararı olmaz. Her âlimin, kendi görüşüne aykırı hareket etse bile, hakkı bilerek ona aykırı hareket ettiği açıkça belli olmadıkça kendisine aykırı hareket eden müslüman kardeşine hüs-nü zan

¹ Şûrâ Sûresi: 10

beslemesi ve onun bu konudaki görüşünü iyi şeylere yorumlaması gerekir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 10

Elbise ve ev âletleri gibi çeşitli şeylerin ticaretiyle uğraşan bir kimse, zekâtını nasıl vermesi gerekir?

Cevap 10

Bu kimsenin, ticaret yapmak için yanında bulunan malın üzerinden bir tam yıl geçtikten sonra, -bu konuda rivâyet olunan hadisler gereği-, altın veya gümüşün nisab miktarına ulaştığında zekâtını vermesi gerekir. Nitekim bu konudaki hadislerden birisi de, Semura b. Cundub ve Ebu Zer el-Ğifârî'nin-Allah her ikisinden de râzı olsun- rivâyet ettikleri hadislerdir.

Soru 11

Günümüzde hisse senetlerini satın alma yoluyla şirketlere ortak olma yaygınlaştı. Bu hisse senetlerine zekât gerekir mi? Bu hisse senetlerinin zekâtı nasıl verilir?

Cevap 11

Ticaret için olan hisse senetlerine sahip olanların, arsa ve araç gibi ticaret mallarında olduğu gibi, o malın üzerinden bir tam yıl geçtikten sonra zekâtını vermeleri gerekir.

Eğer hisse senetleri, satış için değil de arsa ve araba gibi kiralamak için yapılan mallarda olursa, bu malların zekâtı yoktur. Bunların zekâtı, üzerinden tam bir yıl geçtikten sonra nakit paralar gibi, nisab miktarına ulaştığında elde edilen kirasından verilir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 12

Bir kimse, aylık geliri olan maaşının bir kısmını harcamakta, bir kısmını da biriktirmektedir. Bu malın zekâtını nasıl vermelidir?

Cevap 12

Biriktirdiği parayı düzenli olarak yazarak belirlemesi, sonra da üzerinden bir tam yıl geçtikten sonra zekâtını vermesi gerekir. Bu ise, her ay biriktirdiği paranın üzerinden bir tam yıl geçtikten sonra zekâtını verir. Hepsinin zekâtını birinci ayla birlikte verirse, bir zararı yoktur. Kendisine de ecir vardır. Malın üzerinden henüz bir tam yıl geçmediği halde zekâtını vermesinden dolayı bu zekât, erkene alınmış olur. Zekât veren kimse, bu konuda bir yarar görüyorsa, zekâtını önceden vermesinde bir engel yoktur. Ancak malın üzerinden bir tam yıl geçtikten sonra, malın kaybolması veya fakirlerin olmaması gibi, dînî bir özür olmadan zekâtını geciktirmek, câiz değildir.

Soru 13

Arkasında mallar ve yetim çocuklar bırakan birisinin malına zekât gerekir mi? Zekât gerekiyorsa, bunu kimin vermesi gerekir?

Cevap 13

Yetim çocukların sahip oldukları nakit paralara, ticaret mallarına, deve, sığır ve koyun gibi senenin çoğunu mezarlarda otlayan hayvanlara, tahıl ve meyvelere zekât gerekir. Yetim çocukların velisi olan kimse vakti geldiğinde bu malların zekâtını

vermesi gerekir.Eğer yetim çocukların, ölen babaları tarafından velileri yoksa, mallarını ve diğer işlerini takip edecek bir velinin şeriat mahkemesi tarafından tayin edilmesi için müracaat edilir. Mahkemece tayin edilen velinin, bu konuda Allah'tan korkması ve mallarla diğer işlerin yetim çocukların yararına olacak şekilde çalışması gerekir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامَىٰ قُلْ إِصْلَاحٌ لَّهُمْ خَيْرٌ وَإِنْ تُخَالِطُوهُمْ فَابْتَئِنُّوهُمْ
وَاللَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَعْتَبْتُمْ إِنْ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ
[سورة البقرة من الآية: ٢٢٠]}

"(Ey Muhammed!) **Sana yetimler** (ile birlikte yaşama ve onların malları **hakkında sorarlar.**(Onlara) **de ki: İslah etmeniz** (iyi yetiştirmeniz) **onlar için daha hayırlıdır.**(Onlar için her zaman en faydalısını yapın).**Eğer** (hayatın diğer işlerinde de) **onlarla birlikte yaşarsanız, onlar sizin** (dîndeki) **kardeşlerinizdir.Allah,** (yetimlerin mallarını) **ifsad eden ile islah edeni bilir.Eğer Allah dileyseydi,** (yetimlerle birlikte yaşamayı haram kılarak) **sizi de zahmet ve meşakkate sokardı.Hiç şüphesiz ki Allah,** (mülkünde) **güçlü ve** (yaratma, işleri tek başına çekip çevirme ve hüküm koymada) **hikmet sahibidir."**¹

Allah Teâlâ bu konuda yine şöyle buyurmaktadır:

¹ Bakara Sûresi: 220

{وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ} [سورة الأنعام من الآية: ١٥٢]

“(Ey vâsiyet sahipleri) **olgunluk çağına erişinceye kadar, yetimin malına**, (onu islah etmek ve ondan faydalanmasını sağlamak sûretiyle) **en iyi şekilde yaklaşın.**”¹

Bu anlamda daha birçok âyet vardır. Malların zekâtı ise, babalarının ölümünden itibaren tam bir yıl geçtikten sonra verilir. Çünkü babalarının ölümüyle mallar çocukların mülkü olmuştur.

Başarı Allah'tandır.

Soru 14

Günümüzde elmas ve platin gibi mücevher takı çeşitleri çoğalmıştır. Yemek kapları şeklinde süs eşyası olarak veya kullanmak için olursa bunların zekâtı var mıdır?

Cevap 14

Eğer altın ve gümüşten olan mücevherler nisab miktarına ulaştıktan ve üzerinden tam bir yıl geçtikten sonra, ister takmak, isterse başkasına ödünç vermek için olsun, -bu konuda gelen sahih hadisler gereği- âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına

¹ En'am Sûresi: 152

göre, zekâtının verilmesi gerekir.Eğer bu mücevherler altın ve gümüşün dışında elmas ve akik gibi şeyler ise, bunların zekâtı yoktur.Ancak bunlar ticaret amaçlı ise, o takdirde ticaret malları sayılır ki, diğer ticaret mallarında olduğu gibi bunlara da zekât gerekir.Süs için bile olsa altın ve gümüşten kaplar edinmek câiz değildir.Çünkü bu durum, yeme ve içmede onları kullanılmaya kadar götürür.Nitekim Rasûlulah-sallallahu aleyhi ve sellem-'den sahih olarak bildirildiğine göre o bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((لَا تَلْبَسُوا الْحَرِيرَ، وَلَا الدِّيَابَجَ، وَلَا تَشْرَبُوا فِي آيَةِ
الدَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَلَا تَأْكُلُوا فِي صِحَافِهَا، فَإِنَّهَا لَهُمْ فِي
الدُّنْيَا، وَلَكُمْ فِي الْآخِرَةِ)) [متفق عليه]

"İpek ve brokardan yapılmış elbiseler giymeyin.Altın ve gümüş kaplarda su içmeyin.Altın ve gümüş tabaklarda yemek yemeyin. Zirâ onlar, dünyada kâfirler, âhirette ise sizin içindir."¹

Bu kapları edinen kimsenin Allah Teâlâ'ya tevbe etmesi ve bu kapların zekâtını vermesi gerekir.

Yine, bunları kaplara benzemeyen kolye ve bilezik gibi başka eşyalara çevirmesi gerekir.

¹ Buhâri ve Müslim

Soru 15

Bazı çiftçiler, tarlalarını yağmur suyuyla sulamaktadırlar.Bu ziraatin ürününe zekât gerekir mi? Motor veya makinayla sulanan tarlanın zekâtı bundan farklı mıdır?

Cevap 15

Yağmur suları, akarsular ve akan pınarlarla sulanan hurma, kuru üzüm, buğday ve arpa gibi tahıl ve meyve gibi ürünlerin zekâtı, onda birdir.Motor ve makinayla sulanan tahıl ve meyve gibi ürünlerin zekâtı ise, yirmide birdir.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((فِيْمَا سَقَتِ السَّمَاءُ وَالْعِيُونُ أَوْ كَانَ عَثْرِيًّا الْعُشْرُ، وَمَا سَقِي
بِالنَّضْحِ نَصْفُ الْعُشْرِ)) [رواه البخاري]

"Yağmur ve pınar sularının suladığı veya yerden çıkan (kökü göl gibi bir yerden sulanan) ürünlerde öşür (onda bir), hayvanla sulanan ürünlerde ise yarım öşür (yirmide bir) zekât vardır."¹

¹ Buhâri, Abdullah b.Ömer'den-Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet etmiştir.

Soru 16

Bazı çiftlikler, çeşitli meyve ve sebzeler üretmektedir. Bu meyve ve sebzelere zekât gerekir mi? Zekâtı verilmesi gereken zirâî ürünler nelerdir?

Cevap 16

Karpuz ve nar gibi ölçülüp saklanamayan ve ticaret için olmayan meyve ve sebzelerin zekâtı yoktur. Ancak ticaret için olursa, -ticaret mallarında olduğu gibi- nisab miktarına ulaştıktan ve üzerinden tam bir yıl geçtikten sonra değeri üzerinden zekâtı verilir. Hurma, kuru üzüm, buğday ve arpa gibi ölçülüp saklanabilen tahıl ürünleriyle meyvelerde sadece zekât vardır.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{وَأْتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ} [سورة الأنعام من

الآية: ١٤١]

"Ürünü devşirilip toplandığı günde (üzerinize farz kılınan) hakkını (zekâtını) verin. (Mal ve yiyeceklerin zekâtını verirken) **haddi aşmayın. Çünkü O, haddi aşanları sevmez."**¹

Allah Teâlâ yine şöyle buyurmaktadır:

¹ En'am Sûresi: 141

{وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاٰكِعِينَ} [سورة البقرة: ٤٣]

"Namazı (gereği gibi) kılın, zekâtı hak edene verin ve rükû edenlerle birlikte rükû edin."¹

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- de bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ مِنْ تَمْرٍ وَلَا حَبِّ صَدَقَةٍ، وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ أَوْاقٍ مِنَ الْوَرِقِ صَدَقَةٌ، وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ دَوْدٍ مِنَ الْإِبِلِ صَدَقَةٌ)) [متفق عليه]

"Beş vesk'ten² az olan hurma ve tahılda zekât yoktur. İki yüz dirhemden az olan gümüşte zekât yoktur. Beş taneden az olan deve de zekât yoktur."³

Bu hadis, ölçülüp saklanan tahıl ürünlerinin bu ölçüye ulaştığı takdirde zekâtının verilmesinin farz olduğunu gösterir. Çünkü Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in buğday ve arpadan zekât alması, buna benzer olan ürünlerin de zekâtının verilmesinin farz olduğunu gösterir.

Başarı Allah'tandır.

¹ Bakara Sûresi: 43

² 1 Vesk= 60 Sâ' eder. 60x5=300 Sâ' eder. Günümüzde 1 Sâ' yaklaşık olarak 2.5 kilograma tekâbül eder. Bu takdirde 5 Vesk: 300x2.5= 750 kg eder. (Mütercim)

³ Buhârî ve Müslim

Soru 17

Zekâta nisab miktarının belirlendiği ölçüler farklı olmaktadır. Günümüzde âlimler arasında görüş ayrılıkları olan bu konuda ölçünün belirlenmesi için dayanak ne olmalıdır?

Cevap 17

Bu konuda dayanak, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in Sâ'idir. (Yaklaşık olarak 2.5 kilogramdır). Bu ise, âlimlerin ve Arap dilinin ehli olan imamların kararlaştırdığı gibi, 5,3 Irak ertalidir. Yani ortalama 4 avuç dolusudur.

Başarı Allah'tandır.

Soru 18

Birçok insan bankalar yoluyla çalışmaktadır. Örneğin kimi zaman bu işlere haram olan faiz karışabilmektedir. Bu mallara zekât gerekir mi? Gerekliyorsa nasıl verilmelidir?

Cevap 18

Banka ve benzeri kurumlarda faizle çalışmak haramdır ve fâiz ile elde edilen bütün gelir ve kârlar da haramdır. Fâizden elde edilen bu para sahibine âit değildir. Aksine Allah Teâlâ'nın fâiz hakkındaki hükmünü bilerek almışsa, o malın hayır yolunda harcanması gerekir. Eğer paranın fâizini almamışsa, sadece ana parasını alır.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ * فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِن تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُؤُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلُمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ } [سورة البقرة: ۲۷۸-۲۷۹]

"Ey îmân edenler! Allah'tan gereği gibi korkun. Eğer gerçekten (söz ve davranış olarak) îmân ediyorsanız, mevcut faiz alacaklarınızı terk edin. Şayet (Allah'ın size haram kıldığını) yapmazsanız, Allah ve Rasûlü tarafından (fâizcilere karşı) açılan savaştan haberiniz olsun. Eğer tevbe eder ve vazgeçerseniz (Rabbimize döner ve fâiz yemeyi bırakırsanız), sermayeniz sizindir; (böylece sermayenizden artanını almakla) ne başkasına haksızlık etmiş olursunuz, ne de (başkası tarafından) haksızlığa uğramış olursunuz."¹

Ancak fâiz hakkındaki Allah Teâlâ'nın hükmünü bilmeden almışsa, o mal onundur. Onu diğer malından ayırması gerekmez.

¹ Bakara Sûresi: 278-279

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ} [سورة البقرة من الآية: ٢٧٥]

"Halbuki Allah, alış-verişi helâl, fâizi ise haram kılmıştır. Bundan sonra kime Rabbinden (fâizin haram olduğuna dâir) bir öğüt gelir de fâizden vazgeçerse, geçmişte olan kendisinindir ve artık onun işi Allah'a kalmıştır.(İleride tevbesine bağlı kalırsa, Allah güzel davrananların ecrini boşa çıkarmayacaktır.) **Kim de (Allah'ın fâizi haram kıldığı kendisine ulaştıktan sonra) tekrar fâize dönerse, işte onlar cehennemliktir.**(Artık azabı hak etmişlerdir.) **Onlar orada devamlı kalıcıdır.**"¹

Zekâtı verilmesi gereken diğer mallarında olduğu gibi, fâizden olmayan mallarının kazançlarından da zekâtını vermesi gerekir.Fâizin haram olduğunu bilmeden önceki kazancı da buna girer.Çünkü bu, yukarıda geçen âyet gereği, malından sayılır.

Başarı Allah'tandır.

¹ Bakara Sûresi: 275

Soru 19

Fitir sadakasının hükmü nedir? Fitir sadakasının nisab miktarına ulaşması gerekir mi? Fitir sadakasının verildiği zirâi ürünlerle sınırlı mıdır? Sınırlı ise bu ürünler nelerdir? Bir kimse, eşi, çocukları ve hizmetçisi için de fitir sadakası vermesi gerekir mi?

Cevap 19

Fitir sadakası, küçük-büyük, erkek-kadın, hür-köle her müslümanın üzerine farzdır.

Nitekim Abdullah b. Ömer'den-Allah ondan ve babasından râzı olsun- sâbit olduğuna göre o şöyle demiştir:

((فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زَكَاةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ عَلَى الْعَبْدِ وَالْحُرِّ وَالذَّكْرِ وَالْأُنْثَى وَالصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَأَمَرَ بِهَا أَنْ تُؤَدَّى قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ إِلَى الصَّلَاةِ)) [متفق عليه]

"Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- fitir sadakasını, hurma veya arpadan bir sa' olmak üzere köle-hür,erkek-kadın, büyük-küçük,

her müslümana farz kıldı ve insanlar bayram namazına çıkmadan önce fitır sadakasının verilmesini emretti."¹

Fitır sadakasının nisab miktarı yoktur.Aksine her müslümanın kendisi ve âilesinden çocukları, eşi ve câriyeleri için bir günlük yaşamlarına yetecek olan ihtiyaçlarından arta kalanını vermesi farzdır.

Evde çalışan ücretli hizmetçinin fitır sadakası ise, kendisine âittir.Ancak hizmetçiyi çalıştıranın kendisi verir veya hizmetçi şart koşarsa bu takdirde hizmetçiyi çalıştıranın kendisi verir.Köle olan hizmetçinin fitır sadakasını ise, yukarıdaki hadiste de geçtiği üzere efendisi verir.

Fitır sadakası, âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, bir ülkenin hurma, arpa, buğday, mısır veya bunun gibi besin maddelerinden verilmesi gerekir.Çünkü Rasûlullah-*sallallahu aleyhi ve sellem*- bu konuda herhangi bir çeşit tayin etmemiştir. Çünkü fitır sadakası fakiri teselli etmek ve onunla yardımlaşmaktır.Bu sebeple müslümanın üzerine, kendisini yediği besinden başkasıyla fakiri teselli etmesi ve onunla yardımlaşmasından başka bir şey gerekmez.

---

¹ Buhâri ve Müslim

Soru 20

Bosna ve Hersek gibi ülkelerde savaşan mücahitlere fitir sadakasını vermenin hükmü nedir? Eğer câiz ise bu konuda en fazîletli olanı nedir?

Cevap 20

Meşrû olan, fitir sadakasını kendi ülkesindeki fakirlere vermesidir.Çünkü onlar, daha muhtaçtırlar.Yine fitir sadakası, bayram günlerinde onları dilencilik yapmaktan vazgeçirmesi için bir teselli ve yardımlaşmadır. Âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, fitir sadakası onlardan başka fakirlere gönderilirse, geçerli olur.Çünkü fitir sadakası, verilmesi gereken yere verilmiş ve amacına ulaşılmıştır.Fakat kendi ülkesindeki fakirlere verilmesi, daha yerinde, daha fazîletli ve daha ihtiyatlıdır.

Fitir sadakasını, kendi ülkesindeki fakirlere veya başka bir ülkedeki fakirlere dağıtması için -malların zekâtında olduğu gibi-, güvenilir birisinin vekil tayin edilmesi câizdir.

Yine, yiyecekleri satın alma ve onları fakirlere dağıtma işinde bir kimseyi vekil tayin etmesi câizdir.

Başarı Allah'tandır.

ORUÇ İLE İLGİLİ MESELELER

Soru 1 kimplere farzdır? Ramazan orucu ile nâfile orucun fazileti nedir?

Cevap 1

Ramazan orucu, akıl-bâliğ olan erkek ve kadın her müslümana farzdır.Yedi veya yedi yaşından büyük olup güç yetiren erkek ve kız çocuklarının oruç tutması ise müstehaptır. Çocukların velleri namazi emrettikleri gibi,güç yetirenlere de oruç tutmalarını emretmeleri gerekir. Bu konudaki delil, Allah Teâlâ'nın şu emridir:

{ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ * أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ فَمَن تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَأَن تَصُومُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ * شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ الشَّهْرَ

فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ
الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمُ
وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ {سورة البقرة الآيات: ١٨٣-١٨٥}

"Ey îmân edenler! Sizden önceki ümmetlere farz kıldığı gibi, size de oruç farz kılındı. Umulur ki (itaatte bulunmak ve yalnızca O'na ibâdet etmek sûretiyle sizinle günahlar arasına önlem kılarak Rabbinizden) **korkarsınız. Sayılı günlerde** (Ramazan ayında) **olmak üzere** (oruç size farz kılındı). **Sizden her kim,** (oruç tutamayacak kadar) **hasta veya yolcu olursa,** (oruç tutamadığı günler kadar) **başka günlerde kaza eder.** (Yaşlılık veya iyileşme ümidi kalmamış hasta gibi devamlı özrü olup da) **oruç tutmaya güçleri yetmeyenlere** (oruç tutamadıklar her gün için) **bir fakir doyumu kadar fidye vermeleri gerekir. Bununla birlikte her kim de gönüllü olarak** (bu fidye miktarının üzerine) **fazladan verirse, bu kendisi için daha hayırlıdır. Eğer** (Allah katında orucun ne kadar büyük fazilete sahip olduğunu) **bilerseniz,** (zor olmasına rağmen) **oruç tutmanız, sizin için** (fidye vermenizden) **daha hayırlıdır. Ramazan ayı, insanlara hak yolu gösteren, doğruyu ve hak ile bâtlın birbirinden ayırt etmenin açık delilleri olarak Kur'anın** (kadir gecesinde) **indirildiği aydır. O halde sizden her kim, Ramazan ayını idrak ederse, onda oruç tutsun. Her kim de onda hasta veya yolcu olursa** (tutamadığı günler sayısınca) **başka günlerde kaza etsin. Allah, sizin için** (dîninde) **kolaylık ister, zorluk istemez. Bütün bunlar, orucu bir aya tamamlamanız ve size doğru**

yolu göstermesine, orucun sonunda (Ramazan bayramında tekbir getirip) **Allah'ın adını yüceltmeniz, sizi doğru yola ilemesi** (ve size kolaylık sağlamasına karşılık Allah'a) **şükretmeniz içindir.**"¹

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- de bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَصَوْمِ رَمَضَانَ وَحَجِّ الْبَيْتِ)) [متفق عليه]

“İslâm, beş esas üzerine kurulmuştur:Allah'tan başka hakkıyla ibâdetle lâayık hiçbir ilâhın olmadığına ve Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in Allah'ın elçisi olduğuna şehâdet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, Ramazan orucunu tutmak ve Beytullah'ı hacetmek.”²

Cebrâil-aleyhisselâm- kendisine İslâm hakkında sorduğunda Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- ona şöyle cevap vermiştir:

((الْإِسْلَامُ: أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ وَتَصُومَ رَمَضَانَ وَتَحَجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا)) [رواه مسلم]

¹ Bakara Sûresi: 183-185

² Buhârî ve Müslim, Abdullah b. Ömer'den-Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet etmiştir.

"İslâm; Allah'tan başka hakkıyla ibâdete lâyık hiçbir ilâhın olmadığına ve Muhammed-sallallahu aleyhi ve sellem-'in Allah'ın elçisi olduğuna şehâdet etmen, namaz kılman, zekât vermen, Ramazan orucunu tutman ve yoluna güç yetirebiliyorsan Beytullah'ı haccetmendir."¹

Buhârî ve Müslim, Ebû Hureyre'den-Allah ondan râzı olsun- aynı anlama gelen başka bir hadis rivâyet etmiştir.

Yine, Ebû Hureyre'den-Allah ondan râzı olsun- rivâyet olduğuna göre, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmaktadır:

((مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ))

[رواه البخاري ومسلم]

"Her kim, (farz olduğuna) inanarak ve sevabını Allah'tan ümit ederek Ramazan orucunu tutarsa, geçmiş günahları bağışlanır."²

Yine başka bir hadiste şöyle buyurmaktadır:

((يَقُولُ اللَّهُ - عَزَّ وَجَلَّ - : كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ لَهُ، الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَلِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ، إِلَّا الصَّوْمَ، فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ، تَرَكَ شَهْوَتَهُ وَطَعَامَهُ وَشَرَابَهُ مِنْ أَجْلِي، لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ: فَرْحَةٌ عِنْدَ

¹ Müslim, Ömer b. Hattab'tan-Allah ondan râzı olsun- rivâyet etmiştir.

² Buhârî ve Müslim

فَطْرِهِ، وَفَرَحَةٌ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهِ، وَلِخُلُوفِ فَمِ الصَّائِمِ، أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ
مِنْ رِيحِ الْمَسْكِ)) [متفق عليه]

“Allah-azze ve celle- buyuruyor ki:Âdemoğlunun bütün amelleri kendisi içindir.İyilikler on katından yedi yüz katına kadar karşılık görür.Ancak oruç bundan müstesnâdır.Orucun benim için olması ve mükafatını da benim vermemin sebebi: Oruçlu yemesini, içmesini ve şehvetini benim için terk etmiştir.Oruçlu için iki sevinç (anı) vardır:İkinci:İftar ettiğinde (açlık ve susuzluğunun gitmesi ile) sevinir.İkinci:(Âhîret günü) Rabbine kavuştuğunda (Rabbinin kendisine verdiği büyük sevap ile) sevinir.Oruçlunun ağız kokusu, Allah katında misk kokusundan daha güzeldir.”¹

Ramazan orucu ve genel olarak oruç ibâdetinin fazîleti hakkında birçok hadis olduğu bilinmektedir.

Başarı, Allah'tandır.

Soru 2

¹ Buhârî ve Müslim

İyi ile kötüyü birbirinden ayırt eden, fakat ergenlik çağına ermeyen bir çocuğa oruç tutması emredilir mi? Bu çocuk, oruçlu iken ergenlik çağına ererse orucu geçerli olur mu?

Cevap 2

Birinci sorunun cevabında da geçtiği üzere, erkek ve kız çocuklar eğer yedi yaşına geldiklerinde veya yedi yaşından büyük yaşta iseler alışmaları için oruç tutmaları emredilir. Erkek ve kız çocukların velileri, namaz kılmalarını emrettikleri gibi, oruç tutmalarını onlara emretmeleri gerekir. Ergenlik çağına erdikleri takdirde oruç tutmaları gerekir. Oruçlu iken gündüz vakti ergenlik çağına ererlerse o günkü oruçları geçerlidir.

Örneğin bir çocuk, zevâl vaktinde on beş yaşına basarsa, o gün tutmuş olduğu oruç geçerlidir. Avret yerinin etrafında sert kılların çıkması veya şehvet sonucu meninin gelmesiyle ergenlik çağına ermemişse, öğleye kadar tutmuş olduğu oruç kendisi için nâfile, öğleden sonra tutmuş olduğu ise farz yerine geçer. Genç kızlar için de hüküm, aynıdır. Ancak genç kızlar, erkeklerden fazla olarak hayız (âdet kanı) görmekle ergenlik çağına girerler.

Soru 3

Uçak veya diğer modern ulaşım araçları ile yapılan ve zor olmayan yolculuklarda yolcunun oruç tutması mı, yoksa orucunu bozması mı daha fazîletlidir?

Cevap 3

Oruçlu için istisnâsız en fazîletli olan, yolculuk sırasında orucunu bozmasıdır. Kim de yolculuk sırasında oruç tutarsa, ona herhangi bir günah yoktur. Zirâ Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in yolculuk sırasında hem oruç tuttuğu, hem de orucunu bozduğu sâbittir. Aynı şekilde sahâbe de böyle yapmıştır. Ancak sıcaklar artar ve oruç tutmakta büyük zorluklar olursa, yolcunun iftar etmesi gerekli, oruç tutması ise mekrûh olur. Çünkü Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- yolculuk sırasında şiddetli sıcaktan dolayı bir kalabalığın oruçlu birisinin üzerine gölge yaptıklarını gördüğünde:

“Nedir bu? diye sormuş, onlar da: “Oruçlu” dediler. Bunun üzerine Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((لَيْسَ مِنَ الْبِرِّ الصَّوْمُ فِي السَّفَرِ)) [رواه البخاري]

“Yolculuk sırasında oruç tutmak, iyilik değildir.”

Başka bir hadiste ise şöyle buyurmaktadır:

((إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ أَنْ تُؤْتَى رُحْصُهُ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ تُؤْتَى مَعْصِيَتُهُ))

[رواه ابن حبان]

“Şüphesiz ki Allah, kendisine karşı gelinmesini çirkin gördüğü gibi, ruhsatlarının kullanılmasından da hoşnut olur.”¹

Başka bir rivâyette ise şöyle buyurmaktadır:

((إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ أَنْ تُؤْتَى رُحْصَهُ كَمَا يُحِبُّ أَنْ تُؤْتَى عَزَائِمُهُ))

[رواه ابن حبان]

“Şüphesiz ki Allah, farzlarının yerine getirilmesinden hoşnut olduğu gibi, ruhsatlarının kullanılmasından da hoşnut olur.”²

Bu konuda araba, deve, gemi ve vapur gibi ulaşım araçları ile yolculuk yapanla uçakla yolculuk yapan arasında hiçbir fark yoktur.Çünkü yolcu ismi, bu araçlarla yolculuk yapan herkesi kapsar ve yolculuğun ruhsatlarını kullanırlar.Allah Teâlâ, yolculuk ve mukimlikle ilgili hükümleri, Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem-*'in zamanında olanlarla ondan sonrada kıyâmet gününe kadar gelecek olanlar için meşrû kılmıştır.Allah Teâlâ, hallerin değişeceğini de, ulaşım araçlarının çoğalacağını da iyi bilir.Şayet hükümler farklı olacak olsaydı, Allah Teâlâ bu konuya dikkat çekerdİ.Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تَبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ}

[سورة النحل من الآية: ٨٩]

¹ İbn-i Hıbbân

² İbn-i Hıbbân

“(Ey Muhammed!) **Her şeyi açıklaması, (dalâletten) hidâyete ilemesi, (tasdik edene) rahmet olması ve mü'minlere de (güzel sonlarını) müjdelemesi için sana Kitab'ı indirdik.**”¹

Allah Teâlâ bu konuda yine şöyle buyurmaktadır:

{وَالْخَيْلَ وَالْبِغَالَ وَالْحَمِيرَ لِتَرْكَبُوهَا وَزِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ} [سورة النحل: ٨]

“**Atları, katırları ve eşekleri binmeniz ve ziynet olsun diye (o yarattı).Allah, (îmânınız ve şükürünüz artsın diye) bilemediğiniz daha nice (bineceğiniz araçlar) yaratır.**”²

Soru 4

Ramazan ayının başlaması ve sona ermesi ne ile sâbit olur? Ramazan ayı başlarken veya sona ererken sadece bir kişi hilâli görürse, bunun hükmü nedir?

Cevap 4

¹ Nahl Sûresi: 89

² Nasl Sûresi: 8

Ramazan ayının başlaması veya bitmesi, adâletli iki veya daha fazla kimsenin hilâli görmesiyle sâbit olur.Başlaması bir kişiyle de sâbit olur.

Nitekim Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*-'den sâbit olduğuna göre o bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((... فَإِنْ شَهِدَ شَاهِدَانِ، فَصُومُوا، وَأَفْطِرُوا)) [رواه النسائي]

“...Eğer (hilâli gördüğüne) **iki kişi şahitlik ederse,oruç tutun veya orucu bozun** (bayram edin).”¹

Yine, Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*- bir defasında İbn-i Ömer-*Allah ondan ve babasından râzı olsun*-, bir defasında da bedevi birisinin hilâli görmesiyle başka bir şahit istemeden oruç tutmalarını insanlara emrettiği sâbittir.

Bunun hikmeti, -yine de Allah daha iyisini bilir- âlimlerin de belirttikleri gibi, Ramazan'ın başlama ve bitişinde ihtiyatlı olmak içindir.Her kim, Ramazan ayı hilâlini başlarken veya biterken tek başına görürse,onun şehâdetine itibar edilmez.Zirâ bu kimsenin diğer insanlarla birlikte oruç tutması ve onlarla birlikte bayram etmesi gerekir.Âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, bu konuda onun kendi şehâdetine itibar edilmez.

Nitekim Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

¹ Nesâî

((الصَّوْمُ يَوْمَ تَصُومُونَ، وَالْفِطْرُ يَوْمَ تُفْطِرُونَ، وَالْأَضْحَى يَوْمَ تُضْحُونَ)) [رواه الترمذي وأبو داود]

"Oruç, birlikte oruç tuttuğunuz, bayram birlikte bayram yaptığınız ve kurban da birlikte kurban kestiğiniz gündedir."¹

Başarı, Allah'tandır.

Soru 5

Ramazan ayının girişi ülkelere göre farklı olursa, insanların oruca nasıl başlamaları gerekir? Amerika ve Avustralya gibi uzak ülkelerde yaşayanlar, hilâli göremediklerinden dolayı, Suudi Arabistan'da yaşayanların hilâli görmeleriyle birlikte onlarla oruç tutmaları gerekir mi?

Cevap 5

Ramazan ayının girişi ülkelere göre farklı olursa, hilâlin görünmesine itimat edilmeli ve hilâlin değişik yerlerde görülmesine itibar edilmemelidir.Çünkü Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-

¹ Tirmizî ve Ebû Dâvûd

hilâlin görünmesine ifimat edilmesini emretmiş ve bu konuda detaylı bir açıklama yapmamıştır.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'den sahih olarak bildirilen bir hadiste kendisi şöyle buyurmaktadır:

((صُومُوا لِرُؤْيَيْتِهِ وَأَفْطِرُوا لِرُؤْيَيْتِهِ، فَإِنْ غَمَّ عَلَيْكُمْ فَأَكْمَلُوا الْعِدَّةَ ثَلَاثِينَ)) [متفق عليه]

“(Ramazan ayının) **hilâlini gördüğünüzde oruç tutun.** (Şevvâl ayının) **hilâlini gördüğünüzde de bayram edin.**Eğer hava **size kapalı olursa,** (oruca başlamak için Şaban ayını ve bayram etmek için ise Ramazan ayını) **otuz güne tamamlayın.**”¹

Başka bir rivâyette ise şöyle buyurmaktadır:

((لَا تَصُومُوا حَتَّى تَرَوْا الْهَيْلَالَ أَوْ تُكْمَلُوا الْعِدَّةَ، وَلَا تُفْطِرُوا حَتَّى تَرَوْا الْهَيْلَالَ أَوْ تُكْمَلُوا الْعِدَّةَ)) [متفق عليه]

“(Ramazan ayının) **hilâlini görmedikçe veya** (Şaban ayını) **otuz tamamlamadıkça oruca başlamayın.**(Şevvâl ayının) **hilâlini görmedikçe veya** (Ramazan ayını) **otuz tamamlamadıkça da bayram etmeyin.**”²

Bu anlamda daha pek çok hadis vardır.

¹ Buhârî ve Müslim

² Buhârî ve Müslim

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- hilâlin değişik yerlerde görülmesini bildiği halde buna işâret etmemiştir. Bir grup âlim, eğer hilâl farklı yerlerde görülürse, her ülke halkının hilâli gördükleri zaman oruca başlamaları gerektiğini söylemişlerdir. Bu konuda İbn-i Abbas'ın-Allah ondan ve babasından râzı olsun- kendisi Medine'de olduğu halde Şam halkının hilâli görmesine itibar etmediğini delil olarak göstermektedirler. Nitekim Şam halkı, Muâviye'nin-Allah ondan râzı olsun- hilâfeti zamanında Cuma gecesi hilâli görmüş ve oruca başlamışlar, Medine halkı ise ancak Cumartesi gecesi hilâli görmüşlerdi. Kureyb, İbn-i Abbas'a Şam halkının hilâli gördüklerini ve oruca başladıklarını haber verince, İbn-i Abbas-Allah ondan ve babasından râzı olsun- şöyle demiştir:

“Biz, Cumartesi gecesi hilâli gördük. Bu sebeple biz, hilâli görünceye ya da (Şaban ayını) otuz güne tamamlayıncaya kadar oruç tutmaya devam edeceğiz” demiş ve Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in şu sözünü delil göstermiştir:

((صُومُوا لِرُؤْيَيْهِ وَأَفْطِرُوا لِرُؤْيَيْهِ، فَإِنْ غَمَّ عَلَيْكُمْ فَأَكْمَلُوا
الْعِدَّةَ ثَلَاثِينَ)) [متفق عليه]

“(Ramazan ayının) hilâlini gördüğünüzde oruç tutun.
(Şevvâl ayının) hilâlini gördüğünüzde de bayram edin. Eğer hava

size kapalı olursa, (oruca başlamak için Şaban ayını ve bayram etmek için ise Ramazan ayını) **otuz güne tamamlayın.”¹**

İbn-i Abbas'ın bu sözü kuvvetli bir delildir.Bu konudaki delillerin arasını bulma için, Suudi Arabistan Büyük Âlimler Kurulu üyeleri de bu görüştedirler.

Başarı, Allah'tandır.

Soru 6

Gündüzü 21 saate kadar uzayan yerlerde yaşayanlar ne yapmaları gerekir? Buralarda yaşayanlar, orucun vaktini kendileri mi takdir etmeleri gerekir? Aynı şekilde gündüzün çok kısa olduğu yerlerde yaşayanlarla gece ve gündüzün 6 ay sürdüğü yerlerde yaşayanlar ne yapmaları gerekir?

Cevap 6

Gece ve gündüz süresi 24 saat olan yerlerde yaşayanlar, gündüzleri ister kısa olsun, isterse uzun olsun, oruçlarını tutarlar.Gündüz süresi kısa da olsa, bu onlar için yeterlidir Allah'a hamdolsun.Ancak gece ve gündüz süresi 6 ay gibi 24 saatten

¹ Buhârî ve Müslim

fazla uzun sürüyorsa, oruç ve namaz vakitlerini kendileri takdir ederler.

Nitekim Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*-'in haber verdiği, bir günü bir seneye, bir günü bir aya ve bir günü de bir haftaya denk olacak olan Deccâl'in ortaya çıkacağı günde, sahâbeye namaz vakitlerini kendilerinin takdir etmelerini emretmiştir. Gece ve gündüz süresinin 6 ay gibi uzun sürdüğü yerlerde yaşayanlar, namazların vakitlerini kendileri takdir ederler.

Suudi Arabistan Büyük Âlimler Kurulu, 12.4.1398 hicri tarih ve 61 numaralı kararında bu meseleyi dikkatle inceledikten sonra şu karara varmıştır:

“Hamd, yalnızca Allah'adır. Salât ve selâmda , Allah'ın elçisi Muhammed'e, âline ve ashâbına olsun.

Hicri 1398 yılının Rabîul-Âhir ayının ilk günlerinde Riyad'da düzenlenen Büyük Âlimler Kurulu'un 12. oturumunda, Mekke'de bulunan İslâm Dünyası Birliği genel sekreteri tarafından 555 sayı ve 16.1.1398 hicri tarihli bir yazı sunulmuştur. Bu yazıda, İsveç'in Malmö kentinde bulunan İslâmî Cemiyetler Birliği Başkanı, İskandinav ülkelerinde coğrafi konumdan dolayı gündüz süresinin yazın uzun, kışın ise kısa olduğu, aynı şekilde kuzey bölgelerinde güneşin yazın hiç batmadığı, kışın bunun tam tersi olduğu, bu bölgelerde yaşayan müslümanların Ramazan ayında nasıl oruç tutup iftâr etmeleri gerektiğini, yine bu ülkelerde namaz vakitlerini

nasıl ayarlamaları gerektiğini sormaktadırlar.İslâm Dünyası Birliği genel sekreteri, onları bilgilendirmek için bu konuda Büyük Âlimler Kurulu'ndan fetvâ vermesini arzu etmektedir.

Yine, bu konuda İlmî Araştırmalar ve Fetva Dâimî Komitesi tarafından hazırlanan mesele ile bu konuda fıkıh âlimlerinden gelen diğer nakiller kurulumuza sunulmuştur.İnceleme, araştırma ve müzâkereler yapıldıktan sonra kurulumuz bu konuda şu karara varmıştır:

Birincisi:

Gecenin, güneşin doğuşu ile batışı nedeniyle gecenin gündüzden farklı olduğu, yazın gündüzün uzun, kışın ise gündüzün kısa olduğu ülkelerde yaşayan bir kimsenin, beş vakit namazları dînen bilinen vakitlerinde kılması gerekir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{أَقِمِ الصَّلَاةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا} [سورة الإسراء الآية: 78]

"Gündüzleyin güneşin zevâlınden gece karanlığı bastırınca kadar namaz kıl.Sabah namazını da kıl (ve kıraatını uzun tut). Zirâ sabah namazında okunan Kur'an, şâhittir (gece ve gündüz melekleri bu namazda hazır bulunurlar)."¹

Başka bir âyette şöyle buyurmaktadır:

¹ İsrâ Sûresi: 78

{ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْقُوتًا } [سورة النساء من الآية: ١٠٣]

"Çünkü namaz, belli vakitlerde mü'minlere farz kılınmıştır."¹

Yine, Bureyde'den-Allah ondan râzı olsun- sâbit olduğuna göre, adamın birisi Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-¹e namazların vakti hakkında sordu.Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- ona:

"İki gün boyunca bizimle birlikte namaz kıl" dedi.

Güneş zevâl vaktini aşınca, Bilâl'e-Allah ondan râzı olsun- ezân okuyup kâmet getirmesini emretti.Ardından öğle namazını kıldı. Sonra güneş ışınları parlak ve berrak bir haldeyken ezân okuyup kâmet getirmesini emretti.Ardından ikindi namazını kıldı.Sonra güneş batınca ezân okuyup kâmet getirmesini emretti.Ardından akşam namazını kıldı.Ufukta bulunan kızılık iyice kaybolduktan sonra ezân okuyup kâmet getirmesini emretti.Ardından yatısı namazını kıldı.Sonra ilk fecir (feci-i kâzib) doğarken ezân okuyup kâmet getirmesini emretti.Ardından sabah namazını kıldı.İkinci gün olunca güneşin sıcaklığı azalıncaya kadar öğle namazını geciktirdi.Herkes böyle yapsa ne güzel olur.İkinci namazını ise önceki vaktinden sonraya erteleyip güneş yüksekte iken kıldı. Akşam namazını güneş battıktan sonra ufuktaki kızılık kaybolmadan önce kıldı.Yatısı namazını ise gecenin üçte birlik bölümü geçtikten sonra kıldı.Sabah namazını da ortalık iyice ağarınca kıldı.Daha sonra: "**Namazın vaktini soran nerede?**" diye sordu.

¹ Nisâ Sûresi: 103

Adam: "Benim yâ Rasûlallah" dedi.

Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-: "Namazlarınızın vakti, bu gördüklerinizin arasındaki vakitlerdedir"¹ buyurdu.

Yine, Abdullah b. Amr b. Âs'tan-Allah ondan ve babasından râzı olsun-rivâyet olunduğuna göre, Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmaktadır:

((وَقْتُ الظُّهْرِ إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ، وَكَانَ ظِلُّ الرَّجُلِ كَطُولِهِ مَا لَمْ يَحْضُرِ الْعَصْرُ، وَوَقْتُ الْعَصْرِ مَا لَمْ تَصْفَرَ الشَّمْسُ، وَوَقْتُ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ مَا لَمْ يَغِبِ الشَّفَقُ، وَوَقْتُ صَلَاةِ الْعِشَاءِ إِلَى نِصْفِ اللَّيْلِ الْأَوْسَطِ، وَوَقْتُ صَلَاةِ الصُّبْحِ مِنْ طُلُوعِ الْفَجْرِ مَا لَمْ تَطْلُعِ الشَّمْسُ، فَإِذَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ، فَأَمْسِكَ عَنِ الصَّلَاةِ، فَإِنَّهَا تَطْلُعُ بَيْنَ قَرْنَيْ شَيْطَانٍ)) [رواه مسلم]

"Öğle namazının vakti, güneş zevâli aştıktan sonra ve bir kimsenin gölgesinin boyu, kendi boyuna eşit olduktan ikinci namazı vaktine kadar olan vakittir.İkinci namazının vakti, güneş sararmaya başlayınca kadar olan vakittir.Akşam namazının vakti, ufuktaki kızılık kayboluncaya kadar olan vakittir.Yatsı namazının vakti, gece yarısına kadar olan vakittir.Sabah namazının vakti ise, fecrin doğuşundan güneş doğuncaya kadar olan

¹ Buhârî ve Müslim

vakittir.Güneş doğduğunda namaz kılmayı bırak.Çünkü güneş, şeytanın iki boynuzu arasından doğar.”¹

Bu hadislerin dışında beş vakit namazın vakitlerini sözlü ve fiili olarak tayin eden hadisler de vardır.Rasûlullah-*sallallahu aleyhi ve sellem*-'in açıkladığı ve namaz vakitlerini birbirinden ayırt eden özellikler oldukça, bu hadisler gündüz ve gecenin uzun veya kısa olmasının önemli olmadığını gösterir.Bunlar, namaz vakitlerinin tayini hakkındadır.Ramazân ayında tutulan orucun vaktinin tayinine gelince, oruç tutmaları kendilerine farz kılınan kimselerin buldukları ülkelerde gece ve gündüz süresinin toplamı 24 saat ve gündüz geceden ayırt ediliyorsa, fecrin doğuşundan güneşin batışına kadar yeme ve içme gibi orucu bozan şeyleri hergün bırakmaları gerekir.Geceleri kısa olsa bile yeme, içme ve eşleriyle cinsi münasebette bulunmak onlara helâldir.Zirâ İslâm dîni, bütün ülkelerde yaşayan insanlar içindir.

Nitekim Allah Teâlâ oruç hakkında şöyle buyurmaktadır:

{وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتَمُوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ} [سورة البقرة من الآية: ١٨٧]

"Sabahın aydınlığı, gecenin karanlığından ayırt edilinceye kadar yiyin ve için.Sonra da (güneşin batışı ile gecenin başlangıcı olan) akşama kadar orucu tamamlayın.”²

¹ Müslim

² Bakara Sûresi: 187

Her kim, gündüzün uzunluğundan dolayı veya gündüzün uzun olacağını gösteren belirtilerle, denemeyle, güvenilir ve uzman bir doktorun kendisine haber vermesiyle, oruç tuttuğu takdirde kendisini helâk edeceğini, şiddetli bir hastalığa neden olacağını, hastalığını arttıracığını veya hastalığının iyileşmesini geciktireceğine kanaat getirirerek oruç tutmaya gücü yetmezse, orucunu bozar. Tutamadığı günler sayısınca da herhangi bir ayda orucunu kaza eder.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ} [سورة البقرة من الآية: ١٨٥]

“O halde sizden kim Ramazan ayını idrak ederse, onda oruç tutsun. Kim de onda hasta veya yolcu olursa (tutamadığı günler sayısınca) başka günlerde kaza etsin.”¹

Yine şöyle buyurmaktadır:

{لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا} [سورة البقرة من الآية: ٢٨٦]

“Allah, bir kimseye gücünün üzerinde yük yüklemez.”²

Yine şöyle buyurmaktadır:

{وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ} [سورة الحج من الآية: ٧٨]

¹ Bakara Sûresi:185

² Bakara Sûresi: 286

"Allah, din konusunda üzerinize hiçbir zorluk yükledi."¹

İkincisi:

Yazın güneşin hiç batmadığı veya kışın hiç doğmadığı ya da gündüzün 6 ay, gecenin de 6 ay devam ettiği ülkelerde yaşayanların, kendilerine en yakın olan ve farz namaz vakitlerinin belirgin olarak belli olan ülkelerin vakitlerine dayanarak farz namaz vakitlerini kendileri takdir edip 24 saatlik süre içerisinde beş vakit namazlarını kılarlar.

Nitekim İsra ve Miraç hadisinde sabit olduğuna göre, Allah Teâlâ bu ümmete gece ve gündüz olmak üzere hergün 50 vakit namazı farz kıldığında, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- Rabbinden bu elli vaktin azaltılmasını istemiş, sonunda Allah Teâlâ kendisine şöyle buyurmuştur:

((يَا مُحَمَّدُ! إِنَّهُنَّ خَمْسُ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ لِكُلِّ صَلَاةٍ
عَشْرَ فَذَلِكَ خَمْسُونَ صَلَاةً...))

"Ey Muhammed! Bu namazlar, her biri on sevap değerinde olan gerçekte elli vakit eden beş vakit namazdır."

Yine, Talha b. Ubeydullah'dan-Allah ondan râzı olsun- sabit olduğuna göre, o şöyle demiştir:

¹ Hac Sûresi: 78

“Başı toz içerisinde kalmış Necd’li bir adam Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-’e geldi.Sesinin uğultusunu işitiyor, ancak ne dediğini anlayamıyorduk.Ta ki Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-’in yanına yaklaştı ve ona İslâm’dan sordu.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ona:

“Gündüz ve gece olmak üzere günde beş vakit namaz kılmandır” dedi.

Adam:

“Beş vakit namazın dışında yapmam gereken başka bir şey var mı?” diye sorunca, Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- ona:

“Hayır.Ancak nâfile namaz kılabilirsin” dedi.

Yine, Enes b. Malik’ten-Allah ondan râzı olsun- sabit olduğuna göre, o şöyle demiştir:

“Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-’e soru sormaktan men edildik.Akıl sahibi bir bedevinin Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-’e gelip soru sorması ve bizim de onu dinlememiz hoşumuza giderdi.Nitekim Bedevi birisi geldi ve:

‘Ey Muhammed! Bize, senin elçin geldi ve Allah’ın seni peygamber olarak gönderdiğini iddiâ etti” dedi.

Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-:

“Doğru söylemiş” dedi.

Bedevi:

“Senin elçin, gece ve gündüz olmak üzere günde beş vakit namaz kılmamız gerektiğini söyledi” dedi.

Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-:

“Doğru söylemiş” dedi.

Bedevi: “Seni peygamber olarak gönderen Allah adına söyler misin? Bunu Allah mı sana emretti?” dedi.

Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-:

“Evet” dedi.

Yine, Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- Mesih Deccal hakkında ashâbına konuştuğu sabittir.

Nitekim sahâbe-Allah ondan râzı olsun-:

“(Mesih Deccâl) **yeryüzünde ne kadar süre kalacaktır**” diye sorunca, Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-:

“**Bir günü bir seneye, bir günü bir aya, bir günü de bir cumaya** (bir haftaya) **denk olan toplam 40 gün yeryüzünde kalacaktır**” buyurmuştur.

Sahâbe-Allah ondan râzı olsun-:

“**Ey Allah'ın elçisi! Bir günü bir seneye denk olan günde, bir günlük namaz kılsak yeterli midir?**” diye sorunca, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

“Hayır.Namazın vakitlerini siz takdir edin” buyurmuştur.

Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*- süresi bir seneye denk olan bir günde, beş vakit namazı yeterli görmemiştir.Aksine her 24 saatlik süre için beş vakit namaz kılmaları gerektiğini ve yaşadıkları ülkelerde o günkü zaman farkını göz önünde bulundurarak normal günlerde kıldıkları namazları o günün süresine taksim etmelerini emretmiştir.

Bu nedenle soruda geçen ülkelerde yaşayan müslümanların, namaz vakitlerini gece ve gündüz süreleri 24 saatlik süre içinde birbirinden ayırt edilen ve namaz vakitleri dînen belli olan en yakın ülkenin namaz vakitlerine göre ayarlamaları gerekir.

Aynı şekilde Ramazan orucunu da böyle tutmaları gerekir. Daha önce geçen Mesih Deccâl hadisinde Rasûlullah-*sallallahu aleyhi ve sellem*-'in o günde namaz vakitlerini nasıl ayarlamaları gerektiğini ashâbına öğrettiği gibi, yukarıda zikredilen ülkelerde yaşayanlar, Ramazan orucunun başlangıç ve bitişini, imsak ve iftar vakitlerini, hergün fecrin doğuşu ile güneşin batışını, kendilerine en yakın olan ve gece ile gündüz süreleri 24 saatlik süre içinde belli olan ülkenin vakitlerine göre tayin etmeleri gerekir.Çünkü bu konuda namaz ile oruç arasında bir fark yoktur.

Başarı Allah'tandır.

Allah Teâlâ, Peygamberimiz Muhammed'e, âline ve ashâbına salat ve selam eylesin.

"Büyük Âlimler Kurulu"

Soru 7

Sabah ezânı okunmaya başladığında yeme ve içmeyi derhal bırakmamız mı gerekir? Yoksa müezzin ezânı bitirinceye kadar yiyip içebilir miyiz?

Cevap 7

Müezzin, sabah namazının vakti girmeden ezan okumadığı biliniyorsa, bu takdirde sabah ezânı okunmaya başladığı anda yemeyi, içmeyi ve orucu bozan diğer şeyleri derhal bırakmak gerekir. Ancak sabah ezânı zanna ve takvim hesabına göre okunuyorsa, bu takdirde ezân okunurken yeme ve içmede hiçbir sakınca yoktur.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((إِنَّ بِلَالَ يُؤَدِّنُ بِلَيْلٍ، فَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يُنَادِيَ ابْنَ أُمَّ مَكْتُومٍ))

"Şüphesiz ki Bilâl, ezânı gece okur. Sizler, İbn-i Ümmi Mektûm ezân okuyuncaya kadar yiyin ve için."

Bu hadisi rivâyet eden râvi, hadisin sonunda şöyle dedi:

((وَكَانَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ رَجُلًا أَعْمَى، لَا يُنَادِي حَتَّى يُقَالَ لَهُ: أَصْبَحْتَ، أَصْبَحْتَ)) [متفق عليه]

“İbn-i Ümmi Mektûm âmâ birisiydi. Kendisine; ‘sabahladın, sabahladın’ (yani sabah namazının vakti girdi) **denilmedikçe ezân okumazdı.**”¹

Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-’in:

((دَعَا مَا يُرِيْبُكَ إِلَى مَا لَا يُرِيْبُكَ)) [رواه البخاري]

“Seni şüphelendireni bırakıp, şüphelendirmeyen şeyleri yap.”²

((مَنِ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ فَقَدْ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعَرْضِهِ)) [متفق عليه]

“Her kim, şüpheli şeylerden sakınırsa, dînini ve ırzını korumuş olur.”³

Hadisleri gereği, erkek ve kadın her müslüman için en ihtiyatlı olan; sabah ezânı okunmadan önce sahur yemeğini bitirmeye gayret etmesidir. Müezzinin ezânı, Bilal’in okuduğu gibi sabah namazının vaktinin yaklaştığını insanlara bildirmek için ise,

¹ Buhârî ve Müslim

² Buhârî

³ Buhârî ve Müslim

yukarıda zikredilen hadiste olduğu gibi, müezzinler sabah ezânını okuyuncaya kadar yemek ve içmekte hiçbir sakınca yoktur.

Soru 8

Hamile ve emziren kadının orucunu bozması câiz midir? Orucunu bozarsa, o orucu kaza mı etmesi yoksa hamile ve emziren kadının tutmadığı oruç için keffâret mi vermesi gerekir?

Cevap 8

Hamile ve emziren kadının hükmü, hastanın hükmü gibidir. Oruç tutmakta zorlanırlarsa, oruçlarını bozabilirler. Hasta kimse gibi, oruç tutmaya güçleri yeterse, oruçlarını kaza ederler. Bazı âlimler, tutamadıkları her gün için bir yoksulu doyuracak kadar keffâret vermelerinin yeterli olacağını söylemişlerdir. Ancak bu, zayıf ve tercih edilmeyen bir görüştür. Doğru olan, hamile veya emziren kadının, hasta veya yolcu gibi orucunu kaza etmesidir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ} [سورة البقرة من

الآية: ١٨٤]

“Sizden her kim, (oruç tutamayacak kadar) hasta veya yolcu olursa,(oruç tutamadığı günler kadar) başka günlerde kaza eder.”¹

Yine Enes b. Mâlik el-Ka'bi'nin-Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiği hadis de buna delildir.Bu hadiste Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-şöyle buyurmaktadır:

((إِنَّ اللَّهَ وَضَعَ عَنِ الْمُسَافِرِ الصَّوْمَ وَشَطْرَ الصَّلَاةِ، وَعَنِ الْحُبْلَى وَالْمُرْضِعِ الصَّوْمَ)) [رواه الخمسة]

“Allah Teâlâ yolcudan orucu ve namazın yarısını, hâmile ve emziren kadından da orucu kaldırmıştır.”²

Soru 9

Oruç tutmamalarına izin verilen çok yaşlı ve âciz kimselerle iyileşme ümidi olmayan hastalar hakkındaki görüşünüz nedir?

Bu kimseler, oruç tutamadıklarından dolayı fidye vermeleri gerekir mi?

¹ Bakara Sûresi: 184

² Hadisi, sünen sahipleri ile İmam Ahmed rivâyet etmişlerdir.

Cevap 9

Yaşlılık veya iyileşme ümidi olmayan hastalık gibi, oruç tutmaya gücü yetmeyen kimselerin imkânları ölçüsünde her gün için bir fakir doyurmaları gerekir.Nitekim Abdullah b. Abbas'ın-Allah ondan râzı olsun- da aralarında bulunduğu bir grup sahâbe bu şekilde fetvâ vermiştir.

Soru 10

Hayız ve nifas olan kadınların oruç tutmalarının hükmü nedir? Hayız ve nifas olan kadınlar, tutamadıkları orucun kazasını bir sonraki yılın Ramazan ayına ertelerlerse, onlara ne gerekir?

Cevap 10

Hayız ve nifas olan kadınlar, hayız ve nifas günlerinde oruç tutmamaları gerekir.Hayız ve nifas hallerinde oruç tutmaları ve namaz kılmaları câiz değildir.Oruç tutsalar ve namaz kılsalar bile bu amelleri geçerli değildir.Fakat orucu kaza ederler, namazı ise kaza etmezler.

Nitekim Âişe'ye-Allah ondan râzı olsun-: **“Hayızlı kadın, tutamadığı orucu ve kılamadığı namazı kaza eder mi”** diye sorulduğunda, o şöyle cevap vermiştir:

“Bizler, (Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- tarafından) orucu kaza etmekle, namazı ise kaza etmemekle emrolunurduk.”¹

İslâm âlimleri-Allah onlara rahmet etsin-, -Âişe'nin-Allah ondan râzı olsun- de zikrettiği hadiste olduğu-, Allah'tan bir rahmet ve onlara kolaylık olsun diye, hayız ve nifas olan kadınların orucu kaza etmek, namazı ise kaza etmemek gerektiği konusunda ittifak etmişlerdir.Çünkü namaz, günde beş defa tekrarlanan bir ibâdet olup kazasında onların üzerine zorluk ve meşakkat vardır.Oruç ise, yılda bir defa tutmak farzdır.O da Ramazan orucudur.Ramazan orucunu kaza etmekte ise, onlar üzerine bir zorluk ve meşakkat yoktur.

Bir kadın, herhangi bir şer'î özürü olmadan Ramazan orucunun kazasını bir sonraki Ramazan orucuna kadar ertelerse, o orucu kaza etmekle birlikte bu amelinden dolayı Allah Teâlâ'ya tevbe etmesi ve her gün için bir yoksulu doyurması gerekir.

Aynı şekilde hasta ve yolcu olan kimseler de herhangi bir şer'î özürü olmadan Ramazan orucunun kazasını bir sonraki Ramazan orucuna kadar ertelerse, o orucu kaza etmekle birlikte bu amelinden dolayı Allah Teâlâ'ya tevbe etmesi ve her gün için

¹ Buhâri ve Müslim

bir yoksulu doyurması gerekir.Ancak hastalık veya yolculuk hali bir sonraki Ramazan ayına kadar sürerse, hastalıktan iyileştikten ve yolculuktan döndükten sonra sadece kaza etmeleri gerekir.Her gün için bir fakiri doyurması gerekmez.

Soru 11

Bir kimse, üzerinde Ramazan ayından kazaya kalan borcu varken Şevvâl ayının altı günlük orucu,Zilhicce ayının ilk on günlük orucu veya Âşûrâ orucu gibi, nâfile oruçları tutmasının hükmü nedir?

Cevap 11

Üzerinde Ramazan ayından kazaya kalan orucu bulunan kimsenin, nâfile oruca başlamadan önce Ramazan ayından kazaya kalan orucu kaza etmesi gerekir.Çünkü İslâm âlimlerinin en doğru olan görüşüne göre farz nâfileden daha önemlidir.

Soru 12

Ramazan ayına girdiğinde hasta olan ve bu aydan sonra ölen kimsenin adına oruç kaza mı edilir? Yoksa tutamadığı her gün için bir yoksulu doyurmak mı gerekir?

Cevap 12

Bir müslüman, Ramazan ayından sonra yakalandığı hastalı-ğından ölürse, onun adına orucu kaza etmek veya tutamadığı her gün için fidyeye olarak bir yoksulu doyurmak gerekmez. Zira o, dînen özürlü sayılır.

Aynı şekilde yolcu birisi, yolculuk sırasında veya yolculuktan döndükten hemen sonra ölürse, onun adına orucu kaza etmek veya tutamadığı her gün için fidyeye olarak bir yoksulu doyurmak gerekmez. Zira o da dînen özürlü sayılır. Fakat bir kimse, hastalıktan iyileşir de orucunu kaza etmekte tembel davranıp ölürse veya yolculuktan döndükten sonra orucunu kaza etmekte tembel davranıp ölürse, velileri durumunda olan akrabaları onların yerine orucu kaza ederler. Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((مَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ صِيَامٌ صَامَ عَنْهُ وَلِيُّهُ)) [متفق عليه]

“Her kim üzerinde oruç borcu olduğu halde ölürse velisi onun için oruç tutar.”¹

9. sorunun cevabında geçtiği gibi, ölenin velisi durumunda olan kimse, oruç tutmaktan âciz olan yaşlı veya iyileşme ümidi bulunmayan hasta birisi ise, ölenin mirasından her gün için yarım sa' yani yaklaşık olarak 1,5 kiloluk fidyeye verir.

Aynı şekilde hayız ve nifas olan kadınlar, oruçlarını kaza etmekte tembel davranıp oruçlarını kaza edemeden ölürler ve onların yerine tutamadıkları oruçları kaza edecek birisi de yoksa, fidyeye olarak her gün için bir yoksulun doyurulması gerekir. Eğer ölenin mirasında yoksulu doyuracak kadar para yoksa, kendisine hiçbir şey gerekmez.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا } [سورة البقرة من الآية: ٢٨٦]

“Allah, hiç kimseye gücünün üzerinde yük yüklemeyiz.”²

Yine şöyle buyurmaktadır:

{ فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ } [سورة التغابن من الآية: ١٦]

“(Ey mü'minler!) O halde gücünüz yettiği kadarıyla Allah'tan korkun (Allah'tan korkmada güç ve takatinizi harcayın).”³

¹ Buhârî ve Müslim

² Bakara Sûresi: 286

³ Teğâbun Sûresi: 16

Başarı, Allah'tandır.

Soru 13

Damar veya kastan iğne olmanın hükmü nedir? Oruçlu için bu ikisi arasındaki fark nedir?

Cevap 13

Bu konuda doğru olan, ikisi de orucu bozmaz.Orucu bozan iğne, serum iğnesidir.Aynı şekilde tahlil için kan aldirmek da orucu bozmaz.Çünkü kan aldirmek, hacamat gibi değildir.Hacamat, âlimlerin en doğru olan görüşüne göre, hem yaptırmanın, hem de hacamat yapanın orucunu bozar.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((أَفْطَرَ الْحَاجِمُ وَالْمَحْجُومُ)) [رواه البخاري]

“Hacamat yapanın da, yaptırmanın da orucu bozulur.”¹

Soru 14

¹ Buhâri

Oruçlu kimsenin diş macunu veya kulak, burun ve göz damlası kullanmasının hükmü nedir? Oruçlu kimse, bunların tadını boğazında bulursa ne yapması gerekir?

Cevap 14

Dişleri diş macunu ile temizlemek, misvakta olduğu gibi, orucu bozmaz.Diş macunundan bir şeyin midesine gitmemesi için dikkatli olması gerekir.Eğer kasıtsız olarak boğazına bir şey giderse orucu bozulmaz.Aynı şekilde göz ve kulak damlası da âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre orucu bozmaz.Damlaların tadını boğazında hissederse, orucunu kaza etmesi daha ihtiyatlıdır, fakat kaza etmesi gerekmez.Çünkü göz ve kulak, yiyecek ve içeceğin geçiş yolu değildir.Ama buruna damla damlatmak câiz değildir. Çünkü burun geçiş yoludur. Bu sebeple Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((بِالْعُ فِي الْاِسْتِشَاقِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ صَائِمًا)) [رواه أبو داود]

“Abdest alırken, suyu burnuna iyice çek.Ancak oruçlu iken bunu yapma.”¹

Bu ve bu anlama gelen hadisler gereği, damlanın tadını boğazında hissedenin, orucunu kaza etmesi gerekir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 15

¹ Ebû Dâvûd

Eğer bir insanın dişlerinde ağrı olur da doktora gider ve dişlerini temizletir veya dişlerine dolgu yaptırırsa veyahut da bir dişini çektirirse, bunun oruca bir zararı olur mu? Eğer doktor dişini iğneyle uyuştursa bunun oruca bir zararı olur mu?

Cevap 15

Bu soruda zikredilen şeylerin orucun sıhhatine hiçbir zararı yoktur.Aksine o kimse bundan muaf tutulmuştur.Yalnız ilaç veya kan gibi şeylerin midesine kaçmamasına dikkat etmesi gerekir. Yine soruda zikredilen iğnenin de, yeme ve içme anlamına gelmediğinden dolayı orucun sıhhatine hiçbir zararı yoktur.Bu konuda asıl olan, orucun sıhhatli ve noksansız olduğudur.

Soru 16

Oruçlu iken unutarak yiyen veya içenin hükmü nedir?

Cevap 16

Oruçlu iken unutarak yiyen veya içene hiçbir şey gerekmez ve orucu geçerlidir.

Nitekim Allah Teâlâ unutkanlık veya hata nedeniyle kulunu sorumlu tutmayacağı konusunda şöyle buyurmaktadır:

{ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا } [سورة البقرة من الآية: ٢٨٦]

“Ey Rabbimiz! Unutursak veya hata edersek bizi sorumlu tutma.”¹

Bu söz üzerine Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: “**Nitekim öyle yaptım** (sorumlu tutmadım)”.

Ebu Hureyre'den-Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunan hadiste Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmaktadır:

((مَنْ نَسِيَ وَهُوَ صَائِمٌ فَأَكَلَ أَوْ شَرِبَ فَلْيُتِمَّ صَوْمَهُ، فَإِنَّمَا أَطْعَمَهُ اللَّهُ وَسَقَاهُ)) [متفق عليه]

“Her kim, oruçlu olduğunu unutarak yer veya içerse, orucunu tamamlasın.Zirâ onu Allah yedirmiş ve içirmiştir.”²

Aynı şekilde, yukarıda zikredilen âyet ve hadis gereği bir kimse, unutarak hanımıyla cinsi münasebette bulunursa, âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre orucu geçerlidir.

Yine Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmaktadır:

((مَنْ أَفْطَرَ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ نَاسِيًا، فَلَا قَضَاءَ عَلَيْهِ، وَلَا كَفَّارَةَ)) [أَخْرَجَهُ ابْنُ خُرَيْمَةَ وَابْنُ حِبَّانَ وَالْحَاكِمُ وَالِدَارَقُطْنِيُّ]

¹ Bakara Sûresi: 286

² Buhârî ve Müslim

“Her kim, Ramazan ayında unutarak orucunu bozarsa, ona ne kaza, ne de keffâret gerekir.”¹

Bu hadis, eşyle cinsel ilişkide bulunmak ile orucu bozan diğer şeyleri kapsadığından dolayı, oruçlu unutarak eşyle cinsel ilişkide bulunursa, orucu geçerlidir. Bu, Allah Teâlâ'nın kullarına bir rahmeti, lütuf ve ihsanındandır. Bundan dolayı hamd ve şükürler, yalnızca O'nadır.

Soru 17

Özürsüz olarak Ramazan orucunun kazasını, bir sonraki yıl Ramazan gelene kadar tutmayanın hükmü nedir? Bu kimsenin tevbe etmekle birlikte orucu kaza etmesi yeterli midir? Yoksa kendisine keffâret gerekir mi?

Cevap 17

Bu kimsenin Allah'a tevbe etmesi ve tutamadığı her günü kaza etmekle birlikte her gün için hurma, arpa ve pirinç gibi kendi ülkesinde günlük gıdaya yetecek kadar ürünlerden Peygamber

¹ Hadis, İbn-i Huzeyme, İbn-i Hibbân, Hâkim ve Dârekutnî rivâyet etmiştir. Hâkim, hadis sahih, demiştir.

-sallallahu aleyhi ve sellem-'in sâ'inin yarısıyla, yani yaklaşık olarak 1, 5 kg bir yoksula sadaka verir.Kendisine bundan başka keffâret yoktur. İçlerinde İbn-i Abbas'ın-Allah ondanve babasından râzı olsun- da bulunduğu bir grup sahâbe böyle fetvâ vermişlerdir.

Ancak hastalık veya yolculuk gibi bir özürü olur veyahut da kadın ise hamilelik ve çocuk emzirme gibi bir özürü olur da oruç tutmak meşakkatli olursa, bu kimselere orucu kaza etmekten başka bir şey gerekmez.

Soru 18

Namaz kılmayan birisinin oruç tutmasının hükmü nedir? Bu kimsenin orucu geçerli olur mu?

Cevap 18

Bu konuda doğru olan, kasten namazı terk eden kimse kâfir olur.Bu sebeple tevbe etmedikçe onun ne orucu, ne de kalan diğer ibâdetleri geçerli olur.

Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

{...وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحَبِطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ} [سورة الأنعام الآية: ٨٨]

"Şayet onlar (peygamberler) Allah'a ortak koşsalardı, yapmakta oldukları amelleri elbette boşa giderdi."¹

Bu anlamda daha birçok âyet ve hadisler vardır. Bir grup âlim ise, farz olduğunu kabul etmekle birlikte tembellik ve ihmâlden dolayı namazı terk edenin kâfir olmayacağı, orucunun ve kalan diğer amellerinin de boşa gitmeyeceği görüşündedirler. Fakat doğru olan görüş birinci görüştür. O da namazın farz olduğunu kabul etmekle birlikte kasten terkedenin kâfir olduğuna dâir birçok delil vardır. Bu delillerden birisi de Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in şu hadisidir:

((بَيْنَ الرَّجُلِ وَ بَيْنَ الْكُفْرِ وَالشِّرْكِ تَرْكُ الصَّلَاةِ)) [رواه مسلم]

"Kişi ile küfür ve şirk arasındaki sınır; namazın terkidir"²

Başka bir hadiste şöyle buyurmaktadır:

((الْعَهْدُ الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلَاةُ فَمَنْ تَرَكَهَا فَقَدْ كَفَرَ))
[رواه مسلم وأحمد وأهل السنن الأربعة بإسناد صحيح]

"Bizimle onlar (münâfiklar) arasındaki ahit, namazdır. Her kim, namazı terkederse kâfir olur."³

Nitekim büyük âlim İbn-i Kayyim-Allah ona rahmet etsin- "Namazı Terk Etmenin Hükmü" adlı bir kitapçıkta bu konuyu detaylı olarak

¹ En'am Sûresi: 88

² Müslim, Câbir b. Abdullah'tan rivâyet etmiştir.

³ İmam Ahmed ve sünen sahipleri sahih bir senedle, Bureyde el-Husayb el-Eslemî'den rivâyet etmişlerdir.

açıklamıştır.Faydalı olan bu kitapçık okunur ve ondan istifâde edilirse, güzel olur.

Soru 19

Farz olduğunu inkar etmeksizin Ramazan ayında oruç tutmayanın hükmü nedir? Gevşeklik göstererek bir defadan fazla oruç tutmamak, insanı İslâm'dan çıkarır mı?

Cevap 19

Hiçbir dînî özürü olmaksızın Ramazan ayında oruç tutmayan, büyük günah işlemiş sayılır.Âlimlerin görüşlerinden en doğru olanına göre, kâfir olmaz.Allah'a tevbe etmekle birlikte tutmadığı orucunu kaza etmesi gerekir.Bu konudaki birçok delil, orucun farz olduğunu inkâr etmeyen, ancak ihmâl ve tembellikten dolayı oruç tutmayanın kâfir olmadığına delâlet etmektedir.

17. sorunun cevabında da geçtiği üzere, bu kimse özürsüz olarak gelecek yıl Ramazan ayına kadar orucunu kaza etmeyen kimsenin, kaza etmekle birlikte her gün için bir yoksulu doyurması gerekir. Aynı şekilde farz olduğunu inkâr etmeksizin gücü yettiği halde zekât vermeyen ve hac yapmayan da kâfir olmaz.Bu

kimsenin, tevbe etmekle birlikte geciktirdiğinden dolayı geçmiş yıllarda vermediği zekâtını vermesi ve haccını yapması gerekir.Bu kimsenin farz olduğunu inkâr etmediği için kâfir olmadığına dâir dînî deliller vardır.Bunlardan birisi de, zekâtını vermeyen kimseye kıyâmet günü arasattaki azabı günahına keffâret olur ve ondan başka günahı da olmazsa, ona gideceği yer olan cennet, aksi takdirde ona gideceği yer olan cehennem gösterilir.

Soru 20

Hayızlı kadın Ramazan ayında gündüz vakti oruçlu iken temizlenirse hükmü nedir?

Cevap 20

Âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, dînî özürü ortadan kalktığı için o andan itibaren oruca başlaması ve daha sonra o günü kaza etmesi gerekir.Bunun bir örneği, Ramazan ayının başlangıcı olan hilâlin gündüz vakti görülmesi gibidir. Âlimlerin çoğunluğu, böyle durumda müslümanların günün kalan kısmını oruçlu tamamlamaları ve daha sonra o günü kaza etmeleri gerektiği görüşündedirler.Aynı şekilde yolcu olan birisi eğer evine gündüz vakti dönerse, âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, yolculuk özürü ortadan kalktığı için günün kalan kısmını oruçlu tamamlaması ve daha sonra o günü kaza etmesi gerekir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 21

Burun kanaması gibi, oruçludan kan çıkmasının hükmü nedir? Oruçlunun kan bağışında bulunması veya tahlil için kan aldırması câiz midir?

Cevap 21

Oruçludan burun kanaması ve istihâze kanı gibi kan çıkması, orucunu bozmaz. Orucu, ancak hayız (âdet), nifas (loğusalık) ve hacamat bozar.

Oruçlunun gerek duyduğu takdirde kan tahlili yaptırmasında hiçbir sakınca yoktur ve bu durum orucunu bozmaz. Kan bağışında bulunmaya gelince, bu konuda en ihtiyatlı olan, bunu iftardan sonraya bırakmasıdır. Çünkü kan bağışında, genel olarak çok kan verilmektedir ki bu durum, hacamata benzer.

Başarı Allah'tandır.

Soru 22

Oruçlunun, güneşin battığını veya sahur vaktinin bitmediğini zannedip yeme ve içmesinin veya eşyle cinsi münasebette bulunmasının hükmü nedir?

Cevap 22

Âlimlerin çoğunluğunun görüşüne göre bu konuda doğru olan, o kimsenin bunu hafife almasını önlemek ve orucun ihtiyatlı olması için, bir şey yemiş veya içmişse o günü kaza etmesi, eşyle cinsi münasebette bulunmuşsa zihâr keffâretini vermesi gerekir. (Yani bir köle azad etmesi, buna gücü yetmezse aralıksız olarak iki ay oruç tutması, buna da gücü yetmezse altmış fakiri doyurması gerekir.)

Başarı Allah'tandır.

Soru 23

Ramazan ayında oruçlu olduğu halde eşyle cinsi münasebette bulunanın hükmü nedir? Yolcunun orucunu bozduktan sonra eşyle cinsi münasebette bulunması câiz midir?

Cevap 23

Ramazan ayında oruçlu olduğu halde eşiyile cinsi münasebette bulunanın zihâr keffâretini vermesi, o günün orucunu kaza etmesi ve kendisinden vukû bulan bu fiilden dolayı Allah Teâlâ'ya tevbe etmesi gerekir. Zihâr keffâreti: Bir köle azad etmesi, buna gücü yetmezse aralıksız olarak iki ay oruç tutması, buna da gücü yetmezse altmış fakiri doyurmasıdır. Yolculuk veya orucu bozmayı mübâh kılan bir hastalıktan dolayı oruç tutmamış ve eşiyile cinsi münasebette bulunmuşsa ona keffâret gerekmez. Eşiyile cinsi münasebette bulunduğu o günü sadece kaza etmesi gerekir. Çünkü yolcu ve hasta olan kimseye, eşiyile cinsi münasebette bulunma ve diğer şeyler bozması mübah kılınmıştır.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ} [سورة البقرة من

الآية: ١٨٤]

"Sizden her kim, (oruç tutamayacak kadar) hasta veya yolcu olursa, (oruç tutamadığı günler kadar) başka günlerde kaza eder."¹

Bu konuda kadının hükmü de aynı erkeğin hükmü gibidir. Bir kadın, Ramazan ayında oruçlu olduğu halde kocasıyla cinsi münasebette bulunmuşsa, keffâret vermesi ve o günün orucunu

¹ Bakara Sûresi: 184

kaza etmesi gerekir.Eğer kadın yolcu veya oruç tutmasına zor gelen bir hastalığa yakalanmış ise, kendisine keffâret gerekmez.

Soru 24

Astım ve nefes darlığı gibi hastalığı olan oruçlunun ağızına (nefes açan) sprey sıkmasının hükmü nedir?

Cevap 24

Astım ve nefes darlığı gibi hastalığı olan oruçlunun ağızına (nefes açan) sprey sıkmasının hükmü, mecbur kalırsa mübahtır.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyumaktadır:

{ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ } [سورة الأنعام من الآية:

[۱۱۹

“Allah, çaresiz yemek zorunda kaldığınız dışında, haram kıldığı şeyleri size açıklamıştır.”¹

Zirâ bu durum, yeme ve içmeye benzememektedir. Dolayısıyla bu, tahlil için kan aldırmaya ve serum gibi olmayan içineye benzemektedir.

¹ En'am Sûresi: 119

Soru 25

Oruçlunun gerek duyulduğu takdirde "**Tenkiye Şıringası**"¹ yaptırmasının hükmü nedir?

Cevap 25

Âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, hastanın gerek duyduğu takdirde bunu kullanmasında bir sakınca yoktur. Yeme ve içmeye benzemediğinden dolayı Şeyhül-İslâm İbn-i Teymiyye-Allah ona rahmet etsin- ve birçok âlim de bu görüştedir.

Soru 26

Oruçlunun istemeden kusmasının hükmü nedir? O günü kaza etmesi gerekir mi?

Cevap 26

¹ **Tenkiye Şıringası:** Anüsten su verilerek hastanın kalın bağırsağını temizlemekte kullanılan âlettir.(Mütercim)

Orucunu kaza etmesi gerekmez.Ancak kasten kusarsa, orucunu kaza etmesi gerekir.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((مَنْ ذَرَعَهُ الْقِيءُ فَلَا قِضَاءَ عَلَيْهِ، وَمَنْ اسْتَقَاءَ فَعَلَيْهِ الْقِضَاءُ))

[رواه أحمد أصحاب السنن الأربع بإسناد صحيح]

"Kim istemeden kusarsa, ona kaza gerekmez.Kim de kasten kusarsa, ona kaza gerekir."¹

Soru 27

Diyaliz makinasına bağlanan hastanın böbrek kanını değiştirmesinin hükmü nedir? O günkü orucu kaza etmesi gerekir mi?

Cevap 27

¹ İmam Ahmed ve sünen sahipleri, Ebu Hureyre'den sahih bir senedle rivâyet etmişlerdir.

Bu hastanın, kendisine temiz kan alındığı için orucunu kaza etmesi gerekir.Bu kanla birlikte başka bir madde alınmışsa, bu da orucu bozan başka bir durumdur.

Soru 28

Erkek veya kadının itikafa girmesinin hükmü nedir? İtikaf için oruçlu olmak şart mıdır? İtikafa giren kimsenin ne ile meşgul olması gerekir? İtikafa giren kimse, ne zaman itikafa girmesi ve ne zaman itikaftan çıkması gerekir?

Cevap 28

İtikafa girmek, erkek ve kadınlar için sünnettir.Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in Ramazan ayında itikafa girdiği sâbittir.Son olarak Ramazan ayının son on günü itikafa girmiştir. Kendisi ile birlikte bazı hanımları da itikafa girerlerdi.Üstelik hanımları onun vefâtından sonra da itikafa girmişlerdir.İtikafa girilen câminin, cemaat namazı kılınan câmilerde olması gerekir. Cuma namazı kılınmayan câmide itikafa girmek, itikafa fasıla verecek olmasından dolayı, mümkünse cuma namazı kılınan bir câmide itikafa girmek daha fazîletlidir.Âlimlerin en doğru olan görüşüne göre itikafa girmenin belli bir vakti yoktur.(Ramazan

ayının dışında itikafa girilirse) oruçlu olma şartı yoktur, fakat oruçlu olmak daha fazîletlidir. Niyet ettiği zaman itikafa girmesi ve kalmaya niyet ettiği süre sonunda da itikaftan çıkılması sünnettir. İtikafa girmeyi niyet ettikten bir süre sonra gerek duyulduğunda itikaftan çıkabilir. Zirâ itikaf sünnettir. İtikafa girmeyi adamamış ise, itikafa girmesi gerekmez. Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'i örnek olarak Ramazan ayının son on günü itikafa girmek müstehaptır. Yine, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'i örnek olarak Ramazan ayının 21. günü sabah namazından sonra itikafa girmek ve son on gün bitinceye kadar itikafta kalmak müstehaptır. Daha önce de belirtildiği gibi, şayet itikafı adak itikaf değilse, itikaftan çıkmasında bir sakınca yoktur. İtikaf sırasında mümkünse câmide rahat edebileceği belli bir yeri kendine edinmesi daha fazîletlidir. İtikafa girenin Allah Teâlâ'yı anması ve Kur'an okuması, istiğfarda bulunması, duâ etmesi ve nehyedilen vakitlerin dışında namaz kılması meşrûdur. Bazı hanımlarının Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'i itikafta ziyaret ettikleri ve onunla konuştukları gibi, itikafa giren kimseyi, arkadaşları ziyâret etmesinde bir sakınca yoktur. Bir defasında Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'i itikafta iken hanımı Safiyye-Allah ondan râzı olsun- ziyâret etmiş, Safiyye kalkıp giderken onu câminin kapısına kadar uğurlamıştı. Bu durum, böyle yapmanın hiçbir sakıncasının olmadığına delildir. Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in bu davranışı, onun tevâzuda kemale erdiğini, eşlerine karşı güzel davrandığını göstermektedir. -Rabbinden en değerli salât ve selâm, onun üzerine olsun-.

Allah Teâlâ, Peygamberimiz Muhammed'e, âline, ashâbına ve onlara en güzel bir şekilde uyanlara salât ve selâm eylesin.

HAC İLE İLGİLİ MESELELER

Soru 1

Haccın çeşitleri nelerdir? Bunlar nasıl yapılır? Hangisi daha fazîletlidir?

Cevap 1

İslâm âlimleri-Allah onlara rahmet etsin- haccın üç çeşit olduğunu açıklamışlardır. Bunların hepsi de Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-'den bildirilen sahih sünnette vardır.

Haccın Birincisi: Sadece umre için ihrama niyet etmektir. Buna göre umre yapmaya niyet eden kimse şöyle der:

((اَللّٰهُمَّ لِيَّبَيْكَ عُمْرَةً))

"Allahumme lebbeyke umra"

"Allahım!Senin emrine uyarak umre yapmaya niyet ettim."

Veya:

((لَبَّيْكَ عُمْرَةً))

"Lebbeyke umra"

"Senin emrine uyarak umre yapmaya niyet ettim."

Veyahut:

((اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَوْجِبْتُ عُمْرَةً))

"Allahumme innî evcebtu umra"

"Allahım! Ben, umre yapmayı üzerime gerekli kıldım."

Bu niyetin, erkek ise, dikişli elbiselerini çıkarıp **izâr**¹ ve **ridâ**² olarak ve iki parçadan meydana gelen ihram elbisesini giydikten, boy abdesti alıp güzel koku süründükten ve bıyıklarını, tırnaklarını, koltuk altı ve kasıklarını temizledikten sonra yapması meşrûdur. Böyle yapmak, daha fazîletlidir.Kadın için giysi yönünden ihram için özel bir elbise yoktur.Aksine istediği elbiseyi giyebilir.Ancak kadın için en fazîletli olan, ihram elbisesinin bakışları çekmemesi, güzel olmaması ve onu göreni fitneye sebep vermemesi gerekir.

¹ **İzâr:** Bedenin belden aşağı kısmını örten ve peştamal şeklinde olan elbisedir.

² **Ridâ:** Üstlük, bedenin üst kısmını örten elbisedir.(Mütercim)

Erkek ve kadın ihrama girdiklerinde “**Allahumme lebbeyke umra**” dedikten sonra:

((فَإِنْ حَبَسَنِي حَابِسٌ فَمَجِّلِيَّ حَيْثُ حَبَسْتَنِي))

“**Fein habesenî hâbisun femehillî haysu habestenî**”.

(Şayet (bu umreyi) edâ etmekten bir şey beni alırsa, alıkonulacağım yer, ihramdan çıkacağım yer olsun.”

Veya:

((اَللّٰهُمَّ لَبَّيْكَ عُمْرَةً تَقَبَّلَهَا مِنِّي))

“**Allahumme lebbeyke umraten tekabbelhâ minnî**”

(Allahım!Senin emrine uyarak umre yapmaya niyet ettim. Onu bana kolay kıl.”

Veyahut:

((اَللّٰهُمَّ لَبَّيْكَ عُمْرَةً اَعْنِيَّ عَلٰى تَمَامِهَا وَكَمَالِهَا))

“**Allahumme lebbeyke umraten ainnî alâ tamâmihâ ve kemâlihâ**”

“**Allahım!Senin emrine uyarak umre yapmaya niyet ettim. Onu tamamlamakta ve kemâle erdirmekte bana yardım eyle.**”

Bütün bu duâları söylemesinde hiçbir sakınca yoktur.

Eğer ihramlı:

((فَإِنْ حَبَسَنِي حَابِسٌ فَمَجْلِي حَيْثُ حَبَسْتَنِي))

"Fein habesenî hâbisun femehillî haysu habestenî".

"Şayet (bu umreyi) edâ etmekten bir şey bana engel olursa, engel olunulacağı yer, ihramdan çıkacağı yer olsun."

Diye şart koşar da sonra umre yapmasına engel olacak bir olay başına gelirse, ihramdan çıkabilir. Bu şarttan dolayı kendisine hiçbir şey gerekmez. Zirâ kendisine Zubeyr b. Abdulmuttalib'in kızı Dubâa, Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-'e gelerek hac yapmak istediğini, fakat şart koşmak istediğini söyleyince, Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- ona şöyle buyurmuştur:

((حُجِّي، وَاسْتَرْطِي، وَقُولِي: اللَّهُمَّ مَجْلِي حَيْثُ حَبَسْتَنِي)) [متفق عليه]

"Haccını yap, şartını koş ve şöyle de: Allahım! Şayet haccımı edâ etmeme bir şey engel olursa, engel olunulacağı yer, ihramdan çıkacağı yer olsun."¹

Bir kadın umre için gelir ve bu şartı koşar da sonra hayızlı olur ve -kafilesinin kendisini beklemeyeceği için- temizleninceye kadar bekleyemezse, bu takdirde bu şart onun ihramdan çıkması için bir özür sayılır. Aynı şekilde bir erkek, umresini tamamlamaya engel olan bir hastalığa yakalanır veya umresini tamamlamaya engel olan bir olay meydana gelirse, bu takdirde bu şart onun ihramdan çıkması için bir özür sayılır. Hacda da hüküm böyledir.

¹ Buhârî ve Müslim

Haccin İkincisi: Sadece hac için ihrama niyet etmektir.
Bunun için şöyle der:

((اَللّٰهُمَّ لَبَّيْكَ حَجًّا))

"Allahumme lebbeyke haccen"

"Allahım!Senin emrine uyarak hac yapmaya niyet ettim."

Veya:

((لَبَّيْكَ حَجًّا))

"Lebbeyke haccen"

"Senin emrine uyarak hac yapmaya niyet ettim."

Veyahut:

((اَللّٰهُمَّ قَدْ اَوْجَبْتُ حَجًّا))

"Allahumme kad evcebtu haccen"

"Allahım! Ben, hac yapmayı üzerime gerekli kıldım."

Yukarıda da geçtiği gibi, dikişli elbisesini çıkarıp boy abdesti aldıktan ve güzel koku süründükten sonra bu şekilde niyet etmesi daha fazîletlidir.

Bu konuda kastedilen şey, erkek ve kadın mü'min için umre ibâdetinde yapılması sünnet olan boy abdesti almak ve güzel

koku sürünmek gibi, Allah Teâlâ'nın yapılmasını meşrû kıldığı bu hükümlerin hepsi hac için de aynıdır.

Yine umre için ihrama girerken dediği gibi, hac için ihrama girerken şöyle demesi meşrûdur:

((فَإِنْ حَبَسَنِي حَابِسٌ فَمَجَلِي حَيْثُ حَبَسْتَنِي))

"Fein habesenî hâbisun femehillî haysu habestenî".

"Şayet (bu hacci) edâ etmekten bir şey bana engel olursa, engel olunulacağım yer, ihramdan çıkacağım yer olsun."

Bunun da ihrama girmeden geçilmesi câiz olmayan mikat yerinde yapılması gerekir.Eğer Necd bölgesinden veya Tâif yönünden veyahut da Suudi Arabistan'ın doğu bölgesinden geliyorsa, Tâif'in mikat yeri olan Seyl'ul-Kebîr (Karnu'l-Menâzil) vâdisinden ihrama girmesi gerekir.Mikâat yerine gelmeden önce ihrama girerse,ihramı geçerlidir.Fakat daha fazîletli olanı terketmiş olur.Bu konuda sünnet olan, mikat yerine gelinceye kadar ihrama girmeyi ertelemektir.Fakat mikat yerine ulaşmadan ihrama girerse, ihramı geçerlidir ve onun ihramda kalması gerekir.Ancak böyle yapmaması gerekir.Çünkü Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-mikâat yerinden başka bir yerde ihrama girmemiştir.Böyle yapmak, sünnettir.Mikâat yerine geldiğinde ihrama girer. Şayet mikat yerine ulaşmadan önce evinde boy abdesti alır ve bıyıkları kısaltmak gibi, ihrama girmeden önce yapılması meşrû olan

şeyleri evinde veya yolda yaparsa, bu yeterlidir.Ancak bunun, ihram girmeye yakın bir zamanda olmalıdır.

Âlimlerin çoğu, ihrama girmeden önce iki rekat namaz kılmanın müstehap olduğu görüşündedirler.Buna delil olarak da i şu hadisi göstermektedirler:

((أَتَانِي اللَّيْلَةَ آتٍ مِنْ رَبِّي فَقَالَ: صَلَّى فِي هَذَا الْوَادِي الْمُبَارَكِ، وَقُلُّ عُمْرَةً فِي حَجَّةٍ)) [رواه البخاري]

“Bu gece bana Rabbimden birisi (Cebrâil) geldi ve şöyle dedi:Bu mübarek vâdide (Akîk Vâdisi'nde)¹ namaz kıl ve şöyle de: "Bunu hac ile birlikte olan umre kıldım.”²

Bu olay, Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- Zul-Huleyfe vâdisinde iken olmuştur.Çünkü Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- öğle namazını kıldıktan sonra ihrama girmiştir.Bu da, namaz kıldıktan sonra ihrama girmenin daha fazîletli olduğunu gösterir.Bu görüş, iyi bir görüştür. Ancak ihram namazının meşrû oluşu konusunda açık bir delil âyet veya sahih bir hadis yoktur.Bu sebeple her kim böyle yaparsa, herhangi bir sakıncası yoktur.Bir kimse meşrû kıldığı gibi abdest alır ve iki rekat abdest namazı kılırsa, ihram için yeterlidir.

Haccın Üçüncüsü: Hac ve umreyi birleştirmek yani her ikisi için ihrama girmektir.Bunun için şöyle der:

¹ **Akîk Vâdisi:** Medine-i Münevvere'ye dört mil uzaklıkta olup, şimdiki Zul-Huleyfe, diğer adıyla Abyâr Ali olarak bilinen mikat yeridir.(Mütercim)

² Buhârî

((اَللّٰهُمَّ لَبَّيْكَ عُمْرَةً وَحَجًّا))

"Allahumme lebbeyke umraten ve haccen"

"Allahım!Senin emrine uyarak umre ve hac yapmaya niyet ettim."

Veya:

((اَللّٰهُمَّ لَبَّيْكَ حَجًّا وَ عُمْرَةً))

"Allahumme lebbeyke haccen ve umra"

"Allahım!Senin emrine uyarak hac ve umre yapmaya niyet ettim."

Veyahut da mikat yerinde sadece umreye niyet ettikten sonra yolda iken ve henüz tavafa başlamadan önce umresine haccı ekleyip hacca da niyet ederse, bu takdirde haccı kıran olur.Bu, hac ile umreyi birleştirmektir.Nitekim Enes b. Mâlik, Abdullah b. Ömer-Allah ikisinden de râzı olsun- ve başkalarının haber verdikleri gibi, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- Vedâ haccında kıran haccı için ihrama girmiş, umre ve hacca birlikte niyet etmiş, kendisiyle birlikte hacda keseceği kurbanını da götürmüştü. Bu sebeple beraberinde kurbanını götüren için en faziletli olan, kıran haccına niyet etmesidir.Fakat beraberinde kurbanını götürmeyen için en faziletli olan, temettu haccına niyet etmesidir.(Yani önce umre için ihrama girmesi, umresini bitirdikten sonra ihramdan çıkması ve aynı yıl içerisinde hac için tekrar ihrama

girmesidir.)Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- Mekke'ye girip Kâbe'nin etrafında tavaf ettikten ve Safâ ile Merve arasında sa'y ettikten sonra varılan netice bu olmuş ve ashâbından kıran veya ifrad haccı için ihrama girenlere de bunu umreye çevirmelerini emretmiştir.Bunun üzerine onlar da tavaf ve sa'y ettikten sonra saçlarını kısaltmak sûretiyle ihramdan çıkmışlardır.Böylelikle temettu haccının daha fazîletli olduğu sonucuna varılmıştır.

Kıran veya ifrad haccına niyet eden kimse, beraberinde kurbanını getirmemişse, niyetini umreye çevirir, tavaf, sa'y ve traş olduktan sonra ihramdan çıkabilir.Böylelikle temettu haccına niyet etmiş olur.Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in ashâbı da onun emriyle böyle yapmışlardır.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- ashâbına şöyle demiştir:

((لَوْ اسْتَقْبَلْتُ مِنْ أَمْرِي مَا اسْتَدْبَرْتُ، مَا أَهْدَيْتُ، وَلَوْلَا أَنَّ مَعِيَ الْهَدْيَ لَأَحَلَّلْتُ)) [رواه البخاري]

"Şayet şimdi bildiğimi ihrama girmeden önce, ashâbıma haclarını feshedip umreye çevirmelerinin zor geleceğini bilmiş olsaydım, beraberimde kurban getirmez ve onlarla birlikte haccımı feshedip ihramdan çıkardım."¹

¹ Buhâri

Hac yapmak için değil de, sadece umre yapmak üzere gelen kimseye "**umreci**" denir.Bu kimse, "**mutemetti**" diye de adlandırılabilir.Nitekim sahâbeden bazıları,bunu "**mütemetti**" diye adlandırmışlardır.Ancak Şevval veya Zilkade ayında hac yapmak için değil de umre yapmak için gelir ve umresini yaptıktan sonra ülkesine dönerse, fakihlerin ıstılahında bu kimse umrecidir.Fakat umresini yaptıktan sonra hac yapmak için Mekke'de kalırsa, bu kimse "**mütemetti**" diye adlandırılır.Aynı şekilde Ramazan ayında veya başka bir ayda sadece umre yapmak için gelen kimse "**mutemetti**" diye adlandırılır.

"Umre"; Beytullah'ı ziyâret etmektir.Ramazan ayından sonra hac aylarında umre yaptıktan sonra hac yapıncaya kadar Mekke'de kalan hacıya -daha önce de geçtiği gibi-, "**mutemetti**" denilir.Aynı şekilde kıran hacı üzere ihrama giren ve haccını feshetmeyip devam eden kimseye de "**mutemetti**" denilir ve şu âyetin kapsamına girer:

{فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ} [سورة البقرة من الآية:

[١٩٦

"Kim hac günlerine kadar umre ile faydalanmak isterse, kolayına gelen bir kurbanı kesmesi gerekir."¹

Dolayısıyla kıran hacı yapan kimseye "**mutemetti**" denilir. İşte Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in ashâbına göre bilinen de

¹ Bakara Sûresi: 196

budur.Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- kıran hacı için ihrama girmiş olduğu halde, Abdullah b. Ömer-Allah ondan ve babasından râzı olsun- (onun hacı hakkında) şöyle demiştir:

"Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- hacca kadar umreden faydalanarak temettu hacı yaptı."

Fakat birçok âlime göre **mutemetti**, umre yaptıktan sonra ihramdan çıkan ve hacca kadar bekleyip mesela 8. gün hac için tekrar ihrama giren kimse olarak bilinir.İşte, birçok âlime göre bu kimseye **mutemetti** denilir.Bir kimse umre yapar da ihramdan çıkmaz ve umresine hacı da eklerse, buna da **kıran hacısı** adını vermişlerdir.Anlam ve hüküm bilindikten sonra ıstılahta itiraz kabul edilmez.

Temettu ve kıran hacısı hüküm yönünden aynıdır.Her ikisine de kurban gerekir.Kurban kesmeye gücü yetmezse, hac günlerinde üç, ehline döndüğünde de yedi olmak üzere toplam on gün oruç tutar.Her ikisi de **mutemetti** olarak adlandırılır.Fakat sa'y konusunda birbirinden farklıdır.Âlimlerin çoğuna göre temettu' hacısı iki sa'y yapar.Birincisi umre tavafından, ikincisi ise hac tavafından sonra yapılan sa'ydır.Çünkü Abdullah b. Abbas'ın -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet ettiği hadiste sâbit olduğuna göre, umreden çıkıp **mutemetti** olan birisi umrenin tavafından, diğeri de haccın tavafından sonra olmak üzere iki sa'y yapmışlardır.İşte bu, âlimlerin çoğunun görüşüdür.

Ancak kıran haccı yapan, sadece bir sa'y yapar.Bu sa'yı eğer öne alıp kudüm tavafından sonra yaparsa yeterli olur.Geri bırakıp haccın tavafından sonra yaparsa da olur.İşte bu görüş, itimat edilen âlimlerin çoğunluğunun görüşüdür.Yani temettu' haccı yapan iki sa'y, kıran haccı yapan ise bir sa'y yapar.Kıran haccı yapan, sa'yı isterse öne alıp kudüm tavafından sonra yapmak isterse -ki bu daha fazîletlidir- bunda serbesttir.Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- tavaf ettikten sonra say' yapmıştır. O'nun tavafına "**Kudûm Tavafı**" denir.Çünkü Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- kıran haccı yapmıştı. Kıran haccı yapan isterse Kudûm Tavafından sonra sa'yını geri bırakıp haccın tavafından sonra yapmakta serbesttir.Bu da Allah Teâlâ'nın kullarına vermiş olduğu bir genişlik ve rahmettir.Bu yüzden Allah Teâlâ'ya hamd olsun.

Burada belki şöyle bir mesele sorulabilir:

Temettu' haccı yapan kimse, umre yaptıktan sonra evine dönerse, kesmesi gerektiği kurbanı kendisinden düşer mi?

Bu meselede âlimler arasında görüş ayrılığı vardır.Abdullah b. Abbas'tan-Allah ondan ve babasından râzı olsun- bilinen hüküm, delillerin genel olması sebebiyle, umre yaptıktan sonra ister evine dönsün, isterse başka bir yere gitsin, mutlak olarak kurban kesmesi gerekir.

Âlimlerden bir grup, "**yolculuk mesafesi bir yola çıkar, sonra da hac için ihrama girip Mekke'ye dönerse, ifrad haccına niyetlenmiş olur ve ondan kurban düşer**", demiştir.

Âlimlerden başka bir grup ise, "**kendi evine dönerse, ondan kurban düşer**", demiştir. Bu, Ömer b. Hattab ile oğlu Abdullah'tan-*Allah ikisinden de râzı olsun-* rivâyet olunan görüştür. Buna göre bir kimse umre yaptıktan sonra evine döner, sonra da hac için ihrama girerse, kendisine kurban gerekmez. Ancak bir kimse örneğin umre ve hac arasında Medine, Cidde ve Tâif gibi yerlere giderse, bu yolculuğu onu **mutemetti'** olmaktan çıkarmaz. İşte bu görüş, delil yönünden daha yakın ve daha açıktır ki umre ve hac arasındaki bu yolculuklar, onu **mutemetti'** olmaktan çıkarmaz. Zirâ hac ve umre arasındaki bu yolculuklar, onu **mutemetti'** olmaktan çıkarmaz. Aksine o kimse, temettu' hacisidir. Umre yaptıktan sonra Medine veya Tâif veyahut Cidde'ye gitse bile, onu **mutemetti'** olmaktan çıkarmaz. Ancak Ömer b. Hattab ve oğlu Abdullah'ın dedikleri gibi, umre yaptıktan sonra evine döner, sonra tekrar mikat yerinden hac için ihrama girerse, ifrad hacısı olur. Bu kimse, müfrid "**ifrad hacısı**" diye adlandırılır. Çünkü bu kimse, evine gitmekle umre ile haccın arasını bölmüş olur.

Her ne durumda olursa olsun, mü'min için bu konuda en ihtiyatlı olanı, ihtilaftan çıkmak için evine yolculuk yapmış bile olsa, İbn-i Abbas ve başkalarının görüşlerinden çıkmak için kurban kesmektir. Böylelikle ihtiyatlı davranıp, bütün görüş ayrılıklarından çıkmak için, kurban kesmeye gücü yetiyorsa, sünneti tam olarak yerine getirmesi, onun için daha hayırlı ve daha fazîletlidir. Kurban

kesmeye gücü yetmezse, hacda üç, evine döndüğünde de yedi olmak üzere toplam on gün oruç tutar.

Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

{فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ} [سورة البقرة من الآية:
[۱۹۶]

“Kim hac günlerine kadar umre ile faydalanmak isterse, kolayına gelen bir kurbanı kesmesi gerekir.”¹

Bu âyet, hem temettu', hem de kıran hacısını kapsar. Daha önce de geçtiği üzere, kıran hacısı, temettu' hacısı olarak da adlandırılmaktadır.

Başarı Allah'tandır.

Soru 2

Hac aylarında, mesela Zilkâde ayında umre yaptıktan sonra Mekke'den Medine'ye gidip orada hacca kadar kalan bir kimsenin temettü' haccını mı yapması gerekir, yoksa üç çeşit hacdan istediği birisini mi yapmakta serbest midir?

¹ Bakara Sûresi: 196

Cevap 2

Bu kimsenin temettu' haccını yapması gerekmez. Ancak **'yolculuğa çıkmakla umre ile haccın arasını böldüğünden dolayı temettu' olmaktan çıkar"** diyenlere göre bu kimse, eğer tekrar bir umre daha yaparsa, bu yeni umresinden dolayı temettu' hacısı olur ki bunda bir sakınca yoktur. Âlimlerin hepsinin görüşüne göre, Medine'den gelip umre yaptıktan sonra hac yaparsa, yaptığı bu yeni umreyle temettu' hacısı sayılır ve kurban kesmesi gerekir. Eğer Medine'den sadece hac yapmak için dönerse, bu durumda kurban kesmesi gerekir mi? Yoksa kesmesi gerekmez mi? Bu konuda âlimler arasında görüş ayrılığı vardır. Ancak bu konuda âlimlerin en doğru olan görüşüne göre, Medine'ye gitmesinden dolayı temettu'su bozulmaz ve kurban kesmesi gerekir.

Soru 3

Hac veya umre için niyet ederek mikatı geçen ve ihrama girerken şart koşmayan birisi, hac veya umresini tamamlamasına engel olacak hastalık gibi şey başına gelirse, ne yapması gerekir?

Cevap 3

Bu kimse, "**Muhsar**" (mahsur kalmış) demektir. Eğer ihrama girerken şart koşmamış ve hac veya umresini tamamlamasına bir olay engel olmuşsa, mümkünse olay geçinceye kadar sabreder, mümkün değilse, doğru olan görüşe göre bu kimse muhsar hükmündedir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ} [سورة البقرة من الآية: ١٩٦]

"Hac ve umreyi tam olarak Allah için yapın. (Hac ve umre için ihrama girdikten sonra herhangi bir engel ile hac ve umreden) **eğer geri kalırsanız** (engellenirseniz), **kolayınıza gelen kurbanı kesin.**"¹

İhsar (mahsur kalma, engellenme); düşman veya başka bir şey tarafından engellenmekle olur. Bu takdirde kurbanını keser, saçını kökünden kazıtmak veya kısaltmak sûretiyle traş eder ve ihramdan çıkar. İşte bu, kurbanını bulunduğu yerde kesen "**Muhsar**"ın hükmüdür. İster Harem sınırları içerisinde, ister Hill sınırları içerisinde (Harem bölgesinin dışında) olsun, kurbanını bulunduğu yerde keser ve oradaki fakirlere dağıtır. Bulduğu yerde hiçbir fakir bulunmazsa, Harem sınırları içerisindeki fakirlere veya çevresindeki fakirlere veyahut da bazı köylerdeki fakirlere dağıtır sonra saçını kısaltmak veya kazıtmak sûretiyle traş eder ve ihramdan

¹ Bakara Sûresi: 196

çıkarmak.Kurban kesmeye gücü yetmezse, on gün oruç tutar sonra saçını kısaltmak veya kazıtmak sûretiyle traş eder ve ihramdan çıkar.

Soru 4

Mikat yerinde ihrama giren bir hacı telbiye getirirken "umreye niyet ettim" demeyi unutursa, umre ve hac ibâdetini mutemetti' olarak mı tamamlar? Umreyi yaptıktan sonra ihramdan çıkar, sonra da hac için Mekke'den tekrar ihrama girerse ne yapması gerekir?

Cevap 4

İhrama girerken umre yapmaya niyet eden, fakat umre yapmaya niyet ettiği halde telbiye getirmeyi unutan kimsenin hükmü, telbiye getiren kimsenin hükmü gibidir.Tavaf eder, sa'yını yapar,saçını kazıtmak veya kısaltmak sûretiyle traş edip ihramdan çıkar.Yolda giderken telbiye getirmesi meşrûdur.Şayet telbiye getirmeyi unutursa, kendisine bir şey gerekmez.Çünkü telbiye getirmek, müekked sünnettir.Dolayısıyla tavaf eder, sa'y yapar, saçını kazıtmak veya kısaltmak sûretiyle traş edip ihramdan çıkar ve bunu umre yerine sayar.Çünkü kendisi umreye niyet etmiştir.

Ancak hacca daha süre olmasına rağmen ihrama girerken hacca niyet ederse, haccını feshedip umreye çevirmesi, tavaf edip sa'y yapması ve saçını kazıtmak veya kısaltmak sûretiyle traş ederek ihramdan çıkması, daha fazîletlidir. Böylelikle bu kimsenin hükmü, temettu' haccı yapanların hükmü gibi olur.

Soru 5

Annesinin yerine hac yapan birisi, mikat yerinde hacca niyet ederken annesinin adına niyet etmeyi unutursa ne olur?

Cevap 5

Annesinin adına hac yapmaya niyet ettiği sürece, onun adına niyet etmeyi unutsa bile yapacağı hac, annesinin adına olur. Zirâ niyet, daha kuvvetlidir.

Nitekim Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- niyet konusunda şöyle buyurmaktadır:

“Ameller niyetlere göredir.”¹

Eğer hacca annesinin veya babasının yerine kastederek gelmiş, sonra ihrama girerken annesinin veya babasının adına diliyle niyet etmeyi unutmuşsa, baba veya anne veyahut da

¹ Buhâri ve Müslim

kimin adına hac yapmaya niyet etmişse, hac da onun adına olur.

Soru 6

Çorap ve eldiven giyen ihramlı kadının hükmü nedir? İhramlı iken giymiş olduğu şeyleri çıkartması câiz mi?

Cevap 6

İhramlı kadının kendisini daha iyi örteceği için çorap veya ayakkabı giymesi daha fazîletlidir. Giydiği elbise ayaklarıyla birlikte kendisini tamamen örtüyorsa, bu da yeterlidir. Eğer çoraplı olduğu halde ihrama girer, sonra da çorabını çıkartırsa, erkeğin terlik giyip sonra onu çıkarttığı gibi, bunun da bir zararı yoktur. Fakat kadın ihramlıyken eldiven giyemez. Çünkü ihramlı kadının eldiven giymesi yasaktır. Aynı şekilde ihramlı kadın, yüzünü peçe veya burka ile örtemez. Çünkü Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- kadını bundan yasaklamıştır. Fakat yabancı erkekler gelirse onlara göstermemek için yüzünü başörtüsü veya cilbabı ile örtmesi gerekir. Yine, tavaf ve sa'y sırasında da böyle yapması gerekir.

Nitekim Âişe'den-Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunan hadiste o şöyle demiştir:

((كَانَ الرُّكْبَانُ يَمْرُونَنَا وَنَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحْرِمَاتٌ، فَإِذَا حَادُوا بِنَا سَدَلْتُ إِحْدَانَا جَلْبَابَهَا مِنْ رَأْسِهَا عَلَى وَجْهِهَا، فَإِذَا جَاوَزُونَا كَشَفْنَاهُ)) [رواه أبو داود وأحمد]

“Bizler, Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- ile birlikte ihramlıyken, yanımızdan kâfileler geçtiklerinde yüzümüzü baş örtümüzle örter, onlar uzaklaştıklarında ise yüzümüzü açardık.”¹

İhramlı erkeğin, doğru olan görüşe göre, topuklara kadar kesilmiş olmasa bile kapalı ayakkabı giymesi câizdir.Âlimlerin çoğunluğu ise, ayakkabının topuklara kadar kesilmesi gerektiği görüşündedirler.Doğru olan, terlik bulamadığında ayakkabının topuklara kadar arkasının kesilmesi gerekmez.Çünkü Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- (Vedâ haccında) Arafat'ta insanlara hutbe verirken şöyle buyurmuştur:

((مَنْ لَمْ يَجِدِ الْإِزَارَ فَلْيَلْبَسِ السَّرَاوِيلَ، وَمَنْ لَمْ يَجِدِ النَّعْلَيْنِ فَلْيَلْبَسِ الْخُفَّيْنِ)) [متفق عليه]

“Kim ihramda altına giyecek izâr bulamazsa şalvar giysin, kim de terlik bulamazsa ayakkabı giysin.”²

¹ Ebû Dâvûd ve İmam Ahmed

² Buhâri ve Müslim

Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- ayakkabının arkasının kesmeyi emretmemiştir.Bu da ayakkabının arkasının kesilmesi gerektiği hükmünün kaldırıldığını gösterir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 7

İhrama girerken edilen niyet dil ile söyleyerek mi yapılır?
Başkasının yerine hac yapan bir kimse, nasıl niyet etmesi gerekir?

Cevap 7

Niyetin yeri kalptir.Bunu da "**falancanın veya kardeşinin veya falancanın oğlu falanın yerine hac yapmaya**" diye kalbinden niyet eder.Niyet bu şekilde olur.Bununla beraber kalbinde olanı pekiştirmek için diliyle şöyle söylemesi müstehaptır:

((اَللّٰهُمَّ لَبَّيْكَ حَجًّا عَنْ فُلَانٍ))

"Allahumme lebbeyke haccen an fulân"

"Allahım!Senin emrine uyarak falancanın adına hac yapmaya niyet ettim."

Veya:

((اَللّٰهُمَّ لَبَّيْكَ عُمْرَةً عَنْ فُلَانٍ))

"Allahumme lebbeyke umraten an fulân"

"Allahım!Senin emrine uyarak falancanın adına umre yapmaya niyet ettim."

Çünkü Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- hac ve umre yaptığı zaman diliyle niyet etmiştir.Bu da Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-î örnek alarak hacca veya umreye dille niyet etmenin meşrû olduğunu gösterir.

Aynı şekilde Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in öğrettiği gibi sahâbe de hacca dille niyet etmişler ve niyet ederlerken seslerini de yükseltmişlerdir.Böyle yapmak sünnettir.Hacca veya umreye diliyle söylemese bile kalbinden niyet etmesi yeterlidir.Başkasının yerine yaptığı hac ile ilgili amelleri de kendi adına yaptığı gibi yapar.Telbiyeyi de mutlak olarak getirir.Kendi adına hac yapıyor gibi, falanca veya falancanın adını zikretmeye gerek duymadan telbiye getirir.Fakat başkası adına hac veya umre yapıyorsa,

((اَللّٰهُمَّ لَبَّيْكَ حَجًّا عَنْ فُلَانٍ))

"Allahumme lebbeyke haccen an fulân"

"Allahım!Senin emrine uyarak falancanın adına hac yapmaya niyet ettim."

Veya:

((اَللّٰهُمَّ لَبَّيْكَ عُمْرَةً عَنْ فُلَانٍ))

"Allahumme lebbeyke umraten an fulân"

"Allahım!Senin emrine uyarak falancanın adına umre yapmaya niyet ettim."

Demesi daha fazîletlidir.Daha sonra hacı ve umreciler gibi şöyle telbiye getirmeye devam eder:

((لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنُّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ، لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ إِلَهَ الْحَقِّ لَبَّيْكَ))

"Lebbeyk Allahumme lebbeyk, lebbeyke lâ şerîke leke lebbeyk.İnnel-hamde ven ni'mete leke vel-mulku lâ şerîke lek. Lebbeyk Allahumme lebbeyk, lebbeyke ilâhel-hakki lebbeyk."

"Buyur Allahım! Buyur.Buyur (Allahım!). Senin hiçbir ortağın yoktur.Buyur (Allahım!).Hamd sanadır, mülk de senindir.Senin hiçbir ortağın yoktur.Buyur (Allahım!).Buyur Allahım!Buyur hak ilâh (olan Allahım!) Buyur."

Bundan kasıt, kendisi adına telbiye getirdiği gibi, adına hac veya umre yaptığı kimsenin adını zikretmeden telbiye getirir.Ancak hac veya umrenin başında:

((اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ حَجًّا عَنْ فُلَانٍ))

"Allahumme lebbeyke haccen an fulân"

"Allahım!Senin emrine uyarak falancanın adına hac yapmaya niyet ettim."

Veya:

((اَللّٰهُمَّ لَبَّيْكَ عُمْرَةً عَنْ فُلَانٍ))

"Allahumme lebbeyke umraten an fulân"

"Allahım!Senin emrine uyarak falancanın adına umre yapmaya niyet ettim."

Veyahut da:

((اَللّٰهُمَّ لَبَّيْكَ حَجًّا وَ عُمْرَةً عَنْ فُلَانٍ))

"Allahumme lebbeyke haccen an fulân"

"Allahım! Senin emrine uyarak falancanın adına hac ve umre yapmaya niyet ettim."

Mikat yerinde ihrama girerken niyetle birlikte bu şekilde demesi daha fazîletlidir.

Soru 8

Mekke'ye bir iş veya görev için gelen kimse, hac yapmaya fırsat bulduğunda, bulunduğu yerden mi yoksa Hill'den (Harem sınırları dışından) mi ihrama girer?

Cevap 8

Hac veya umreye niyet etmeyip yakın akrabayı ziyâret etmek veya hasta ziyâret etmek veyahut ticaret için Mekke'ye gelen bir kimse, hac veya umre yapma fırsatı bulursa, ister Mekke'nin içinde, isterse Mekke'nin dışında olsun, bulunduğu yerden hac için ihrama girer. Ancak umre yapmak isterse, Ten'im ve Ci'râne gibi, Hill bölgesine çıkar ve oradan ihrama girer. Zirâ bu konuda sünnet olan, hatta umre yapmak isteyeninin Hill bölgesine çıkması gerekir.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- umre yapmak istediği zaman Âişe'ye-Allah ondan râzı olsun- Ten'im denilen yere çıkıp oradan ihrama girmesini, kardeşi Abdurrahman'a da onunla birlikte Harem dışına yani Ten'im'e kadar çıkmasını emretmişti. Bu, umre yapmak isteyen kimse hakkındaki hükümdür. Ancak hac yapmak isteyen kimse -daha önce de geçtiği gibi-, ister Harem sınırları içerisinde, isterse Harem sınırları dışında olsun, bulunduğu yerden ihrama girer.

Soru 9

İhrama girerken iki rekat namaz kılmak şart mıdır?

Cevap 9

İhrama girerken iki rekat namaz kılmak şart değildir. Ancak âlimler arasında müstehap olup-olmaması konusunda görüş

ayrılığı vardır.Âlimlerin çoğuna göre müstehap olan, abdest alıp iki rekat namaz kılmak, sonra da niyet etmektir.Müstehap oluşuna da, Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-'in namaz kıldıktan sonra ihrama girmesini delil göstermektedirler.Yani Vedâ Hacc'ında önce öğle namazını kılmış, sonra da ihrama girmiştir.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((أَتَانِي اللَّيْلَةَ آتٍ مِنْ رَبِّي فَقَالَ: صَلِّ فِي هَذَا الْوَادِي الْمُبَارَكِ،
وَقُلْ عُمْرَةً فِي حَجَّةٍ)) [رواه البخاري]

"Bu gece bana Rabbimden birisi (Cebrâil) geldi ve şöyle dedi:Bu mübarek vâdide (Akîk Vâdisi'nde) namaz kıl ve şöyle de: "Bunu hac ile birlikte olan umre kıldım."¹

Bu hadis, iki rekât namaz kılmanın meşrû olduğunu gösterir. Bu, âlimlerin çoğunun görüşüdür.

Başka âlimler ise şöyle demişlerdir: Bu konuda açık nas yoktur.Zirâ Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in:

((أَتَانِي اللَّيْلَةَ آتٍ مِنْ رَبِّي فَقَالَ: صَلِّ فِي هَذَا الْوَادِي الْمُبَارَكِ...)) [رواه البخاري]

"Bu gece bana Rabbimden birisi (Cebrâil) geldi ve şöyle dedi: Bu mübarek vâdide (Akîk Vâdisi'nde) namaz kıl..."¹

¹ Buhâri

Sözündeki namazdan kasıt, beş vakit namazlardan bir farz namaz olması muhtemeldir.Bu da ihram için iki rekât namaz kılmak konusunda bir delil teşkil etmez.Ancak -mümkünse- namaz kıldıktan sonra, umre veya hacca niyet ederse, bunun daha fazîletli olduğuna delâlet eder.

Soru 10

İhramlı olduğu sırada ve namaza giderken kendisinden mezî² veya idrar damlaları çıktığını hissedenin hükmü nedir?

Cevap 10

Kendisinde böyle bir şeyin olduğunu anlayan mü'minin, namaz vakti ise idrar veya mezîden temizlenerek abdest alması gerekir.Mezîden dolayı, penisi ile mesânesini yıkar.İdrardan dolayı da penisinin uç kısmını yıkar.Sonra da namaz vakti ise, namaz abdestini alır.Ancak namaz vakti değilse, bunu namaz vaktine geciktirmesinde bir engel yoktur.Fakat bunun vesvese olmaması, aksine bundan emîn olması gerekir.Vesveseden dolayı ise,

¹ Buhârî

² **Mezî**:Erkeğin eşiyle şakalaşması ve onu öpmesi sonucu penisinde idrar yolundan gelen ince bir sıvıdır.

vesveselerle imtihan olunmaması için bu vesveseyi atması ve ondan yüz çevirmesi gerekir.Çünkü insan, vesvese gibi bir şeyle imtihan olunabilir.Kendisinden bir şey çıktığını zanneder.Oysa ki kendisinden hiçbir şey çıkmamıştır.Bundan dolayı kendisini bu gibi vesveselere alıştırmaması gerekir.Aksine bu vesveselere bulaşmaması için onları atması ve onlardan yüz çevirmesi gerekir.Bundan çekinirse, abdest aldıktan sonra fercinin çevresine eliyle su serpsin ki kendisinden bir vesvese vukû bulursa, vesveseyi su serpintisine bağlasın.Böylece bu vesvesenin şerrinden kurtulmuş olur.

Soru 11

Yıkamak için ihram elbisesini değiştirmek câiz midir?

Cevap 11

İhram elbisesini yıkamakta hiçbir sakınca yoktur.Yine, ihram elbisesini değiştirerek onun yerine başka yenisini veya yıkanmış olanını kullanmakta hiçbir sakınca yoktur.

Soru 12

Niyet etmeden önce ihram elbisesine güzel koku sürmenin hükmü nedir?

Cevap 12

Ridâ ve İzâr'dan denilen ihram elbisesinin üzerine güzel koku sürünmemesi gerekir.Oysa bedende sadece baş, sakal ve koltuk altı gibi yerlere güzel koku sürmek sünnettir.İhram elbisesine gelince, ihrama girerken elbiseye güzel koku sürülmez.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((... وَلَا تَلْبَسُوا مِنَ التِّيَابِ شَيْئًا مَسَّهُ الزَّعْفَرَانُ أَوْ وَرْسٌ)) [رواه

البخاري ومسلم]

“(İhramlı iken) **safran¹ veya vers² sürülmüş bir elbise giymeyin.**”

Sünnet olan, sadece bedenine güzel koku sürmesidir.İhram elbisesine gelince ona güzel koku sürmez.Eğer güzel koku sürerse, onu yıkayınca veya değiştirmeye kadar giyemez.

¹ **Safran (Zaferan):**Süsengillerden, büyük huni çiçekli, soğanlı bir cins bitkidir.Bitki bilimindeki (botanik) adı Crocus Sativus'tur.Çiçeğin tepeciklerinden zerde ve bazı şuruplara renk vermekte faydalanılır.(Mütercim)

² **Vers:** Yemen safranı (Mütercim)

Soru 13

Terviye günü (Zilhicce'nin 8. günün)den önce Mina'da bulunan birisi Mekke'den mi, yoksa Mina'dan mı ihrama girer?

Cevap 13

Mina'da oturan, Mina'dan ihrama girer.Allah'a hamdolsun Mekke'ye gelmesine gerek yoktur.Aksine vakti geldiğinde hac için bulunduğu yerden niyet ederek ihrama girer.

Soru 14

Temettu' hacısının ihrama girmesi için belirli bir vakit var mıdır? Terviye günü (8. gün)den önce ihrama girebilir mi?

Cevap 14

Evet.Temettu' hacısının ihrama girmesi için belirli bir vakit vardır. O da hac ayları olan Şevvâl, Zilkâde ve Zilhicce'nin ilk on günüdür.Ne Şevvâl'den önce, ne de kurban bayramı gecesinden sonra ihrama girebilir.Fakat en fazîletlisi, önce sadece umre için ihrama girer.Umreyi bitirdikten sonra da sadece hac için ihrama girer.İşte bu, tam temettu'dur.Şayet hem umre, hem de hacca niyet ederse, bu hem temettu', hem de kıran haccı olarak

isimlendirilir. Her iki durumda kurban kesmesi gerekir. Bu kurbanı temettu' kurbanı denir. O da kurbanlık hayvanlardan birini kesmek veya deve veyahut da sığırın yedide birine ortak olmaktır.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

{فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ} [سورة البقرة من الآية:

[۱۹۶

“Kim hac günlerine kadar umre ile faydalanmak isterse, kolayına gelen bir kurbanı kesmesi gerekir.”¹

Şayet kurban kesmeye gücü yetmezse, 3 gün hacda, 7 gün de evine döndükten sonra toplam olarak 10 gün oruç tutar ki bu süre, herhangi bir şeyle sınırlı değildir.

Şayet Şevval'in başında umre için ihrama girse ve (umresini yaptıktan sonra) ihramdan çıksa, hac için ihrama gireceği Zilhicce'nin 8. gününe kadar geçen umre ile hac arasındaki süre çok uzun olur. Bu durumda, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'in ashâbına emrettiği gibi, Zilhicce'nin 8. günü ihrama girmesi daha fazîletlidir. Zirâ sahâbeden kimisi ifrad, kimisi de kıran haccına niyet etmiş olarak Mekke'ye geldiklerinde, Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- onlardan, beraberinde kurbanını getirmeyenin ihramdan çıkmasını emretmiş, onlar da tavaf yapıp sa'y etmiş ve saçlarını kısaltarak ihramlarından çıkmışlardır. Böylelikle onlar, temettu' hacısı olmuşlardır. Zilhicce'nin 8. günü gelince, Peygamber-sallallahu

¹ Bakara Sûresi: 196

aleyhi ve sellem- onlara evlerinden hac için ihrama girmelerini emretmiştir.İşte en fazîletlisi, böyle yapmaktır.Şayet 8. günden önce, Zilhicce'nin başında hac için ihrama girerse, ihramı geçerli ve sahihtir.Fakat en fazîletlisi, Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem-*'in emriyle sahâbenin Zilhicce'nin 8. günü hac için ihrama girdiği gibi girmesidir.

Soru 15

Hac veya umre veyahut başka bir amaç için ihramsız olarak mikat yerini geçen kimsenin hükmü nedir?

Cevap 15

Hac veya umre için ihrama girmeden mikat yerini geçen kimsenin tekrar mikat yerine dönerek ihrama girmesi gerekir.

Nitekim Rasûlullah-*sallallahu aleyhi ve sellem-* şöyle buyurmaktadır:

((يَهْلُ أَهْلُ الْمَدِينَةِ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ، وَيَهْلُ أَهْلُ الشَّامِ مِنْ الْجُحْفَةِ، وَيَهْلُ أَهْلُ نَجْدٍ مِنْ قَرْنٍ، وَيَهْلُ أَهْلُ الْيَمَنِ مِنْ يَمَلَمَ))

[متفق عليه]

“Medine halkı Zul-huleyfe'den ihrama girer.Şam halkı Cuhfe'den ihrama girer.Necd halkı Karn'dan ihrama girer ve Yemen halkı da Yelemlem'den ihrama girer.”¹

Aynı şekilde sahih bir hadiste de böyle rivâyet olunmuştur. Nitekim Abdullah b. Abbas-Allah ondan râzı olsun- şöyle der:

((وَقَّتَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ ذَا الْحُلَيْفَةِ، وَلِأَهْلِ الشَّامِ الْجُحْفَةَ، وَلِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنَ الْمَنَازِلِ، وَلِأَهْلِ الْيَمَنِ يَلْمَمَ، فَهِنَّ لَهُنَّ وَلِمَنْ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِنْ غَيْرِ أَهْلِهِنَّ لِمَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ)) [متفق عليه]

“Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- Medine halkı için Zulhuleyfe, Şam halkı için Cuhfe, Necd halkı için Karn'ül-Menâzil ve Yemen halkı için de Yelemlem'i mikat yerleri olarak tayin etti.Bunlar, adı geçen yerlerin halkları ile hac ve umre yapmak için o yönlerden gelenlerin mikat yerleridir.”²

Şayet hac veya umre için geliyorsa, geldiği yöndeki mikat yerinden ihrama girmesi gerekir.Medine tarafından geliyorsa, Zulhuleyfe, Şam, Mısır veya Fas tarafından geliyorsa Cuhfe, günümüzdeki Rabiğ, Yemen tarafından geliyorsa, Yelemlem, Necd veya Taif'ten geliyorsa, Vâdi Karn veya diğer isimleri Seyl ve Vâdi Muhram denilen yerlerden hac veya umre veyahut da hem hac,

¹ Buhâri ve Müslim

² Buhâri ve Müslim

hem de umre her ikisi için ihrama girer.Şayet hac aylarında bu mikat yerlerinden geçiyorsa, en faziletli olanı, umre için ihrama girerek tavaf ve sa'y yapar sonra saçlarını kısaltmak sûretiyle traş ederek ihramdan çıkar.Hac vakti geldiğinde de hac için ihrama girer.Hac ayları dışında bir ayda mesela Şaban veya Ramazan ayında mikat yerine uğrarsa, sadece umre için ihrama girer.Bu konuda meşrû olan budur.Ancak hac veya umre yapmak için değil de alış-veriş veya akraba ve arkadaşlarını ziyâret etmek için veyahut da başka bir amaç için Mekke'ye gelenin -doğru olan görüşe göre- ihrama girmesi gerekmez.Âlimlerin iki görüşünden en tercih edileni, bu görüştür.Bu kimsenin, fırsatı iyi değerlendirip umre için ihrama girmesi daha faziletlidir.

Soru 16

İhramlı kimse, hastalık veya korku sebebiyle hac veya umresini tamamlamaktan endişe ederse, ne yapması gerekir?

Cevap 16

İhrama girdiğinde, hastalık gibi ibâdetine engel olacak bir şeyden endişe ederse, şöyle diyerek şart koşar:

((فَإِنْ حَبَسَنِي حَابِسٌ فَمَجْلِي حَيْثُ حَبَسْتَنِي))

"Fein habesenî hâbisun femehillî haysu habestenî".

"Şayet (bu umre veya hacı) edâ etmekten bir şey beni alırsa, alıkonulacağım yer, ihramdan çıkacağım yer olsun."

İhrama girerken şart koşmak sünnettir.Çünkü Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Zubeyr b.Abdulmuttalib'in kızı Dubâa kendisine hastalığından şikâyet ettiğinde ona şart koşmasını emretmişti.

Soru 17

Kadının dilediği bir elbiseyle ihrama girmesi câiz midir?

Cevap 17

Evet.Kadın istediği elbiseyle ihrama girebilir.Halktan bazı kimselerin zannettiği gibi, kadının ihram için özel bir elbisesi yoktur. Fakat ihram için giyeceği elbisenin güzel ve dikkati çekecek şekilde olmaması gerekir.Çünkü kadın bu ibâdet için insanlarla içiçe olmaktadır.Bu sebeple elbisesinin dikkati çekecek şekilde ve güzel olmaması gerekir.Aksine normal olması ve fitneye sebep olmaması gerekir.Eğer güzel elbiselerle ihrama girerse, ihramı geçerlidir. Ancak daha fazîletli olanı terketmiş olur.

Erkeğin ihramına gelince, iki parçadan meydana gelen beyaz renkli izâr ve ridâyı giymesi daha fazîletlidir.Beyazın dışında başka bir renk olursa da bir sakıncası yoktur.Nitekim Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in yeşil renkli bir kumaş içinde tavaf ettiği

sâbittir.Yine Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- siyah renkli sarık giydiği sâbittir.Nefice olarak, beyaz rengin dışında başka bir renkli elbise ile ihrama girmesinde bir sakınca yoktur.

Soru 18

Hava yoluyla gelen hacı ve umreci ne zaman için ihrama girmesi gerekir?

Cevap 18

Hava veya deniz yoluyla gelen kimse, kara yoluyla gelen kimse gibi, havada veya denizde mikat yerinin hizâsına geldiği zaman veyahut da uçak, gemi veya vapurun sûratine karşı ihtiyatlı olmak için mikat yerinden biraz önce ihrama girmelidir.

Soru 19

Mikat sınırları içerisinde yaşayan nereden ihrama girer?

Cevap 19

Ümmü Selem ve Bahra sakinlerinin buldukları yerlerden ihrama girdikleri gibi, mikat sınırları içerisinde yaşayan kimse, bulunduğu yerden ihrama girer. Cidde halkı da buldukları yerlerden ihrama girerler.

Nitekim İbn-i Abbas'ın-Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet ettiği hadiste, Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmaktadır:

((... وَمَنْ كَانَ دُونَ ذَلِكَ، فَمِنْ حَيْثُ أَشَاءَ)) [متفق عليه]

“Kim de mikat sınırlarının içerisinde (Mikat yeri ile Mekke arasında) oturuyorsa, sefere başladığı yerden ihrama girer.”¹

Başka bir rivâyet ise şöyledir:

((... فَمَنْ كَانَ دُونَهُنَّ، فَمَهُلَّهُ مِنْ أَهْلِهِ حَتَّى أَهْلُ مَكَّةَ يُهْلُونَ

مِنْهَا)) [متفق عليه]

“Kim de mikat sınırlarının içerisinde oturuyorsa, oradan ihrama girer. Mekke halkı da Mekke'den ihrama girerler.”²

Soru 20

Terviye günü (8. gün) hacı nereden ihrama girer?

¹ Buhâri ve Müslim

² Buhâri ve Müslim

Cevap 20

Bulunduğu yerden ihrama girer. Nitekim sahâbe, Vedâ Hacc'ında Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-'in emriyle buldukları yer olan Ebtah'tan ihrama girmişlerdi. Aynı şekilde Mekke'de oturan kimse, evinden ihrama girer.

Nitekim yukarıda geçen İbn-i Abbas'ın-Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet ettiği hadiste, Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmaktadır:

((... فَمَنْ كَانَ دُونَهُنَّ، فَمَهُلُّهُ مِنْ أَهْلِهِ حَتَّى أَهْلُ مَكَّةَ يُهْلُونَ

مِنْهَا)) [رواه البخاري]

“Kim de mikat sınırlarının içerisinde oturuyorsa, oradan ihrama girer. Mekke halkı da Mekke'den ihrama girerler.”¹

Soru 21

Hac yapmak için başka bir ülkeden gelen ve uçak Cidde havaalanına indikten sonra ihrama giren kimsenin hükmü nedir?

Cevap 21

¹ Buhârî ve Müslim

Bu kişi, Şam veya Mısır ehli ise ve uçağı Cidde'ye inmişse, araba veya başka bir şeyle Rabiğ'e gider ve oradan ihrama girer.Cidde'den ihrama giremez.Aynı şekilde Necd bölgesinden gelmiş ve uçak Cidde'ye ininceye kadar ihrama girmemişse, Seylül-Kebir'e yani Vâdi Karn'a gider ve oradan ihrama girer. Eğer Seylül-Kebir'e gidip oradan ihrama girmez ve Cidde'den ihrama girerse haccını veya umresini telafi etmesi için kurban olarak kesilmesi câiz olan bir koyunu veya yedide birine ortak olmak üzere deve veya sığırı kesmesi ve Mekke'deki fakirlere dağıtması gerekir.

Soru 22

İfrad haccına niyet edip Mekke'ye gelen ve sonra bu haccını temettu haccına çevirip umre yaptıktan sonra ihramdan çıkan kimsenin ne yapması gerekir? Ne zaman ve nereden hc için ihrama girmesi gerekir?

Cevap 22

Böyle yapması, daha fazîletlidir.Sadece hac için veya hem hac hem de umreyi beraber yapmak için ihrama girip Mekke'ye gelenin, önce umre yapması daha fazîletlidir.Zirâ sahabeden

kıran ve ifrad haccına niyet ettikleri halde beraberinde kurbanını getirmeyenlere, Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- önce umre yapmalarını emretmişti.Onlar da tavaf edip sa'y yapmış ve sonra saçlarını kısaltmak sûretiyle traş olup ihramdan çıkmışlardı. Ancak, beraberinde kurbanını getirenler,bayramın birinci günü ihramdan çıkıncaya kadar ihramlı olarak beklemişlerdi.

Netice olarak, kim Mekke'ye sadece hac veya hem hac hem de umreyi beraber yapmak için gelir ve beraberinde de kurban getirmemişse, haccını umreye çevirmesi sünnettir.Tavaf edip sa'y yapar, saçlarını kısaltmak sûretiyle traş eder ve ihramdan çıkar.Sonra vakti gelince hac için ihrama girer.Böylelikle temettu' hacısı olur ve temettu' kurbanını kesmesi gerekir.

Soru 23

Mikat yerinde temettu' haccına niyet ettikten sonra bu niyetini değiştirip ifrad haccına niyet edenin kurban kesmesi gerekir mi?

Cevap 23

Bu mesele, durumuna göre farklılık arzeder.Şayet mikat yerine varmadan önce temettu' haccına niyet eder de, mikat yerine vardıktan sonra bu niyetini değiştirir ve sadece hacca yani ifrad haccına niyet ederse, bunda hiçbir sakınca yoktur ve fidye

vermesi de gerekmez.Ancak hem hac, hem de umreyi beraber yapmak için mikat yerinde veya mikat yerinden önce niyet eder de sonra bu niyetini sadece hac yapmaya yani ifrad haccına çevirirse, bu olmaz.Fakat umreye çevirebilir, hacca çeviremez. Zirâ Kıran haccına niyet eden, haccını ifrad haccına çeviremez, fakat umreye çevirebilir.Çünkü bu, mü'min için daha faydalıdır. Yine, Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- ashâbına böyle yapmalarını emretmişti.Bir kimse, mikat yerinde hem hac, hem de umreyi beraber yapmaya yani kıran haccına niyet eder de, sonra bunu hacca çevirmek yani ifrad haccı yapmak isterse, bu olmaz.Fakat bunu umreye çevirebilir ki bu daha fazîletlidir.Tavaf edip sa'y yapar ve saçlarını kısaltmak sûretiyle traş olup ihramdan çıkar. Sonra da hac için telbiye getirir. Böylelikle temettu' hacısı olur.

Soru 24

Kıran haccı için ihrama giren bir kimse, Mekke'ye vardıktan sonra parasını kaybeder ve kurban kesemez duruma düşerse, haccını ifrad haccına çevirebilir mi? Şayet bu haccı başkasının yerine, temettu' haccı yapması şart koşulmuşsa, bu kimsenin ne yapması gerekir?

Cevap 24

Nafakasını kaybetse bile, haccını ifrad haccına çeviremez. Kurban kesmeye gücü yetmezse, 10 gün oruç tutar. 3 gününü hac günlerinde, 7 gününü de evine döndükten sonra tutar ve temettu' hacısı olarak kalır. Önce umre için ihrama girmesi, tavaf edip sa'y yapması ve saçlarını kısaltmak sûretiyle traş olup ihram çıkması, daha sonra hac için ihrama niyet etmesi ve haccın kurbanını kesmesi gerekir ki bu şartı yerine getirmesi gerekir. Kurban kesemezse, 3 günü hacda arefe gününden önce, 7 günü de evine döndükten sonra olmak üzere oruç tutar. Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'i örnek alarak arefe günü oruçlu olmamak, daha fazîletlidir. Çünkü o, oruç tutmamış halde Arafat'ta vakfeye durmuştur.

Soru 25

Hac ve umreyi beraber yapmak üzere kıran haccına niyet eden bir kimse, umre yaptıktan sonra ihramdan çıkarsa, temettu' hacısı sayılır mı?

Cevap 25

Evet. Bir kimse, hac ve umre yapmak üzere kıran haccına niyet ettikten sonra tavaf edip sa'y yapar ve saçlarını kısaltmak

sûretiyle traş olursa, umre yapmış sayılır.Bu kimse, temettu' hacısı olarak adlandırılır ve temettu' kurbanını kesmesi gerekir.

Soru 26

Kasten veya gevşek davranarak namaz kılmayan kimsenin haccının hükmü nedir? Onun bu hacı, İslâm'ın emrettiği farz olan haccın yerine geçer mi?

Cevap 26

Namazın farz oluşunu inkâr eder bir halde kasten namazı terk eden kimse, icmâ ile kâfirdir ve hacı da geçersizdir.Ancak gevşeklikten ve hafife almaktan dolayı namazı terk ederse, böyle kimsenin haccının geçerli olup-olmayacağı konusunda âlimler arasında görüş ayrılığı vardır.Kimisi, haccının geçerli olacağı, kimisinin de geçersiz olacağı görüşündedir.Bu konuda doğru olan görüş ise, böyle birisinin haccının geçerli olmayacağıdır.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((الْعَهْدُ الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلَاةُ فَمَنْ تَرَكَهَا فَقَدْ كَفَرَ))

[رواه مسلم وأحمد وأهل السنن الأربعة بإسناد صحيح]

“Bizimle onlar (münâfıklar) arasındaki ahit, namazdır. Her kim, namazı terk ederse kâfir olur.”¹

Başka bir hadiste şöyle buyurmaktadır:

((بَيْنَ الرَّجُلِ وَبَيْنَ الْكُفْرِ وَالشِّرْكِ تَرْكُ الصَّلَاةِ)) [رواه مسلم]

“Kişi ile küfür ve şirk arasındaki sınır; namazın terkidir”²

Bu iki hadis, namazın farz oluşunu inkar eden ile namazı hafife almaktan dolayı terk eden herkesi kapsamaktadır.

Başarı Allah'tandır.

Soru 27

Bir kadının hac günlerinde âdet kanını geciktiren hapları kullanmasının hükmü nedir?

Cevap 27

Bu kadının âdet kanını geciktiren hapları kullanmasının hiçbir zararı yoktur.Çünkü bu konuda, beraber geldiği insanlarla

¹ İmam Ahmed ve sünen sahipleri sahih bir senedle rivâyet etmişlerdir.

² Müslim

birlikte tavaf yapması ve kafilleyi geri bırakmaması için kendisi için fayda vardır.

Soru 28

Bir kadın ihrama girdikten sonra âdet görür veya loğusa olursa, Kâbe'yi tavaf edebilir mi veya ne yapması gerekir? Bu kadının vedâ tavafı yapması gerekir mi?

Cevap 28

Bir kadın umre yapmak için geldiğinde loğusa olur veya âdet görürse, temizleninceye kadar bekler. Temizlendikten sonra tavaf edip sa'y yapar ve saçlarını kısaltmak sûretiyle traş olur. Böylelikle umresi tamamlanmış olur. Bu durum, umreden sonra veya hac için ihrama girdiği 8. günden sonra olursa, tavaf hariç hacıların yaptığı Arafat vakfesi, Müzdelife, Cemreleri taşlama, telbiye ve zikir gibi ibâdetleri yapar. Temizlenince haccın tavafını ve sa'yını yapar. Farz tavaf ile sa'ydan sonra ve vedâ tavafından önce âdet kanı gelirse, vedâ tavafı üzerinden kalkar. Çünkü âdetli ve loğusa olan kadınlara vedâ tavafı gerekmez.

Soru 29

Her tavaftan sonra Makam-ı İbrahim'in arkasında iki rekât tavaf namazı kılmak gerekir mi? Bu namazı unutarak kılmayanın hükmü nedir?

Cevap 29

Bu namazı Makam-ı İbrahim'in arkasında kılmak şart değildir. Mescid-i Haram'ın herhangi bir yerinde kılmak yeterlidir. Tavaf namazını kılmayı unutan kimseye hiçbir şey gerekmez. Çünkü bu namaz sünnettir, farz değildir.

Soru 30

Farz tavafı vedâ tavafına kadar erteleyip hem farz tavafa, hem de vedâ tavafına niyet ederek ikisini birleştirerek yapanın hükmü nedir? Farz tavafı gece yapmak câiz midir?

Cevap 30

Hac ile ilgili işleri bitirdikten sonra farz tavafı yolculuktan önce yapmasında bir sakınca yoktur.Zirâ ister farz tavaf ile birlikte vedâ tafafına niyet etmiş olsun, isterse niyet etmemiş olsun, farz tavafı, vedâ tavafının yerine geçer.Sonuç olarak, yolculuğa çıkmadan önce sadece farz tavafı yaparsa, vedâ tavafının yerine de geçer.Eğer ikisine birden niyet ederek bir tavaf yaparsa bir askıncası yoktur.Farz tavafı ile vedâ tavafını gece veya gündüz edâ etmesi câizdir.

Soru 31

Hacı veya umreci, namaz kılınmaya başlandığında tavaf veya sa'yını tamamlamamışsa ne yapması gerekir?

Cevap 31

Hacı veya umreci, namaz kılınmaya başlandığı zaman tavaf veya sa'yını tamamlamamışsa, insanlarla birlikte namazını kılar, sonra da tavaf ve sa'yına kaldığı yerden devam eder.

Soru 32

Tavaf ve sa'y için abdestli olmak gerekir mi?

Cevap 32

Sadece tavaf için abdestli olmak gerekir.Ancak sa'y için abdestli olmak, daha fazîletlidir.Şayet abdestsiz olarak yapılırsa, sa'yı geçerlidir.

Soru 33

Umreden sonra vedâ tavafı yapmak vâcip midir? Hac veya umre olsun, vedâ tavafından sonra Mekke'de alış-veriş yapmak câiz midir?

Cevap 33

Umreden sonra vedâ tavafı yapmak vacip değildir, ancak yapılırsa daha fazîletlidir.Vedâ tavafını yapmadan Mekke'den ayrılırsa, bir sakıncası yoktur.Ancak hacdan sonra vedâ tavafı yapmak vâciptir.Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmaktadır:

((لَا يَنْفِرَنَّ أَحَدٌ حَتَّىٰ يَكُونَ آخِرُ عَهْدِهِ بِالْبَيْتِ)) [رواه مسلم]

“Hiç kimse, son işi Kâbe'yi tavaf etmeden (vedâ tavafını yapmadan Mekke'den) ayrılmasın.”¹

Bu hitap, (vedâ haccında) hacılar için söylenmiştir.

Vedâ tavafı yaptıktan sonra ihtiyacı veya ticareti için olan alış-verişi fazla vakit kaybetmeden yapabilir. Ancak alış-veriş için geçirdiği vakit uzun sürerse, tekrar vedâ tavafı yapması gerekir. Örf olarak bu süre uzun değilse, tekrar etmesi gerekmez.

Soru 34

Hac veya umrede tavaftan önce sa'yı yapmak câiz midir?

Cevap 34

Sünnet olan önce tavaf etmek, sonra da sa'y yapmaktır. Fakat bilmeden, tavaftan önce sa'y yaparsa, bunda bir sakınca yoktur.

Nitekim bir adam Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-'e:

“Tavaf etmeden önce sa'y yaptım” diye sorduğunda, Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-'e ona:

“Bir sakıncası yoktur” demiştir.

¹ Müslim

Bu durum, tavaftan önce sa'y yapılırsa, sa'yın geçerli olduğunu gösterir. Fakat hem hac, hem de umrede sünnet olan, önce tavaf etmek, sonra da sa'y yapmaktır.

Soru 35

Sa'y nasıl yapılır? Sa'y yapmaya nereden başlar ve sa'y kaç şavttır?

Cevap 35

Sa'y yapmaya Safâ'dan başlar, Merve'de bitirir. Sayısı yedi şavttır. Birincisi Safâ'da başlar, sonuncusu Merve'de biter. Sa'y yaparken Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in bu konuda yaptığı gibi, Allah'ı zikreder, O'nu tesbih eder, duâ eder. Safa ve Merve'de kibleye dönerek ellerini kaldırır ve zikir, duâ ve tekbirleri üçer defa tekrarlar.

Soru 36

Hac veya umreden sonra saçları kazıtmak mı, yoksa kısaltmak sûretiyle traş etmek mi daha fazîletlidir? Saçın bir kısmını kısaltmak sûretiyle traş etmek geçerli olur mu?

Cevap 36

Hem hacda, hem de umrede saçları kazıtmak sûretiyle traş etmek daha fazîletlidir. Çünkü Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-saçlarını kazıtmak sûretiyle traş edenler için üç defa, kısaltmak sûretiyle traş edenler için ise, bir defa Allah Teâlâ'dan mağfiret ve rahmet etmesi için duâ etmiştir.Fakat saçları kazıtmak sûretiyle traş etmek, daha fazîletlidir.Ancak umre, hacca yakın bir zamanda yapılmışsa, hacda saçlarını kazıtmak sûretiyle traş olabilmeleri için umreden sonra saçlarını kısaltmak sûretiyle traş olması daha fazîletlidir.Çünkü hac ibâdeti, sevap yönünden umreden daha kâmilidir.Dolayısıyla en kâmil olan, mükemmel olan hac içindir.Ama umreden sonra hacca çok vakit varsa, meselâ Şevval ayında umre yapmışsa, saçlarının hacca kadar uzaması mümkün olduğu için saçlarını kazıtmak sûretiyle traş eder ve saçlarını kazıtmak sûretiyle traş etme fazîletini elde eder.

Âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, başın bir kısmını kısaltmak veya kazıtmak sûretiyle traş etmek, geçerli olmaz.Aksine başın tamamını traş etmek gerekir.Traş ederken de başın sağ tarafından başlamak daha fazîletlidir.

Soru 37

Hacı ne zaman Arafat'a gider ve ne zaman oradan hareket eder?

Cevap 37

Arafat'a gidiş Arefe günü olan Zilhicce'nin 9. günü güneş doğduktan sonra başlar. Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- ve ashâbını örnek alarak Arafat'ta öyle ve ikindi namazlarını bir ezân ve iki kâmetle, birleştirip kısaltarak öğle vaktinde beraber kılar. Orada güneş batıncaya kadar kalır, zikir ve duâ ederek Kur'an okuyup ve telbiye getirmekle meşgul olur. Şu duayı çokça yapar:

((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ))

“Lâ ilâhe illâllahu vahdehû lâ şerîke leh. Lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve alâ kulli şey'in kadîr. Subhânallahi vel- hamdulillahi ve lâ ilâhe illâllah. Ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billah.”

Kible'ye yönelerek ellerini kaldırır, duâdan önce hamd eder ve Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'e salât ve selâmda bulunur. Arafat'ın hepsi, vakfe yeridir. Güneş battıktan sonra hacılar sakin ve vakar içinde ve çokça telbiye getirerek Müzdelife'ye hareket ederler. Müzdelife'ye vardıklarında bir ezân ve iki kâmetle akşam namazını üç, yatsı namazını ise, iki rekât olarak bir vakitte kılarlar.

Soru 38

Müzdelife'de bulunmanın ve orada geceleminin hükmü nedir? Bunun süresi ne kadardır? Hacı ne zaman oradan hareket etmeye başlar?

Cevap 38

Doğru olan görüşe göre Müzdelife'de geceleme vâciptir. Bazı âlimler Müzdelife'de geceleme rükün, bazıları da müstehap demiştir. Âlimlerin görüşlerinden doğru olanına göre Müzdelife'de geceleme, vâciptir. Kim terkederse, kurban kesmesi gerekir. Müzdelife'de sabah namazını kıldıktan sonra zikir ve duâ etmek, daha sonra hava iyice aydınlanınca telbiye getirerek Minâ'ya hareket etmek, sünnettir.

Zayıf ve güçsüz olan erkek ve kadınlarla yaşlı kimselerin gece yarısından sonra Müzdelife'den ayrılmaları câizdir. Nitekim Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- onlara bu konuda izin vermiştir. Ama güçlüler için sünnet olan, sabah namazını kılıp namazdan sonra Allah'ı çokça anıncaya kadar Müzdelife'de kalmaları, güneş doğmadan önce de Müzdelife'ye hareket etmeleridir. Arafat'ta yaptığı gibi, Müzdelife'de duâ ederken kible'ye yönelmek ve elleri kaldırmak sünnettir. Müzdelife'nin hepsi vakfe yeridir.

Soru 39

Teşrik günlerinde kasten veya yer bulamadığından dolayı Minâ dışında geceleminin hükmü nedir? Hacı ne zaman Minâ'dan ayrılmaya başlar?

Cevap 39

Minâ'da 11. ve 12. günün geceleri geceleme vâciptir. Âlimler, erkek ve kadın hacıların böyle yapmaları gerektiği konusunda bu görüşü tercih etmişlerdir. Eğer Minâ'da geceleme için yer bulamazlarsa, bu görev üzerlerinden kalkar ve onlara hiçbir şey gerekmez. Ancak kasten terk edenin kurban kesmesi gerekir. Hacı, 12. gün zeval vaktinden sonra cemreleri taşıdıktan sonra Minâ'dan ayrılabilir. Cemreleri taşımak için 13. günü zeval vaktine kadar bekleyip taşları zevâlden sonra atarsa, bu daha fazîletli olur.

Soru 40

Hacının kurban bayramının 1. günü ibâdetleri hangi sırayla yapması daha fazîletlidir? Bayramın 1. günü yapılan işlerden bazısını öne almak ve bazısını geriye almak câiz midir?

Cevap 40

Kurban bayramın 1. günü Mekke cihetine en yakın olan Akabe cemresine taş atmak sünnettir. Bu cemreye tek tek 7 tane taş atar ve her taş ile birlikte tekbir getirir. Sonra kurban kesmesi gerekiyorsa, kurbanını keser. Sonra saçlarını kazıtmak veya kısaltmak sûretiyle traş olur ki kazıtmak daha fazîletlidir. Sonra tavaf eder ve -sa'y gerekiyorsa-, sa'y yapar. Bu sıraya göre yapmak, daha fazîletlidir. Nitekim Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- önce Akabe cemresine taşları atmış, sonra kurbanını kesmiş, sonra saçlarını kazıtmış, sonra da Mekke'ye gidip Kâbe'yi tavaf etmiştir.

Şu sıraya yapmak, daha fazîletlidir:

1. Önce Akabe cemresine 7 tane taş atmak.
2. Kurban kesmek.
3. Saçları kazıtmak veya kısaltmak sûretiyle traş olmak.
4. Tavaf etmek.
5. -Yapması gerekiyorsa- sa'y yapmak.

Bu amellerden kimisini öne, kimisini de geriye almasında, hiçbir sakınca yoktur.

Örneğin Akabe cemresine taşları atmadan önce kurbanı keserse veya Akabe cemresine taşları atmadan önce farz tavafı yaparsa veya Akabe cemresine taşları atmadan önce traş olursa

veya kurbanı kesmeden önce traş olursa, bütün bu amelleri yapmasında hiçbir sakınca yoktur.

Nitekim Peygamber-sallallahu aleyhi ve sellem-'e bu sıralamadaki amelleri öne veya geriye alan kimse hakkında sorulduğunda o şöyle buyurmuştur:

“Zararı yok, zararı yok”.

Soru 41

Cemreleri taşlamada hasta, kadın ve çocuk gibi kimselerin yerine başka kimseleri vekil tayin etmenin hükmü nedir?

Cevap 41

Hasta ve hamile, şişman ve güçsüz olan âciz kadının yerine cemrelere taş atmaya gücü yetmeyenlerin, yerlerine başkalarını vekil tayin etmelerinde hiçbir sakınca yoktur. Ancak kuvvetli ve zinde olan bir kadının cemrelere kendisinin taş atması gerekir. Cemreleri zevalden sonra taş atmaya gücü yetmeyen kimse, geceleyin taşları atar. Bayramın ilk günü olan 10. gün cemrelere taşları atamayan kimse, 11. günün gecesi fecrin doğuşuna kadar taşları atar. 11. günü zevalden sonra taşları atamayan kimse, 12.

günün gecesi fecir vaktine kadar taşları atar.12. günü zevalden sonra taşları atamayan kimse veya taşları atma fırsatını kaçıran kimse, 13. günün gecesi fecir vaktine kadar taşları atar.

Teşrik günlerinde cemrelere taş atma işi, ancak zevalden sonra başlar.

Soru 42

Teşrik günlerinin gecelerinde üç gün boyunca mazeretsiz olarak cemrelere taş atmak câiz midir? Mazeretleri olan kadınlar ve yaşlılarla birlikte Müzdelife'den gece yarısı ayrılan kimsenin, onlarla birlikte Akabe cemresini taşlaması câiz midir?

Cevap 42

Doğru olan görüşe göre, teşrik günlerinde güneş battıktan sonra cemrelere taşları atmak, câizdir.Fakat sünnet olan, teşrik günlerinde zevalden sonra cemrelere taşları atmaktır.Mümkünse böyle yapmak, daha fazilettir.Mümkün değilse, doğru olan görüşe göre, güneş battıktan sonra cemrelere taşları atabilir.

Güçsüzler ve kadınlarla birlikte Müzdelife'den gece yarısı ayrılan kimselerin hükmü de onlar gibidirler.Kadınların mahremleri

ve şoförler gibi sağlam kimseler, aynı güçsüzler ve kadınlar hükmündedirler ve kadınlarla birlikte bayram gecesinin sonunda Akabe cemresine taşları atabilirler.

Soru 43

Hacı, cemreleri ne zaman taşlamaya başlar? Taşlamanın şekli nasıldır? Taşların sayısı kaçtır? Taşlamaya hangi cemreden başlar ve ne zaman bitirir?

Cevap 43

Cemrelerin ilkinin bayram günü taşlar. O da Mekke'ye en yakın olan ve Akabe cemresi denilen cemredir. Bayramın ilk günü yani Zilhicce'nin 10. günü bu cemreye taşları atar. Bu cemreye, bayram gününün gecesinin son bölümünde taşları atarsa da yeterlidir. Fakat Akabe cemresine kuşluk (duhâ) vaktinde taşları atması daha fazîletlidir. Güneş batıncaya kadar bu cemreye taşları atabilir. Eğer güneş batıncaya kadar taşları atamazsa, o gün için güneş battıktan sonra geceleyin taşları atabilir. Taşları tek tek atar, her taşı atarken de: “**Allahu Ekber**” der.

Teşrik günlerinde ise, zevalden sonra taşlamaya başlar. Taşlamaya (11. gün) ilk önce Mescid-i Hayf'a yakın olan küçük cemreden başlar.7 tane taş atar, her taşı atarken de: "**Allahu Ekber**" der.Sonra orta cemreye 7 taş atar.Sonra büyük cemreye de 7 tane taş atar.12. ve 13. günlerde de aynı şeyleri yapar.

Küçük ve orta cemreleri taşladıktan sonra şöyle yapması sünnettir: Küçük cemreyi taşladıktan sonra, küçük cemre soluna gelecek şekilde kibleye yönelir, Rabbine uzunca bir şekilde duâ eder. Orta cemreyi taşladıktan sonra, orta cemre sağına gelecek şekilde kibleye yönelir, Rabbine uzunca bir şekilde duâ eder. 12. ve 13. günlerde de bu şekilde yapar.Mekke'ye en yakın olan Akabe cemresine gelince, bu cemreye taşları attıktan sonra duâ için beklemez. Çünkü Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- bu cemreye taşları attıktan sonra yanında durmamıştır.

Soru 44

Attığı bazı taşların havuzun içerisine düşüp-düşmediğinden şüphe eden kimsenin hükmü nedir?

Cevap 44

Attığı taşın havuzun içerisine düşüp-düşmediğinden şüphe eden kimsenin, Minâ'da yanında bulundurduğu taşlardan onun yerine taş atması ve böylece onunla eksikliğini tamamlaması gerekir.

Soru 45

Hacının, cemrelerin çevresinde bulunan taşlardan alıp cemrelere taş atması câiz midir?

Cevap 45

Böyle yapması câizdir. Zirâ cemrelerin çevresinde bulunan taşlar, gerçekte cemrelere atılmamış taşlardır. Ancak havuzun içesine düşen taşlar alıp tekrar atamaz.

Önsöz 3

AKİDE İLE İLGİLİ MESELELER:

Bazı kabirlerin yanında kabirde yatan adına yemin etmek, ona adak adamak, dînden çıkararak veya çıkarmayan gibi dînimize aykırı meydana gelen bazı durumların beyanı 6

Meşrû tevessül ile Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*- ile tevessülde bulunmanın açıklanması 24

Lâ ilâhe illallah'ın anlamı, gerekleri ve şartları nelerdir? 32

Ulûhiyet tevhîdinin önemi 46

Âlimler, salih kimseler ve geride bıraktıkları eserlerden bereket ummak, vefâtından sonra Peygamber-*sallallahu aleyhi ve sellem*-'den bereket ummanın hükmü ve Allah Teâlâ'ya onun bereketiyle tevessülde bulunmak 55

Halktan birçok kimse, tevhide zarar veren hareketlerde bulunmaktadır.Bu kimselerin cehâleti özür sayılır mı? 59

Dînin açık alâmetlerinden olan sakal bırakmak ve elbisenin paçasını kısaltmak gibi şeylerle alay etmenin hükmü 64

Akâid konusunda okunması tavsiye edilen kitaplar 66

Küfür veya fık içeren sözlerle şakalaşmak ve ilim talebesinin bu durum karşısındaki tutumu nasıl olmalıdır? 73

Tevhîd ve îmân konularında insanın aklına gelen vesvese ve kötü üşüncelerden müslüman sorumlu tutulur mu?	75
İçtihad iddiâsıyla İslâm'da kesin olarak bilinen konulara aykırı hareket etmek.....	77
Allah'a veya elçisi Muhammed-sallallahu aleyhi ve sellem-'e küfreden veyahut da onları ayıplayan ve şânını düşüren kimsenin hükmü nedir?	79
Büyü yapmak, büyücülere gitmek ve büyü yapılan kimsenin o büyüü çözmesi için yapması gereken meşrû yol nedir?	82
Münâfıklık,münâfıklığın tehlikesi, çeşitleri, münâfıkların alâmetleri ve münâfıklara karşı müslümanları uyarmak.....	94

NAMAZ İLE İLGİLİ MESELELER:

Gece veya gündüz süresinin çok kısa olduğu bölgelerde yaşayan kimseler namazlarını nasıl edâ etmeleri gerekir?.....	100
Omuzları açık bir şekilde namazın kılınan hükmü	102
"Sabah namazını ortalık ağarınca kılın.Zirâ bunun ecri daha büyüktür" hadisini ile "(Amellerin en fazîletlisi) vaktinde kılınan namazdır" hadisinin arası nasıl bulunur?	104
Pantolon gibi elbiselerin paçasını ayakların aşık kemiklerini açacak şekilde uzatmak	106

- Araştırıldıktan sonra Kible'den başka bir yöne doğru namaz kılan kimsenin hükmü nedir? 108
- Namaza başlarken dil ile niyet etmenin hükmü 109
- Hicr-i İsmail'de namaz kılmanın fazîleti..... 110
- Hayız kanı ile istihâze kanı arasındaki fark nedir? 112
- Kaza namazında tertibe riâyet etmek şart mıdır? 114
- Kadının namazda örtmesi gereken yerler nelerdir? 115
- İkinci veya yatsı vaktinde hayızdan temizlenen bir kadın, ikinci ile birlikte öğle namazını veya yatsı ile birlikte akşam namazını kılması gerekir mi? 117
- İçerisinde kabir bulunan camide namaz kılmanın hükmü 118
- İşçinin namazlarını vaktinden sormaya bırakmasının hükmü 120
- Bir kimse, selâm verip namazını bitirdikten sonra elbisesinde bir pislik görürse namazını îade etmesi gerekir mi? 122
- Namazı hafife alan veya namaz konusunda gevşek davranan kimsenin hükmü ve bunlara karşı ne yapılması gerekir? 124
- Trafik kazası sonrası baygınlık geçiren kimsenin kendine geldikten sonra kılamadığı namazları kaza etmesi gerekir mi? 132
- Hastanın namazlarını sonraya bırakmasının hükmü..... 134
- Kasten namazı terkedenin hükmü 136

- Vaktinden sonra ezân okumanın hükmü ve tarla gibi bir yerde ezân okumanın meşrû oluşu 138
- Kadınların ezân okuması ve kâmet getirmesi gerekir mi? 140
- Kâmet getirilmeden tek başına veya cemaatle kılınan bir namaz geçerli olur mu? 141
- Sabah ezânında müezzinin, "Namaz uykudan daha hayırlıdır!" demesinin delili nedir? Bazı kimselerin ezânda "Haydi daha hayırlı amele!" demeleri doğru mudur? 142
- Kusûf (güneş tutulması) namazında "es-Salâtu Câmia" (Namaz, insanları biraraya getirir veya namaz için hazır bulunun) sözünü tekrar etmek 144
- Namazda sûtreye karşı kılmanın hükmü nedir? Namazda kible yönünde çizilen çizgi sûtrenin yerine geçer mi? 145
- Namazda sağ eli, sol elin üzerine koymak 148
- Namazda 1. ve 3. rekâtın ikinci secdesinden sonra ayağa kalkmadan önce yapılan "Dinlenme Oturuşu"nun hükmü ve bu oturuş kimlere meşrûdur?..... 149
- Uçakta nasıl namaz kılmak gerekir? 150
- Namazda boş şeylerle oylanmak ve böyle yapanlara nasihat etmek..... 152

- Namazda secdeye giderken dizleri mi, yoksa elleri mi önce yere koymak daha fazîletlidir? 154
- Namazda öksürmenin ve ağlamanın hükmü nedir?..... 156
- Namaz kılanın önünden geçmenin hükmü nedir? Ve "Namaz kılanın önünden geçen, namaz kılanın namazını keser" sözünün anlamı ne demektir? 157
- Namazdan sonra duâ için elleri kaldırmanın hükmü nedir? 160
- Namazdan sonra alındaki (secde sırasında yapışan) toprağı silmenin hükmü nedir?..... 164
- Namazdan hemen sonra tokalaşmanın hükmü nedir? 165
- Farz namazdan sonra sünnet namazı kılmak için yer değiştirmenin hükmü nedir?..... 167
- Sabah namazı ile ve akşam namazından sonra on defa: "Lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerîke leh. Lehul-mulku velehul-hamdu ve huve alâ kulli şey'in kadîr" demeye teşvik eden hadis sahih midir?..... 168
- Cemaatle namaz kılmayı hafife almanın hükmü nedir? Bu konudaki bazı şüphelere verilen cevap 173
- İmama uyanın, imamın arkasında Fâtiha sûresini okumasının hükmü nedir? İmama uyan, Fâtiha sûresini ne zaman okur? 177

- Soğan ve sarmısak yiyenin câmiden uzak durması gibi, sigara ve pis kokulu olan her şey de bu hükümde midir? 182
- Namazda hangi taraftan saf tutmaya başlanır? 184
- Nafile namaz kılan kimsenin arkasında farz namaz kılanın hükmü nedir? 185
- Safın arkasında tek başına namaz kılanın hükmü nedir? 186
- İmamlık yapmak için, imamlığa niyet etmek şart mıdır? Bir kimse câmiye girdiğinde başka birisini namaz kılarken görürse, onun arkasında namaz kılmak için ona uyması gerekir mi? 188
- İmama sonradan uyan kimsenin kılmış olduğu rekâtlar, onun için namazının başı mı yoksa sonu mu sayılır? 190
- Cuma günü câminin dolması halinde, câminin dışında namaz kılanın hükmü nedir? 193
- Namazda rekât hangi hallerde idrak edilir? 194
- Câmiye yeni girenin rekâta yetişmesi için imamın rükûda biraz beklemesi câiz midir? 196
- Ergenlik çağına ermemiş çocuklara imamlık yapanın, çocukları arkasına mı, yoksa sağına mı saf tutturarak onlara namaz kıldırır? Çocuğun saf tutabilmesi için ergenlik çağına ermiş olması şart mıdır? 197

- Câmide ilk cemaat namazı kıldıktan sonra ikinci bir cemaatin namaz kılmasının hükmü nedir? 199
- Namazda imamın abdesti bozulursa, ne yapılması gerekir? 201
- Cemaat (sevabı), ne ile idrak edilir? 202
- Sabah namazının farzı kılınmaya başlandıktan sonra iki rekât sünnetini kılmanın hükmü nedir? 205
- Namazın sonunda sadece bir tarafa selâm vermenin hükmü nedir? 206
- İmama sonradan uyan kimse, imamla birlikte 2 rekât kıldıktan sonra imamın 4 rekâtlı namazı 5 rekât kıldırıldığı anlaşılırsa, imamla birlikte fazladan kıldığı 5. rekât, önceki rekâtle birlikte 2 rekât kılmış sayılır mı? Yoksa 5. rekât geçersiz sayılıp 3 rekât daha mı kılması gerekir? 208
- İmamın, abdestsiz olduğunu unutarak cemaate namaz kılmasının hükmü nedir? 209
- Açıktan günah işleyenin imamlık yapmasının hükmü nedir? 210
- İmama uyan kimse, tek başına olursa imamın hangi tarafında durması gerekir? 211
- Bir kimse, namaz kılariken 3 rekât mı, yoksa 4 rekât mı kıldığında şüphe ederse ne yapması gerekir? 212

- Sehiv secdesini selâmdan sonra mı, yoksa selâmdan önce mi yapmak gerekir? 214
- Namazın başından itibaren imama uyan kimse ile namaza sonradan yetişen kimse, namazda yanılırlarsa sehiv secdesini nasıl yapmaları gerekir?..... 216
- Bazı hallerde sehiv secdesi nasıl yapılması gerekir?..... 217
- İki (farz) namazı birleştirip bir vakitte (ikişer rekât olarak) kısaltarak kılmak birbirinden ayrılmaz iki şey midir? Yolcu için namazı birleştirmeden kısaltarak mı, yoksa hem birleştirerek, hem de kısaltarak kılmak mı için daha fazîletlidir? 220
- Yolcu olan birisi, namazlarını ne zamandan itibaren birleştirip bir vakitte kılma hakkına sahip olur? 222
- Namazları kısaltarak kılmanın mübah olduğu yolculuk, belirli bir mesafe ile sınırlı mıdır? Yolculuğunda bir yerde dört günden fazla kalmayı niyet eden birisi, namazlarını kısaltarak kılma iznine sahip olabilir mi? 223
- Günümüzde mukîm birisinin yağmur nedeniyle akşam ile yatsı namazını birleştirmesinin hükmü nedir? 225
- İki namazı birleştirerek kılmak için niyet etmek şart mıdır? 227
- İki namazı birleştirmede ara vermemek şart mıdır? 228

- Mukîmin, yolcunun arkasında veya yolcunun mukîmin arkasında namaz kılmasının hükmü nedir? Yolcu, imam olması veya imama uyması halinde namazı kısaltarak kılabilir mi?..... 230
- Yağmur nedeniyle akşam ve yatsı namazı birleştirildiğinde câmiye girenler, imam yatsı namazını kıldırırken, akşam namazını kıldırıyor zannedip imama uyarlarsa ne yapmaları gerekir? 231
- Sünnet namazlarının fazîleti ve yolculuk sırasında nâfile namazları kılmanın hükmü nedir? 232
- Tilâvet secdesi konusunda bazı meseleler 234
- Namaz kılınması nehyedilen vakitte küsûf namazı kılınır mı? Aynı şekilde mescidi selâmlama namazı da bu vakitte kılınır mı?..... 237
- Her namazın sonunda yapılan duâ ve zikre teşvik eden hadislerdeki "namazın sonu" sözünden kasdedilen nedir? 239
- Namazdan sonra aynı tarzda topluca tesbih çekmenin hükmü nedir? Sesli mi, yoksa sessiz mi tesbih çekmek sünnettir?..... 245
- Bir kimse namazda unutarak konuşursa namazı bozulur mu? ... 246

ZEKÂT İLE İLGİLİ MESELELER:

- Zekâtı vermeyenin hükmü nedir? Zekâtın farz olduğunu inkâr ettiğinden veya cimriliğinden veyahut da gevşek davrandığından dolayı vermeyen kimse arasında fark var mıdır? 249

- Bir kimsenin deve, sığır ve koyundan oluşan hayvan sürüsü var. Fakat bu hayvan çeşitlerinden her biri nisab miktarına ulaşmamaktadır. Bu hayvanların zekâtı var mıdır? Varsa nasıl vermesi gerekir? 253
- İki veya üç kişinin zekât vermemek için sürülerini birbirlerine katmaları câiz midir? 254
- Bir adamın senenin büyük bir bölümünü yemle beslediği 100 tane devesi var. Bu develer için zekât vermek gerekir mi? 256
- Zekât verilecek fakiri belirlemek zamandan zamana değişmektedir. Bunun ölçüsü nedir? Zekât verenin, zekâtını lâıık olmayana verdiği anlaşılırsa, bir daha zekât vermesi gerekir mi? 257
- Kendi ülkesinden başka bir ülkede olan ve parası çalınan bir kimseye, günümüzde mâli işlemler kolay olmasına rağmen zekât verilir mi? 260
- Bazı insanlar, Bosna-Hersek ve bu gibi ülkelerde savaşılan müslümanlara zekât verilmesi konusunda insanları şüpheye düşürmektedirler. Muhterem hocam sizin bu konudaki görüşünüz nedir? Zekât, günümüzde onlara mı yoksa dünyanın değişik yerlerindeki İslâm merkezlerinde çalışanlara mı verilmesi daha yerinde olur? Ya da onların ihtiyacı daha çok olmasına rağmen kendi ülkesindeki fakirlere mi vermesi daha yerinde olur? 261
- Bilindiği gibi takılan veya takılmak için alınan veyahut da ödünç alınan altın ve benzeri zîynet eşyalarının zekâtı konusunda âlimler

arasında ihtilaf vardır.Muhterem hocam sizin bu konudaki görüşünüz nedir? Zekâtının verilmesi gerektiğini farz etsek bunların nisab miktarına ulaşması gerekir mi? Nisab miktarına ulaşması gerekli ise, bu konudaki hadislerin delâlet ettiği gibi, Rasûlullah-*sallallahu aleyhi ve sellem*-'in ateşe girmekle tehdit ettiği takının nisab miktarına ulaşmadığı görülmektedir.Buna nasıl cevap verilir? 263

Bazı âlimler, sahâbe ve tâbiîn zamanında yaygın olmadığı için kullanma amaçlı takılara zekât gerektiğini reddetmektedirler. Oysa bu takılar, hemen hemen her evde bulunmaktaydı.Aynı şekilde Âişe-*Allah ondan râzı olsun*- ve Abdullah b. Ömer-*Allah ondan ve babasından râzı olsun*- gibi sahâbenin bazılarından, bunlara zekât gerekmediğine dâir görüşler sâbittir. Buna nasıl cevap verilir? 266

Elbise ve ev âletleri gibi çeşitli şeylerin ticaretiyle uğraşan bir kimse, zekâtını nasıl vermesi gerekir? 269

Günümüzde hisse senetlerini satın alma yoluyla şirketlere ortak olma yaygınlaştı. Bu hisse senetlerine zekât gerekir mi? Bu hisse senetlerinin zekâtı nasıl verilir? 270

Bir kimse, aylık geliri olan maaşının bir kısmını harcamakta, bir kısmını da biriktirmektedir.Bu malın zekâtını nasıl vermelidir? 271

Arkasında mallar ve yetim çocuklar bırakan birisinin malına zekât gerekir mi? Zekât gerekiyorsa, bunu kimin vermesi gerekir? 272

- Günümüzde elmas ve platin gibi mücevher takı çeşitleri çoğalmıştır.Yemek kapları şeklinde süs eşyası olarak veya kullanmak için olursa bunların zekâtı var mıdır? 274
- Bazı çiftçiler, tarlalarını yağmur suyuyla sulamaktadırlar.Bu ziraatin ürününe zekât gerekir mi? Motor veya makinayla sulanan tarlanın zekâtı bundan farklı mıdır? 276
- Bazı çiftlikler, çeşitli meyve ve sebzeler üretmektedir.Bu meyve ve sebzelere zekât gerekir mi? Zekâtı verilmesi gereken zirâi ürünler nelerdir? 277
- Zekâtta nisab miktarının belirlendiği ölçüler farklı olmaktadır. Günümüzde âlimler arasında görüş ayrılıkları olan bu konuda ölçünün belirlenmesi için dayanak ne olmalıdır? 279
- Birçok insan bankalar yoluyla çalışmaktadır.Örneğin kimi zaman bu işlere haram olan faiz karışabilmektedir. Bu mallara zekât gerekir mi? Gerekliyorsa nasıl verilmelidir? 280
- Fıtır sadakasının hükmü nedir? Fıtır sadakasının nisab miktarına ulaşması gerekir mi? Fıtır sadakasının verildiği zirâi ürünler sınırlı mıdır? Sınırlı ise bu ürünler nelerdir? Bir kimse, eşi, çocukları ve hizmetçisi için de fıtır sadakası vermesi gerekir mi? 283
- Fıtır sadakasını, Bosna ve Hersek gibi ülkelerde savaşanlara vermenin hükmü nedir? Eğer câiz ise bu konuda en faziletli olanı nedir? 285

ORUÇ İLE İLGİLİ MESELELER

- Ramazan orucu kimlere farzdır? Ramazan orucu ile nâfile orucun fazileti nedir? 287
- İyi ile kötüyü birbirinden ayırt eden, fakat ergenlik çağına ermeyen bir çocuğa oruç tutması emredilir mi? Bu çocuk, oruçlu iken ergenlik çağına ererse orucu geçerli olur mu? 292
- Uçak veya diğer modern ulaşım araçları ile yapılan ve zor olmayan yolculuklarda yolcunun oruç tutması mı, yoksa orucunu bozması mı daha fazîletlidir? 293
- Ramazan ayının başlaması ve sona ermesi ne ile sâbit olur? Ramazan ayı başlarken veya sona ererken sadece bir kişi hilâli görürse, bunun hükmü nedir? 296
- Ramazan ayının girişi ülkelere göre farklı olursa, insanların oruca nasıl başlamaları gerekir? Amerika ve Avustralya gibi uzak ülkelerde yaşayanlar, hilâli göremediklerinden dolayı Suudi Arabistan'da yaşayanların hilâli görmeleriyle birlikte onlarla oruç tutmaları gerekir mi? 298
- Gündüzü 21 saate kadar uzayan yerlerde yaşayanlar ne yapmaları gerekir? Buralarda yaşayanlar, orucun vaktini kendileri mi takdir etmeleri gerekir? Aynı şekilde gündüzün çok kısa olduğu yerlerde yaşayanlarla gece ve gündüzün 6 ay sürdüğü yerlerde yaşayanlar ne yapmaları gerekir? 301

- Sabah ezânı okunmaya başladığında yeme ve içmeyi derhal bırakmamız mı gerekir? Yoksa müezzin ezânı bitirinceye kadar yiyip içebilir miyiz? 312
- Hamile ve emziren kadının orucunu bozması câiz midir? Orucunu bozarsa, o orucu kaza mı etmesi yoksa hamile ve emziren kadının tutmadığı oruç için keffâret mi vermesi gerekir? 314
- Oruç tutmamalarına izin verilen yaşlı ve âciz kimselerle iyileşme ümidi olmayan hastalar hakkındaki görüşünüz nedir? Bu kimseler, oruç tutamadıklarından dolayı fidyeye vermeleri gerekir mi? 316
- Hayız ve nifas olan kadınların oruç tutmalarının hükmü nedir? Hayız ve nifas olan kadınlar, tutamadıkları orucun kazasını bir sonraki yılın Ramazan ayına ertelerlerse, onlara ne gerekir? 317
- Bir kimse, üzerinde Ramazan ayından kazaya kalan borcu varken Şevvâl'in 6 günlük orucu, Zilhicce'nin ilk 10 günlük orucu veya Âşûrâ orucu gibi, nâfile oruçları tutmasının hükmü nedir? 319
- Ramazan ayına girdiğinde hasta olan ve bu aydan sonra ölen kimsenin adına oruç kaza mı edilir? Yoksa tutamadığı her gün için bir yoksulu doyurmak mı gerekir? 320
- Damar veya kastan iğne olmanın hükmü nedir? Oruçlu için bu ikisi arasındaki fark nedir? 322

- Oruçlunun diş macunu veya kulak, burun ve göz damlası kullanımının hükmü nedir? Oruçlu, bunların tadını boğazında bulursa ne yapması gerekir? 323
- Bir insanın dişlerinde ağrı olur da doktora gider ve dişlerini temizletir veya dişlerine dolgu yaptırırsa veyahut da bir dişini çektirirse, bunun oruca bir zararı olur mu? Doktor dişini iğneyle uyuştursa bunun oruca bir zararı olur mu? 324
- Oruçlu iken unutarak yiyen veya içenin hükmü nedir? 325
- Özürsüz olarak Ramazan orucunun kazasını, bir sonraki yıl Ramazan gelene kadar tutmayanın hükmü nedir? Bu kimsenin tevbe etmekle birlikte orucu kaza etmesi yeterli midir? Yoksa kendisine keffâret gerekir mi? 327
- Namaz kılmayan birisinin oruç tutmasının hükmü nedir? Bu kimsenin orucu geçerli olur mu? 328
- Farz olduğunu inkar etmeksizin Ramazan ayında oruç tutmayanın hükmü nedir? Gevşeklik göstererek bir defadan fazla oruç tutmamak, insanı İslâm'dan çıkarır mı? 330
- Hayız olan kadın Ramazan ayında gündüz vakti oruçlu iken temizlenirse hükmü nedir? 331
- Burun kanaması gibi, oruçludan kan çıkmasının hükmü nedir? Oruçlunun kan bağışında bulunması veya tahlil için kan aldırması câiz midir? 332

- Oruçlunun, güneşin battığını veya sahur vaktinin bitmediğini zannedip yeme ve içmesinin veya eşyle cinsi münasebette bulunmasının hükmü nedir? 333
- Ramazan ayında oruçlu olduğu halde eşyle cinsi münasebette bulunanın hükmü nedir? Yolcunun orucunu bozduktan sonra eşyle cinsi münasebette bulunması câiz midir? 334
- Astım ve nefes darlığı gibi hastalığı olan oruçlunun ağzına (nefes açan) sprey sıkmasının hükmü nedir? 336
- Oruçlunun gerek duyulduğu takdirde Tenkiye Şiringası yaptırmasının hükmü nedir? 337
- Oruçlunun istemeden kusmasının hükmü nedir? O günü kaza etmesi gerekir mi? 338
- Diyaliz makinasına bağlanan hastanın böbrek kanını değiştirmesinin hükmü nedir? O günkü orucu kaza etmesi gerekir mi? 339
- Erkek veya kadının itikafa girmesinin hükmü nedir? İtikaf için oruçlu olmak şart mıdır? İtikafa giren kimsenin ne ile meşgul olması gerekir? İtikafa giren kimse, ne zaman itikafa girmesi ve ne zaman itikaftan çıkması gerekir? 340

HAC İLE İLGİLİ MESELELER:

- Haccın çeşitleri nelerdir? Bunlar nasıl yapılır? Hangisi daha fazîletlidir? 343

Hac aylarında, mesela Zilkâde ayında umre yaptıktan sonra Mekke'den Medine'ye gidip orada hacca kadar kalan birisinin temettü' haccını mı yapması gerekir, yoksa üç çeşit hacdan istediği birisini mi yapmakta serbest midir? 357

Hac veya umre için niyet ederek mikatı geçen ve ihrama girerken şart koşmayan birisi, ibâdetini tamamlamasına engel olan hastalık gibi şey başına gelirse, ne yapması gerekir? 358

Mikat yerinde ihrama giren bir hacı telbiye getirirken "umreye niyet ettim" demeyi unutursa, umre ve hac ibâdetini mutemetti' olarak mı tamamlar? Umreyi yaptıktan sonra ihramdan çıkar, sonra da hac için Mekke'den tekrar ihrama girerse ne yapması gerekir? 360

Annesinin yerine hac yapan birisi, mikat yerinde hacca niyet ederken annesinin adına niyet etmeyi unutursa ne olur? 361

Çorap ve eldiven giyen ihramlı kadının hükmü nedir? İhramlı iken giymiş olduğu şeyleri çıkartması câiz mi? 362

İhrama girerken edilen niyet dil ile söyleyerek mi yapılır? Başkasının yerine hac yapan bir kimse, nasıl niyet etmesi gerekir? 364

Mekke'ye bir iş veya görev için gelen kimse, hac yapmaya fırsat bulduğunda, bulunduğu yerden mi yoksa Hill'den (Harem sınırları dışından) mı ihrama girer? 368

İhrama girerken iki rekat namaz kılmak şart mıdır? 369

- İhramlı olduğu sırada ve namaza giderken kendisinden mezî veya idrar damlaları çıktığını hissedenin hükmü nedir? 371
- Yıkamak için ihram elbisesini değiştirmek câiz midir? 372
- Niyet etmeden önce ihram elbisesine güzel koku sürmenin hükmü nedir? 373
- Terviye günü (Zilhicce'nin 8. günün)den önce Mina'da bulunan birisi Mekke'den mi, yoksa Mina'dan mı ihrama girer? 374
- Temettu' hacısının ihrama girmesi için belirli bir vakit var mıdır? Terviye günü (8. gün)den önce ihrama girebilir mi? 375
- Hac veya umre veyahut başka bir amaç için ihramsız olarak mikat yerini geçen kimsenin hükmü nedir? 377
- İhramlı kimse, hastalık veya korku sebebiyle hac veya umresini tamamlamaktan endişe ederse, ne yapması gerekir? 379
- Kadının dilediği bir elbiseyle ihrama girmesi câiz midir? 380
- Hava yoluyla gelen hacı ve umreci ne zaman için ihrama girmesi gerekir? 381
- Mikat sınırları içerisinde yaşayan nereden ihrama girer? 382
- Terviye günü (8. gün) hacı nereden ihrama girer? 383
- Hac yapmak için başka bir ülkeden gelen ve uçak Cidde havaalanına indikten sonra ihrama giren kimsenin hükmü nedir? .. 384

İfrad haccına niyet edip Mekke'ye gelen ve sonra bu haccını temettu haccına çevirip umre yaptıktan sonra ihramdan çıkan kimsenin ne yapması gerekir? Ne zaman ve nereden hc için ihrama girmesi gerekir? 385

Mikat yerinde temettu' haccına niyet ettikten sonra bu niyetini değiştirip ifrad haccına niyet eden kimsenin kurban kesmesi gerekir mi? 386

Kıran haccı için ihrama giren bir kimse, Mekke'ye vardıktan sonra parasını kaybeder ve kurban kesemez duruma düşerse, haccını ifrad haccına çevirebilir mi? Şayet bu haccı başkasının yerine, temettu' haccı yapması şart koşulmuşsa, bu kimsenin ne yapması gerekir? 387

Hac ve umreyi beraber yapmak üzere kıran haccına niyet eden bir kimse, umre yaptıktan sonra ihramdan çıkarsa, temettu' haccı sayılır mı? 388

Kasten veya gevşek davranarak namaz kılmayan kimsenin haccının hükmü nedir? Onun bu haccı, İslâm'ın emrettiği farz olan haccın yerine geçer mi? 389

Bir kadının hac günlerinde âdet kanını geciktiren hapları kullanmasının hükmü nedir? 391

Bir kadın ihrama girdikten sonra âdet görür veya loğusa olursa, Kâbe'yi tavaf edebilir mi veya ne yapması gerekir? Bu kadının vedâ tavafı yapması gerekir mi? 392

- Her tavaftan sonra Makam-ı İbrahim'in arkasında iki rekat tavaf namazı kılmak gerekir mi? Bu namazı unutarak kılmayanın hükmü nedir? 393
- Farz tavafı vedâ tavafına kadar erteleyip hem farz tavafa, hem de vedâ tavafına niyet ederek ikisini birleştirerek yapanın hükmü nedir? Farz tavafı gece yapmak câiz midir? 394
- Hacı veya umreci, namaz kılınmaya başlandığında tavaf veya sa'yını tamamlamamışsa ne yapması gerekir? 395
- Tavaf ve sa'y için abdestli olmak gerekir mi? 396
- Umreden sonra vedâ tavafı yapmak vâcib midir? Hac veya umre olsun, vedâ tavafından sonra Mekke'de alış-veriş yapmak câiz midir? 397
- Hac veya umrede tavaftan önce sa'yı yapmak câiz midir? 398
- Sa'y nasıl yapılır? Sa'y yapmaya nereden başlar ve sa'y kaç şavttır? 399
- Hac veya umreden sonra saçları kazıtmak mı, yoksa kısaltmak sûretiyle traş etmek mi daha fazîletlidir? Saçın bir kısmını kısaltmak sûretiyle traş etmek geçerli olur mu? 400
- Hacı ne zaman Arafat'a gider ve ne zaman oradan hareket eder? 401

- Müzdelife'de bulunmanın ve orada geceleme hükmi nedir? Bunun s resi ne kadardır? Hacı ne zaman oradan hareket etmeye başlar? 402
- Teşrik günlerinde kasten veya yer bulamadığından dolayı Minâ dışında geceleme hükmi nedir? Hacı ne zaman Minâ'dan ayrılmaya başlar? 403
- Hacının kurban bayramının 1. günü ibâdetleri hangi sırayla yapması daha faziletlidir? Bayramın 1. günü yapılan işlerden bazısını  ne almak ve bazısını geriye almak câiz midir? 404
- Cemreleri taşlamada hasta, kadın ve  ocuk gibi kimselerin yerine başka kimseleri vekil tayin etmenin hükmi nedir? 406
- Teşrik günlerinin gecelerinde     gün boyunca mazeretsiz olarak cemrelere taş atmak câiz midir? Mazeretleri olan kadınlar ve yaşlılarla birlikte Müzdelife'den gece yarısı ayrılan kimsenin, onlarla birlikte Akabe cemresini taşlaması câiz midir? 407
- Hacı, cemreleri ne zaman taşlamaya başlar? Taşlamanın şekli nasıldır? Taşların sayısı ka  tır? Taşlamaya hangi cemreden başlar ve ne zaman bitirir? 408
- Attığı bazı taşların havuzun i çerisine düşüp-düşmediğinden şüphe eden kimsenin hükmi nedir? 410
- Hacının, cemrelerin çevresinde bulunan taşlardan alıp cemrelere taş atması câiz midir? 411